8.09
A62

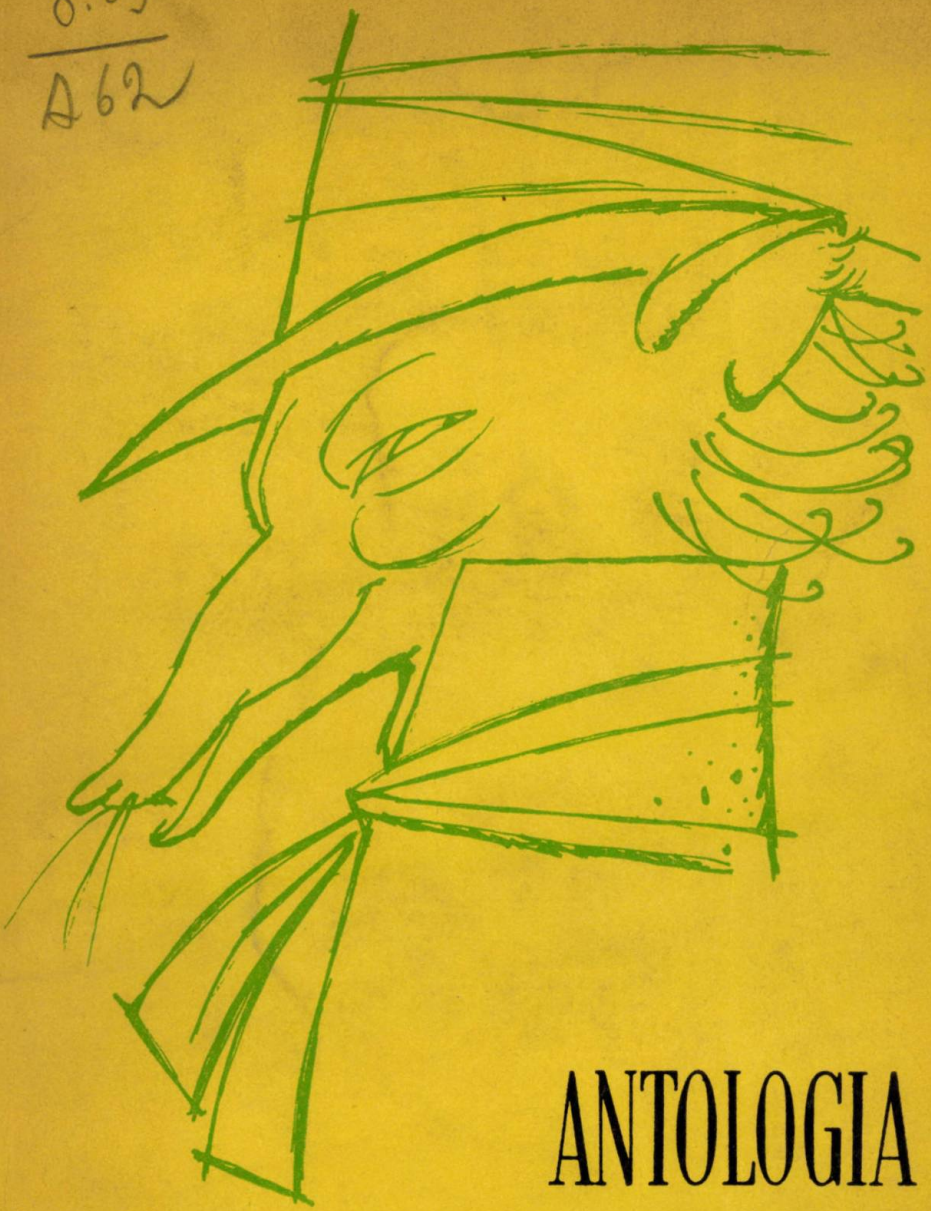

ANTOLOGIA FABULEI ROMÎNEȘTI

859
A62

VERIFICAT 1966

ANTOLOGIA FABULEI ROMÎNEŞTI

42773

Y.47.416

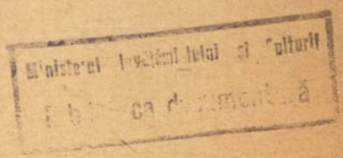

1961
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PREFAŢĂ

E greu de stabilit unde s-a născut fabula ; din cele mai vechi timpuri, motivele fabulistice au existat înglobate în fondul mitic şi folcloric, circulînd de la un popor la altul. Pînă la geneza fabulei culte, sursele ei se găsesc în diverse specii ale literaturii populare, ca basmul, snoava şi proverbul. În luptă cu natura omul a desprins caracteristicile unor elemente şi forţe pe care, conform mentalităţii sale, le-a însufleţit. Întruchipările mitice au pătruns în primele manifestări artistice şi au devenit apoi, în mod firesc, simboluri etice, reprezentînd binele sau răul în creaţia populară. Leul maiestos şi crud, vulpea şireată, oaia blîndă, pisica vicleană transpun în poveste trăsături morale umane, pozitive sau negative. Contactul omului cu anumite fenomene ale naturii, cu fauna şi flora ei, a făcut ca povestitorul popular să construiască în operele sale personaje care sintetizează o experienţă de secole. Animale şi plante au servit prin particularităţile lor cunoscute, bine precizate, la exprimarea pregnantă a unor trăsături umane şi sociale. Lăcomia lupului sau nevinovăţia mielului, de pildă, fiind neîndoielnice, aceste personaje au aproape întotdeauna un rol identic în conflictul basmului popular. Din conformitatea simbolurilor, prin care sînt reprezentate însuşiri şi cusururi sociale şi umane, cu ceea ce au specific, esenţial elementele naturii, decurge trăinicia acestor alegorii. De aceea, dacă în procesul de creaţie a simbolurilor natura este nemotivat contrazisă, atribuindu-se leului umilitatea iepurelui, şi micului urecheat curajul regelui animalelor etc., se subminează înţelesul, rostul, durabilitatea pe care

simbolul şi-a cîştigat-o de-a lungul veacurilor, ceea ce poate provoca eşecul conflictului şi învăţăturii din povestirea alegorică şi fabulă. Trăsăturile omeneşti scoase în evidenţă de personajele liniare ale basmului popular, păstrîndu-şi caracterul de sinteză etică, sînt reluate de fabula cultă cu o mai mare accentuare a conţinutului lor social şi politic. Caracteristicile vulpii perfide, de pildă, vor permite ca aceasta să reprezinte în fabulă pe curteanul linguşitor sau demagogul politic. Adîncimea conţinutului social al alegoriei în fabulă este în strînsă legătură cu rolul acestei specii satirice. Iar măsura în care fabula, prin sensurile istorico-sociale ale simbolurilor, are capacitatea să reflecte o anume epocă, să reflecte raporturile din cadrul unei anume societăţi, determină realismul ei. Dar pentru a putea da într-adevăr veridicitate, profunzime conflictelor fabulei, scriitorul care se adresează acestui gen trebuie în primul rînd să perceapă judicios rostul simbolului şi, în consecinţă, să facă alegerea cea mai potrivită. Orice falsă selecţie poate prilejui interpretări greşite şi confuzii. Alegorii vagi, nereprezentative, contravenind legilor naturii, primejduiesc semnificaţia clară care trebuie să se desprindă din acţiunea fabulei. De aci şi permanenţa unor simboluri care şi-au cîştigat trăinicia de-a lungul istoriei genului, ajutînd astfel la claritatea mesajului etic al fabulei. Problema celei mai nimerite alegeri a alegoriei se pune într-o fabulă, încă din legendele esopice. De pildă se spune că odată *„Asinul a văzut pe Esop umblînd pe cîmp şi luînd sama ce lucrează dobitoacele şi dintru aceea întocmind fabule, dîndu-le oamenilor spre învăţătură. Şi apropiindu-se către dînsul îi zise: «Auzi, Esope, tu adeseori în fabulele tale mă pomeneşti pe mine; scrie-mă că am zis şi am făcut şi eu ceva cu înţelepciune». Spre aceasta, Esop, rîzînd, i-a răspuns: «Atuncia aş fi eu măgar, nu tu.»“* [1] Această pildă plină de haz dovedeşte că de la început specificul genului fabulistic a fost legat de alegorie, care şi-a cîştigat sensul moral timp de secole, împrumutînd criteriilor etice tăria legilor naturii.

Începuturile fabulei ţin, deci, ca şi basmul cu plante şi animale, de o mentalitate mitică, de raporturile primitive dintre om şi natură. Marx spunea în legătură cu epopeea antică: *„Un bărbat nu poate redeveni copil fără a deveni copilăros. Dar nu-l*

[1] Ţichindeal, Asachi, Donici — *Fabule alese*, cu o prefaţă şi indicaţiuni biobibliografice de Il. Chendi, Biblioteca poporală a „Asociaţiunii“, Sibiu, 1909, p. 25.

bucură oare naivitatea copilului şi oare nu trebuie el însuşi să năzuiască să reproducă, pe o treaptă mai înaltă, adevărata sa esenţă ? Nu renaşte oare în natura copilului din fiecare epocă propriul ei caracter în toată naturaleţa sa ? De ce copilăria socială a omenirii, pe treapta pe care şi-a atins dezvoltarea cea mai frumoasă, nu şi-ar exercita, ca o etapă care nu se va mai întoarce niciodată, farmecul ei veşnic ?" [1] Naivitatea, prospeţimea şi gingăşia puerilă a fabulei, moştenită din miturile străvechi, ne transpune cu uşurinţă pe tărîmul plin de vrajă al basmului, dar nu pentru a estompa, ci pentru a înfăţişa simplu, clar, înfruntarea forţelor binelui şi răului. Plasarea întîmplărilor în această lume ce „cîndva", „de demult", „a fost odată..." pe lîngă farmecul evocării ei, a îngăduit de altfel scriitorilor, în momentul încetăţenirii speciei fabulistice la diverse popoare, o mai mare libertate în a-şi exprima opiniile într-o societate unde protestul direct împotriva inegalităţii sociale risca de cele mai multe ori să fie înăbuşit. De pildă, Grigore Alexandrescu îşi introduce astfel cititorul în acţiunea fabulei *Toporul şi pădurea :*

„Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face,
Dar că vorbea odată lemne şi dobitoace
Nu rămîne îndoială..."

Mimarea naivităţii infantile în jocul cu puterile însufleţite ale naturii face parte din specificul tehnicii literare fabulistice, şi e unul din izvoarele lirismului şi comicului acestei specii.

În afara basmului, însemnată sursă a alegoriei fabulistice, se poate urmări o relaţie între fabulă şi snoavă — povestirea scurtă, anecdotică, în care nu arareori intervine şi fantasticul. Ceea ce e caracteristic conflictului fabulei, ca şi snoavei populare, e situaţia hazlie, de un comic clar, viu, uşor de priceput. Scriitorul sovietic Lev Kasil, vorbind despre fabula lui Mihalkov, arată că succesul ei se datorează faptului că, spre deosebire de moralizarea seacă, didacticistă, sau naraţia plată pînă la poanta finală, la Mihalkov în tot cursul istorisirii există o succesiune de situaţii pline de haz, o veselie cristalină, comunicativă.

„Totuşi fabulele lui Serghei Mihalkov se bucură în mod obişnuit de un succes mult mai mare decît creaţiile altor fabulişti contemporani. Şi aceasta se explică, după părerea noastră, în primul rînd prin claritatea subiectelor şi printr-o simplitate plină de haz a concluziilor, care nu sînt prezentate sub forma moralei de sine stătătoare, ci ca un fel de surpriză oferită ci-

---

1 Marx-Engels — *Despre artă şi literatură*, E.P.L.P., 1953, pp. 28–29.

titorului. În afară de aceasta (și lucrul e extrem de important), fabulele lui Mihalkov sînt într-adevăr pline de veselie. Ele poartă aproape în fiecare vers o încărcătură satirică, îl amuză pe cititor cu mult înainte de concluzia finală și conțin un umor captivant în fiecare strofă." [1]

Această succesiune de situații hazlii nu formează însă, ca în basm sau snoavă, un șir lung de peripeții, episoade numeroase. Ele servesc unui conflict unic, prezentat ca o ciocnire dramatică într-o clipă culminantă, cu un deznodămînt imediat. Prin aceasta compoziția fabulei se apropie mult de comedie. La Fontaine își numea chiar opera fabulistică : „*O amplă comedie cu mii de vieți în mers, / A cărei vastă scenă e întregul univers*". [2]

Prin alegoria semnificativă, printr-un conflict ilustrativ, fabula ajunge să definească, ori în cadrul narațiunii, ori în morală, situații și pilde în maxime de neuitat, foarte asemănătoare cu proverbele. De aceea între fabulă și proverb, fluxul și refluxul sînt permanente, fabula generînd proverbul și invers. „*Lupu-și schimbă părul, dar năravul ba*" sintetizează o experiență atît de bogată și are o atare semnificație etică, încît Anton Pann s-a hotărît să dea acestui proverb — de fapt acestei morale fără fabulă — suportul unei acțiuni fabulistice. În aceeași măsură nu au intrat în vorbirea curentă, alături de alte aforisme : „*Dreptatea celui mai puternic este întotdeauna cea mai bună*" [3] (în limba franceză) „*Eu voi egalitate, dar nu pentru căței*" [4] (la noi) etc. ?

În societatea bazată pe clase antagonice, satira a avut, mai mult ca alte specii literare și artistice, o misiune combatantă de mare eficiență, cu implicații directe în lupta socială. Forța demascatoare a rîsului a ajutat la condamnarea racilelor diferitelor orînduiri și, de aceea, diversele forme ale satirei au avut permanent un răsunător ecou în masă. Marx arăta că cea din urmă fază a unei forme istorice e comedia „*pentru ca omenirea să se despartă cu voioșie de trecutul ei*" [5]. Schimonosirea ridicolă a moravurilor unei orînduiri în descompunere, această caricaturizare care se manifestă în decăderea politică și etică a unei societăți pe cale de pieire, se reflectă în literatură și, cu mai multă ascuțime, în operele satirice din care face parte și fabula.

---

[1] Lev Kasil — *Serghei Mihalkov*, Detghiz, Moscova, 1954, p. 30.

[2] La Fontaine — *Fabule*, traducere și note de Aurel Tita, E.S.P.L.A., 1958, p. 200.

[3] „*La raison du plus fort est toujours la meilleure*" (La Fontaine : *Lupul și mielul*).

[4] Grigore Alexandrescu — *Cîinele și cățelul*.

[5] Marx-Engels — *Opere*, vol. I, E.P.L.P., 1957, p. 417.

În privința caracterului politic al speciilor literare existau deosebiri, unele atacînd și tratînd — datorită caracteristicilor lor estetice — mai direct, mai deschis problemele politice decît altele.

Orice operă de artă realistă exprimă, desigur, o poziție politică a scriitorului față de societate, dar această poziție se conturează altfel într-un pastel, decît în pamflet, în comedia de moravuri sau în fabulă. Chiar în opera aceluiași scriitor, de pildă în versurile lui Alexandrescu, dacă am compara poeziile de dragoste cu fabulele și satirele sale, aceeași atitudine față de realitate se exprimă diferit, datorită speciei din care fac parte aceste producții.

Firește că și în cadrul speciilor satirice care transmit mai ascuțit protestul împotriva nedreptăților și năravurilor din societate există o gradație de la satira indirectă cum e cea fabulistică pînă la satira directă cum e pamfletul. Totuși fabula cu tot vălul ei alegoric, sau, mai bine spus, profitînd de acest văl străveziu, face parte din acele specii beletristice care pun cu tărie problemele social-politice însemnate ale epocii. De aceea nu întîmplător momentele ei de maximă înflorire au fost legate de perioadele în care era puternic atacul forțelor progresiste împotriva racilelor sociale și moravurilor descompuse. Activitatea lui La Fontaine se desfășoară în timpul domniei lui Ludovic al XIV-lea, în momentul ascensiunii economice a burgheziei, al ciocnirii între tendințele de fărîmițare națională ale aristocrației feudale și cele de închegare a statului francez. Krîlov, marele fabulist rus, scrie în perioada dominației despotice a Ecaterinei a II-a, în perioada marilor frămîntări țărănești. (În copilărie trăiește răscoala lui Pugaciov, momentul cînd se accentuează procesul de cădere în iobăgie a țărănimii libere.) Protestul puternic, sarcasmul fabulei lui Krîlov sînt în strînsă legătură cu spiritul luptător al intelectualității progresiste ruse din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea pentru subminarea regimului absolutist țarist. Și la noi, primul moment de dezvoltare a fabulei are loc în perioada prepașoptistă și pașoptistă, în condițiile pregătirii revoluției burghezo-democratice. De la început, fabula românească se remarcă printr-un preponderent caracter politic, oglindind năzuințele de eliberare socială și națională ale poporului. Lupta împotriva regimului feudal și jugului otoman poate fi urmărită aproape fără excepție la primii noștri fabuliști, de la Țichindeal pînă la Grigore Alexandrescu.

Specificul genului care dădea posibilitatea de a ridica în fabulă probleme social-politice însemnate, într-o acțiune dinamică și concisă, umorul sănătos, preluarea rodnică a surselor folclorice,

fac de la început din fabulă un gen deosebit de accesibil şi gustat de masele largi. Bielinski spunea referitor la această transpunere a mentalităţii maselor populare în opera marilor fabulişti că fabula lui Krîlov *„este poezia bunului simţ, a înţelepciunii obişnuite..."* [1] Prin aceste caracteristici ale ei, fabula oglindeşte de timpuriu revendicări ale maselor asuprite, trezind interesul unui public foarte numeros. Din acest punct de vedere, este semnificativ, desigur, că primele fabule au fost atribuite sclavului Esop, iar producţiile cele mai strălucite ale genului se datorau în Imperiul Roman altui sclav eliberat, Fedru. Trăinicia şi circulaţia motivelor fabulistice prin spaţii şi veacuri stau mărturie caracterului popular al genului. Din pricina marii popularităţi de care se bucura fabula în orînduirile bazate pe exploatare, clasele şi categoriile sociale dominante au căutat de nenumărate ori să-i tocească ascuţişul critic, fie discreditînd autorul sau genul literar, fie introducînd în structura fabulei morala lor. Tendinţa de discreditare, de calomniere a fabuliştilor de către reprezentanţii claselor stăpînitoare se manifestă încă din antichitate în cadrul diferitelor ipoteze asupra biografiei esopice. Exponenţi ai acestor clase s-au străduit să răspîndească despre Esop faptul că, prins asupra unui furt, el a primit ca orice sclav pedeapsa cu moartea. Dimpotrivă, Aristofan, marele dramaturg satiric al Greciei antice, presupune că uciderea fabulistului a fost pusă la cale de cei pe care-i supărase cu săgeţile satirei sale.

Un exemplu grăitor în privinţa folosirii popularităţii fabulei în favoarea claselor dominante îl oferă „fabula absurdă a lui Menenius Agrippa" [2] prin care acesta a vrut să aplaneze răscoala plebeilor. Menenius Agrippa, comparînd în apologul său pe patricieni şi plebei cu părţile trupului omenesc, care conlucrează la păstrarea vieţii, doreşte printr-o apropiere falsă, biologist-vulgară, să demonstreze existenţa veşnică a claselor stăpînitoare în fruntea societăţii, patricienii avînd menirea de a conduce, pe cînd ceilalţi trebuie să muncească fiindcă numai aşa vor realiza împreună armonia socială.

În general însă, fabula nu a putut fi utilizată pentru transmiterea opiniilor claselor dominante. Conţinutul critic ascuţit pe care-l poate reflecta i-a conferit îndeobşte rolul, deţinut încă de la geneza ei, de a exprima o atitudine protestatară împotriva nedreptăţilor social-politice şi a strîmbătăţilor morale din societatea împărţită în clase antagonice. Motivul esopic al fabulei *Lupul şi mielul*, preluat apoi de Fedru şi de La Fontaine,

[1] Bielinski – *Textes choisis*, Moscova, 1948, notă de subsol.
[2] Marx-Engels – *Capitalul*, vol. I, E.P.L.P., 1957, p. 378.

subliniind că dreptatea este întotdeauna de partea celui ce are puterea în mînă, condamnă morala în regimurile bazate pe asuprire în care justiția este un instrument al clasei dominante. În orînduirile împărțite în clase antagonice marii fabuliști se ridicau în operele lor împotriva temeliilor societății în care au trăit. Cu totul altul este sensul și obiectivul fabulei într-o orînduire eliberată de exploatarea omului de către om. Spre deosebire de atacul împotriva societăților unde domnește exploatarea, împotriva principalelor instituții și aspecte ale acestor orînduiri — țintă urmărită în fabula din trecut în lupta ei pentru progres — fabula de astăzi, ca și întreaga literatură realist-socialistă, oglindește mersul ascendent victorios al orînduirii noastre în întregul ei, dezvăluind și înfierînd rămășițele vechiului, prin prisma normelor sociale și etice după care se conduce societatea socialistă.

În trecut, prin învățătura fabulei masele condamnau minoritatea exploatatoare de la cîrma țării, se ridicau împotriva justiției și moralei ei putrede. Astăzi poporul eliberat, ajuns forță de guvernămînt în stat, critică de pe pozițiile socialiste rămășițele vechii lumi. Această critică o exprimă deosebit de reușit fabula noastră actuală. Și ea înseamnă, în dezvoltarea istorică a genului, o treaptă nouă, superioară, care se vădește atît în rolul simbolurilor, cît și în desfășurarea conflictului sau în „morală". Nu trebuie să înțelegem că se produce o ruptură cu tradițiile genului. Realismul socialist preia tradițiile înaintate ale literaturii trecutului, dar această preluare nu-i o includere mecanică, ci o însușire critică pe baza concepției marxiste. Acest lucru apare limpede în dezvoltarea vechilor motive și simboluri. Să întreprindem analiza evoluției unui motiv în decursul istoriei fabulei, de pildă motivul fabulei *Les animaux malades de la peste* de La Fontaine, care în literatura noastră a avut o existență îndelungată de la *Dreptatea leului* de Grigore Alexandrescu pînă la *Micul tratat de zoologie* al lui Marcel Breslașu. Între finalitatea fabulei lui La Fontaine și cea a lui Grigore Alexandrescu — deși, natural, există deosebiri între societatea franceză din timpul lui Ludovic al XIV-lea oglindită de fabulistul francez și cea a Țărilor Romîne din preajma revoluției de la 1848 — nu putem constata nici o diferență a sensului moral fiindcă, în ambele, este denunțată injustiția fundamentală pe care sînt clădite orînduirile împărțite în clase antagoniste. În fața pericolului care amenință patria, curtea din fabula lui La Fontaine sau sfatul domnesc la Grigore Alexandrescu aflînd că, pentru salvarea țării, e nevoie să fie adusă o

jertfă dintre participanții la adunarea animalelor, hotărăsc, pînă în cele din urmă, să-l sacrifice pe iepure în *Dreptatea leului* și pe măgar în *Les animaux malades de la peste* fiindcă sînt animalele cele mai lipsite de apărare. Critica celor doi fabuliști se îndreaptă contra constrîngerii celui mai slab de către cel mai tare — oprimare proprie relațiilor între oameni în statele bazate pe exploatare ; aceasta determină și folosirea motivului într-o acțiune similară cu o morală identică. Și în *Micul tratat de zoologie* este continuată tema sfatului personajelor negative aflate aici pe o corabie în timp de furtună. În fața primejdiei care cere sacrificii, de astă dată nu silnice, ci izvorîte dintr-o atitudine curajoasă, patriotică, umanistă, aceste personaje caută să fie salvate de naufragiu prin munca și eroismul altora. Dar năravurile lor, departe de a constitui etica dominantă a societății în care trăiesc, ca în *Dreptatea leului* sau în *Les animaux malades de la peste*, vin în totală contradicție cu aceasta. De aceea, asemenea personaje au pe corabie un loc secundar, izolat, iar agitația lor sterilă apare cu atît mai ridicolă. Cît despre vas, matrozii, prin care sînt simbolizați oamenii muncii, previn primejdia în pofida măgarului demagog, asinului „încuiat", melcului birocrat și altor personaje cu mentalitate înapoiată. Remarci asemănătoare se pot face nu numai în privința motivelor și a conflictelor principale, ci și a simbolurilor. Simbolul leului ia multiple forme în decursul istoriei fabulei. În oglindirea societății împărțite în clase, leul reprezintă pe conducător, pe monarh, pe șeful statului. Leul din fabula *Dreptatea leului* are toate prerogativele despotului feudal. El este sigur de sine, își strigă răspicat privilegiile, știind că nimeni nu-i poate cere socoteala. Satira tipului de domnitor de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, punînd accentul tot pe caracterul nedrept al regalității, devine și mai zeflemitoare subliniind și meschinăria, și viclenia regelui, demascîndu-l și ca individ ; leul lui Topîrceanu din fabula *Leul deghizat* este prezentat ca și regele din satira *Mare farsor, mari gogomani* a lui Caragiale, din versurile lui Macedonski sau ale poeților *Contemporanului*, lipsit de calități personale, ridicol, laș, sub orice nivel moral. De aceea, cînd supușii din *Leul deghizat* îl descoperă pe domnitor sub blana măgarului în care acesta se îmbrăcase pentru a vedea cum merg treburile în țară, ei îi spun :

„O, măria-ta ! Iertare !
Zice cel mai diplomat,
Semănai așa de tare
C-un măgar adevărat..."

Cu toate diferențele, legate de epocile istorice în care s-au născut fabulele amintite mai sus, în trecut acest simbol întruchipa în figura leului pe domnitor, reprezentantul de frunte al nedreptății în regimurile bazate pe exploatare. După 23 August, o altă întrupare a leului o găsim în *Critica de jos* de Nina Cassian. Departe însă de a se manifesta într-o sferă amplă de activitate, ca un vîrf al societății, personajul e, evident, un caz neesențial ce se mai menține accidental într-o instituție unde s-a strecurat într-o funcție de răspundere. Teama lui de a nu i se cunoaște năravurile de către forurile superioare este semnificativă pentru perspectivele personajului în societatea noastră. Ca să-și păstreze slujba, el recurge la o demagogică punere în scenă, care țintește să convingă că, de fapt, el uzează de mijloacele cele mai democratice. Tras la răspundere, minte, susținînd că nu este vina lui că nu primește sugestii venite din masă:

„Alo,
Chiar dumneavoastră personal?
Da, sigur... vă țin la dispoziție procesul verbal,
Degeaba m-ați crezut zbir și dictator;
Le tot spun să mă critice — dar nu vor.“

Demian Bednîi, care s-a bucurat de calda prețuire a lui Lenin, formulează în cîteva versuri reluarea în societatea socialistă a tradițiilor atît de populare ale fabulei, dar, conferindu-le un conținut nou, adînc revoluționar. Referindu-se la Krîlov, el scrie în poezia *În apărarea fabulei:*

„Eu merg pe alt drum decît el,
Mă deosebesc de el prin rădăcinile mele,
Și animalele pe care el le trimite la adăpat
Eu le trimit să li se jupoaie blana.“ [1]

Prin mesajul ei fabula realist-socialistă este o armă a criticii, mînuită de poporul muncitor, stăpîn al vieții și societății împotriva dușmanilor săi, dinăuntru și din afară, sau a celor care îl întîrzie, prin mentalitatea lor înapoiată, în construirea unei noi vieți. De pe poziția moralei sănătoase, moralei comuniste, care se află la temelia raporturilor umane în societatea socialistă, fabulistul se ridică împotriva vrăjmașilor, demascînd intențiile lor,

[1] Citat după I. Ghebel — *Drumul lui Demian Bednîi*, Moscova, 1952, p. 9.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ

sau mustră pe cei ce prin rămăşiţele retrograde ale gîndirii lor frînează progresul, elanul constructiv al oamenilor muncii.

*

Majoritatea cercetătorilor susţine că locul de geneză al fabulei este Orientul, unde cele mai vechi motive sînt atribuite unui autor indian, cunoscut în tradiţiile orientale sub numele persan de Bidpay şi sub cel arab de Pilpay ; în privinţa existenţei sale, ca şi în privinţa vieţii lui Esop, mai tîrziu nu s-a putut elucida dacă acest creator de fabule a trăit cu adevărat în răstimpul dintre secolele al XV-lea şi al X-lea î.e.n., sau a fost doar o figură legendară. În orice caz în cărţile orientale de pilde, care datează din epoci străvechi (unii cercetători se referă la *Hitupadesa*, iar alţi istorici literari la *Panciatantra)* se găsesc mare parte din motivele tradiţionale ale fabulei. Probabil că aceste pilde, ca şi parabolele biblice, au pătruns în creaţia populară şi s-au răspîndit în toată lumea contaminîndu-şi alegoriile cu simbolurile şi conflictele basmului folcloric. Numai aşa se explică de ce în fabulele Greciei antice au pătruns simboluri ale unor animale şi plante cu totul străine ţării aşezate pe malurile Mediteranei, ca leul, tigrul etc. Fapt este că, după cum arătam, motivele fabulei sînt de mult înglobate în folclor şi, datorită circulaţiei de la un popor la altul, este aproape cu neputinţă să se poată fixa locul de baştină şi momentul naşterii lor.

Primele manifestări ale fabulei în literatura cultă europeană datează din secolele al VI-lea şi al VII-lea î.e.n., şi au loc în Grecia antică. La început, scriitorii se îndreaptă incidental către acest domeniu. În opera lui Arhiloc se găsesc fabulele *Vulturul şi vulpea*, şi *Vulpea şi maimuţa*, iar Hesiod narează în *Lucrări şi zile* fabula *Rîndunica şi eretele*. Fabula va deveni însă un gen gustat care se va transmite generaţiilor şi epocilor următoare abia prin opera atribuită lui Esop. Cu toate că numele lui Esop este pomenit de Herodot, precum şi de alte izvoare antice, cercetătorii mai recenţi se îndoiesc de existenţa reală a fabulistului Eladei socotind că el întruchipează spiritul popular, intrînd în romanul popular de natură folclorică ca un erou de tipul lui Nastratin Hogea sau Eulenspiegel. Eliade Rădulescu afirmă chiar că numele lui Esop este la originea sa un derivat al termenului de înţelepciune, ca şi numele biblicului Iosif. Fie că sînt rodul creaţiei populare fie că artistul a trăit cu adevărat, fabulele esopice constituie o operă literară de mare însemnătate şi deschid calea dezvoltării fabulei în Europa. În Imperiul Roman genul fabulistic a

fost continuat și dezvoltat. Fedru și Avianus preiau motivele esopice existente și dau formei concise și clare a fabulei esopice mai multă ingeniozitate și eleganță. Evul mediu, propice dezvoltării genului epic, narațiunii fantastice, se reîntoarce în domeniul fabulei la povestirea plină de peripeții, apropiată de basmul popular. În special în Franța, motivele esopice și creația lui Fedru și Avianus se transformă, începînd cu secolul al XI-lea și pînă în secolul al XIV-lea, în povestiri populare numite isopet[1]-uri. Marile romane populare cu animale, cunoscute în Apus, ca *Le roman de Renart* și *Reineke Fuchs* (traduse și prelucrate mai tîrziu între alții de Goethe și la noi de Odobescu) se bazează și ele în mare parte pe temele esopice. Dezvoltarea genului culminează în secolul al XVII-lea prin personalitatea lui La Fontaine a cărui influență se face resimțită în toate creațiile fabulistice din secolele următoare. Depășind schema simbolurilor antice, La Fontaine creează în fabulele sale o galerie de tipuri sociale convingătoare. În monografia despre marele fabulist francez, criticul materialist Taine urmărește cum în opera lui La Fontaine fiecare simbol reprezintă o categorie socială din Franța Regelui Soare, fabulistul realizînd o imagine cuprinzătoare a societății franceze de atunci. Critica antiaristocratică, realismul fabulelor lui La Fontaine au făcut din ele o sursă a literaturii protestatare a generației noastre pașoptiste în lupta antifeudală. Dacă celelalte capodopere ale clasicismului francez, ca tragediile lui Racine și Corneille, au fost și ele cunoscute și prețuite de scriitorii noștri din secolul al XIX-lea, veniți în contact cu literatura franceză, ele n-au constituit un important izvor de inspirație. Însă critica socială existentă în operele satirice ale clasicismului francez, în fabulele lui La Fontaine și satirele lui Boileau era de natură să atragă atenția scriitorilor pașoptiști asupra acestor genuri. Morala fabulelor lui La Fontaine, uneori de un conformism, de o cumințenie binevoitoare, a fost îndeobște înlocuite la scriitorii noștri cu o ironie mai ascuțită, cu o poziție mai fermă în biciuirea societății contemporane.

La sfîrșitul secolului al XVII-lea și în secolul al XVIII-lea, rolul fabulei în polemica politică va fi însemnat. Fabula își găsește o valoroasă expresie în opera englezului Gay, a francezului Florian ; dar mai ales în Rusia prin substanțiala creație a lui Krîlov fabula evoluează spre satira social-politică. Opera lui Krîlov a avut o deosebită însemnătate pentru dezvoltarea

[1] *Isopet* – povestire scurtă de natură esopică, de unde și numele pe care-l poartă.

fabulei în ţara noastră. Trăind în orînduirea în care domneau aceleaşi relaţii feudale despotice ca şi în Ţările Romîne, critica sa la adresa societăţii ruse din veacul al XVIII-lea a influenţat puternic pe scriitorii din Moldova şi Ţara Romînească. La Krîlov, spre deosebire de fabula jucăuşă şi luminoasă a lui La Fontaine, versul are o mai mare putere satirică.

Lenin a preţuit opera atît de populară a lui Krîlov şi s-a slujit de pildele fabulistului în caracterizarea unor atitudini politice.[1] De altfel Lenin şi-a arătat adesea interesul faţă de satiră şi faţă de fabulă cînd şi-a îndreptat atenţia în articolele sale despre literatură către Saltîkov-Şcedrin, cînd printre scriitorii contemporani l-a sprijinit cu căldură pe Demian Bednîi, autorul „fabulei proletare", cînd şi-a exprimat satisfacţia la citirea satirelor în versuri ale lui V. Maiakovski şi a pus în lumină eficienţa educativă a acestor producţii literare.

Încă din timpul Revoluţiei din Octombrie, marii poeţi satirici ruşi, în lupta împotriva duşmanilor, s-au îndreptat către fabulă în mod frecvent. Sînt celebre fabulele lui Maiakovski în care poetul demască coaliţia ţărilor burgheze împotriva Uniunii Sovietice *(Fabulă internaţională)* sau acţiunile cadeţilor *(Poveste despre Scufiţa Roşie)*. Iar volumul de fabule al lui Demian Bednîi a devenit una din lucrările clasice ale literaturii sovietice. Numeroasele ediţii ale operelor fabulistice, monografiile despre Bednîi şi lucrările despre Mihalkov, articolele de critică literară care se ocupă de producţiile fabulistice sînt o mărturie a simpatiei de care acest gen se bucură în rîndurile publicului sovietic.

În poezia sa, *Prefaţă la fabulele lui Krîlov*, Arghezi scrie:

„Din poeţii droaie, neaoşi sau străini,
Fabuliştii-n lumea toată sînt puţini."

Firește că numărul celor care de-a lungul veacurilor şi-au închinat pana acestui gen literar nu e atît de restrîns, dar într-adevăr, reprezentanţii străluciţi ai momentelor de înflorire din istoria fabulei au rămas, totuşi, puţini în cadrul literaturii

---

[1] În articolul *Victoria cadeţilor şi sarcinile partidului muncitoresc*, Lenin compară grupările din partidul cadeţilor cu personajele din fabula *Lebăda, ştiuca şi racul* de Krîlov: *„Acest partid reuneşte în el, într-adevăr, lebăda, racul şi ştiuca: intelectualitatea burgheză limbută, îngîmfată, încrezută, mărginită şi laşă, moşierul contrarevoluţionar care vrea să scape de revoluţie în schimbul unui preţ convenabil şi, în sfîrşit, micul burghez dur, gospodăros, econom şi zgîrcit."* (Lenin — *Opere*, vol. 10, E.S.P.L.P., 1956, p. 208.)

universale. Am încercat să amintim aici pe cei mai vestiți, ținînd seama mai ales de contribuția acelora care au avut, într-un fel sau altul, o mai mare însemnătate pentru dezvoltarea fabulei în țara noastră.

*

Și la noi, desigur, basmul popular cu plante și animale sau snoava și proverbul constituie, cum arătam că se-ntîmplă în general, surse ale fabulei. La aceasta a contribuit în mare măsură, începînd din secolul al XVIII-lea, larga răspîndire a Esopiei. Esopia făcînd din eroul ei o figură cunoscută și populară a avut influență asupra folclorului nostru; iar pildele esopice unele localizate se integrează în tezaurul literaturii noastre populare. De altfel, personalitatea lui Esop era familiară intelectualității noastre din secolul al XVII-lea. În cronica lui, Miron Costin compară într-unul dintre portretele domnitorilor și demnitarilor țării înfățișarea unui pîrcălab cu cea a fabulistului Esop [1]. Aceasta dovedește că viața marelui fabulist legendar și desigur și opera lui au fost cunoscute de cărturarii romîni încă din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea, fie că au venit în contact cu literatura antică prin învățătura umanistă primită în școlile din Polonia, fie prin oamenii de cultură greacă, aflați la curtea domnească, fie prin *Esopia*. Pentru a putea înfățișa mai nestingherit conflictele politice ale timpului, alegoria este folosită de timpuriu în istoria literaturii noastre. Încă în romanul său *Istoria hieroglifică*, Dimitrie Cantemir utilizează pentru prezentarea boierimii de la curtea domnească mijloacele alegoriei, reușind prin caricaturizarea eroilor, prin situații și peripeții comice să oglindească intrigile și ciocnirile politice din vremea sa. Fabula noastră nu se dezvoltă, însă, imediat după contactul cărturarilor cu marile opere ale antichității, cu prilejul cunoașterii genului. Cauzele apariției ei sînt strîns legate de perioada de avînt revoluționar din timpul pregătirii revoluției pașoptiste. Scriitorii prepașoptiști și pașoptiști preiau fabula, nu atît de la sursa directă a antichității, cît prin filiera franceză și rusă. Chiar oameni de litere care cunosc foarte bine izvoarele grecești, cum e, de pildă, Heliade Rădulescu, recurg în fabulă mai rar la pre-

[1] *„Iară la statul trupului său era gîrbov, ghiebos și la cap cucuiat, cît puteai dzice că este adevăratu Essop, la chip"*, Miron Costin – *Opere*, E.S.P.L.A., 1958, p. 141.

lucrări esopice, preferînd surse de inspirație contemporane, ca cea a lui Viennet [1]. Problema influențelor este legată, în perioada prerevoluționară pașoptistă, de condițiile care au generat dezvoltarea fabulei. Poeții de la 1848 își iau modele fabulistice din literatură, cînd vin în contact cu ideile revoluției franceze, sau cu cele ale intelectualității progresiste ruse, care-și cîștigase faima în lupta împotriva despotismului feudal.

Rolul militant al fabulei este susținut cu tărie de profesiunile de credință ale fabuliștilor din acea epocă. Alexandrescu în ciclul său de epistole *(Epistola către Voltaire, Epistola către Donici, Epistola către Văcărescu)* explică pe larg intențiile educative ale fabulei și dificultățile pe care critica deschisă a moravurilor societății contemporane o întîmpină în acea epocă :

„Tu vezi vremile de astăzi. Te-ntreb dacă muza ta,
Poftită la tribunaluri, ar merge să dea cuvînt,
Să spuie în bună proză de ce umblă după vînt ;
De ți-ar zice judecata : «Fiindc-am aflat că scrii,
Fiindcă vorbești cu norii și pui slove pe hîrtii,
Ado versurile tale, avem poftă să citim,
Și de n-ai atins pe nimeni noi osînda-ți mărginim».
Dacă zic, plăceri d-acestea de l-ai tăi ai fi cercat,
La atîtea dobitoace suflet oare ai fi dat ?
Ai fi zis cu îndrăzneală d-un vulpoi judecător
Că îl vezi cîteodată cu puf alb pe botișor.
Că în cumpăna dreptății casul el l-a cumpănit,
Pînă ce prigonitorii cu nimic s-au pomenit ?“ [2]

De asemenea Donici, în poezia omagială închinată lui Grigore Alexandrescu, arată clar scopul fabulei sale : *„Nici gîndeam că pentru versuri să iau în mînă condei, / Cînd țintire-mi aici este la un alt țel de idei, / Care nu cer epistole, nici fabule de lumit, / Ce proteșturi, reclamații dreptului de sprijinit“* [3].

Prima perioadă de înflorire a fabulei romînești este legată de frămîntările politice din întîia jumătate a secolului al XIX-lea. Conducătorii mișcării revoluționare căutau prin diferite manifestări literare și artistice să dezvăluie în fața publicului

---

[1] *Viennet Jean-Pons-Guillaume* (1777–1868) — om politic și de litere francez, autorul unui volum de versuri, epistole și fabule. Fabulele sale au apărut în 1842.

[2] Grigore Alexandrescu — *Epistola d-lui Alexandru Donici, Opere*, E.S.P.L.A., 1957, p. 174.

[3] Alecu Donici — *D. Grigore Alexandrescu, Fabule*, 1842, p. 55.

racilele societății feudale, să-l înflăcăreze în lupta împotriva despotismului. Protestul social-politic a îmbrăcat adesea la noi haina fabulei. În chip semnificativ, Dimitrie Țichindeal își intitula în 1841 cartea sa *Filosoficești și politicești prin fabule moralnice învățături.* Traducînd din sîrbul Obradovici, Țichindeal condamnă în fabulele sale în proză, de manieră esopică, abuzurile politice ale stăpînirii habsburgice la care au fost supuși romînii din Banat. Abordarea unui gen „primejdios" are ca urmare persecutarea autorului, așa cum mai tîrziu se va întîmpla și cu scriitorii pașoptiști. Țichindeal este destituit din învățămînt și volumul de fabule confiscat.

La Țichindeal fabula e formată dintr-o narație laconică lipsită de dramatism, urmată în majoritatea cazurilor de o morală excesiv de lungă sub formă de predică. Autorul nu reușește să dea viață unor trăsături morale generale și nici încărcătura simbolurilor sale nu are pondere socială. După terminarea acțiunii fabulei, pentru a preciza morala, el adaugă un exces de explicații anoste și reguli moralizatoare exprimate confuz și în stil bisericesc. De multe ori simbolurile sale nu sînt clare și consecvente: un element negativ într-una din fabule poate fi pozitiv în alta, și acțiunea este deseori lipsită de unitate, venind chiar în contradicție cu morala fabulei. Foarte apropiate de modelul original, nu putem considera fabulele lui Țichindeal mai mult decît simple traduceri. Cu toate acestea, atenția cu care fabulistul selectează materialul tradus, utilizîndu-l astfel încît să vizeze — chiar dacă în chip stîngaci — racilele sociale, a făcut ca lucrarea să aibă răsunet în acel timp în lupta socială și politică; și mai ales trebuie recunoscute meritele de pionier în dezvoltarea fabulei romînești ale celui denumit de Eminescu „Țichindeal gură de aur".

În activitatea lui Gheorghe Asachi, cărturar multilateral, o parte însemnată a operei poetice o formează fabulele. În majoritatea lor, fabulele lui Asachi sînt corecte traduceri din La Fontaine, versificate cu îndemînare. La Asachi, apare mai clară misiunea critic-educativă a genului, subliniată în poezia introductivă *Zîna fabulei.* Alături de *Înființarea fabulei* de Al. Donici și *Epistola către Văcărescu* de Grigore Alexandrescu, *Zîna fabulei* e o prezentare a rolului și mijloacelor genului. Fabula lui Asachi se remarcă rareori prin realizări originale; tendința către originalitate o găsim mai marcată în *Minciunile* în care se regăsesc teme frecvente în literatura de la începutul secolului al XIX-lea și în special în dramaturgia vremii (*Franțuzitele, Iorgu de la Sadagura* etc.): critica parvenirii, demagogiei,

superficialității. Influența lui La Fontaine se resimte și în cîteva fabule ale lui Barbu Paris Mumuleanu, poet elegiac, prețuit de Eminescu. Îndreptarea lui Barbu Paris Mumuleanu și a altor scriitori ca Gh. Săulescu, C. Negri, Const. Negruzzi, Al. Hrisoverghi etc. spre fabulă arată că genul era considerat ca o armă satirică prețioasă, că mijloacele sale erau gustate de public. Din această cauză, nu numai scriitorii cu o vocație specială pentru această specie literară, ci aproape toți literații progresiști ai timpului scriu fabule. G. Sion își amintește că în prima jumătate a secolului al XIX-lea fabula *„era una scriere de moda. Junele muze cari răsăreau de pre bancele școalelor se grăbeau a se îmbrăca cu haina lui Esop. Docenții începători, în școale și la examene, nu recitau decît fabule. Publicul în genere gusta fabula cu predilecție."* [1] Cu toate că scriitorii se-ndreaptă ades către fabulă în această primă perioadă, efortul de a ajunge la o fabulă originală, de o valoare artistică convingătoare, nu-și atinge scopul pînă la ivirea unor personalități ca Heliade Rădulescu, Anton Pann și Grigore Alexandrescu. În opera lor se adîncește conținutul social-politic al fabulei. Și în afară de stilul vioi al lui Asachi, narația greoaie, confuză și dezlînată, precum și limbajul pedant al unui Săulescu sau Barbu Paris Mumuleanu, fac ca producțiile lor să rămînă în istoria fabulei doar ca un document demonstrînd abordarea frecventă a genului. Apologul nici nu atinge încă la ei o adevărată satiră social-politică. În 1829, în primele fabule ale lui Heliade Rădulescu publicate în *Curierul romînesc*, se definesc mai bine intențiile unui cărturar dornic de a-și pune arta realistă în slujba activității sale politice. În studiul său *Fabula*, el va scrie mai tîrziu : *„Dacă comparația sau parabola nu va fi justă, fabula n-are mare preț ; iar dacă asemănarea îi lipsește cu totul, și cîte se zic într-însa n-au nici un scop moral, sau politic, sau social, nici un adevăr, atunci nu merită nici numele de fabulă, atunci e o minciună curată."* [2]

Problematica fabulei lui Heliade Rădulescu are un evident caracter politic. La el, ca mai tîrziu la Alexandrescu, există tendința de a prezenta un șir de aspecte sociale, cu trăsăturile caracteristice. În *Mușteie și albinele* fabulistul caută, de pildă, să dezvăluie jongleriile demagogului politic, a cărui figură o va caracteriza atît de bine în *Vulpea liberală* Grigore Alexandrescu. Cum arătam, mai toate motivele fabulei lui Heliade Rădulescu

[1] G. Sion — *Al. Donici, Viața și operele sale*, Analele Societății Academice Romîne, 1870, p. 60.

[2] Heliade Rădulescu — *Curs de poesie generală, Satirele și Fabulele lui I. Heliade Rădulescu*, Ed. librăriei S. Samitca, 1834, p. 231.

se găsesc la fabulistul francez Viennet, care a dat în veacul al XIX-lea o fabulă prin excelenţă politică. Aşa cum o mărturiseşte cu sarcasm la începutul volumului său, Viennet nu poate face abstracţie, aşa cum doreau partizanii teoriei morale veşnice, de specificul economic-social şi politic al epocii : *„Il y a de la politique dans mes apologues ; c'est peut-être fâcheux, mais si le but du fabuliste doit être d'ameliorer les moeurs de son temps, il était bien difficile de ne pas heurter en passant les petits travers que nous ont laissés les dix révolutions...“* [1]

Heliade — deşi în mare măsură tributar lui Marmontel şi altor teoreticieni literari francezi — este la noi unul din primii teoretizatori ai genului. El constatase încă din 1840 că fabula a ajuns la modă în literatura romînească. Mai tîrziu, în cursul său de literatură, generalizînd, va lega rolul protestatar şi momentul înfloririi genului de condiţiile istorice propice dezvoltării sale. Heliade Rădulescu încearcă să definească şi valoarea educativă şi artistică a fabulei. El se ocupă de calităţile compoziţionale, de personajele şi stilul fabulistic, arătînd mai ales necesitatea autenticităţii şi firescului naraţiei în cadrul acestui gen, în vederea eficacităţii educative : *„Prima caracteristică sau mai bine datorie a apologului sau a fabulei speciale cată neapărat să fie parabola sau comparaţia, asemănarea justă între fiinţe neînsufleţite sau neraţionabile cu oamenii* [2]*... Stilul fabulei se cuvine a fi natural, familiar, rident, graţios, naiv.“* [3]

Interesul prezentat de fabula lui Heliade este determinat mai ales de orientarea ei spre satira politică, de surprinderea în fabulă a unor aspecte caracteristice realităţii de atunci în ţara noastră ; şi în aceste producţii se manifestă însă, uneori, o serie din contradicţiile gîndirii şi activităţii sale, tendinţe naţionaliste sau antipatii personale, subiectivism ; din punctul de vedere al formei, fabulele sale nu depăşesc cu mult prin calităţile lor artistice creaţiile anterioare ; rămîn destul de diluate, cu nenumărate lungimi inutile, mediocru gradate şi versificate.

Cel care va introduce în fabula noastră o acţiune plină de haz, bine desfăşurată şi închegată, este Anton Pann. Scriitorul ocupă un loc distinct în perioada paşoptistă. Spre deosebire de sursele celorlalţi fabulişti, Pann îşi făureşte creaţia pe temelia literaturii populare. Alegoria şi subiectele producţiilor sale îşi

[1] Este politică în apologurile mele ; e poate supărător, dar dacă scopul fabulistului trebuie să fie ameliorarea moravurilor timpului său, ar fi fost foarte greu să nu lovească, în trecere, micile cusururi pe care ni le-au lăsat cele zece revoluţii...“ (fr.)

[2] Heliade Rădulescu — *op. cit.*, pp. 230—231.

[3] *Idem*, p. 235.

trag seva din snoave, anecdote şi proverbe. Anton Pann publică în 1841 un volum de fabule şi istorioare, subliniind în prefaţă inspiraţia folclorică : *„Aceste fabule şi istorioare nu sînt decît numai auzite. De vor fi vreunele tipărite în alte limbi, nu ştiu.“* Aceasta nu înseamnă că nu găsim în fabulele sale motive esopice *(Vînătorul)* sau teme ale fabulelor lui Krîlov sau La Fontaine, dar Pann le cunoaşte prin intermediul literaturii populare. Deasemenea în opera sa nu lipsesc subiecte din fabula orientală intrate în folclor din timpuri străvechi *(Planul simigiului, Şoarecele* etc.); faptul este explicabil prin cunoaşterea literaturii populare orientale cu care a luat contact prin locuitorii turci din Sliven unde a copilărit. Ceea ce creează originalitatea fabulelor lui Anton Pann este realismul lor, oglindirea veridică a vieţii şi obiceiurilor poporului nostru chiar acolo unde autorul porneşte de la motive cunoscute ale fabulei tradiţionale, tratate înaintea sa de alţi scriitori ai literaturii universale.

În *Planul simigiului*, de pildă, unde este dezvoltat un motiv fabulistic pe care îl găsim şi în *Pierrette et le pot-au-lait* de La Fontaine, proiectele, comportarea, cuvintele personajului sînt deosebit de firești, de autentice, caracterizînd foarte bine ţăranul din timpul cînd a trăit Anton Pann. Gîndindu-se la ouăle cumpărate din care vor ieşi pui, la puii care vor ajunge cloşti, şi urmărind aşa nişte vise greu realizabile pe care le va şi distruge în curînd prin propria lui neatenţie, personajul îşi zice :

„Socoteală grea nu au,
Cinci sute de cloşci îmi dau
O sută de sute-n cap,
Hait ! de sărăcie scap.“

Simbolurile din opera lui Anton Pann sînt luate fie din fauna şi flora ţării noastre, fie direct din viaţa socială a satelor şi tîrgurilor. În personajele fabulei lui Anton Pann recunoaştem oameni din existenţa cotidiană. Caracterizînd personajele prin proverbe şi zicale, Pann reuşeşte să schiţeze portrete pline de pregnanţă, de haz şi pitoresc, atît în fabulă cît şi în *Povestea vorbei* sau *Isprăvile lui Nastratin Hogea.* G. Călinescu definea aceste figuri drept *„o galerie de «caractere» alcătuită numai dintr-o combinaţie obiectivă de proverbe şi zicători, plină de nuanţe invizibile, de o truculenţă genială“* [1]. Prin îmbinarea îndrăzneaţă a tentelor grase, prin închegarea formelor şi aromelor într-o descriere plastică şi colorată de tip rabelaisian, prin sur-

[1] G. Călinescu – *Istoria literaturii romîne*, 1941, p. 212.

prinderea mişcării eroilor, prin efectele picturale, imaginea artistică a lui Pann are o deosebită viaţă şi forţă de convingere. Povestirea sa e scurtă, zglobie, plină de umor, aşa cum o preluase din anecdota şi snoava poporului. Foarte multe din poeziile sale satirice: *Muierea care nu vrea să facă azimă toată ziua cerne, Carul frînt, Copaciul şi dovleacul, Cîinele* arată însemnătatea şi valoarea muncii. Autorul pledează pentru o atitudine activă şi energică, întemeiată pe experienţa vieţii. El priveşte şi descrie cu simpatie sau antipatie, de pe poziţia maselor populare, diferite categorii sociale ale timpului său. Sînt scoase în lumină practicile imorale ale judecătorului, ale zapciului, ale stăpînului nedrept şi brutal *(Grădinarul păgubaş, Toporul şi văcşoara, Stăpînul şi sluga, Sluga osîndit).* Deşi în fabulele lui Anton Pann, ca şi alte opere ale sale, există cîteodată note împăciuitoriste, scriitorul condamnă de cele mai multe ori pe exploatatori cu indignare, planurile lor de acaparare fiind de obicei dejucate de isteţimea reprezentanţilor poporului.

Ca şi în folclor, Pann ridiculizează tipurile de lăudăroşi, leneşi, femei cicălitoare etc. Tîndală din *Cărăuşul şi funia* este unul dintre acele exemplare de prostănaci ai satului de care şi-a bătut joc şi Creangă în *Prostie omenească.* Multe din fabulele lui Anton Pann întruchipează dramatic zicale şi proverbe. *Carul frînt* are drept motto: *Nevoia învaţă pe om,* iar fabula *Lupul pocăit* dezvoltă proverbul *Lupul părul îşi leapădă, dar năravul nu şi-l lasă.* Alteori, zicala e folosită chiar ca titlu: *Tăcerea e ca mierea, Cine ştie carte are patru ochi* etc. Acest procedeu de folosire în cadrul introducerii sau moralei fabulistice a proverbelor şi zicalelor populare a fost reluat apoi de mulţi fabulişti. Naraţiunea lui Pann e bine condusă, astfel încît morala reiese clar. Un umor irezistibil animă fabulele sale. În *Ţerimonia unui bătrîn,* bătîndu-şi joc de cochetăria ridicolă a unor oameni prea în vîrstă, povestitorul îşi surprinde personajul cînd vrea să ajute o tînără femeie să suie scara:

„Dama începu să zică:
— «Lasă, mă rog, n-osteni,
Că nu sînt vro mititică,
Poci şi singură veni».
El îi răspunse: — «Prea bine
Te-aş lăsa, sufletul meu!
Dar să te ascult nu-mi vine,
Că mă tem să nu caz eu».“

Dialogul natural, caracterizarea plină de culoare şi haz a situaţiilor face ca, în ciuda unor lungimi, fabula lui Anton Pann să însemne un mare pas înainte în dezvoltarea genului în literatura noastră. G. Călinescu spunea despre Pann : *„schimbarea ritmicei, neprevăzutele rimei interioare, armonizarea colorilor verbale ţipătoare dezvăluie un artist desăvîrşit"*[1].

Stamati şi Donici contribuie ca structura fabulei să devină mai pronunţat satiric-politică. Influenţaţi precumpănitor de Krîlov, ei dau tematicii de pînă atunci a genului o mare amploare, multilateralitate şi vigoare critică. Împrejurările descrise de marele fabulist rus sînt atît de apropiate de situaţia din Ţările Romîne, încît ecoul fabulelor lui Donici este deosebit de puternic în cercurile culturale ale timpului. Teme ca : respectarea valorii personale a omului şi nu a rangului său, condamnarea coalizării celor din clasele stăpînitoare pentru a-i asupri pe oamenii simpli, intransigenţa omului din popor faţă de duşmani, corespund unei etici bazate pe lupta democrată pentru egalitate şi drepturi cetăţeneşti. Aceste teme revin în mod constant în fabulele lui Alecu Donici : *Gînştile, Două poloboace, Pietrenii şi Bistriţa, Lupul nazîr, Lupul la pieire* etc. Despre izvorul fabulelor lui Donici nu se discută decît foarte tîrziu. Kogălniceanu şi Negruzzi îi aduc autorului laude, şi abia între 1860—1870 se pomeneşte că o serie de fabule au ca model un original rus. În realitate, Donici şi Stamati sînt tributari în aproape toate fabulele lor creaţiei lui Krîlov. Dar preţuirea adîncă a operei lor de către contemporani ne arată că interesul stîrnit de problematica acestor fabule a pus pe al doilea plan în acel timp chestiunea surselor. Dacă întreprindem o comparaţie a subiectelor similare la Donici şi la Stamati, remarcăm imediat că intenţia unei localizări, a adaptării tematicii la specificul ţării noastre se resimte mult mai puternică la primul dintre cei doi fabulişti. Chiar din titluri ca *Pietrenii şi Bistriţa* faţă de *Ţăranii şi pîraiele* lui Stamati apare la Donici tendinţa de a realiza culoarea locală ; apoi Caucazul ajunge Ceahlău, Marea Caspică se transformă în rîurile Romîniei etc. De altfel, printr-un conflict viu şi succint, prin conturarea unor personaje alegorice pline de haz *(Musca)*, Donici se dovedeşte un creator talentat.

Caracterul politic al fabulei capătă un profil precis şi o neîntîlnită originalitate în opera lui Grigore Alexandrescu. Pre-

---

1 G. Călinescu — *op. cit.*, p. 212.

dilecția lui Alexandrescu pentru fabulă este profund legată de lupta socială. Grigore Alexandrescu arată că fabula este un mijloc de a putea ataca fără sfială regimul feudal :

„Apoi cînd în elegie destul nu poci să vorbesc,
Și s-arăt fără sfială toate cîte socotesc,
Vreun dobitoc îndată vine înaintea mea
Și-mi rîdică cu lesnire sarcina oricît de grea.
Lupii, urșii îmi fac slujbă, leii chiar mi se supun,
Adevăruri d-un preț mare, cînd le poruncesc, ei spun.“ [1]

Desigur, asemenea fățișe declarații, precum și înțelesul străveziu al fabulei nu fereau pe autor de amestecul cenzurii și chiar de urmări neplăcute, producțiile fabulistice fiind privite cu deosebită suspiciune de autoritățile timpului. O dovadă este în acest sens arestarea scriitorului cu prilejul publicării fabulei *Corbii și barza*. Dar, sub haina alegoriei, Alexandrescu știe că poate să satirizeze mai ascuțit societatea vremii înșelînd rigorile cenzurii. Primele fabule din volumul *Eliezer și Neftali* sînt mai mult adaptări și traduceri libere după La Fontaine și Florian. În volumul următor *Fabule* (1838), poetul se eliberează de influențe și parcurge cu iuțeală calea spre originalitate. Firește că Alexandrescu reia motive de largă circulație, dar tratarea vădește un artist desăvîrșit. Mișcarea dramatică, gradația intrigii și în special crearea unor tipuri reprezentative fac din opera lui o culme a fabulei romînești. În trecut, o serie de cercetători burghezi au considerat, chiar cînd au recunoscut valoarea poeziei lui Alexandrescu, că ea este un produs al influenței literaturii franceze. Această atitudine cosmopolită de a reduce o atît de veridică reflectare a societății contemporane la imitația servilă este cu totul nejustificată și desigur nu întîmplătoare. Alexandrescu folosește în realizarea fabulei sale o serie de surse franceze : La Fontaine, La Motte, Florian, Lachembeaudie. De asemenea, prezența în opera lui a unei fabule ca *Domnia elefantului* demonstrează că, fie prin intermediul lui Donici, fie al unor traduceri în limba franceză, întîlnirea lui cu opera lui Krîlov nu a rămas fără efect. Numeroasele surse ale fabulei sale, tradiții orale sau izvoare culte dintre care unele n-au fost

[1] Gr. Alexandrescu — *Epistola către D.I.V., autorul „Primăverii amorului“*, *Opere* E.S.P.L.A., 1957, pp. 178–179.

încă identificate, dovedesc încercarea autorului de a îmbogăți tematica genului pentru a crea un tablou amplu al societății vremii.

Fabula sa nu se referă doar la un număr de vicii, ci cuprinde racilele întregii orînduiri sociale a epocii. Barbu Delavrancea în caracterizarea sa asupra operei lui Gr. Alexandrescu arată că fabulele acestuia reflectă starea Țărilor Romîne în jurul anilor 1820—1860, cu clasele și raporturile sociale de atunci. *„Dar desigur, Alexandrescu în fabulă își dezvoltă toată puterea geniului său creator. Într-o sută și douăzeci de pagini, vezi o lume întreagă, ascunsă sub pielea personajelor sale, lume trăită și lăsată nouă vie, și tuturor generațiilor cît va dura neamul romînesc: vulpi, vulpoi, privighetori, păuni, catîri, elefanți, cîini, cățeluși, șoareci, pisici, tigri, lei, lupi, ulii, boi, viței, urși, lebede, gîște și lișițe. Un norod întreg-întregulet, cu toate viițiile lui, cu viițiile noastre.“*[1] Un prim personaj important în această împărăție a animalelor va simboliza pe domnitor; acest loc revine leului, ursului, elefantului și, mai rar întîlnit la alți fabuliști, lupului. Pentru conturarea figurii regelui animalelor, Alexandrescu recurge la mai multe simboluri, care marchează deosebiri de nuanță între personaje cu o trăsătură de bază comună. Dacă leul procedează cu duplicitate și elefantul e mai mărginit, amîndoi întrupează esența tiraniei, asuprirea celor slabi, promovarea nedreptății în favoarea lor și a cîtorva suspuși. În *Dreptatea leului*, cînd vrăjitorul pretinde drept jertfă *„pe acel ce în oaste e decît toți mai tare“*, monarhul animalelor nu pregetă să se pună la adăpost. La hibrida explicație a leului că el cu slăbiciunea lui fizică — suferind de tuse — nu poate fi socotit cel mai puternic și deci n-are rost să se sacrifice, un curtean ripostează, subliniind puterea absolută a domnului:

„Înălțimea-ta ești
Oricît de slab pofțești.“

Iar elefantul, la *„judecata cea dreaptă“*, ia astfel apărarea oilor împotriva administratorului lor, cumătrul lup:

„Dar pentru c-astăzi oaia aleargă
La mila noastră, care mult poate,
O iert: de dajdii fie scutită;

[1] B. Delavrancea — *Revista nouă*, I, 1888, p. 174.

Ale ei plîngeri voi să le-ascult!
Şi decît pielea obicinuită,
Să nu poţi cere un păr mai mult."

(Elefantul)

Judecata, aşa zis imparţială a regelui animalelor, îşi înclină balanţa în favoarea curţii sale. Cînd vine la putere ursul, un crai „*pătruns de-al obştii bine*", primeşte de la curteni plocoane: boi, vaci etc., conform cărora îşi apreciază sfetnicii.

Acţiunile şi hotărîrile acestor regi animalieri sînt arbitrare satisfăcînd interesele lor personale; lăcomia, setea de putere îi face adesea să se bată fără vreo pricină. Războiul dintre leu şi craiul Pardos începuse:

„*Căci era între dînşii o veche prigonire*
Şi gîlcevire mare, pentru un mic folos,
Vrea adică să ştie
Cui mai mult se cuvine
Să ţie pentru sine
Un petec de cîmpie
Şi un colţ de pădure de tot nensemnător,
Ce despărţea ţinutul şi staturile lor."

Aprecierea supuşilor nu se face conform calităţilor lor, ci se datoreşte linguşirilor. În *Cîinele izgonit*, poetul îşi spune răspicat părerea despre cîrmuitorul care:

„... *ca un stăpînitor,*
Unora le da avere,
Altora, pe o părere,
Le lua chiar starea lor.

Favor, ură schimbătoare,
Izgonire sau chemare,
Al domniei era plan."

În jurul tronului se strîng curteni credincioşi, vulpi, şerpi, ca în *Cîinele izgonit*, sau alte lighioane mai „colţate", tigri şi urşi în *Dreptatea leului*. Curtea este un cuib de intrigi, de rivalităţi. Cîinele din fabula menţionată mai sus la început victima zvonurilor şi insinuărilor este jignit de toţi; dar, după ce reintră în graţiile domnului, comportarea curtenilor faţă de el se schimbă radical. Făcînd parte din suita domnească,

lupul, ca un vechi boier, cunoaşte bine moravurile politice, ştie care e soarta scaunului domnesc în Ţările Romîne, dependent de satisfacerea lăcomiei turcilor. Acest amănunt al nestatorniciei domniilor confirmă, o dată mai mult, realismul fabulei lui Alexandrescu. Convins că :

„Din mînă în mînă sceptrul se plimbă,
Cel de ieri mare astăzi e mic ;
Leu pe urs bate, urs pe leu schimbă,
Dintr-o-ntîmplare prea de nimic“,
(Ursul şi lupul)

lupul, ca să-şi păstreze şi să-şi fructifice averea, se pune bine întotdeauna cu cine e la putere. El întîmpină venirea ursului la tron cu jurăminte de credinţă :

„Cum că doreşte supus să-i fie,
Că totdauna el l-a iubit,
Că pentru dînsul vieţi o mie
Să le jertfească e mulţumit.“

Cu aceste promisiuni, el capătă încrederea ursului, care *„în slujbe pune neamul lupesc“*. Atunci însă cînd ursul e atacat de leu, el are mîhnirea să vadă că lupul este primul care îl trădează, trecînd în tabăra mai puternică a duşmanilor.

Poetul dezvăluie atitudinea de clasă a boierilor, care consideră că li se cuvine primul loc, doar în virtutea titlurilor lor de noblețe, şi-i opune adevărate valori umane. În fabula *Pisica sălbatică şi tigrul* degeaba se laudă cu strămoşii ei pisica, de vreme ce meritele personale sînt inexistente :

„Slava strămoşească pe strămoşi cinsteşte ;
În zadar nepotul cu ea se făleşte,
Cînd e, cum se-ntîmplă, un om de nimic.“

Oportunist, călăuzit doar de interese personale, mincinos şi necinstit, punînd rangul mai presus de merit, boierul ridicat în funcţii înalte este părtinitor şi imoral. Alexandrescu condamnă vehement întregul aparat al statului feudal. Copoiul judecător din *Iepurele, ogarul şi copoiul* îi dă dreptate rudei sale ogarul împotriva inculpatului iepure, din următoarele motive :

„Destul, lătră atunci copoiul cafeniu ;
Pe el nici îl ascult, purtările-i le ştiu,

Orice pentru el crez şi iată-l osîndit
Să fie jupuit,
Carnea va rămînea pentru judecător,
Iar labele vor fi pentru jeluitor."

Poate oare copoiul sau lupul moralist să judece onest ? Nu, fiindcă împreună cu vinovaţii, el profită de nedreptăţile făcute iepurelui sau oilor. Cuvîntările şi formulele demagogice nu pot ascunde „mantaua din piei de oaie" cu care este înveşmîntat judecătorul.

Un loc important îl are în versurile lui Alexandrescu combaterea parvenitismului şi filistinismului burghez ; Alexandrescu denunţă pe cei care proclamă idei de libertate şi egalitate doar pînă ajung la putere. Boul, *„de soartă ajutat"*, nu-şi mai recunoaşte nepotul sărac ; iar cîinele Samson, care vorbeşte cu atîta patos despre desfiinţarea preţuirii după obîrşie, urmăreşte de fapt să cîştige el privilegiile celor de sus, dar să nu cedeze nimic din privilegiile sale. Este de remarcat că Alexandrescu intuieşte atitudinea burgheziei în timpul revoluţiei de la 1848. Cîinele Samson, în furia sa de a goni pe căţelul Samurachi, care avusese naivitatea să creadă în sinceritatea discursului său, îşi dezvăluie gîndurile ascunse :

„Adevărat vorbeam
Că nu iubesc mîndria şi că uresc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru căţei."
(Cîinele şi căţelul)

Astfel, prin demagogul Samson, în 1838, fabulistul preconizează schimbarea la faţă a burgheziei, pe care mai tîrziu o va surprinde şi Alecsandri în Sandu Napoilă, ultraretrogradul : *„Şi eu am purtat bairacul, şi eu am jucat Hora Unirii în colţ la Petre Bacalul, şi eu am răguşit strigînd : Trăiască libertatea şi egalitatea !... Dar înţelegeam egalitatea cu boierii cei mari, să fiu, ena mu chi ena su cu vornicul Hîrzobeanu şi cu logofătul Protipendescu. Să şed cu dînşii la taifasuri pe divan, cu ciubuce, cu cafele, cu tot ighemoniconul boieresc, dar nu egalitate cu Barabulă şi cu badea Trohin Văcariul !*" În societatea satirizată de poet, viitorul lui Samson e asigurat ; el va ajunge în gradul vulpii liberale, care în schimbul potolirii „avîntului ei revoluţionar", primeşte de la domn conducerea departamentului găinilor. Prin

imaginea boului, a cîinelui Samson şi a vulpii liberale, putem urmări etapele parvenirii sociale şi politice ale unei întregi clase.

Omul simplu sau poporul intervine în fabula lui Alexandrescu ca apărătorul pămîntului patriei, răbdînd de veacuri cruzimile şi jafurile conducătorilor. Cînd, uneori, încearcă să-şi spună şi el cuvîntul în trebile statului este osîndit ca iepurele din *Dreptatea leului.* Dacă îşi cere drepturile prin justiţie contra asupritorilor săi, sentinţa nu face decît să-i înrăutăţească situaţia, cum se întîmplă în *Elefantul* sau în *Iepurele, copoiul şi ogarul.* Însă, la greu, nu curtenii cei linguşitori, ci poporul salvează ţara, ca în *Ursul şi lupul.*

Acestea sînt numai cîteva dintre figurile cele mai reprezentative ale împărăţiei animalelor din opera lui Alexandrescu, cele care ne indică locul, timpul, graniţele şi locuitorii acelei împărăţii, zugrăvită de fabulist după chipul şi asemănarea Ţării Romîneşti de la începutul secolului al XIX-lea.

Chiar în 1832, cînd publica primele fabule, se observă la Alexandrescu străduinţa către originalitate. În adaptările sale după La Fontaine, el transformă unele amănunte sau adaugă altele, dînd conţinutului fabulei autenticitate de timp şi de loc, un specific naţional. De pildă, în *Măgarul răsfăţat* după *L'âne et le petit chien,* în locul bătului *(Maître Bâton)* pe care îl întrebuinţa stăpînul în fabula lui La Fontaine, ca să-şi potolească măgarul, Alexandrescu îl pune pe stăpînul din poezia sa să-şi cheme în ajutor slugile, dînd impresia că scena se petrece la conacele boiereşti ale timpului. Prelucrarea *Dreptatea leului,* din 1842, diferă de modelul *Les animaux malades de la peste* a lui La Fontaine. Nu numai cauzele convocării sfatului animalelor sînt altele, dar sînt altfel tratate şi simbolurile. Procedeele leului lui Alexandrescu sînt mai făţiş despotice, el nu-şi mărturiseşte păcatele şi refuză de la început sacrificiul ; iar în locul măgarului care în fabula lui La Fontaine era pedepsit pentru marea „crimă" de a fi păscut iarba ce aparţinea mănăstirii, iepurele din *Dreptatea leului* nu păcătuieşte decît prin îndrăzneala de a se amesteca în vorbă.

Dezvoltarea artistică de la fabulele din 1832 pînă la cele din 1847 ne demonstrează străduania lui Alexandrescu ca să dea fabulei sale supleţe şi caracter dramatic, să facă din ea o temută armă satirică. Dacă urmărim aceeaşi temă de la *Vulpoiul predicator* la *Vulpea liberală,* această evoluţie apare cu limpezime. Comicul fabulei sale rezultă din felul în care Alexandrescu ştie să mînuiască mijloacele alegoriei pentru transpunerea societăţii

omenești în lumea animalelor. Boul are în cireadă un post însemnat, e servit de slugi stilate, care anunță :

„Boierule — zise — așteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu."
(Boul și vițelul)

Lupului, vulpoiul i se adresează respectuos : *„Să trăiți, la mulți ani, dobitocia voastră"*, și lișița, rața și gîsca sînt *„ai lebedei de baltă consilieri privați"*. Ironia este permanentă în narațiunea fabulei. Autorul se preface convins la început de vorbele și faptele ipocrite ale personajelor, povestindu-le cu seriozitate. Despre lup, el spune că, îngrozit de năpăstuirile făcute de părosii dregători, porunci o adunare :

„Căci vrea pe unii-alții să îi cam dojenească,
Și-n puține cuvinte
Să le aducă aminte
Datoriile lor."
(Lupul moralist)

Această intenție a personajului nu poate decît să-l amuze pe cititor, cunoscător al moravurilor lupului.

Realizarea comicului este raportată deci în primul rînd în fabula lui Alexandrescu la trăsăturile simbolului ales, aici la cruzimea și lăcomia lupului în contradicție cu demagogica lui hotărîre. Mijloacele de conturare a personajelor lui Alexandrescu sînt variate, evoluînd către o caracterizare puternică, sintetică și dramatică, la care a ajuns în opera de maturitate. Comparînd culegerea din 1832 cu cele de mai tîrziu, vom observa reducerea treptată a prezentărilor autorului înlocuite cu notații lapidare și cu autocaracterizări ale personajelor.

În *Ciinele și cățelul*, scena începe chiar cu vorbele personajului : *„Cît îmi sînt de urîte unele dobitoace..."* și morala fabulei se desprinde încă din cuvîntarea lui Samson printr-o schimbare de ton și vocabular : de la solemnitatea profesării ideii de egalitate, Samson trece la insulte aduse lui Samurachi :

„Noi, frații tăi, potaie !
O să-ți dăm o bătaie
Care s-o pomenești."

Dialogul ca mijloc de conturare a simbolurilor va fi des întîlnit în fabulele lui Alexandrescu ; și în *Lupul moralist*, și în

Dreptatea leului, el contribuie la desfășurarea scenică a subiectului. O altă posibilitate plină de efect comic este caracterizarea unui personaj prin reacțiile psihologice ale altuia. Pentru a reda parvenitismul boului din *Boul și vițelul*, autorul ne prezintă interpretarea pe care vițelul o dă acțiunilor și gesturilor unchiului său. La început, vițelul naiv se crede pe picior de egalitate cu boul cel bogat. El comentează supărat cînd feciorul anunță că unchiul doarme :

— „Acum doarme ? ce fel ! pentru întîia dată
După prînz să doarmă ! Obiceiul lui
Era să nu șază ziua niciodată ;
Ast somn nu prea-mi place, și o să i-o spui.“

Socotind că unchiul este calomniat de sluga ce-l prevenise de schimbările produse în mentalitatea conului Bou o dată cu îmbogățirea sa, vițelul așteaptă încrezător întrevederea cu unchiul.

Nici disprețul boului, care trece pe lîngă el fără să-l salute, nu-l dezarmează :

„Cu mîhnire toate băiatul le vede,
Însă socotește că unchiu-a orbit ;
Căci fără îndoială nu putea a crede
Că buna sa rudă să-l fi ocolit.“

Nedumerirea crescîndă a vițelului, care nu poate pricepe cauza purtării unchiului introduce, printr-o abilă gradație, riposta din final a boului, punînd în lumină parvenitismul acestuia:

„Cine ? a mea rudă ? mergi de-l dă pe scară.
N-am astfel de rude, și nici voi să-l știu.“

Am insistat asupra procedeelor lui Alexandrescu în realizarea conflictului și simbolurilor pentru a sublinia realismul imaginii artistice din fabula sa față de predecesori. De altfel, scriitorul exprimă chiar într-o fabulă, în *Oglindele*, concepția sa asupra menirii artei, arta trebuind să reflecte veridic lumea înconjurătoare, să afirme răspicat adevărul asupra acesteia.

În studiul introductiv al ediției operelor lui Grigore Alexandrescu apărută în 1957, Silvian Iosifescu scria :

„Dincolo de diversitatea curentelor de care poetul a fost înrîurit și de diversitatea problemelor ce le pune opera, realis-

mul ei ferm îi asigură unitatea. Imaginea acestor vremi de mare nădejde şi de prefaceri se regăseşte atît în clasicizanta fabulă, cît şi în meditaţia romantică, în satire ori epistole. E un realism în concordanţă cu felul cum a conceput poetul arta, cum i-a înţeles funcţia de reflectare şi de educare." [1]

Caracterul politic, rolul educativ, realismul fabulei lui Alexandrescu i-au cîştigat marea simpatie şi încredere a maselor largi.

Prin vigoarea simbolurilor, pînă la închegarea unor tipuri reprezentative, prin cuprinderea tematică vastă, prin dramatismul intrigii, prin mesajul social şi moral, satira fabulistică a lui Grigore Alexandrescu rămîne un moment de culme în literatura noastră, care străjuieşte calea dezvoltării ulterioare a genului.

Atît în timpul activităţii lui Alexandrescu cît şi după el, se ridică şi alţi scriitori, care se îndreaptă sporadic către fabulă. Dramaturgii care s-au remarcat prin comediile lor, ca Faca, C. Negruzzi, Alecsandri, apelează uneori şi la fabulă pentru a-şi exprima protestul faţă de societatea vremii. Faca schiţează în *Vulpea* tipul demagogului politic, iar Alecsandri mai tîrziu, în *Moara de vînt,* face critica parlamentarismului burghez.

Sfîrşitul secolului al XIX-lea aduce o slăbire a orientării către fabulă. După ce burghezia trădează idealurile revoluţionare pentru care au luptat scriitorii democraţi paşoptişti, unii dintre aceştia dezamăgiţi şi dezorientaţi încetează să mai publice pentru un timp, pradă unor profunde frămîntări. De asemenea după revoluţia de la 1848, sub presiunea revendicărilor maselor populare, clasele dominante sînt silite să acorde, formal, oarecari libertăţi presei, teatrului, artei. Aceasta contribuie la dezvoltarea altor specii satirice directe mai ales comedia şi pamfletul. În această perioadă se ivesc şi marile personalităţi creatoare care vor da glas satirei directe în opere de o mare strălucire. Comedia atinge una din cele mai înalte culmi cu opera lui I. L. Caragiale al cărei răsunet oficialitatea culturală burghezo-moşierească a căutat zadarnic să-l înăbuşe prin falşe interpretări şi defăimări. Satira în versuri de coloratură romantică, reprezentată de *Scrisorile* eminesciene şi de poeziile lui Vlahuţă sau ale scriitorilor din jurul *Contemporanului,* pamfletul publicistic, din ce în ce mai des folosit pînă în preajma celui de al doilea război mondial, sînt forme ale satirei care se dezvoltă cu deosebit succes la sfîrşitul secolului XIX şi începutul secolului XX. Satira din această perioadă se îndreaptă cu precădere către

[1] Gr. Alexandrescu — *Opere,* E.S.P.L.A., 1957, p. 14.

demascarea falsei democrații burgheze, „apărătoarea" drepturilor cetățenești. Demascarea demagogiei politicianiste a statului burghezo-moșieresc se face din ce în ce mai fățiș, cu toate constrîngerile la care sînt supuși scriitorii cinstiți în această eră de aparentă „libertate de opinii". Împletirea fabulei cu alte genuri satirice devine aproape inerentă în operele fabuliștilor din a doua jumătate a secolului. Orășanu elaborează fabula alături de pamfletul și satira politică îndrăzneață și nemijlocită. Chiar în cadrul alegoriei ținta este deschis expusă. În *Surdul și purcelul*, Orășanu exprimă următoarea morală :

„Tot ca surdu-acesta, ș-al nostru guvern,
Zis în parodie — cu simțul patern ;
Ne spune că-n țară avem libertate,
C-ale sale acte le putem combate,
Dar n-aude boabă cînd vorbești de țară,
Și de nedreptatea care o omoară ;
Și-ți zice ca surdul : «Fă-ți tu gura mare,
Dar să n-aud strigăt sau vreo văitare».
Apoi, de-ți dă mîna, strigă tiranie,
De vrei s-afli drumul drept la pușcărie."

Înăbușirea în sînge a răscoalelor țărănești de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, măsurile represive prin care clasele dominante caută să stăvilească valul revoluționar din această perioadă, determină o reluare a mijloacelor fabulei pentru a demasca sub o haină alegorică scopurile și metodele stăpînirii. Pildele fabulei permit un atac puternic la adresa guvernului burghezo-moșieresc și a regalității. Caragiale și Ranetti în *Boul și vițelul*, *Mîngîiere*, *Plugul și tunul* etc. își exprimă indignarea împotriva cruzimii exploatării țărănești, împotriva coaliției burghezo-moșierești și își arată simpatia caldă pentru suferințele poporului.

Teoreticieni și critici literari ai burgheziei au căutat să ridice în primele decenii ale veacului al XX-lea la noi în țară problema originalității în genul fabulistic. De fapt, problema originalității în artă depinde în fabulă, ca în orice creație literară, de reflectarea veridică a realității, cu mijloacele specifice genului respectiv. Indiferent dacă oglindirea se face în tiparul străvechilor motive, sau făurind motive și personaje noi, însemnătatea pentru calitatea fabulei o are realismul simbolurilor, veridicitatea și forța educativă a mesajului pe care-l transmite. Discutarea acestei pseudoprobleme, în critica și istoria literară

burgheză din țara noastră, în prima jumătate a secolului al XX-lea, are însă menirea de a răpi, teoretic și practic, acestui gen polemic și critic valoros, caracterul actual și ascuțișul combativ. Discuția nu era nouă. În Franța secolului al XVIII-lea, în momentul reacției față de clasicism, scriitorii progresiști, apărînd ideea modernizării fabulei în fond și formă, puseseră destul de clar în lumină posibilitățile înnoirii fabulei. La Motte în disertația sa[1] susține cu argumente valabile necesitatea noilor teme fabulistice, legate de realitatea epocii în care este creată opera literară. Dar mai tîrziu, după ce burghezia ajunge la putere, teoriile estetice burgheze caută să îngroape fabula sub lespedea didacticismului, să o prezinte drept un produs cuminte al bătrînilor care scriu ca să-și distreze nepoții cum încearcă să facă criticul literar Eichenwald în *Siluetele* sale, cu opera fabulistică a lui Krîlov. El scria: *„Ironizările veșnice ale leilor și ale vulpilor nu sînt în stare, de fapt, să ne înspăimînte. Scriitorul satiric nu este el însuși străin obiectului satirei sale. Iar satiricul fabulist e cu atît mai mult binevoitor, în nici un caz radical și periculos.“*[2] Ideea că fabula este o formă literară perimată revine mereu în această perioadă în țara noastră în introducerile la operele unor fabuliști sau în referiri asupra genului. Însăși catalogarea fabulei în cadrul genului didactic indică rolul minor ce i se acorda în fața „înaltei arte“, care era datoare să se păstreze deasupra unei sfere utilitariste. De fapt, însăși împărțirea din trecut a genurilor literare era tributară teoriilor estetice idealiste, tinzînd prin existența separată a unui gen didactic să nege finalitatea tuturor operelor artistice și deci să suprime eficiența lor educativă. Vorbind despre fabula lui Krîlov, Bielinski combătea didacticismul ca trăsătură a speciei fabulistice care-i făcea pe criticii estetizanți ai vremii să tolereze aici un realism prozaic, vulgar: *„Se va spune: este vorba de fabulă și acest gen de poezie vrea acest lucru. Dar legile frumosului nu sînt ele identice pentru toate genurile?“*[3] Delimitarea care se făcea în trecut între genul didactic și alte genuri era menită să convingă publicul de inferioritatea și nemodernitatea unor producții literare, printre care și fabula, care nu mai pot figura decît în manualele din primii ani de școală. În studiul unui bun cunoscător al fabulei,

---

[1] La Motte — *Fables nouvelles avec un discours sur la fable*, 1719.

[2] Citat după V. Kurilenkov — *Demian Bednîi*, Moscova, 1954, Sovietski Pisatel, pp. 27–28.

[3] I. Bielinski — *op. cit.*, p. 435.

alcătuitorul unei cuprinzătoare antologii a fabulei românești, considerațiile asupra morții fără apel a geniului sînt repetate cu stăruință: *„Încercările care s-au făcut în ultimele decenii de a se da un nou avînt fabulei prin creațiuni de talent credem că au un succes și un interes efemer... O dată cu dispariția superstițiilor și a credințelor populare în animalele care vorbesc, în plantele cărora li se atribuie puteri miraculoase, fabula și-a pierdut interesul, farmecul literar și însemnătatea ei morală... Forma primitivă, stilul natural, limba simplă, dialogul viu, lipsa mediului cultural și social, lipsa talentelor creatoare, epuizarea subiectelor de către marii fabuliști din trecut, toate acestea au contribuit la dispariția fabulei."*[1]

În considerațiile asupra fabulei, în perioada dintre cele două războaie, esteticienii burghezi se împotrivesc deopotrivă introducerii unui nou conținut social în fabula tradițională, sau construirii unor intrigi și simboluri noi. De aceea, intenționează să înăbușe, să oprească dezvoltarea genului, proclamînd că orice creație a unor noi personaje sau întîmplări specifice epocii duce la destrămarea sa. Sub motiv că frumusețea fabulei se datorează naivității sale primitive, pe care orice inovație ar spulbera-o, după ei fabula ar fi silită la repetiții plicticoase. Într-o prefață la fabulele lui Alexandrescu, Ion Pilat scria: *„Vitalitatea și valabilitatea fabulelor lui Alexandrescu se datoresc, după noi, formei, dar și fondului clasic, adică nelegat de modele și de capriciile unei epoci trecătoare, ci de sufletul însuși al omului, de pasiunile și de viciile lui eterne: ambiție, orgoliu, lăcomie, lașitate, prostie, înșelătorie"*[2]. Intenția de a goli de conținutul ei politic fabula pașoptistă reiese clar din aceste rînduri. Iar Cardaș, pe care l-am mai citat, se va ridica hotărît împotriva elementelor inovatoare: *„Inovațiile introduse de fabuliștii moderni prin actualizarea subiectului și personagiilor strică farmecul poetic, dezvoltînd mai mult nota humoristică și satirică. Ca să atribuim unui baston, galoș, șoșon, piatră de moară, saca etc. simțiri și sentimente omenești este ceva apoetic.*

Care ar fi subiectele de viitor ale fabulei? Elementele moderne care le-am numit apoetice pot forma subiectul unei fabule? Să dăm cîteva exemple antipodice: radio-telefon, electricitate-opaiț, tren rapid-car cu boi, autobuz-diligență, avion-

---

[1] Gh. Cardaș – *Fabula în literatura românească*, Biblioteca Școalei, 1934, pp. 150–151.

[2] Gr. Alexandrescu – *Fabule*, ediție îngrijită de Ion Pilat, Ed. „Cartea românească", 1937, p. 4.

balon... etc."[1] Întemeindu-se pe vechile teorii ale artei deasupra claselor, pe principiile formaliste ale împărțirii obiectelor realității înconjurătoare în poetice și apoetice, acești critici și istorici literari vor să arunce fabulele care reflectă societatea înconjurătoare la periferia literaturii de calitate. În ultimă instanță, fondul adevărat al teoretizării estetizante împotriva înnoirilor în fabulă este legat de teoria reacționară maioresciană că arta e datoare să transmită sentimente eterne și să se țină departe de sfera politicului și intereselor cotidiene. Împotrivirea față de oglindirea în fabulă a noilor aspecte din viața socială provine din dorința claselor dominante în perioada dintre cele două războaie de a se feri de actualitatea și forța mesajului critic al fabulei. Pe de o parte prin interpretările estetizante, pe de alta prin lansarea unor fabuliști care, fie că prezentau într-o formă didacticistă norme morale „veșnice", fie că exprimau tendințe patriotarde, șovine la modul ieftin anecdotic, ca Vasile Militaru, Speranția, Constantin Popescu, Nenițescu, Lascarov Moldoveanu etc., burghezo-moșierimea înțelegea să tocească și să minimalizeze rolul progresist protestatar al genului, azvîrlindu-l pe o treaptă inferioară, stingînd interesul publicului față de el. Dar fabula romînească, expresie combativă a opiniei publice înaintate, și-a păstrat vitalitatea ca pacientul din gluma pe care o povestește M. Breslașu în articolul său intitulat *Actualitatea fabulei:* Un medic *„întîlnindu-și pacientul în tramvai, îl apostrofează cu vorbele: — Ce cauți aici? Conform diagnosticului meu d-ta ești mort de săptămîna trecută."*[2] Lipsa de viabilitate a teoriilor burgheze despre dispariția fabulei se observă ușor dacă ne gîndim la succesul pe care-l obțin Topîrceanu și Ranetti cînd abordează genul fabulistic. Despre volumul de fabule al lui Ranetti apărut în 1907, G. Ibrăileanu spunea: *„Dar în* Fabule, *ca și în bucățile de la sfîrșit pe care le intitulează* Diferite, *ceea ce este încîntător sînt acele scînteieri de spirit care poartă marca proprie a autorului pe care le găsim împrăștiate cu o dărnicie de risipitor în* Furnica *și care rezultă din acele bizare, extraordinare și neașteptate asociații de idei, al căror secret îl are d. Ranetti, urmașul neuitatului Bacalbașa... Dacă d-sa n-ar fi în stare să ne dea altceva decît bizare și surprinzătoare asociații de idei, n-ar avea dreptul să ocupe în literatura romînească acel loc însemnat pe care d-sa și l-a dobîndit. Dar d. Ranetti, cum se știe, e unul din acei umoriști*

[1] Gh. Cardaș — *op. cit.*, p. 151.

[2] M. Breslașu — *Actualitatea fabulei*, *Veac nou*, an. XI din 11 noiembrie 1955, nr. 45.

care au reușit adese să ne zugrăvească ridicolul societății noastre..."[1] Într-adevăr, prin versurile lui Ranetti, în armata animalelor sălbatice și domestice, în flora tradițională a fabulei pătrund noi și hazlii musafiri : gheata și șoșonul, zero și unu etc. Tematica lui Ranetti se axează mult pe opunerea capacității și valorii omului simplu față de ifosele și profitorismul parazitului. *Biju și Grivei, Calul de curse și calul de saca, Gheata și șoșonul* reprezintă această temă cu mult umor. Ranetti, ca și Topîrceanu, își caracterizează personajele prin dialoguri și monologuri spirituale. De pildă, gheata se adresează cu o superioară cochetărie șoșonului :

„— «*Mi se*
Pare
Că îndrăzneala ta, șoșon, e mare.
Nu vezi cît ești tu de bocciu
Și de murdar ?
Pe cînd fasonu-mi cilibiu
Podoab-ar fi într-un galantar !
Pingeaua mea-i curată,
Am piele delicată
Și ascuțit bot am,
Căci sînt de mare neam.»"

O undă de lirism față de lumea celor slabi și necăjiți străbate poezia lui Ranetti, semănînd cu persiflările și autopersiflările duioase din stihurile lui Topîrceanu.

Acest lirism nu diluiază însă nota critică împotriva relațiilor sociale de exploatare. În *Plugul și tunul* se subliniază ca și în *Temelia* lui Caragiale, că poporul este cel ce duce greul muncii, că pe el se sprijină, în realitate, țara, în timp ce păturile stăpînitoare nu fac decît să se laude cu însușirile lor.

La Topîrceanu atacul împotriva boierimii și monarhiei este și mai puternic. În *Boierul și argatul* sînt demascate pretențiile exploatatorilor, care merg pînă la absurd, disprețul lor față de mase. Iar în *Leul deghizat* poetul ridiculizează pe cel ce s-a așezat în fruntea cîrdășiei burghezo-moșierești. Pe lîngă fabula în stil tradițional, *Leul deghizat*, care ca și poezia *Singur* și

---

[1] G. I. — *George Ranetti, Fabule, Viața romînească*, an. III, nr. 1 din ianuarie 1908, p. 142.

scenariul comic *Papură-vodă*, este unul dintre atacurile antimonarhice vehemente din acea perioadă, remarcăm în opera sa şi o nouă cale de realizare a fabulei, apropiată de parodie. Folosind în alt sens decît Anton Pann construirea acţiunii fabulei pe proverbe, maxime şi expresii consacrate, Topîrceanu reuşeşte să creeze versuri cu savuroase poante. În ciclul său *Fabule mari pentru cei mici* sau în fabulele scrise în limba franceză, cu mijloacele menţionate mai sus, Topîrceanu aduce o critică plină de vervă imoralităţii şi convenţionalismului din cercurile mondene. Iată de pildă, în următoarea, foarte scurtă fabulă, cum sînt combătute obiceiurile salonarde de a folosi convenţional citate consacrate în împrejurări nepotrivite.

„Un moucheron d'un jour piqua le grand Enée,
Morale : La valeur n'attend point le nombre des années.“ [1]

Desigur, genurile şi speciile evoluează, capătă în cursul dezvoltării atribute noi, devin mai puţin rigide, mai suple în demarcaţii, primind aluviuni sau trecînd graniţa altor domenii artistice.

Încă din secolul al XIX-lea basmul cult era foarte apropiat prin conflict, simboluri şi vehemenţă critică de fabulă. Basmele lui Saltîkov-Şcedrin sînt incluse de Zaslavski în aceeaşi sferă cu fabulele lui Krîlov, istoricul literar subliniind asemănarea dintre aceste două tipuri de producţii din punctul de vedere al reflectării critice a realităţii pe plan simbolic. În veacul nostru, valoarea sintetică a simbolurilor fabulistice a pătruns adînc în alte arte. Desenul animat este una dintre ele. Apariţia vulpoiului sau a şoarecelui este aproape imposibil de închipuit în filmul de desen animat fără ca aceste personaje să aibă : primul rolul linguşitorului viclean sau al doilea pe cel al isteţului reprezentant al binelui, roluri pe care de atîta vreme le-a distribuit fabula acestor eroi. Dramatismul fabulei, în care personajele acţionează veşnic în virtutea aceloraşi resorturi morale, îi crease de mult o înrudire cu teatrul de păpuşi, care se întemeiază şi el pe personaje simbolice, întruchipînd în cadrul conflictului o singură dominantă etică. Această relaţie se accentuează mereu mai mult cu cît piesele cu marionete generează personaje din ce în ce mai caricaturale, tocmai pentru a putea sublinia mai bine aceste trăsături. Prima întîlnire internaţională a teatrelor de păpuşi care a avut loc acum cîţiva ani la noi în ţară, a marcat, ca

[1] *„Un ţînţar de o zi pişcă pe Eneas cel Mare. Morala : Valoarea nu aşteaptă a vîrstei consacrare“* (Traducere de O. Cazimir).

fenomen aproape general, existența eroilor modelați din ce în ce mai clar pe o unică trăsătură de caracter, pe o unică manifestare, cu o tendință evidentă către exagerația caricaturală. În acest sens, încă de mult tradiția fabulistică a favorizat ivirea unor asemenea figuri în film și teatrul de marionete. De pildă, într-un film american progresist, *Vrăjitorul din Oz*, acțiunea se baza pe contradicția între caracteristicile pe care anumite simboluri le reprezintă în fabulă și neputința unuia dintre cei care fac parte din respectivul neam animalier de a se comporta conform acestor caracteristici. Leul din *Vrăjitorul din Oz* trebuie să facă pe despotul sălbatic și temut, deși e un fricos. Comicul reiese tocmai din acest contrast și în special din soluționarea lui, tipică societății ipocrite burgheze, care îi dă leului un decret de decorare, menit să-l vindece de frică. Legătura strînsă între filmul de desen animat, teatrul de păpuși și fabulă se poate observa deseori dacă ne gîndim la repertoriul lui Obrazțov în care figurează pe primul loc nenumărate fabule, în special din opera lui Mihalkov, sau la povestirea lui Buratino de Alexei Tolstoi, unde în construcția personajelor și conflictului, scriitorul utilizează și împletește creator tradiția folclorică, fabulistică și cea a teatrului de marionete. Toate acestea ne dovedesc că temele, conflictele și simbolurile fabulei apar în epoca modernă într-o formă eterogenă, ieșind din granițele precise ale fabulei clasice și tinzînd nu numai să evolueze sub diverse noi aspecte literare, ci și să se extindă și către alte domenii artistice. Noile aspecte literare ale fabulei nu se mai păstrează în rama micii scenete sau scurtei narații concise, terminată cu o învățătură, ci se manifestă în ipostaze artistice ca sonetul, rondelul, mica istorie anecdotică în proză, poemul de largă respirație etc., pe care le vor aborda Camil Petrescu, Victor Eftimiu, Breslașu și alții. Aceasta nu înseamnă, firește, abandonarea formei clasice a fabulei, ci numai lărgirea ariei ei artistice, amploare pe care o va căpăta mai ales în zilele noastre. Una dintre aceste noi formule ale fabulei, începînd din primele decenii ale veacului al XX-lea, este parodierea modelelor și simbolurilor clasice. Parodia fabulei fusese abordată încă de Caragiale în *Boul și vițelul*. În această fabulă, reluînd versurile lui Alexandrescu pe aceeași temă, Caragiale, ca și în schițele sale *Situațiunea*, *O lacună* sau în *Conu Leonida față cu reacțiunea*, face portretul cetățeanului credul, care imită cu emfază propaganda demagogică a presei burgheze. Simbolizîndu-l aci prin bou, Caragiale își exprimă după răscoala din 1907 neîncrederea față de promisiunile politice mincinoase ale politicienilor burghezi. Dacă parodia lui Cara-

giale se menține în cadrul simbolurilor modelului, la Ranetti, și apoi la Ion Gorun e vorba de completări ale anecdoticii, de schimbarea rolurilor alegoriei și chiar de transformarea moralei. În *Corbul și vulpea*, după vestita fabulă a lui La Fontaine, Ranetti îndeamnă pe cetățeanul cinstit de a da glas protestului față de constrîngerile unui regim antidemocratic. După ce vulpea moare intoxicată înghițind lacomă caşcavalul, morala sună astfel :

„La fabula lui La Fontaine
Adaug dar ăst mic refren :
O, frații mei, o, pămînteni,
Oricînd să vă deschideți pliscul
Pe șleau grăind, orice-ar fi riscul,
Pentru că nu-i adevărat
Că cei șireți și cei vicleni
Întotdeauna-au triumfat !"

Nu o dată în cursul istoriei literaturii morala fabulei *Greierele și furnica* a fost profund antipatizată de numeroși scriitori. În poezia sa închinată gîzelor, florilor și altor elemente din natură, pe care le însuflețește alegoric, fără însă să abordeze fabula, Topîrceanu se referă cu tristețe la soarta micului greier neînțeles și persecutat din fabula lui La Fontaine :

„N-aș vrea să cer împrumut
La vecina mea furnică,
Fiindcă nu-mi dă niciodată,
Și-apoi umple lumea toată
Că m-am dus și i-am cerut."
(Balada unui greier mic)

Observăm și în fabula lui Marcel Breslașu, intitulată *Greierul și furnicile*, refuzul de a-l privi pe greier ca pe-un fluşturatic și pe un leneș. Prin cîntecul său greierul este un artist, și arta sa este rezultatul unei munci prețioase. Marcel Breslașu vede în soarta nemiloasă a greierului viața de mizerie hărăzită artistului cinstit în societatea bazată pe clase. Morala ironizează în atitudinea furnicii opacitatea oficialității culturale burgheze, care în cele din urmă, din pricina opiniei publice, se decide să-l ajute pe artist ; însă acest „sprijin" de-abia dovedește disprețul pentru arta și activitatea creatorului : *„Și consiliul de administrație, întrunit de zor, / „luînd act" și „vrînd să-i vie-n ajutor", / i-a aprobat... un ajutor... de boală ! / și au trecut la evidențele contabile / „foamea poetului" la „boli incurabile".*

În istoria fabulei, etapa actuală a fabulei realist-socialiste se deosebeşte radical de cele anterioare. Marile prefaceri revoluţionare au adus în faţa scriitorilor imaginea unei societăţi noi, în care nu mai există relaţii de exploatare, în care universul moral, de o neasemuită bogăţie de idei şi sentimente, se cere transpus în artă prin prizma creatorului călăuzit de principiile socialismului victorios.

Fabula de după 23 August nu este acea şoaptă care se îmbrăca în haina alegoriei pentru a nu fi înăbuşită, ci exprimă pe de o parte lupta dusă de poporul muncitor împotriva elementelor duşmănoase ale claselor exploatatoare răsturnate de la putere, a cercurilor agresive imperialiste, şi pe de alta folosirea armei criticei într-o formă umoristică, accesibilă, reuşită pentru a combate manifestările mentalităţii învechite de pe poziţia omului liber, stăpîn al vieţii.

Arghezi şi Breslaşu nu uzează de alegorii, de convenţia artistică, proprie fabulei ca de un paravan în spatele căruia pot exercita mai voalat critica ; dimpotrivă, ei captează cu un surîs amuzant complicitatea cititorului în vederea acestui prilej de a glumi eficient pe seama unor moravuri şi năravuri. De pildă în *Nişte fabule*, în nota de la sfîrşitul volumului, Breslaşu scrie : *„Aici s-a încheiat călătoria, / îţi mulţumesc şi-ţi spun : Amice, vale, / Cititorule, ia-ţi pălăria / ...şi musca, dacă e a dumitale.“*

Fabula actuală continuă şi dezvoltă pe o nouă treaptă participarea activă la problemele contemporaneităţii prin care acest gen s-a făcut întotdeauna cunoscut. Dar această dezbatere, această participare este astăzi deschisă, cuprinzătoare, largă.

În strălucitele sinteze istorice ale genului, conţinute în poeziile lui Arghezi, *Prefaţa la „Fabulele“ lui Krîlov* şi *Fabula fabulelor*, poetul — amintind caracteristicile principale ale fabulei şi rolul pe care l-a jucat într-o societate stăpînită de o minoritate care răpea poporului cele mai elementare drepturi umane — aduce în discuţie misiunea de astăzi a acestei specii literare :

„Fabula de-atunci încoace s-a lărgit cu toate acestea,
Soră geamănă cu gluma, păcăleala şi povestea,
Şi o mai lărgim, cu voia cititorului, şi noi,
Adunînd în cusătură cîteva altiţe noi.
Într-o fabulă dibace, adevărul, din belşug,
E ţesut în frumuseţea graiului, cu meşteşug.
Poate fi cînd poezie, cînd surîs, cînd pişcătură,
După cum se-ntoarce acul şi izvoadele te fură,
Altădată în căptuşeală, pe furiş, dar azi pe faţă.“

Fabula, în această etapă, se caracterizează prin alegerea unor teme de mare actualitate, printr-un conținut înaintat de idei întruchipat în cadrul unei diversități de stiluri, de la strălucitele cascade de calambururi ale lui Breslașu pînă la vehementul vers arghezian, în care *„veninul se schimbă în miere"*, de la sceneta comică a Ninei Cassian pînă la portretele microscopice ale lui N. Țațomir. Prin tematica ei, prin realizările în acest domeniu ale unor scriitori talentați, fabula cunoaște în epoca noastră, în cadrul literaturii realist-socialiste, o nouă înflorire. Ea preia și continuă tradiția noastră fabulistică, lărgind problematica și folosind căi satirice multilaterale în dezvoltarea genului. Tudor Arghezi, a cărui pană satirică s-a făcut cunoscută în poezia și proza dintre cele două războaie, acordă un loc însemnat genului fabulistic în opera sa actuală. În trecut, Arghezi nu s-a îndreptat decît rareori către fabulă. Dintre acele prilejuri puțin numeroase, putem aminti gingașa poezie *Fabulă*. Autorul, pe linia *Cărții cu jucării*, însuflețitor al unui univers pitic unde *„bordeiul nu-i mai înalt decît o floare / și îngust cît o ureche"*, introduce și în această fabulă obiectele lumii infantile. Dezbătînd tema contrastului între pretenție și posibilitate, el ne invită în mijlocul jucăriilor, care se consideră săbii și tigri adevărați, cu înflăcărarea și seriozitatea cu care unii copii se cred oameni mari. Morala și poanta fabulei redă acestor personaje locul lor adevărat. *„Toate aceste obiecte minunate / Uitaseră că sînt imitate."*

În general, însă, fabula actuală a scriitorului își trage seva din pamfletul arghezian prin virulență, prin viziunea sarcastică și caricatura uriașă, grotescă. Pompiliu Constantinescu în lucrarea sa despre Tudor Arghezi — lucrare în parte tributară unei concepții eronate cu tendințe mistice — surprindea însă o serie de însușiri ale formei pamfletului arghezian din trecut și ale portretelor zugrăvite de scriitor: *„Adevărate bufonerii, în imagini suprapuse, tipurile pamfletului arghezian au ceva din păpușile monstruoase care desfătează privirile într-un cortegiu carnavalesc."* [1] De fapt, Arghezi preia această viziune „telescopică", cum o numește Beniuc, de exacerbare a trăsăturilor negative pînă la grotescul enorm, din basmul popular cu zmei, căpcăuni și vrăjitoare, conturînd asemenea personaje cu violența limbajului său poetic. În ciclul de fabule din volumul *Stihuri pestrițe*, simbolurile sale fabulistice merg în construirea tipurilor sociale pe linia portretisticii din pamflete. *Dihania* prin care este reprezentat fostul exploatator, sau *Păianjenul negru*, capitalistul fugit peste

[1] Pompiliu Constantinescu — *Tudor Arghezi* — 1940, p. 194.

graniță care unelteşte, sperînd într-un nou război, sînt schițați prin caricatura grotească. Trăsăturile hiperbolizate ale personajelor dau impresia de odios, de monstruos. Păianjenul, gînganie minusculă, capătă „gene de taur", ţese o pînză pe „un gherghef cît ţara", întruchipînd nestăvilita lăcomie, pînda fără răgaz sub o înfățişare oribilă. Concreteţea imaginii, autenticitatea vorbirii, chipului, gestului tind spre o individualizare mai puternică. Luînd din simbolica basmului popular nu numai animarea necuvîntătoarelor, dar şi fabulosul, miraculosul, în tiparele lui poetice, Arghezi toarnă veninul pamfletarului. Dihania înghite ca-n poveste *„copăi şi troace, căldări, cazane şi hîrdaie"* şi este *„un porc de patru sute cincizeci de ocale, / greu cît un bivol, mare cît o vacă"*. Această apariţie îngrozitoare nu inspiră însă teamă, căci conflictul fabulei ne arată că mersul înainte al poporului zdrobeşte asemenea reprezentanţi ghiftuiţi şi hidoşi ai vechii lumi.

La Arghezi, marele rîmător din *Dihania* este pus cu ironie la locul lui de către omul care acum îl poartă de sfoară, după ce atîta amar de vreme porcul s-a îndopat cu pofta unei turme întregi din mămăliga lui şi a altora ca el. Săteanul explică reducînd la dimensiunile realităţii monstruosul viziunii, cu mult umor. *„E cel mai mare porc din ţară, / dar tot un porc..."* Marea forţă poetică care dă o deosebită pregnanţă şi plasticitate imaginii argheziene o remarcăm în virulentele filipici adresate pseudoartistului *(Gîsca inspirată)*, îngîmfatului *(Balada maeştrilor)* etc. Iată, de exemplu, portretul palavragiului din *Putina cu clei :*

„El amintea, căzutul, pe unii dintr-acei
Docţi oratori semeţi,
Prinşi între substantive şi verbe, ca-n scaieţi,
Dativul, imperfectul,
Care nu pot să scoată dintr-un discurs
subiectul."

Tudor Arghezi pleacă în caracterizarea personajelor şi situaţiilor de la fondul înţelepciunii folclorice, isteţimea observaţiilor acestor eroi continuînd pe cea din *Povestea vorbei.* Personajul din *Scîndura,* renumitul Păcală, care seamănă aidoma cu tipurile din *Prostia omenească* de Creangă, face parte din galeria de prostănaci ai satului, satirizaţi ades în literatura populară. Spre deosebire de acest Păcală, cel din *Balada maeştrilor* întruchipează alt erou popular. Este înţeleptul şi hîtrul, ruda lui Nastratin Hogea,

care își ascunde isteţimea sub masca naivităţii. Scopul falsei lui nedumeriri este de a dezvălui cu o credulitate mirată defectele şi strîmbătăţile întîlnite în cale. În faţa puzderiei de pseudomaeştri, care se umflă reciproc, dîndu-şi acest titlu unul altuia, el exclamă :

„— «Ce-o mai fi şi asta ? se-ntreba Păcală,
Că n-am auzit-o-n piaţă, nici la şcoală.
Poate-n capitală este şi rămîne,
Ca-n Găieşti, cum fuse, neică, sau jupîne.»
Dar văzu că vorba „maestre" stîrneşte
O înviorare, parcă-i franţuzeşte,
Şi la bătrîneţe, şi la tinereţe.
El, un an de zile puse să o-nveţe."

Morala fabulei lui Arghezi are concizia şi siguranţa zicalei populare, iar forţa şi precizia maximelor sale sînt asemănătoare acelor proverbe făurite din experienţa de veacuri a poporului :

„Moştenirea-i o povaţă :
Nu uitaţi nicicînd în viaţă
Nodul să-l faceţi la aţă."

(Comoara)

Ca şi celelalte opere ale sale de după 23 August, *Cîntare omului, 1907*, fabulele au o deosebită profunzime umană. Această profunzime, cum arată M. Beniuc în prefaţa volumului de *Versuri*, *„presupune indiscutabil dragostea de om cu legitima sete de îndreptare a tot ceea ce schimonoseşte imaginea vieţii"* [1].

O tendinţă susţinută în fabula de după 23 August, ca şi în alte genuri ale literaturii noastre, tendinţă determinată de avîntul necontenit al literaturii, este nu numai îmbogăţirea tematicii, ci şi crearea unor noi simboluri, folosirea unei varietăţi de stiluri.

Universul simbolurilor fabulei lui Breslaşu este deosebit de bogat ; în el se-ntîlneşte străvechea alegorie cu înţelesuri noi, (de pildă, cerbul lăudăros, care-şi încurcă în frunziş coarnele măreţe, simbolizînd pe artistul formalist) ; dar în fabula sa găsim mai ales noi întruchipări fabulistice ca indigenul şi „civilizatorul" discutînd problema colonialismului sau personajele atomice din *La poarta fabulei.*

Compoziţional, la Marcel Breslaşu, fabula descinde parcă adesea din romanele animaliere (*Le roman de Renart, Reineke*

1 T. Arghezi – *Versuri*, E.S.P.L.A., 1959, p. 12.

Fuchs). Desfășurarea largă a acțiunii, cuprinzînd multe conflicte episodice și laterale axate pe firul central, slujește de altfel mai bine specificul caracterizării personajelor la Breslașu.

Aceasta nu înseamnă că Marcel Breslașu a mers întotdeauna în fabulele sale pe linia poemului de largă respirație. În opera lui găsim dimpotrivă acea varietate compozițională, acea măiastră diversitate care dovedește că autorul a șlefuit ca pe un cristal fațetele multiple ale genului.

El își construiește fabulele fie cu numeroase personaje și acțiuni într-o narațiune cuprinzătoare ca în *Orbul și ologul, La poarta fabulei* etc., fie în doar cîteva rînduri ca *Scolie la fabulă esopică ;* dar întotdeauna Marcel Breslașu reușește cu un sclipitor umor să contureze eroi, situații. În general Breslașu, înainte de a-și introduce eroii în scenă, îi definește lapidar. Comicul reiese de multe ori din jocurile de cuvinte conținute în prezentarea simbolului de către autor : *„I, și A, doi asini încuiați (în cabinele lor)".* În fabula lui Breslașu calamburul, suita plină de vervă a epitetelor, bogăția invenției verbale, mînuită cu virtuozitate, scot la iveală sensuri cu totul neprevăzute :

„(Arhi)bulbucînd ochii de surprindere
Marele Brotac i-a răspuns cu aprindere :
— «Tu cîntăreață ? !... o dovedești
numai la ultima ta oră-că-ești !»"

Prin aceste procedee, fabulele lui Breslașu sînt o succesiune de poante savant gradate. În *Documente,* negrul își apără astfel drepturile în fața colonialistului care-i cere acte doveditoare asupra vechimii sale de locuitor pe acele meleaguri :

„Documentul meu e scris — a spus celalt cu voce calmă —
Mi-e scrijilit, adînc, aici în palmă...
E singurul argument frapant și care nu poate fi calp !"
. . . . . .
Și l-a documentat. Negru pe alb."

Tot jocul de cuvinte definește clar starea de lucruri din regatul Lan-Tsu-Lung, țara ciungilor :

„Veți vedea că acestei populații ciunge
O singură mînă îi ajunge ;
Iacă... au mînă lungă vistiernicii,
Au mînă aspră puternicii,

Au mînă «bună» nemernicii
(Şi potlogăriile pe care le făcură
Le uită de la mînă pînă la gură) —
Pe sub mînă se fac afacerile,
Cam peste mînă se fac prefacerile...
Demnitarii cei mai înalţi
Se au la mînă unii pe ceilalţi,
Lor li se dă pe mînă carul statului,
Şi ei sînt mîna dreaptă a împăratului...
Îţi vîră mîna în buzunar, ţi-o bagă-n gît
— Dacă nu le dai atît şi atît —
Şi, vai, nu scapă nimeni teafăr, decît cine
Umblă cu «săru' mîna, mandarine»...
Şi bagă mîna-n foc, c-aşa e bine !"

(Înaintaşul)

Spiritul viu şi caustic se împleteşte frecvent cu lirismul, ceea ce dă patetism şi putere de convingere mesajului satiric. *Înaintaşul*, citată mai sus, trece de la sacadata suită critică la încheigarea emoţionantă a unei nădejdi şi se termină cu siguranţa că visul se-mplineşte :

„Şi totuşi...
În ţara galbenilor lotuşi,
De cînd vine şi tot vine
Povestea asta pîn' la mine,
S-a cam schimbat poporul
Ciung !
S-a frînt o za în Lan-Tsu-Lung,
Şi p-ormă o sută, p-ormă o mie,
Şi-o altă veste...
Încotro ?
Din satul Ci spre oraşul Ho !
Porni... crescu... şi o să vie."

Această atmosferă poetică dă şi mai multă profunzime concluziilor-învăţătură ale fabulei. Iată cîteva fragmente ilustrative din fabula *Poetul*. Scriitorul dezvăluie, cu o copleşitoare ironie, absurditatea poetului, care, închis în turnul său de fildeş, e convins că poate suplini contactul cu viaţa prin propria sa fantezie :

„Într-un cerc restrîns (mersese cu restrînsul
Că-l restrînsese numai la dînsul)
Își spunea poetul — vorbind despre sine :
«Natura m-a-nzestrat atît de bine,
Încît îmi ajung, în orice privință,
Eu - unul — mie însumi, cu prisosință !»"

Și caracterizînd succint, dar plin de avînt, măreția vieții pe care, îngîmfat, „artistul" consideră că o poate înlocui, îi spune :

„— «Mă iartă — zic — și mă apropiu
de această Confederație pe cont propriu,
ia spune-mi, ca să te-nțeleg,
preafeluritule coleg,
de unde iei mata... sămînța pentru cînturi ?
— «?»
— «Ori te pomenești
că ești
...și cele patru vînturi ?»"

Intervențiile lirice, frecvente în desfășurarea acțiunii fabulistice în opera lui Breslașu, sînt o mărturie a participării sale directe, impetuoase, la realitatea reflectată, încercînd să contribuie la lichidarea năravurilor și neajunsurilor. La Breslașu verva scînteietoare se-mpletește cu farmecul poetic, cu acele sobre, dar impresionante străfulgerări ale sentimentului. Emoția lirică impregnează sfîrșitul noii versiuni antiîmpăciuitoriste a parabolei biblice *Orbul și ologul*, o oglindire a cumplitului parazitism al stăpînitorilor din regimurile de exploatare, orbul simbolizînd poporul trudit, iar pretinsul olog, clasele dominante. Cînd, în sfîrșit, orbul se trezește, îl azvîrle din cîrcă pe ologul prefăcut, profitor și prosper :

„Și orbul, descovoindu-și gîrbova spinare,
Cată în sfîrșit la cer... Parcă n-ar crede ?
Întîi... i s-a părut... că i se pare
Și p-ormă... uite... a văzut că vede !"

În lucrarea sa *Cum se fac versurile*, Maiakovski, îndemnînd pe scriitori să țină pas cu vremea, arăta că în poezie e nevoie de un limbaj simplu, familiar, cotidian și recomanda în acest scop să se introducă cu discernămînt dar fără sfială în arta poetică temele și cuvintele publicisticii. Fabuliștii contemporani

au urmat parcă în cea mai mare parte acest sfat. Un exemplu concludent îl oferă discursul arhiguvernatorului din fabula *Documente*, în care reîntîlnim foarte multe expresii de presă, sau formule de cod juridic :

„Şi l-a-ntrebat : — «Posedaţi documente,
Care să stabilească pertinamente,
În termeni irevocabili,
Şi certi,
Şi opozabili
Faţă de terţi,
Că stăpîniţi aceste spaţii
Înaintea nobilei mele naţii ?»"

Plasarea conştientă, limpede, amănunţită a simbolurilor în hotarele unei lumi contemporane accentuează şi mai mult semnificaţia acestora, actualitatea fabulei. Jocurile verbale ale lui Marcel Breslaşu se susţin mai ales pe utilizarea terminologiei consacrate în acte, discursuri, articole contemporane. Un asemenea limbaj pus pe seama măgarului sau cocostîrcului este spumos. Complimentul care i se face uliului este comentat aşa : *„Cînţi mai dulce decît cetera / Etcetera, etcetera"*. La Marcel Breslaşu cadrul fabulei e uneori nu natura, ci oraşul modern. Combătînd atitudinile celor care evită stricta înlănţuire logică, judecata limpede, Marcel Breslaşu se slujeşte în *Casa care se construieşte* de noţiunile obişnuite ale vieţii citadine moderne pentru criticarea palavragiului :

— „Tu mai încerci o dată, nu te lăsi :
Uite, bre, omule, aici, la doi paşi,
E a treia casă pe stînga, de la teatru...
Dar el, ba ! îl ia pe douăşpatru
(Pe care are abonament) şi ocoleşte
Oraşul pîn-ameţeşte,
La urma urmei vine-ndărăt.
— „Acum hai pînă în colţ, să ţi-o arăt !
He ! Cîţi nu ocolesc raţionamentul
ca să-şi amortizeze-abonamentul."

În fabulele, de obicei ample ale lui Szemler Ferenc, personajele sînt definite prin situaţii deosebit de reprezentative, alese de autor din viaţa noastră cotidiană. Cameleonul, fost bogătaş, azi funcţionar la o cooperativă de frizerie, bucurîndu-se de drepturi ca „om al muncii", abia aşteaptă să răspîndească la ureche zvonuri defăimătoare despre regimul nostru.

Atît în zugrăvirea tipurilor, cît și în episoadele acțiunii, fabula lui Szemler Ferenc se remarcă prin înfierarea vehementă a manifestărilor dușmănoase și practicilor învechite, prin accente satirice deosebit de biciuitoare.

Și Nina Cassian se adresează fabulei ca unui gen de strîngentă actualitate. În *Critica de jos* sau *Rîndunelul inovator*, autoarea pornește cum o arată și titlurile de la aspecte ale mentalității noi, ale moralei socialiste. La Nina Cassian fabula rămîne, cum o definea La Fontaine, o comedie în versuri. Poeta accentuează caracterul de scenetă al intrigei. Personajele își manifestă trăsăturile de caracter prin limbaj, dialog și gesturi, specificate ca adevărate indicații scenice.

La Nina Cassian, limbajul conținînd expresii tipice vremii noastre se naște firesc și necesar din situațiile descrise ; aprobarea inovațiilor, ședințe etc. De aceea personajele se exprimă potrivit temei și împrejurării, în vorbirea curentă. Leul își încheie falsa autocritică cu : *„În fine, azi m-au criticat foarte ascuțit, / iar eu / mi-am însușit... / mi-am însușit...“*

Dacă la Nina Cassian fabula are caracterul de mică dramă în versuri, alți fabuliști se-ndreaptă către modalități diferite. Fabula lui N. Țațomir este un portret concis ce conține în el și morala. Din această pricină fabulele sale poartă fiecare denumirea cîte unui personaj surprins în două, trei trăsături de penelul sigur al autorului : „Lupul“, „Ariciul“ etc. Această modalitate de construcție fabulistică apropiată de aforismele istoriilor cu animale ale lui Jules Renard cere multă precizie în redarea trăsăturilor caracteristice, în raportarea lor imediată prin cuvinte puține la sensul, la mesajul pe care scriitorul vrea să-l dea fabulei sale.

*

Teoreticianul literar sovietic Abramovici, vorbind despre fabulele lui Demian Bednîi, arăta că : *„Și în fabulele lui găsim o acțiune dramatică în limba cu caracter aforistic specifică fabulei, bazată pe proverbe și zicători populare, simplitatea formei, care face ca conținutul fabulelor lui să fie accesibil cercurilor largi de cititori. Adresîndu-se milioanelor de țărani și muncitori, care abia deveniseră cititori ai creațiilor literare beletristice, fabulele lui Demian Bednîi au fost de mare folos pentru educația oamenilor muncii“* [1].

---

[1] V. L. Abramovici – *Introducere în studiul literaturii*, curs tradus din limba rusă, 1953, p. 422.

Atît în zugrăvirea tipurilor, cît și în episoadele acțiunii, fabula lui Szemler Ferenc se remarcă prin înfierarea vehementă a manifestărilor dușmănoase și practicilor învechite, prin accente satirice deosebit de biciuitoare.

Și Nina Cassian se adresează fabulei ca unui gen de strîngentă actualitate. În *Critica de jos* sau *Rîndunelul inovator*, autoarea pornește cum o arată și titlurile de la aspecte ale mentalității noi, ale moralei socialiste. La Nina Cassian fabula rămîne, cum o definea La Fontaine, o comedie în versuri. Poeta accentuează caracterul de scenetă al intrigei. Personajele își manifestă trăsăturile de caracter prin limbaj, dialog și gesturi, specificate ca adevărate indicații scenice.

La Nina Cassian, limbajul conținînd expresii tipice vremii noastre se naște firesc și necesar din situațiile descrise ; aprobarea inovațiilor, ședințe etc. De aceea personajele se exprimă potrivit temei și împrejurării, în vorbirea curentă. Leul își încheie falsa autocritică cu : *„În fine, azi m-au criticat foarte ascuțit, / iar eu / mi-am însușit... / mi-am însușit...“*

Dacă la Nina Cassian fabula are caracterul de mică dramă în versuri, alți fabuliști se-ndreaptă către modalități diferite. Fabula lui N. Țațomir este un portret concis ce conține în el și morala. Din această pricină fabulele sale poartă fiecare denumirea cîte unui personaj surprins în două, trei trăsături de penelul sigur al autorului : „Lupul“, „Ariciul“ etc. Această modalitate de construcție fabulistică apropiată de aforismele istoriilor cu animale ale lui Jules Renard cere multă precizie în redarea trăsăturilor caracteristice, în raportarea lor imediată prin cuvinte puține la sensul, la mesajul pe care scriitorul vrea să-l dea fabulei sale.

*

Teoreticianul literar sovietic Abramovici, vorbind despre fabulele lui Demian Bednîi, arăta că : *„Și în fabulele lui găsim o acțiune dramatică în limba cu caracter aforistic specifică fabulei, bazată pe proverbe și zicători populare, simplitatea formei, care face ca conținutul fabulelor lui să fie accesibil cercurilor largi de cititori. Adresîndu-se milioanelor de țărani și muncitori, care abia deveniseră cititori ai creațiilor literare beletristice, fabulele lui Demian Bednîi au fost de mare folos pentru educația oamenilor muncii“* [1].

---

[1] V. L. Abramovici – *Introducere în studiul literaturii*, curs tradus din limba rusă, 1953, p. 422.

În problema păcii și a războiului, a luptei ideologice între decadentism și literatura realistă etc., prin intermediul fabulei, părerile juste, limpezi, ale poporului muncitor, se exprimă cu concizie și tărie. Kasil, punînd în lumină marele răsunet al fabulei lui Mihalkov la toate întrunirile și serile literare din uzine și fabrici, felul în care muncitorii se referă la simbolurile acesteia cînd critică atitudinile nesănătoase ale unor colegi, subliniază succesul genului în transmiterea unui conținut de idei ancorat în actualitate. Rolul însemnat educativ pe care satira fabulistică îl îndeplinește este scos în evidență de criticul sovietic Erșov, autorul unei scurte biografii despre Serghei Mihalkov, care subliniază și scopul nou al fabulei socialiste. *„Patosul satirelor de care avem nevoie* — scrie el — *constă în ascuțirea atenției asupra lipsurilor noastre și în încrederea adîncă în posibilitatea îndreptării lor."* [1]

În varietatea de genuri și stiluri ale realismului socialist se înscrie și fabula care, preluînd cele mai bune tradiții ale genului, pe o treaptă nouă, calitativ superioară, a atins în țara noastră un înalt nivel artistic. Alături de contribuția deosebit de valoroasă a lui Arghezi sau Breslașu, o serie de talentați scriitori ca Szemler Ferenc, N. Țatomir, Otilia Cazimir și alții au pășit pe tărîmul fabulei.

Datorită caracterului popular pe care acest gen literar și l-a cîștigat în decursul veacurilor, cu atît mai mult astăzi el slujește la răspîndirea și pătrunderea în masele largi a ideilor de mare actualitate și importanță, care își găsesc exprimarea în formele specifice ale fabulei. Teme ca lupta împotriva atîțătorilor la război, împotriva imperialismului, împotriva manifestărilor dușmănoase sînt deseori întîlnite în fabula noastră contemporană.

În același timp, fabula de astăzi critică cu eficiență năravuri și rămășițe ale trecutului și, înfierîndu-le, ajută la îndreptarea și lichidarea lor. În această privință, vorbind despre actualitatea fabulei, Marcel Breslașu scria că: *„În acest domeniu ca și în toate celelalte, s-a produs un salt calitativ"* și că *„fabula nu numai că a rămas actuală, dar este mai actuală decît oricînd; ...de-abia acum ea își poate atinge obiectivele sale finale: nu numai «învinuirea», ci și «corijarea» celui vizat".* [2]

SANDA RADIAN

[1] G. Erșov — *Mihalkov*, Moscova, 1956, Sovietski Pisatel, p. 113.

[2] M. Breslașu — *Actualitatea fabulei*, *Veac nou*, an. XI, 1955, noiembrie 11, nr. 45.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față cuprinde o antologie a fabulei romînești de la începuturile fabulei culte (Țichindeal — 1814) pînă în zilele noastre. Culegerea nu este exhaustivă ; ea tinde în special să ilustreze contribuțiile marilor fabuliști (Gr. Alexandrescu, Breslașu) precum și a unor autori care prin creația lor au avut un aport mai însemnat la dezvoltarea acestei specii literare. Alături de creația acestora am reprodus și fabule ale unor scriitori de seamă ca V. Alecsandri, C. Negruzzi, I. L. Caragiale și alții, chiar dacă nu au abordat decît rar fabula în opera lor. Orînduirea autorilor s-a făcut cronologic după anul nașterii. Selecția de fabule din fiecare autor e precedată de o notă biobibliografică care pune în lumină rolul scriitorului în evoluția fabulei. La finele volumului am inclus într-o „addenda" fabule de după 23 August 1944, răspîndite în publicațiile literare care cultivă satira și fabula.

*

Textele au fost reproduse după ultima ediție publicată în timpul vieții scriitorilor respectivi, iar atunci cînd ele nu au apărut în volume, din periodicele sau culegerile unde au apărut, menționate în bibliografia de la sfîrșitul antologiei. Faptul că antologia de față înglobează texte din secolele al XIX-lea și al XX-lea și că aceste texte aparțin mai multor scriitori au ridicat dificile și variate probleme de transcriere. Textul nostru respectă îndeaproape formele de limbă, dar modernizează ortografia, conform normelor în vigoare.

Vocala *e* a fost transcrisă ca *ie* atunci cînd notează o pronunţie reală în cazuri ca *iepure, ieşi* sau *boier, fier, voie* ş.a. ; *e* a fost transcris *ă* în prefixul *ră, răs* (în loc de *re, res*) : *răspunde, rămîne, răsputere* (nu *respunde, remîne, resputere*) sau în cuvintele ca *tău (teu), ţări (ţeri). E* a fost însă păstrat în cuvinte care circulă şi astăzi : *rezbel, beutură* ş.a.

Diftongul *ea* a fost transcris prin *a* în cuvinte ca *ţară, şase, viaţă (ţeară, şease, vieaţă).*

Â nu a fost păstrat la sfîrşitul cuvintelor atunci cînd înlocuia pe *e : colivie, sclavie (coliviă, sclaviă).*

Atunci cînd *ă* este folosit în locul lui *î* a fost transcris prin *î : cînd, rîu, pînă, vîlcică (cănd, rău, pănă, vălcică),* dar a fost păstrat cînd el nota o pronunţie dialectală : *rădică, dintăi.*

I în cuvinte în care astăzi se pronunţă *î* a fost transcris pretutindeni *î : zîmbet, rîu.*

S a fost transcris cu *z* în cuvinte ca : *roză (rosă), zbîrnăi (sbîrnăi).*

Semnele *c* sau *ç* au fost transcrise *ţ* în cuvinte ca : *comerţ, denunţă (comerciu, denunçia).*

Nu am păstrat pe *s* în forma ca *esamene, esemplu,* transcriind consecvent *examen, exemplu.*

Grupul *gi* a fost păstrat în *gioc, giudecată, agiutor,* pronunţii posibile în graiul moldovenesc sau în forme ca : *avantagiu, curagiu.*

Formele dialectale au fost păstrate, ele alternînd cu pronunţiile din limba literară : *pin / prin, macar /măcar, pîne / pîine, cîne / cîine, samă / seamă, şirăt / şiret, trii / trei* etc.

Neologismele nefixate au fost păstrate ca atare : *egoizm, presidinte, laboare* ş.a.

În note subliniare au fost explicate cuvintele mai puţin cunoscute (arhaisme, regionalisme etc.), precum şi traducerea expresiilor din limbi străine.

S. R.

DIMITRIE ȚICHINDEAL

(1775—1818)

Născut în Banat, la Becichirecul mic, este unul din cărturarii care au luptat pentru făurirea culturii naționale în limba romînă. A fost în 1794 învățător în Belinți, iar mai apoi în Berecsov. În 1802 îl găsim „învățător naționalnic" în satul său natal, iar în 1812 este numit la școala preparandală din Arad. Are legături cu sîrbii bănățeni a căror limbă o cunoștea, și traduce unele scrieri ale lui Dositei Obradovici.

În 1814 publică lucrarea sa cea mai importantă: Filosoficești și politicești prin fabule moralnice învățături. Acum întîia oară culese și întru acest chip pre limba romînească întocmite. *Cu toate că depășea cu puțin simpla tălmăcire după Dositei Obradovici, cartea apărută la Buda a constituit un eveniment pentru începuturile literaturii noastre, care ieșea din învelișul bisericesc.*

LEUL ŞI VULPEA

Leul îndelung vieţuind şi foarte îmbătrînind, nu putea nici cu iuţimea, nici cu vîrtutea sa, ca în vreamea tinereţelor, pre alte vieţuitoare să le supună şi să le mănînce ; gîndi dară şi socoti în tot chipul, întru această ticăloasă ţircumştanţie (stare împrejur) ce va fi de dînsul ; mai pre urmă, îi veni în minte că de multe ori aici, pre pămînt, ceale ce nu se pot cu puterea şi vîrtutea birui, măiestria şi isteţimea lesne le aduce spre acest sfîrşit. Drept aceea s-au făcut bolnav, şi întrînd în peştera sa, s-au întins şi s-au lungit cîtu-i de lung, apoi au resonat şi au făcut ştire, în toate laturile, şi pretutindenea s-au dus vorbă că leul cel înfricoşat se munceşte cu sufletul în guşă, şi trage de moarte şi-i aproape de sfîrşit, numai cît nu i-au ieşit sufletul. Adevărat iaste că cine ce pofteşte, lesne crede. Auzind aceste, vieţuitoarele multe dintr-însele, una pre alta, neaşteptînd, s-au îmbulzit care mai întîi supt nume de cercetare va întra la leul cel ce îşi sfîrşeşte suflarea, şi uitîndu-se la periciunea lui să-şi îndulcească ochii. Săracul bietul leu ! ce făcea el văzîndu-se de atîte jiganii împresorat ? Cînd pre una, cînd pre alta apucînd lupiş, ca bolnavul spre obiecturi şi pofte, le sfinţea şi le jertvea. Mai pre urmă,

iată şi vulpea, carea prin uşă privind : „Noa ! cum eşti, unchiule ?“ — „Rău, draga mea fiică, răspunse leul. Şi-i zisă : Dară vino mai aproape, de mă vezi !“ — „Iartă-mă, unchiule, căci nu am vreame ; îmi iaste grabă — au răspuns înţeleapta jiganie — şi nu ştiu cum, nici îmi cam iaste voia, căci văd multe urme cătră tine, iar de cătră tine nici una.“

Învăţătură

Întru această fabulă poate fieştecarele să-şi afle învăţătură luişi. Oamenii cei asupritori, răi şi nedrepţi, ce nu pot cu putearea, aceea cu măiestria, cu vicleşugul şi cu prefacerea fac ; spun de acel isteţ şi politic papa, Csist, aceasta mai nainte, pînă a nu se pune papă, au umblat tot aplecuşat sau gîrbov, măcariu de mreaje pre masă avînd, prînzea, iar cumu-l făcură papă, îndată se îndreptă şi se înţepeni, mai bine decît fieştecarele cardinal. „Am aflaţ acuma cheile sfîntului Petru — au zis unui priiaten al său, carele se mira de această schimbare — nu ne trebuieşte a umbla mai mult aplecat“ (gîrbov). Iară cînd au văzut mreaja pre masa sa, au început a sudui pre sluga sa, pre bătrînul Onufrie : „Vezi că eşti fără crieri ? grăind : Ce-ţi trebuiaşte mai mult mreaja, dacă sînt toţi peştii vînaţi ? Omul viclean şi amăgitoriu după vreame să poartă şi se îmbracă cînd în piale de lup, cînd de vulpe, iară cînd sînt de lipsă, şi de oaie, şi tocma şi în cea de sfînt. Păzeşte gîştele cînd le spovedeşte vulpea şi le povesteaşte lupul ! aşa zice un cuvînt a unui înţelept englez, că noi aşa sîntem, întru această piele a noastră cît nici nouă însuşi nu trebuie cu totul să ne încredem, nu crede, naşule, că cîneascâ e gura şi lacomi sînt ochii la pogace [1], nu lăsa laptele pre

1 *Pogace* — turtă.

sufletul viţelului, zic bătrînii romani, aceasta noi toţi, mulţemită lui Dumnezeu, ştim ; nu e de lipsă ca eu acum mai nainte să o spun, fericită şi de Dumnezeu binecuvîntată e inima cea curată şi dreaptă, ci însă lasă să fie, iarăşi cu minte şi înţeleagere bună, iar mai vîrtos cu aceea, pre carii nu-i cunoaştem, că ce folos îmi iaste că m-au învăţat tatăl meu ca eu să nu înşel pre nimenea, deacă nu m-au învăţat cum voi face ca să nu mă înşeale şi pre mine alţii, grăiaşte Jil-Blas, vulpea ne dă nouă aicea minte şi învăţătură, să nu grăim niciodată aşa iute întru luările înainte a noastre, iartă, unchiule, că nu am cînd, urmele mă spăimîntează ; cu greu e a cunoaşte pre om ! Şi cu cît sînt ale cuiva mai dulci şi mai neatede cuvintele, cu atîta mai mult trăbuie a fi în pază, şi bine e a lua seama cum sînt pre lîngă dînsul urmele, adecă : cine e ? şi cum să poartă şi păşeaşte în lucrările sale acuma ? şi cum s-au purtat mai nainte, iaste mai mult de două mii de ani de cînd să plînge Evripid că e muncă a cunoaşte pre om ; grăind : lupul carele e mincinos, au dat Dumnezeu seamne ca să-l conoască oamenii, iară a bărbatului cu ce putem răul să-l conoaştem, nici un semn pe trup nu i-au dat."

CÎINII

Cîinii, fiind flămînzi, au văzut nişte piei într-un rîu, pusă de timari [1] să se moaie, pre care poftea să le mănînce, însă neputînd a se apropia de dînsele, pentru adîncimea apei, s-au vorbit să bea mai nainte apa, după aceea să mănînce pieile, şi aşa mai nainte pînă a nu

1 *Timar* – tăbăcar de piei.

veni, ei umplîndu-să de apă au crăpat : *Stultum consilium non modo effectu caret, sed ad perniciem quoque mortales devocat* — sfatul cel nebun nu numai lipseaşte pre oamenii de lucruri, ci încă îi traje şi la pierire.

CERBUL

Cerbul au venit la un rîu (izvor) să bea apă, unde văzîndu-şi coarnele sale le lăuda pentru mărimea şi frumuseaţa lor ; iară picioarele, părîndu-i-se că sînt prea subţiri, foarte le defăima.

Cînd iată văzu pre vînători cu cîinii venind : atuncea se slobozi preste cîmp, şi îi lăsă pre ei departe de sine ; apoi, întrînd întru-o pădure deasă şi smidoasă [1], i să încurcară coarnele în crengile pădurii şi, ajungîndu-l cîinii, l-au omorît. Iară el ticălosul, sfîrşindu-şi viaţa, au zis : „Stînsul de mine, cît de tîrziu cunosc că mai de folos şi mai de mare bine mi-ar fi fost picioarele decît coarnele !“

Învăţătură

Cît ne amăgim preţuind frumuseaţea trupului cea dinafară ; iară a sufletului şi a inimi frumseaţă, înţelepciunea şi bunele năravuri de nemica sau de puţin preţ le ţinem ! Deci această neînţeleaptă părere mai vîrtos în partea cea muierească e foarte de stricăciune şi de pagubă ; căci că iale după mai mare parte a frumseaţii tot preţul şi vredniciia sa îşi pun. Fiindcă multe neînţelepte pentru frumseaţele sale, tocma din vremile ceale de demult s-au

[1] *Smidos* — aci cu sensul de încîlcit.

storît [1], şi pînă astăzi să pătimesc, deci de aceasta nu e a se mira. Iară cînd vedem multe preaînţelepte şi îmbunătăţite, că sînt fără de nici o pricină a lor, ce pentru însuşi frumseaţele lor ceale mari au dobîndit loruşi jalnic sfîrşit, ca Lucreţia ! Virginia ! şi ca Magalata [2], şi prea multe altele lor asemenea, aceasta iaste o mare jale ! frumseaţa fără înţelepciune iaste ca o floare în tină (imală) [3]. Aşadară cînd muierilor nu le iaste cu cuviinţă să-şi pună tot preţul său în frumseaţe, dar cu cît încă bărbaţilor trebuie să fie cu totul mai cu mare ruşine.

DOUĂ BROAŞTE

Două broaşte petreceau într-o băltuţă, însă aceea uscîndu-să vara de căldură, au pornit mai departe să caute apă, apoi au aflat o fîntînă afundă, acolo broasca cea mai tînără au zis ceii mai bătrîne : „O, ce apă formoasă e aicea, haida să sărim înontru". Iară broasca cea mai bătrînă au zis : „Lesne putem sări în jos, dar de se va usca şi aceasta oare putea-vom sări afară ?" Aicea fieştecarele poate să-şi închipuiască mintea şi învăţătura de năravuri adecă : ca nemica să nu înceapă omul, nici să facă mai nainte, pînă ce nu va socoti bine şi va conoaşte cum se va săvîrşi.

---

[1] *A storî* – a se prăpădi, a pieri.

[2] Personaje feminine biblice sau istorice, vestite prin frumuseţea şi moravurile decăzute.

[3] *Imală* – pămînt mocirlos.

CONST. (COSTACHE) STAMATI

(1786—1869)

S-a născut la Iași, dar se stabilește cu familia în Basarabia, unde va primi diferite funcții administrative.

Numele lui Stamati se afirmă în literatura noastră legat de traduceri din romanticii francezi (Victor Hugo, Alfred de Vigny, Lamartine); lui îi datorăm cîteva dintre primele traduceri și prelucrări după Lermontov și Pușkin.

În fabulele sale, inspirate din Krîlov, deși într-o mai mică măsură ca Donici, a izbutit să redea culoarea locală.

Și-a publicat fabulele în volumul de poezii intitulate: Muza romînească — compuneri originale și imitații din autorii Europei, *tom. I, Iași, 1868.*

CUCOȘUL ȘI FIRUL DE MĂRGĂRITAR

În gunoi cucoșul scurmînd,
Găsi un mărgăritar,
Deci el strigă amar oftînd,
— „Oh, ce găsii în zadar,
Și nu sînt nebuni acei ce pun un preț așa mare
Acestui de nimic lucru ! cînd eu mai cu-nvioșare,
Aș găsi un fir de grîu, deși nu așa frumos,
Dar încalea sățios."

Așa din nenorocire și bietul om învățat,
Căzînd între nenvățați, el îi lucru de prisos,
Și în samă nebagat :
Căci ei mai mult prețuiesc un cal sau un bou
frumos.

LEUL ȘI ȚÎNȚARUL

Leul nu baga în samă cît de puțin pe țînțar,
Deci s-au mîniet țînțarul, nemaiputînd suferi ;

Hotărî să-i dea rezbel, macar de ar şi pieri ;
Şi fiind însuşi ostaşul, şi tot el şi trîmbiţar,
Bîzeieşte cît ce poate, cheamă pe duşman la luptă ;
Leul face haz şi rîde ; ţînţarul mai rău se-ncruntă,
Şi cînd pe la ochi îi ţipă, cînd la urechi, cînd la spate,
Căutînd loc să-l rînească şi timp mai îndemînat,
Şi apoi nencetat,
Ca vulturul se repede şi înfipge cît ce poate
Pliscul său în nări la leu.
Leul răsare, răcneşte, răsucind coada mereu ;
Dar ţînţarul nici ca cum de leu nu se îngrozăşte ;
Bea a vrăjmaşului sînge cu gust, şi se fudulеşte.
Leul scutură cu capul şi a sa coamă clătea,
Iar ţînţarul ca un erou de pe nas nici se clintea,
Şi ca să-l mai năcăjască, în ureche i-au intrat,
Ş-acolo cîntînd dulce, în sfîrc pliscul ş-au băgat.
Încît leul,
Însuşi cu a sale gheare capul său îşi drepăna,
Şi de durere groaznic răcnind,
Cu dinţii pămînt scurma,
Iar fiarele de pe munţi priveau şi se bucurau...
Deci leul d-a sa ruşine fuge cît poate mai iute,
Înapoi făr' să se uite ;
Ca cînd îl gonea potopul, trăsnetile sau pojarul [1].
Dar cine atuncea numai n-avea grijă cît de mică ?
Ţînţarul.
Aşa leul zbuciumat, cu nările sîngerate,
De tot au ostenit,
Pe pămînt s-au trîntit,
Şi eternă pace de la ţînţar au cerut,
Cu tocmelele ce ţînţarul au vrut ;
Care după ce i-au supt sîngele nendurat,
Şi ca un alt Ahil după ce l-au biruit,
Apoi şi ca un alt Omir însuşi el s-au premărit,

[1] *Pojar* – foc.

Prin codri a sa putere,
Şi a leului cădere.

. . . . . .

De cel bicisnic nu rîde, pe cel slab nu asupri,
Căci Dumnezeu făr' de milă celor mîndri răzbunează,
Apoi pe-a ta putere foarte nu te bizui,
Ca cînd de nime nu-ţi pasă,
Căci vezi leul ce păţeşte în pilda ce ţ-am spus eu
Şi cît de amar ţînţarul pedepsi pe mîndrul leu.

UN PĂRINTE MURIND

Un părinte foarte bun,
Carele doi fii avînd,
Unul onest şi înţelept, altul şirăt şi nebun ;
Deci părintelui sfîrşitul sosind,
Au început să se văicăreze.
Că fiul cel înţelept de dînsul rămînea ;
Zicîndu-i : — „Ah, fiule iubit,
Cu cîtă mîhniciune
Mă despart eu de tine !
Căci tu, fiind înţelept, eşti foarte de tînguit
Şi nu ştiu cum ai să trăieşti ;
Dar ascultă-mă să-ţi spun,
Că în testement am să pun
Ca să moşteneşti,
Ale mele toate ;
Iar şirătului tău frate,
Nu-i trebuie parte."

Atunci fiul cest cuminte de-aşa vorbă se-ndoieşte,
Neştiind ce însemnează,
Şi-n sfîrşit aşa grăieşte :
— „Părinte, aşa diată [1] pe frate strîmbătăţază,
Căci mie dacă dai totul, el cu ce să mai trăiască ?...“
— „Nu jăli pe al tău frate — părintele i-au răspuns —
Căci bufoni ca dînsul
În lume nu-s de pierit,
Fiind de boieri dorit,
Să vie, să-i zăbovască,
Iar pe dînsul degeaba să-l hrănească ;
Tu însă, cu a ta minte,
De vei fi om scapatat,
Nu poţi merge în lume înainte,
Nici îţi vor da degeaba de mîncat.“

. . . . . .

Macar că astăzi în lume şireţii se premăresc,
Dar eu pe omul onest tot mai mult îl fericesc.

DOMNIA ELEFANTULUI

Acel mare şi puternic,
Macar cît de bun să fie, nemîndru şi răbdător,
Însă fiind făr' de minte eu nu-l socotesc de vrednic
Să fie cîrmuitor ;
Căci odată elefantul s-au rînduit în domnie,

[1] *Diată* — testament.

Şi macar că ei fireşte au multă înţălepciune,
Sînt la trup mari, arătoşi,
Şi vîrtoşi,
Însă lucru de minune,
Că acest prinţip al nostru ave atîta prostie
Că bietele oi şi capre plîngîndu-se lui odată,
Asupra lupilor aprigi că le jupoaie de piele,
El au început îndată
A plînge de a lor jale,
Şi cu mînie răcnind :
— „O, lupi plini de vicleşuguri ! o, talhari nelegiuiţi !
De unde vi s-au dat voie pe oi, capre să beliţi ?“
Iar lupii îngenunchind,
Au zis : — „Nu te întarta,
O, doamne, măria-ta !
Căci însuşi tu ne-ai dat voie, făcîndu-ţi milă de noi,
Să strîngem cest bir uşor de la varvarile oi,
Luînd de fieştecare, numai cîte o pielcică,
Ca să ne facem cojoace,
Deci aceste toante dobitoace,
Pentru aşa lucru de nimică,
Se jăluiesc măriei-tale,
Degeaba şi făr' de cale...“
Atunci elefantul zisă : — „Bravo, voi aveţi dreptate,
Dacă nu mă înşalaţi,
Adică de nu luaţi,
Cîte două piei de oaie, pentru care strîmbătate,
De voi afla că o faceţi, grozav veţi fi pedepsiţi.
Cîte o pielcică însă făr' de grijă jăpuiţi ;
Şi voi, oilor, să nu mai îndrăzniţi
Cu jalbe să mai veniţi,
Căci a me milă domnească strîmbătate nu va face,
Lăsînd pe bieţii lupi iarna să pieie făr' de cojoace.“

ÎNVĂȚĂTURA LEULUI

Pe leu, a pustiului împărat,
Dumnezeu cu fii l-au bucurat,
Iar dumneavoastră știți bine moralul dobitocesc,
Că nu este ca al nostru, căci la noi pruncii de-un an,
Cei de crai sau de țăran,
Sînt proști, nimic nu simțesc.
Leii însă de-așa vîrstă, singuri pot să se hrănească,
Și foarte de mici,
Iesă din pelinci [1].
Deci leul bătrîn începe în tot felul să chitească
În ce chip să procopsască
Pe iubitul fecioraș ca să nu rămîie prost,
Și să fie de ocara tronului împărătesc.
Ce păr' cînd va fi în vîrstă să ia locul părințesc,
Să-l învețe, ca popolul să nu zică că au fost
Bătrînul leu vinovat,
Lăsîndu-și fiul neînvățat!
Așadar ce dascal oare să năimească [2].
Sau să silească...
Ca să învețe pe prințip a fi vrednic clironom [3]?
Să-l dea vulpei să-l învețe, vulpea este prea cuminte,
Dar îi și pre mincinoasă, de întrece și pe om...
Și dacă se va deprinde
Și prințipul a minți,
Pre rău va împărăți.
Pe cîrtiță să-i dea dascal, de ea iarăși se vorbea
Că în a sa casă foarte orînduiala iubea,
Și că nici un pas nu face făr' a pipăi întîi.
Și greunțele ce strînge însuși ea cu dinții săi,

---

1 *Pelinci* – scutece.
2 *A năimi* – a angaja.
3 *Clironom* – moștenitor.

Le curăţă, le alege şi în sfîrşit ea îi mare
Pentru mititele trebi.
Iar de vrei să mă întrebi,
Ea numai un cusur are,
Că ochii îi sînt pre mici, şi numai nasul îşi vede,
Iar mai încolo ce este ea nici vede — nici nu crede.
Deci a ei narav şi fire îi bună pentru ţistari,
Iar nu pentru lei puternici, ce au datorii mai mari.
Oare să nu ie pe tigru ce este aprig şi tare,
Şi mai cu deosebire ştiind tactica pre bine
Însă el îi crud la fire şi politică nu are,
Nici legile nu cunoaşte, fiind însuşi domn pe sine,
Şi stă gata să se bată ori cu cine nendurat.
Deci el nu poate fi dascal unui fiu de împarat
Care trebuie să-nveţe a fi ministru-nţelept,
A fi oştean cu bravură şi judecător predrept.
Mai în scurt, fiarele toate nedestoinice era,
Pentru bătrînul nostru leu,
Ca să înveţe pe fiul său,
Încît elefantul însuşi, de care toţi se mira
Ca de cel mai înţălept şi la fapte măsurat,
Ca Grecia de Socrat,
Lui îi părea făr' de minte
Şi că nu ştie nimic !
Deci, eu nu ştiu cum să zic,
Din norocire sau nu, vom videa mai înainte.
Că alt mare împarat paserilor zburătoare,
Vulturul auzind de suparare
Iubitului său tovarăş, au vrut să-l îndatorască,
Şi au înştiinţat leul, că vre el să dăscălească
Pe tînărul leuşor ;
Atunci bătrînului leu i s-au făcut mai uşor,
Şi foarte s-au bucurat,
Ca fiul să aibă dascal pe alt mare împărat.
Deci în grabă el găteşte,
Şi la vultur el porneşte,

Ca s-înveţe rînduiala cum are să s-împărăţască...
Trece un an, doi de zile şi leului veste vine,
De la paserile toate că fiul învaţă bine,
Şi va şti pre minune populul să cîrmuiască !
În sfîrşit la termin fiul învăţătura sfîrşind,
Ca să-l aducă acasă împaratul leu triimite,
Şi iubitul fiu sosind,
Împaratul poronceşte populul să se adune.
Apoi, sărutîndu-şi fiul cu drag, ca un bun părinte,
Îi zice : — „O, mult iubite ! acum nouă tu ne spune,
Ca un clironom ce eşti,
Ce ştii ? ce ai învaţat, ca să poţi să fericeşti
Pe populul preste care tu ai în grabă să domneşti,
Căci eu sînt bătrîn, debil, iar tu tînăr şi frumos,
Şi-n tine nădăjduieşte acest popul credincios !"
— „Părinte — răspunde fiul — lucruri ce-am învaţat eu
Nu poate să ştie tot populul meu,
Încît de la vultur tocmai păr' [1] la stancă.
Paseri mari şi mici în ce loc clocesc,
Cîte ouă pe an ele pot să facă,
Unde petrec iarna şi cu ce trăiesc,
Toate pot a ţi le spune, păr' la un fir pe de rost ;
Iată, vezi şi atestatul de la scola unde-am fost ;
Şi cred că şi mai nainte te vor fi înştiinţat
Că-s nebun de învăţat.
Iar cînd cîrmuirea mie tu o vei încredinţa,
Eu îndată voi începe pe fiare a învăţa
Să facă cuibare..."
Atunci ofta împaratul, iar populul s-au mîhnit,
Şi pre tîrziu s-au căit,
Că prinţipul învăţasă fleacuri netrebuitoare,
Adică paserile cum trăiesc
Şi cum clocesc,

[1] *Păr* — pînă, formă veche, rotacizantă.

Lucru ce nu foloseşte unui prinţip care are,
Fiarele să cîrmuiască, iar nu paseri zburătoare.

Domnilor ! şi boieri mari, luaţi sama ce am zis,
Căci pilda me nu-i de rîs...
Şi daţi coconilor voştri trebnica învăţătură,
Potrivit cu naravul ş-a populului natură,
Şi de folos sînt ei patriei unde au ei să petreacă,
Căci atunci ei mare bine pot să ne pricinuiască,
Iar a lor ocîrmuire la toţi supuşii să placă,
Ştiind cum să-i fericească.

VULTURUL ŞI PAINGĂNUL

Zburînd vulturul cu fală decît nourii mai sus,
În sfîrşit el se coboară spre a Caucazului munte,
Şi acolo pe un cedru de-o sută de ani s-au pus,
De unde privea sub sine oblaste [1] nemărginite ;
Acolo pe şes pîraie curgînd strălucea la soare,
Aici lunca înflorind,
Codrii pe munţi înverzind,
Acolo zbuciumîndu-se a Caspiei mare,
Ca a corbului aripă înnegrind pără departe.
Sumeţul vultur de-aceste atunci mirîndu-se foarte,
— „O, Jupiter — au strigat — îţi dau laudă, mărire !
Cu cale de ai găsit, mie, debilă zidire,
Să-mi dai putere să zbor acolo unde gîndesc,
Şi pe toţi să covîrşesc,
Şi să mă învrednicesc
Ca să pot privi sub mine frumuseţa lumei toată..."
Şi iată de pe o creangă un paingăn îi răspunde :

[1] *Oblaste* — ţări, ţinuturi.

— „Tu eşti fălos peste samă, iubite, această dată,
Căci eu mai jos decît tine nu sînt nici de un grăunte."
Vulturul ie sama bine şi vede adivărat,
Deasupra sa un paingăn ce mreja ş-au răschirat,
Ca cînd vre perdea să ţese între vultur ş-între soare,
Deci vulturul îl întreabă : — „Acolo, cum te-ai suit,
Cînd nici o pasăre alta din cîte sînt pe pămînt,
Pretutindene zburînd,
Pînă aici să se suie nici una n-au îndrăznit ?
Iar tu, un vierme urît,
Doar pe brînci de te-ai tîrît,
Macar că în locul tău eu aşa n-aş fi făcut,
Să mă înalţ aşa tare : de unde mai apoi vrînd
Să mă scobor iar la vale în alt fel n-aş fi putut,
Decît cu grumazul frînt."
— „Este drept ceea ce ai spus —
Paingănul i-a răspuns —
Însă eu de tine m-am aninat,
Şi, fiind ascuns sub coadă-ţi, însuşi aici m-ai adus,
Unde acum făr' de tine pot să trăiesc minunat,
Şi-naintea me de-acum nu te făli altă dată..."
Atunci eu nu ştiu de unde se porni vifor deodată,
Care suflă pe paingăn cu a sa mrejă întinsă,
Prăvălindu-l jos de rîpă de unde el se suise.

Eu nu ştiu dumilorvoastre, însă mie mi se pare,
Că cu acest paingăn au asemănare :
Toţi acei ce nu au minte şi nu vor a osteni,
Ce se ţin făr' de ruşine de cozile celor mari,
Şi se-nalţă făr' de veste, îndrăznind a socoti,
Că cu a lor dignitate s-au făcut avuţi şi tari,
Uitînd că un vifor, numai, poate să-i oboare jos,
Ca pe paingănul lăudos.

LEBĂDA, ŞTIUCA ŞI RACUL

Cînd dintre fraţi, sau consoţi, buna unire lipseşte,
A lor pricini rău vor merge ;
Căci a lor sfadă şi pizmă pagubă pricinuieşte.
Lucru ce îl văd ei însuşi şi se plîng că nu-l pot drege,
Aşa ştiuca şi cu racul şi cu lebăda, odată,
S-au apucat ca să tragă o căruţă încarcată,
Şi tustrei s-au îngiugat...
Trag cît pot, se screm mereu, iar carul nici s-au mişcat.
Şi macar că-ncărcătura foarte uşoară era,
Dar de-a lor osteneală nimic nu se alegea,
Căci lebăda sus zbura :
Racul se da înapoi,
Ştiuca spre pîrîu trăgea...
Deci care fu cel culpabil nu putem să aflăm noi.
Decît ştim că carul [1] păr' acum nu s-au pornit,
Căci neuniţii tovarăşi nici din loc nu l-au urnit.

Aşa răii patrioţi fieştecare pentru sine
Vrea să fie croitor de pîne ;
Zicînd după paremie [2], că cămeşa-i mai aproape
De trup ;
Şi nu gîndesc că-i mai bine pielea să-şi scape,
De lup.

---

[1] În ediţia din 1868 *racul*, evidentă greşeală de tipar.
[2] *Paremie, parimie* – maximă, pildă, zicală.

GHEORGHE ASACHI

(1788—1869)

S-a născut la Herța. Tatăl său, om cu învățătură temeinică, traduce mai multe lucrări din limbile franceză și rusă. Familia, mutîndu-se la Lemberg, Asachi studiază la universitate devenind doctor în filozofie, inginer și arhitect.

Reîntors în Moldova, după o călătorie de cîțiva ani prin Europa, începe o activitate culturală de largă cuprindere: întemeiază primul teatru românesc, înființează primele cursuri de inginerie și hotărnicie în limba română și este pionier al presei din țara noastră; editează în 1829 revista Albina românească *cu suplimentul literar* Alăuta românească. *Opera acestui cărturar patriot e alcătuită din numeroase și variate lucrări originale și traduceri. Multe dintre aceste lucrări, nu ferite de contradicții, nu mai prezintă decît o valoare documentară. Ca și în alte domenii ale activității sale de cărturar luminat, Gh. Asachi este un înaintaș și pe tărîmul fabulei românești; deși în majoritatea lor fabulele sale sînt prelucrări după La Fontaine — contribuie la făurirea limbajului genului, îi aduce un stil curgător, naturalețe, concizie și dramatism. A publicat* Fabule alese pe rominie aduse *(1836),* Fabule versuite *(1844)* și Fabule **întîie oară în limba română versuite *(1862)*, a patra ediție adăogită cu viața lui Esop.**

ZÎNA FABULEI

La cetitorul romîn

Prin rostiri de adevăruri, ascunse-n cimilitură,
Aduc ţie-ntîia oară cu plăcere-nvăţătură :
În a vieţei strîmba cale pe romîn să îndreptez,
Prin lupi, corbi, furnici şi broaşte a vorbi mă disfătez.
Adevărul salt [1] nu place, de-i şi bun, e plin d-asprime,
Dar cînd vitele l-or spune, n-a să supere pe nime.
De aceea a lor zise, cu gînd binevoitor,
Să asculţi, să ierţi cutezul, preţuind ţintirea lor.

GRIERUL ŞI FURNICA

Săltînd grierul la ţară
Şuierat-au toata vară,
Şi cînd iarna au venit
Cu nemică s-au trezit.
Neavînd macar de dor

[1] *Adevărul salt* – adevărul gol-goluţ.

Muscă sau un viermişor,
Pe furnica sa vecină
Au rugat să-l împrumute
C-un grăunte, c-o neghină,
Să mai prindă la vîrtute
Zicînd : — „Zău, la timp de trier,
Dau parola mea de grier,
Înturna-voi toată soma
Ş-interesul de-mprumut."
Dar furnica econoamă
I-au zis : — „Vara ce-ai făcut ?"
— „Prin cîmpii şi prin grădine
Am cîntat pîn-au dat bruma."
— „Tu cîntai, îmi pare bine,
Joacă, vere, dar acuma !"

CORBUL ŞI VULPEA

Preste ramul unui sorb [1]
S-aşezasă domnul corb,
Ţiind în plisc o bucată
De caş, ce-o avea furată.
Vulpea, cum l-au mirosit,
Sub acel sorb au venit,
Şi-n sus căutînd, îi zice :
— „Bună ziua, venetice !
Cît eşti mîndru şi frumos !
Dacă versul cel duios
Ţi-i c-a penilor odoare,
Tu-ntreci pe privighitoare !"

[1] *Sorb* — arbore care creşte în pădurile de cîmpie şi de deal.

De mîndrie îngîmfat,
Corbul pliscul au căscat,
Şi vrînd versul să înceapă,
Caşul pe pămînt îl scapă.
Atunci vulpea brînza apucă,
După ce o şi îmbucă,
Către corb, spre mîngîiere,
Zice : — „En ascultă, vere,
Cel ce ştie linguşala
Să îndoapă-n socoteala
Celuia care-l ascultă.
Astă daună nu-i prea multă
Pentru-un adevăr curat."
Atunci corbul ruşinat
Giură că minciuni c-acele
Alte dăţi n-or să-l înşele.

ASINUL ŞI FURUL

Pentru asinul furat
Se băteau doi furi odată,
Unul vrea să-l aibă argat,
Altul vra să-l vînză-ndată.
Dar cînd între ii se ceartă,
Cum pe asin să-l împartă,
Vine al treilea tîlhar
Şi li fură pe magar.
Este asin cîteodată
O moşie-n giudecată,
Pentru care doi mazili [1]

1 *Mazil* – boiernaş de ţară, membru al unui rang inferior al boierimii, format din boierii rămaşi fără slujbă şi din urmaşii săraciţi ai acestora.

Se sfădesc pe la movili,
Cînd acela ce-i împacă,
Mîncînd pe-a lor cheltuială,
Ia moşia-n socoteală
Şi li lasă punga sacă.

LUPUL ŞI MIELUL

Orice face cel mai mare
Direptate-n toate are,
Precum vom videa aice
Din o fabulă ce-oi zice.
Un miel foarte însetat
S-adăpa în rîu curat,
Unde lupul, cătînd pradă,
Începu cu mielul sfadă,
Zicîndu-i cu rost turbat :
— „Ori de ce mă înfruntezi
Şi să turburi cum cutezi
Limpedea mea băutură ?“
I-au zis mielul : — „Doamne, iartă,
La mînie nu te-ntartă ;
Mai ales dacă ai vra
Să-nţelegi măria-ta
C-apa din sus cură-n vale
La şerbul măriei-tale ;
Şi s-o turbur eu nu pot
Cu piciorul, nici cu bot !“
— „Mi-o turburi ş-acum [1] iară ! —

[1] În ediţia de *Fabule, întîie oară versuite în limba romînă* de G. Asachi, (din 1862) : „Mi-o turburi şi cum iară“.

I-au zis cruda acea fiară ;
Ştiu că-n anul cel trecut
Tu de lupi ai zis bîrfele !“
— „Cum puteam să zic acele
Cînd n-am fost încă născut ?
Crede, doamne, că ş-acuma
Eu sug lapte de la muma.“
— „De n-ai fost tu, apoi zău,
Au fost un frate al tău.“
— „Nici un frate eu nu am.“
— „Aşadar ţ-au fost vrun neam.
Că toţi cîni, păstori şi oi
Bat din veci rezbel cu noi !“
Zicînd ceste îl îmbrîncă,
Şi îl duce la pădure,
Unde, fără să-l înjure,
Îl despoaie şi-l mînîncă.

GUZGANUL DE CETATE ŞI CEL DE CÎMP

Dineoare un guzgan,
Politicos cetăţan,
Pre guzganul de cîmpie
L-au poftit la prînz să vie,
Ca nu tot mereu lăcuste,
Ce mai bun ospăţ să guste.
Pe vărgat frumos covor
Aşternut-au masa lor,
Las' să giudice oricine
Cît li-au fost atunci de bine !
De confeturi şi de pui

Fărmăturile adună,
Însă pînă-a fi sătui,
Deodată uşa sună.
Asta-i umple atît de frică,
Încît pofta li se strică.
Cetăţeanul sprintinel
Scapă, ş-altul după el.

Iată tropotu-ncetează,
Şi guzganii iar s-aşază.
Cetăţanul mîngîiet
La ţăranul spăriet
Zice : — „En apucă, frate,
Să mai roadem la bucate."
Dar acest au zis : — „Destul,
De astă masă eu-s sătul,
Vino mîne tu afară
De-i gusta ospăţ de ţară ;
Tupilat într-un ungher,
Nu am masă de boier,
Nime însă ca aice
N-a veni ca să ni-o strice
Şi de fărmături sărace
Îndopa-ne-vom în pace.
Eu te las cu sănătate,
Nu voi şegi [1] cu frica-n spate,
Nici mai delicată masă,
Care apoi pe nări să-mi iasă !"

[1] *Şagă* — glumă.

LUPUL ŞI CUCOARA

Mîncînd lupul chiar ca zece,
Era aproape să se-nece
Cu un os ce-n gît stătusă ;
În zădar, sărmanul, tusă,
Căci d-a-l scoate
Nu mai poate,
Şi-i să pare c-a să moară.
Cînd, văzînd pe o cucoară,
Semn'i face cu picior
Ca să-i deie agiutor.
Iată, paserea ghibace
Operaţia-i face,
Ş-acel os
Din gît i-au scos.
Apoi cere legiuită
Pentru lucru mulţemită !
— „Mulţămită ! — lupu-i zice,
Oare nu eşti tu ferice
Că din gît nesăţios
Capul teafăr ţi l-ai scos ?
Sărmănico, fugi din drum,
De mă sperii, te zugrum !“

GUZGANUL SĂHASTRU

Un guzgan de fire blînd,
Ce păţisă multe rele,
Liniştire căutînd
Dup-a vieţei ostenele,

Au întrat parcă-n liman
Într-un caş de parmezan.

Dar în locul tunecos
N-au şezut în trîndăvie,
Pîn' din giurul său n-au ros
Dămănată [1] săhăstrie,
Unde pururе, cu spor,
Avea prînz şi foişor.

Cînd aşa el petrecea
Pe ascuns în cea cămară
Mare osîndă pătimea
Guzgănimea-n a sa ţară,
Ce în crunt război şi greu
Se stirpea de Rodiseu [2] !

După multe bătălii
Şi bravure minunate,
De guzgani vo două mii
Au scăpat într-o cetate,
Dar motanul într-amurgul
Tot pîndea Guzganoburgul !

Deci aleşii deputaţi
Pe ascuns ies, ca s-adune
Bani, merinde ş-aleaţi
Din guzganice cotune, -
C-un pic de s-ar agiuta,
Garnizonul va scăpa !

---

1 *Dămănat* – blestemat.

2 *Rodiseu* – roade seu, provine de la Rodilard *(rouge lard)*, nume dat pisicii de către Rabelais, şi pe care mai tirziu l-a folosit şi La Fontaine.

La guzganul patriot
Vin să-i ceie bani, merinde,
Dar el zice : — „Aleu ! nu pot,
Căci nutreţul meu sînt ghinde,
D-unde s-aibă vreun ban
Un săhastru, un guzgan ?

Viu aici m-am îngropat,
Şi din inimei virtute,
Rog pre D-zeul îndurat
Ca pe fraţii mei s-agiute !"
Şi, oftînd l-acest răspuns,
Iute-n boartă s-au ascuns !

VULPEA ŞI ŢAPUL

Un bărbos ţap cornuratic,
Cu o vulpe dineoare
Să dusesă la varatic,
Ca să facă o vînătoare.
Ţapu-i tont, dar fumuratic,
Soţul său e viclean practic.

Însetaţi ambi de căldură,
Într-un puţ s-au coborît,
După ce prin băutură
Pofta lor s-au răcorit,
Zis-au vulpea : — „En cumătre !
Nu-i destul a s-adăpa,
Dintr-aceste oable pietre
Oare, zi-mi, cum vom scăpa ?

Deci, eu cred, ca să te faci
Ţap cuminte şi ghibaci,
Şi-n a puţului părete
Brîncele-ţi întinde drept,
Apoi eu pe-a tale spete
Şi pe cornul înţălept
Voi sui şi pînă-n sară
Teafăr te voi scoate afară."
Atunci ţapul au strigat :
— „Bravo, ce plan minunat !
La aceste cîtu-i Prutul
Nu m-agiungea priceputul !"
Însă vulpea nu se-ncurcă,
Ce din puţ pre ţap se urcă,
Şi-agiungînd sus pre pămînt
Face ţapului cuvînt
Prin îndemn către răbdare,
Ce-i virtute foarte mare,
Zicînd : — „Dacă maica fire
Dramuri ţ-ar fi dat de minte
Macar cît 'n barbă-ai fire,
Apoi în puţ mai-nainte
De-a întra, tu ai gîndi
De-acolo cum ai ieşi.
Deci en vezi acuma, ţape,
Din puţ cine să te scape !
Ş-apoi ie mai bine samă !
Iartă dacă eu m-am tras,
Dar un interes mă cheamă
Care nu pot ca să-l las."

*

Orice lucru-nfiinţezi :
Rezultatul să-i prevezi.

ÎN UNIRE STĂ TĂRIA

Nu-n zădar e scris pe aur
În latinelor rostire :
„*Crescunt parvae res concordia*“
(Lucruri mici cresc prin unire).
Făr-unire nu-i vîrtute
În familii, nici în stat,
Cum exemple mii trecute
De-agiuns au arătat.
Un părinte bătrîn foarte
Propiet acum de moarte,
Vrînd uni pe fiii săi
Zis-au lor : — „Blem [1], feţii mei,
Cercaţi dac-a frînge poate
Cel mai tînăr dintre voi :
Ceste dîrzi [2] unite toate,
Iar în urmă spune-voi
Ceia care tari le face.“
Din fii unul le-au luat,
Dar zădarnic au cercat,
Şi dînd altui mai ghibace,
Întrunit acel baston,
Zis-au : — „En de eşti, Samson ?“
Şi-acestui opinteală
Au dat numelui Zminteală.
Mai cercat-au fiiul mic,
Ce şi el n-au frînt nemic.
Cu toţi timpul lor pierdură.
Că unite-n legătură
Nici o dardă nu s-au frînt.
Atunci tatăl lor li zice :
— „Moale braţe văd aice,

---

1 *Blem* — haideţi !
2 *Dardă* — suliţă scurtă, săgeată.

Să v-arăt ce încă sînt
În asemene-ntîmplare !“
Dar cînd astă lăudare
O ieu fiii lui drept şagă,
Bătrînelul, tremurînd,
Întîi dîrzile dezleagă,
Şi le frînge-apoi pe rînd,
Zicînd : — „Fie-vă de ştire
Că puterea stă-n unire.
Deci şi voi, o, fiii mei,
Într-un cuget fiţi tustrei
Unul altui de-agiutor !“
Cît trăia bătrînul lor,
Li-nnoia adeseori
Acest sfat mîntuitor.
Şi-n minutul de pe urmă,
Care firul vieţei curmă,
Cu o inimă şi-o gură
Fiii lui unirea-i giură !
După aceasta au găsit
Multe averi de moştenit,
Dar plîntate-n socotele
Ş-interesuri avînd grele.
Flămîndă se-ndeasă-ndată
De vecini şi veri o ceată.
Unii fac pretenţii-n bani,
Alţi în sate şi-n ţigani ;
Îns-a fraţilor unire
Este scut de mîntuire.
Ş-apărîndu-se-mpreună
Teferi stau în grea furtună.
Dar duioas' armonia lor
N-a avut un trainic spor,
Deşi sîngele-i îmbină,
Egoizmul îi dezbină.
La-mpărţelele averii

Unul darmă pe celalalt,
Cu vecinii atunci verii
Înnoiesc a lor asalt,
Şi aflînd pe tustrei fraţi,
Între sine dezbinaţi,
Strămoşasc-a lor avere
Se împraştie şi piere !
Venindu-li-n urm-aminte
Pilda bunului părinte,
Despre cele dîrzi legate,
Dezunite,-apoi sfărmate
Dorea fieşcare fiu
A-i urma — dar pre tîrziu !

CÎNELE CARE SCAPĂ LUCRUL VÎNÎNDU-I UMBRA ÎN APĂ

Omul cu năluci viază,
Lăsînd lucrul cel vădit,
Numai umbra sa vînează,
Precum cînele-au păţit.
Acel cîne dineoare
Piste-o apă curgătoare
Trecea cu pripire-not,
Ţiind o friptură-n bot.
Cînd în apă deodată
Alt asemene-i s-arată
Cînelui atunci să pare
C-acea porţie-i mai mare ;
Deci vînîndu-i umbra-n apă,
Nu numai că lucrul scapă,

Ci cînd botul au căscat
Puţin di nu s-au-necat,
Încît cu nimic din val
Teafăr abia scapă-n mal !

MINCIUNILE

Într-o sară foarte lină
În primblare am ieşit,
La Copou, lîngă grădină,
Să răsuflu-aer dorit.
Cînd, văzut-am deodată
La stat o mare figură,
După modă îmbrăcată.
Dar, precum fac cii săraci,
Purta-n umere desaci.
Dar nu am însemnat
Di-i femeie au barbat.
Mă mir d-acel venetic
Şi întreb atunci de nume.
Stahia-mă răspunde : — „'N lume
Intrigă oameni-mi zic.

În această ţarnă bună
Straturi samăn de minciună ;
De calumnie, de crezare,
Grînul meu amestec are ;
Niobosătă-n lucru sînt,
Dintr-un trec la alt pămînt,
Însă nicăiere nu-i
Ca pe malul de Bahlui :

Pămînt gras pentru minciune,
De se face de-a minune !
Şi-apoi tot aici, c-un preţ
Foarte bun, astfel nutreţ
Să întreabă şi să cată
Ca o poamă delicată.
Pentr-acest product mănos
Orice timp e priincios ;
Săcetă au umezeală
Niciodată-i dau sminteală."

După-această, a sa mînă
Iute samănă-n ţărînă ;
Un grăunte nu se pierde,
Iată, tot ogoru-i verde.
O, minune !-ntr-un minut
Ierburile au crescut ;
Înfloresc, şi-apoi pe loc
Amu spicele se coc,
Încît toat-acea cîmpie
Au produs minciuni o mie.
Cele ce cu ochii văd,
Pipăind, abie le cred.
D-oameni îns-atunci o ceată,
De minciuni nouă-nsătată,
Case şi copii lăsa,
La cules se îndesa.

Mîndru-i fiecare spic,
Dar denuntru nu-i nemic.
De-a gusta toţi să îmbie ;
Altul pune în cutie
Trufandale înfoiete,
La ţinuturi le trimete,

Văd colo femei frumoase,
Deşi ceva minciunoase,
A culege au mare dor
Minciunele de amor.
Îngiositul în trufie,
Navînd altă meserie,
De novele, care-i plac,
Îşi culege un plin sac.
Speculanţii de pe loc
Pe la bolte marfa cară,
Ca s-o vîndă-n iarmaroc
Şi pin tîrguri, de pin ţară.
Cii ce-ascultă pe la uşă
Şi veninul poartă-n guşă,
De bun nume răpitori,
Culeg intrigi dintre flori.

Cînd prin chipuri feliurite
Unu-ncarcă, altu-nghite,
Deodată,
Se arată,
Coborîndu-să din cer,
Luminosul adevăr.
Nici un văl pre el umbrea,
Fachie-n braţul său ţinea.
Abie sînta cea figură
Aruncă o căutătură,
Iute, cum au răsărit,
Farmăcul au şi pierit,
Ş-oamenii s-au minunat
Cum aşa s-au îngînat ?...

— „Adevărule, presfinte,
Auzi calda rugăminte :

Între noi etern te-așază,
Mintea noastră luminează,
D-aici intriga să piară,
Ce pre noi vra să dezbine,
Și poporul de prin țară
Să se-ncreadă numa-n tine !"

MOMIȚA LA BAL MASCHE *

Un filosof, ce aflasă
A științelor secret,
De pe lume adunasă,
Pentru public cabinet,
Dupre sistematic plan :
Scoice, pești din ocean,
Fiare, paseri cu verzi pene,
Bolovani și buruiene,
Crocodili de pe la Nil
Și tablo de Rafail.
Iar apoi cel învățat,
De un gust, de o capriță,
Pentru sine-au cumpărat
Mare, tînără momiță,
Care-i zic orangutan

* Această fabulă, după părerea istoricului literar E. Boldan, aparține lui A. Donici, ținînd seama că a apărut întîia oară în *Albina românească* sub inițialele A. D. (nr. 7 din 1839), revistă în care fabulistul a mai publicat și alte fabule dintre care una *(Ochiu și nasul)* în chiar același an. Cum însă fabula *Momița la bal masche* este publicată în volum în anul 1844 de către Gh. Asachi fără ca A. Donici, interesat de genul febulistic (vezi schimbul de aprecieri cu Grigore Alexandrescu) să o revendice și mai ales fără s-o includă în volumul său de *Fabule* (1842), pînă la noi cercetări și precizări în această privință, am preferat s-o înserăm printre fabulele lui Asachi la care a apărut pentru prima oară într-un volum semnat cu numele scriitorului.

Şi-i de ţărmul african.
În cărţi ziua îngropat,
Şi-n negrală împlîntat,
După lucru-ostenitor
Iubea şaga uneori,
Şi, lăsînd deoparte tomul,
Învăţatul meu, ca omul,
Să se poată răsufla,
Cu momiţa se giuca.
Deci, voios vrînd să petreacă
Sara unui carnaval,
Pus-au straie ca să facă
Cei momiţe pentru bal,
Ca s-o ducă acolo
Mascuită-n domino.
În costium înaurit
Contrabandu-au mistuit ;
A ei ceafă-i învălită
Cu o freză încreţită ;
Pune-n capul cel flocos
Un beret cu fiong [1] tufos ;
Mijlocul cu brîu încinge
Şi în scarpe [2] talpa-i strînge ;
Brînca-ascunde în mănuşi ;
Nasul, roş ca pipăruş,
Ş-a ei bot, să nu-l cunoască,
Le acopere cu mască.
Aşa merg, fără ciocoi [3],
La teatru amîndoi.
Filosoful întră-n sală
Şi momiţa, cu-ndrăzneală,
Ce cu graţie cochetă
Ţine-n brîncă o lornetă,

---

1 *Fiong* – fundă cu ciucuri.
2 *Scarpe* – un fel de încălţăminte femeiască.
3 *Ciocoi* – servitor.

Aici află adunare,
Mii lumini şi vuiet mare,
Sărituri, cacofonie,
Graţii date cu chirie.
Fiecare, ca turbat,
Întră unde-i îndesat;
Unul altuia în pripă
Sub nas, la ureche, ţipă;
Multe masce sînt frumoase,
Dar ca lumea-s minciunoase!
Aici vezi pe un nălban [1],
Avînd portul şi organ [2]
Unui doftor la consult,
Latineşte vorbind mult.
Vezi din şcoală un băiet
Cu cunună de poet;
Dama care-o lume-nşală
Vezi ce hobot [3] de vestală. [...]
Ş-advocatul cel limbut
Gioac-aice rol de mut.
Prin astfel de iarmaroc
A mei oaspeţi îşi fac loc.
Filosoful prin desime
Trece, dar nu-l caută nime;
A momiţei pas mărit
Şi străina ei figură
Asupră-i au ţintit
Adunărei căutătură.
Cu zîmbire fiecare
Îi şoptea niscai cuvinte,
Dar momiţa cu-ngîmfare,
Tăcînd, trece înainte.
O asemene tăcere

---

1 *Nălban, nălbar* – potcovar.
2 *Organ* – glas.
3 *Hobot* – văl.

Şi măreaţa ei vedere
Pe toţi umple de mirare,
Încît sună întrebare
Cine masca cea să fie ?
Şi idei s-aud o mie.
Cu respect unii se-nchin,
Crezînd că-i un prinţ străin.
Unul zice : — „L-am aflat,
Îl arăt a sale-odoare,
Al Ungariei magnat".
Altu-apoi : — „O, frăţioare,
Din tăcerea sa nu vezi
Că-i un milord irlandez ?"
Giură însă-a lui vecin
Că-i de China mandarin.
Fiecare au socotit
Că pe mască au gîcit ;
Pre ea toţi în giur urmează
Şi i se recomendează.
Iată, pentru randevu,
I dă-actriţa-un *bile-du* [1] ;
Poliţă-i dă bancheriul,
Minunatul hap spiţerul,
C-un cuvînt, pe cea momiţă,
Toţi o cred d-aleasă viţă.
I fac curte şi-i să pleacă,
Ca protectoră s-o facă,
Iar pe omul învăţat
Nici în samă l-au băgat.
El atunci, plin de mînie,
Ast-a lumei nebunie
Ca să rebde nu mai poate,
A momiţei mască scoate
Ş-apoi zice astă vorbă :

---

[1] *Bile-du* — răvaş de dragoste ; corect în limba franceză : *billet doux*.

— „Fără crier, turmă oarbă,
Tot e bun ce e strein
Vezi la cine te închini !
Sistema ţi-i părtinire,
Interesul şi-ngiosire :
Meritul cel învăţat,
Cugetul cel mai curat,
Sentiment de omenire
N-au la tine preţuire,
Şi mai bine-ţi place-o vită,
Ce-n minciuni îmbrobodită,
Neştiinţa şi-nfoiere
Le ascunde prin tăcere !“

BARBU PARIS MUMULEANU

(1794—1837)

Originar din Slatina, Barbu Paris Mumuleanu este, ca şi alţi oameni de cultură ai vremii, un autodidact. Lectura sa foarte variată, cuprinzînd literatura antichităţii greceşti, pe Racine, Boileau, Lamartine, Young, cărţile populare etc., are o influenţă destul de vizibilă în opera sa. Rost de poezii *(1820) se-nrudeşte cu lirica lui Conachi şi Văcărescu.* Plîngerea şi tînguirea Valahiei *(1825) este o lucrare cu un profund suflu patriotic, îndreptată împotriva cotropitorilor şi claselor stăpînitoare. Ea se opreşte mai ales asupra răscoalei lui Tudor Vladimirescu din 1821 şi urmările înăbuşirii ei. Această scriere, pentru critica adusă societăţii şi pentru dragostea de patrie care o străbate, l-a făcut pe Eminescu să-l evoce în* Epigonii *pe „Mumulean, glas cu durere" printre înaintaşii de frunte ai literaturii noastre. Mai cunoscute de contemporanii lui Mumuleanu sînt însă portretele satirice reunite în* Caracteruri. *Inegală ca realizare, această operă cuprinde unele profiluri pline de vervă, culoare, mişcare scenică, precum* Defăimătorul, Ipocritul *etc. Volumul de poezii publicat postum de Heliade Rădulescu,* Poezii *(1837), conţine în majoritate poezii lirico-meditative, printre care se află şi cîteva fabule, continuînd direcţia satirică a scrierilor sale.*

LEUL ŞI IEPURILE

Leul flămînd fiind foarte,
Ş-alergînd după vînat,
Îndat-a întîmpinat
Un biet iepure fugind,
Carele fiind aproape,
Îl avea prînz bun gătit.
Mai mult de n-ar fi poftit,
Nici la alt mai lăcomind.
Dar văzînd un cerb departe,
Pe iepure l-a lăsat,
Socotind c-a căpătat,
Prînz mai gras şi mai plăcut.
Iepurele, sărăcuţul,
Cum îl văzu c-a pornit
Spre cerb leul cel cumplit,
El să făcu nevăzut.
Cerbul iar făcu aceasta ;
Fiind şi mai depărtat,
Află prilej de scăpat
Toţi doi pe leu înşelînd.
Atunci lacomul, îndată,
Să-ntoarse la iepuraş,

Mai semeț și cu curaj,
Ca spre gata alergînd.
Viind la loc ș-aflînd urma,
Nu că prînz c-a căpătat
Dar nici seara n-a cinat,
Ci-a rămas gemînd căit.

Iată dară lăcomia
Că l-a făcut d-a pierdut
Și ce gata a avut,
Lacomul nemulțumit.

LUPUL ȘI CÎINELE

Lupu-ntîlnind în cărare
P-un cîine gras foarte tare,
Și dîndu-i închinăciune,
L-a rugat foarte d-a-i spune,
Unde și-n ce loc trăiește
Și cu ce el se hrănește.
Cîinele, care nu știe
Nici un fel de viclenie,
Îi spuse cum că trăiește
La un boier ce-l hrănește
Cu bucate și mîncare
Tot din masa sa cea mare,
Cu prăjituri foarte bune,
Cu fripturi prea de minune.
Lupul, auzind că-l ține
Stăpînul său foarte bine,
Vru să afle și să știe
Ce este-a lui meserie,
Și făcîndu-i întrebare

Spusă slujba lui ce-o are.
Zisă : — „Frate, slujba-mi este
Să latru, să dau de veste.
Cerşători cînd vin să ceară,
Eu îi latru de la scară.“
Lupului îi plăcu tare
Acel trai ce el îl are.
Cîinele-l pohti să vie,
Ca şi el aşa să fie.
Jupîn lupul cu plăcere
Primi a lui cerere.
Şi plecară dimpreună,
Amîndoi cu voie bună.
Dar, mergînd cîtva pe cale
Şi vorbind ei d-ale sale,
Văzu lupu-n gît că are,
Mai mic păr ca pe spinare,
Şi-ntrebă pe cîine-ndată
Ca să-i dea vorbă curată,
Ce-i e la grumaz, ce are ?
De nu-i e părul tot mare ?
Cîinele iar spuse-ndată,
Cum că-l ţine cîteodată,
Domnul său legat la sine,
Dar ş-atunci trăieşte bine.
Lupul, auzind aceste,
Îi păru urîtă veste,
Şi zise domnului cîne :
— „Aibi-o tu această pîne.
Şi te du iar de trăieşte
Acolo unde-ţi prieşte,
Şi eu mă voi duce-duce.“
Şi pîn-aci se tot duce.

ANTON PANN

(1794—1854)

„Finul Pepelei, cel isteț ca un proverb", cum îl caracteriza Eminescu, e originar din Sliven (Bulgaria). Ajunge director la tipografia de muzică bisericească (1819) și mai tîrziu profesor la Rîmnicul Vîlcea. Revine în 1830 la București ca profesor de muzică și înființează în 1843 o tipografie. Moare de tifos.

Anton Pann nu a fost un simplu culegător și prelucrător de literatură populară, ci un creator original, unul dintre cei mai talentați scriitori ai vremii. O șezătoare la țară sau Povestea lui Moș Albu *(1851),* Culegere de proverburi sau Povestea vorbii *(1847),* Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea *(1853) sînt opere realiste, care ne înfățișează, folosind și prelucrînd filonul folcloric, aspecte ale realității înconjurătoare. În mod critic, cu un umor suculent, Anton Pann își bate joc de năravurile societății în mijlocul căreia trăiește. Satira sa plină de haz își găsește expresia și în volumul de* Fabule și istorioare *(1841), care se remarcă prin naturalețea și culoarea narațiunii, prin procedeele picturale, prin utilizarea proverbelor și zicătorilor în caracterizarea personajului și situațiilor, prin comicul burlesc al conflictului.*

CARUL FRÎNT

Nevoia învață pe om

Un om la lemne mergînd
Și carul în drum frîngînd,
Ca și alte dăți l-a dres
Și la casa sa a mers.
Copilul său alergînd
Și carul frînt dres văzînd,
Îl întrebă : — „Taică ! dar
Cine-ți drese carul iar ?“
Tatăl său răspuns i-a dat :
— „Eu, fătul meu, cine alt ?“
— „Apoi cine te-a-nvățat ?“
Copilul iar a-ntrebat.
— „Nevoia, copilul meu,
Ea știe ce nu știu eu.“
— „D-apoi, unde șade ea ?“
Copilul să știe vrea.
— „In pădure“, i-a răspuns
Și la treaba sa s-a dus.
Deci copilul mai crescînd
Și la pădure mergînd,

Peste loc rău cum a dat,
Frînse carul încărcat,
Şi să-l dreagă neştiind,
Fluiera, la el privind.
Apoi aminte ş-adus
Tatăl său cum i-a fost spus.
Ş-începu a alerga
În sus, în jos ş-a striga :
— „Nevoie ! Nevoie ! fă !
Vin' mă-nvaţă ori îl fă."
După ce a văzut dar
Că strigă într-un zadar,
Să apucă singurel,
Căzneşte destul la el,
Potrivit, nepotrivit,
Bine, rău, a isprăvit.
Acasă daca a mers
Şî-l văzu tatăl său dres,
Îi zise : — „Ei, fătul meu !
Nu e cum îţi ziceam eu ?"
— „Nu — îi zise supărat —
Niminea nu m-a-nvăţat."
Iar tatăl său, cam rîzînd,
Îi dete răspuns zicînd :
— „Ba chiar nevoia a fost
Carea-nvaţă p-orce prost :
Că ea de n-ar fi venit
Tu atît n-ai fi căznit.
Ea arată să începi
La orice nu te pricepi.
Apoi bine, rău, munceşti
Şi tu-n lume să trăieşti."

MUSCA ŞI ŢÎNŢARUL

Musca vara zbîrnîind
Şi pe ţînţar întîlnind,
Oprindu-se l-a-ntrebat :
Dă ce e el cocoşat ?
Ţînţarul, l-acest cuvînt,
I-a zis : — „Iacă de ce sînt :
Eu, cînd mîn boii la plug,
Fac şi pe coastă de fug.
Că «nene, nene !» le strig
Şi botu-n ei cînd înfig,
Din putere opintesc,
Pînă cînd mă cocoşesc,
Şi din acest meşteşug
Am rămas cu beteşug,
Dar tu cu ce capu-ţi baţi
De eşti cu ochii umflaţi ?“
— „Eu — a zis musca pe loc —
Nu lucrez, decît mă joc,
Îmi place tot să glumesc
Şi pe om să necăjesc.
Cînd voi mai mult să fac haz,
Merg să-l gîdel pe obraz ;
El atunci, necăjit foc,
Îmi trage palmă pe loc,
Iar eu, îndată zburînd
Şi departe de el stînd,
Rîz, rîz cu ochi lăcrămaţi,
Pînă cînd rămîn umflaţi.
Şi de vei să te încrezi,
Uită-te acum să vezi.“
Zicînd acestea, s-a dus
Şî-n fruntea unui s-a pus.
Dar el, cum o pălmui,

Îndată o ghemui.
Ţînţarul, privind la ea
Pe jos cînd să tăvălea,
I-a zis : — „Ce strigi bîz, bîz bîz ?
Cum ziceai, de ce nu rîzi ?“
— „O, ce nărăvire rea,
Aşa glumă n-aş mai vrea !“

COPACIUL ŞI DOVLEACUL

Pe lîngă un copaci mare,
Un dovleac, din întîmplare,
Primăvară răsărise
Şi pe dînsul să suise ;
Care într-atît crescuse,
Încît vîrfu-i întrecuse,
În lung şî-n lat să-ntinsese,
Rămurile-i cuprinsese
Şi pretutindeni umpluse
De dovleci care făcuse.
Deci, cu această estime [1]
Văzîndu-se la-nălţime,
Începu să se mîndrească
Şi, zicînd, să se fălească :
— „Vezi, eu numa-ntr-o vară
Cît crescui şi tot cresc iară,
Şi tu, copaci din vechime,
În sumă de ani mulţime,
D-ai fi crescut voiniceşte,
Precum şi vrejul meu creşte,
Mai-mai ajungeai la stele,
După părerele mele.“

[1] *Estime* — aci cu sensul de însuşire.

Iar copaciul cel cu minte
I-a răspuns aste cuvinte :
— „Ei, te lauzi tu acuma,
Că încă n-ai văzut bruma,
Dar cînd va da şi zăpadă,
Atuncea eşti jos grămadă.

Gîndeşte la viitoare
Şi la cele-ntîmplătoare.
Nu te înălţa cu firea,
Pîn' nu cerci nenorocirea."

MORTUL ÎNECAT

P-un ţigan mort, cu paradă
Cum îl ducea toţi grămadă
Ş-a vrut să treacă o punte,
Să meargă la schit pe munte,
Purtătorii cînd păşiră
Picioarele îşi greşiră
Şi cu mort cu tot îndată
Căzură în rîu dodată ;
Cei vii sta să se cufunde
Şi mortul sălta prin unde.
Iar cei din apă afară
La vii nici nu să uitară,
Ci-ncepură guri să facă :
— „Săriţi, că mortul să-neacă !"
Toţi după mort alergară
Şi pe cei vii îi lăsară,
Carii ca glonţul căzură
Şi nici nu se mai văzură.

BIBLIOTECA ... CLUJ

Cîţi săraci sînt ce n-au pîine,
Cît să dea nici la un cîine,
Şi vînd sculele din casă
Să facă pentru morţi masă ;
Las pe cei vii să postească,
Ca pentru morţi să-mpărţească.

SCUMPUL

Peste un rîu foarte mare
Şi repede curgător,
Vrînd să treacă oarecare
Scump, de argint iubitor,
Mergînd pe pod, cum să pare,
Und-a călcat n-a văzut,
C-atît s-a-mpiedicat tare,
Cît drept în rîu a căzut.
Ş-începu să strige-n apă :
— „Aoleo ! mă înec ! mor !
Vino, lume, de mă scapă
Dă-mi mînă de ajutor !“
Un pescar, din întîmplare,
Care aci s-a aflat,
Spre a acestui scăpare
Degrab în rîu s-aruncat,
Şi cu multă osteneală,
Spre cel tare înotînd,
L-a ajuns ca-ntr-o clipeală,
Coraj dîndu-i şi strigînd :
— „Dă-mi mîna încoci mai tare,
Întinde-o mai îngrab,
Să te scap de înecare,

Fii cu coraj, nu fi slab !“
Pe „dă-mi“ auzind prin unde
Scumpul mult s-a supărat,
— „Nu-ţi dau nimic“ îi răspunde
Ş-în adînc s-a cufundat.

PLANUL SIMIGIULUI

Un simigiu, oarecînd,
Covrigi, simiţi încărcînd,
A umblat din sat în sat
Şi schimbînd pe oau i-a dat :
Deci tabla-n cap dacă ia
Cu acele oau pe ea,
Să întorcea la oraş
Ca şi un negustoraş ;
Dar pe drum cînd să ducea,
Să gîndea şi plan făcea :
„Cum sînt — zise — aste oau,
Tot bune, proaspete, noau,
Care-s cinci sute, să zic,
De vor prisosi, nu stric,
D-oi sta la cloşci să le pui,
Tot oul o să-mi dea pui ;
Să zic acum c-a crescut
Şi găini mari s-au făcut ;
Aste-ntr-o zi, peste tot,
Cinci sute de oau îmi scot ;
Să le vînz ca un sărac
Ceva părăluţe fac.
Cinci sute de găini dar,

Clocind o să-mi dea pui iar,
Fiecare douăzeci...
Ho ! ho ! Stane, unde pleci ?
Stăi să vedem cîte fac,
Apoi cum o să mă-mbrac !
Socoteală grea nu au,
Cinci sute de cloşci îmi dau
O sută de sute-n cap,
Hait ! de sărăcie scap."
Cînd zise „hait" bucurat,
Îşi uită că e-ncărcat,
Şi sărind sus ca un ţap
Dete tabla peste cap,
Oule pe jos turti
Şi planul îşi izbuti.

Mulţi mari lucruri socotesc
Şi nici mici nu isprăvesc.

TOPORUL ŞI VĂCŞOARA

Un ţigan meşter fierar,
Vecin fiind c-un plugar,
Şi certîndu-se în vînt
Pentru un colţ de pămînt,
Face-ndată un topor
Plocon la judecător,
Şi ducîndu-l la piept strîns,
De acel plugar s-a plîns,
Zicînd : — „Cocoane, fă-mi drept,
Dumneata eşti înţelept,

Pravila o ştii de rost,
Nu eşti, ca d-alde noi, prost :
Un rumîn azi a venit
Şi şatra mi-a necinstit.
Ce mi-a zis n-aş înşira,
Mă tem că te-oi înjura ;
Mi-a zis : — «Mă ! tu eşti un hoţ
De n-ai de potrivă-ţi soţ.
Eşti un ţigan răpitor,
Şiret şi înşelător,
N-a rămas un om în sat
Care să nu-l fi pişcat.»"
— „Mă ! mă ! n-auzi tu, mişel —
Zapciul strigă la el —
Aste cîte mi le spui
Mie le-a zis el, or cui ?"
— „Ba, ba, coconaşul meu,
Zicea el cum că sînt eu.
— „Cînd dar bîrfeşti, lo, lo, lo,
Să zici : mie acolo."
— „Aşa, cocoane, făcea,
Mie acolo, zicea."
— „Mergi dar, nu te necăji,
Cum ştiu eu, voi îngriji."
Ţiganul dac-a ieşit,
Rumînul n-a zăbovit.
Pe loc o văcşoară ia,
Merge la zapciu cu ea,
Jalbă pentru ţigan dînd
Şi dreptate iar cerînd.
Zapciul, vaca văzînd,
Porunci cît mai curînd
Ca s-aducă pe ţigan
Să stea faţă la divan.
Deci daca s-a-nfăţişat
Ş-amîndoi s-a judecat,

Cel cu vaca ieşi drept
Ş-a zis că-n zadar să cert.
Ţiganul, dac-a văzut,
Că judecat-a pierdut,
Şi socotind c-a uitat
De toporul ce l-a dat
Zice : — „Cocoane ! Apoi
Fie-ţi milă şi de noi
Şi ia un topor încai,
Dreptatea-n două să tai.“
Judecătorul rîzînd
Îi dete răspuns, zicînd :
— „Aşa e, ţigane, dar,
Toporul este murdar,
Că o vacă l-a călcat
Şi coada i-a băligat,
De nu poci nici într-un fel
Să mai pui mîna pe el.“

FECIORUL MOŞTENITOR

Unul avînd opt feciori,
Tot mari, ajunşi negustori,
În pat bolnav cum şedea
Şi sufletul vrea să-şi dea,
Fără să lase înscris,
Numai atîta a zis :
— „Al meu mult-puţin rămas
La un fecior tot îl las.“
Dar n-a numit la Coman,
La Stan, la Bran, or la Nan.
După ce dar l-a-ngropat,

De ceartă s-a apucat
Vrînd fiecare fecior
Să fie moştenitor,
Trăgea tot în partea sa
Ş-altor nimic nu lăsa.
Daca văd că nu să-mpac,
Ci mai mult gîlceavă fac,
La judecată să duc
Şi să arate apuc,
Că de către răposat
Diată nu s-a lăsat,
Ci-a zis : — „Tot al meu rămas
La unul din voi îl las".
Judecata a răspuns :
— „Aci e sicret ascuns,
Ci mergeţi de odiniţi
Şi dimineaţă veniţi
Toţi cu cîte un ciomag
(Să vază cin a fost drag)."
Deci a doua zi viind
Şi în mîini bîte ţiind,
Judeţul cum i-a văzut,
Să ardică din şezut
Şi îşi dă al său cuvînt,
Zicînd : — „Aideţi la mormînt".
Dacă au ajuns aci,
Să-l dezgroape porunci
Şi dînd cu bîtele-n el,
Să-l întrebe-ntr-acest fel :
— „Taică ! pe care fecior
Ai lăsat moştenitor ?"
Ei porunca ascultînd,
Şi precum a zis făcînd,
Unul privea şi plîngea,
Ceilalţi cînd îl ciomăgea.
Judecătorul văzînd,

S-a răstit la el, zicînd :
— „Pentru ce şi tu nu dai ?
Ce te uiţi aşa şi stai ?“
El răspunse : — „Ce fel eu
Poci să bat pe tatăl meu ?
Nu dau în el d-aş şti chiar
Că nu iau nimic măcar.“
Judeţul strigă atunci :
— „Ajunge, nu-i mai daţi munci.
Iată, mortul a vorbit
Ş-a spus cin' l-a fost iubit ;
Acest, dar, al său fecior
Va fi şi moştenitor.“

CÎINILE

Cîinile, pe gerul tare,
Cînd ningea zăpada mare,
Să-ncovrigase cu totul
Vîrîndu-şi supt coadă botul
Ş-într-a lui tremurătură,
Clănţănindu-i dinţii-n gură,
Zicea : „O, cît e de bine vara !
Că doarme omul afară
Şi de nici un frig nu-i pasă,
Fuge de pureci din casă.
Dar acum casa-i e dragă,
Aleargă, într-însa să bagă,
Şi pe mine-n vînt mă scoate
Să-i păzesc din curte toate.
Dar vezi cap sec şi la mine !
C-astă vară fuse bine,

Şi era destule oase
Prin curte de mine roase ;
N-am strîns să le fac grămadă,
Ci au rămas supt zăpadă.
Numai cu ce-mi da din masă
Puteam să-mi zidesc o casă,
Că după cum mi să pare
Nu trebuie aşa mare ;
Uite-mi capul, uite-mi coada,
Mai să-mpreună cu noada.
Dar lasă, d-acu-nainte
Patima mă-nvaţă minte ;
Cum va sosi vara-ndată,
Precum a mai fost odată,
S-apuc să strîng oase goale,
Tot ciolane de rasoale,
Şi cînd le roz să-mi zic mie :
Mă ! vezi, fă iconomie,
Nu roade peste măsură,
Mai opreşte de la gură
Şi îţi fă şi tu o casă,
Ştii că la iarnă îţi pasă.
Apoi după ce-mi voi face,
Vie gerul cît îi place."
Aşa cîinele, sărmanul,
Făcîndu-şi, cum am zis, planul,
Dacă sosi primăvara,
După aceea şi vara,
Începe oase s-adune,
Merge, la un loc le pune,
Nu le roade aşa tare,
Le ţine supt pază mare,
P-alţi cîini să le ia nu lasă,
Că-i trebui să-şi facă casă.
După ce-a strîns puţintele,
S-a întins pe lîngă ele

Ş-începu să se privească
Ca s-apuce să zidească ;
Dar uitîndu-se-n lungime,
La toat-a lui întregime,
Şi năduşindu-l căldura
Zise : „U ! a ! — căscînd gura —
Und' aşa oase mulţime
După toat-a mea-ntregime ?
Aş ! o să-mi mai fac eu casă,
Să-ncep să zidesc, or lasă,
Că iarna trecută-mi pare
Nu era frig aşa tare ;
Cum va fi fost nu ţiu minte,
Voi vedea d-acu-nainte."
Ş-aceasta zicînd în sine
S-a pus să le roază bine.

Mulţi cînd dau peste nevoie
Să frîng şi să încovoie,
Zicînd : de azi înainte
Asta mă învaţă minte.
Apoi răul dacă trece
Ş-în ceva bine petrece,
La trecut nu mai gîndeşte,
D-următor nu să fereşte.

LUPUL, ŢAPUL ŞI VARZA

Un ţăran la tîrg plecase
Şi de vînzare luase
Un lup, un ied şi o varză ;
Nevrînd niciuna să piarză

Şi nefiind nici călare,
Vrea să treacă un rîu mare
Care era să-l înoate
Şi să le treacă pe toate.
Stînd în loc se socoteşte
Şi întru sine şopteşte
Cum şi în ce chip să facă
Cîte una să le treacă,
Că fiind apa prea lată
Nu putea două d-odată.
„Să trec întîi lupul — zice —
Capra varza o să-mi strice,
Să trec varza, ş-aşa încă
Lupul capra îmi mănîncă."
Deci dacă-i veni în minte
Şi trecu capra-nainte,
Stătu iar să se gîndească
Ca cum să o nimerească.
Gîndind, zicea întru sine :
„Trecui una, merse bine,
Pîn-aci toate scăpară ;
Acum care să trec dară ?
Trecînd varza şi lăsînd-o,
O strică iedul, rozînd-o,
Precum lupul şi el iară
Îmi face iedul papară.
O, ce vită neunită
Şi marfă nepotrivită !"
Dar mai gîndind : „Ha — el zise —
Nevoia minte-mi trimise !"
Trecu lupul, clătind capul,
Ş-întoarse înapoi ţapul.
Trecu şi varza îndată,
Mereu făcînd judecată ;
Şi mergînd a doua oară
Trecu ţapul sopsioară.

Omul dacă să gîndeşte,
Orce i să înlesneşte ;
Prejudecînd cele grele,
Le găseşte uşurele ;
Că pe cît el se gîndeşte,
P-atît mintea-i să toceşte.
Şi orce, cu judecată,
Nu-l greşeşte niciodată.

ŢERIMONIA [1] UNUI BĂTRÎN

Un bătrîn trecut în zile
Fiind foarte ţermonos,
La dame şi la copile
Era şi mai cu prisos.
Într-o zi, văzînd că vine
O damă a-l cerceta,
El cu părere de bine
Vrînd ei a se arata,
Ieşind să o-ntîmpineze
Pe loc de brăţet o ia
Chip să o ajutoreze
Ca să suie scara ea.
Dama începu să zică :
— „Lasă, mă rog n-osteni !
Că nu sînt vro mititică,
Poci şi singură veni.
El îi răspunse : — Prea bine,
Te-aş lăsa, sufletul meu !
Dar să te ascult nu-mi vine
Că mă tem să nu caz eu."

[1] *Ţeremonie, ţerimonie* — politeţe.

Mulţi sînt carii ne arată
Politică de prisos,
Dar ţerimonia cea dată
Priveşte-n a lor folos.

COPILUL ŞI HOŢUL

Un copil ieşind odată
Noaptea, 'ncepu a striga :
— „Am prins un hoţ, tată ! tată !
Şi nu am cu ce-l lega."
Tatăl său răspunse : — „Bine,
Adu-l la mine încoci."
El zise : — „Apoi nu vine,
Ş-în cîrcă să-l iau nu poci."
— „Lasă-l dar şi vino-n casă",
A zis tatăl său strigînd.
— „Aş ! apoi el nu mă lasă",
Răspunse pruncul plîngînd.

Adesea gîndim că prindem
Şi noi înşine ne prindem
Socotim că ne e-n mînă
Şi pe noi ne are-n mînă,
Tocmai cînd vrem să-l desţinem,
Atunci vedem că ne ţinem.

GHEORGHE SĂULESCU

(1798—1860)

S-a născut, probabil, la Iași.

După terminarea studiilor a funcționat ca profesor la școala „Trei Ierarhi" din Iași. Om de o multilaterală cultură, Săulescu are o susținută activitate de alcătuitor de manuale didactice ; publică o gramatică, *un* abecedar romînesc, *o* prosodie, *o* istorie universală *și prima lucrare de* arheologie *cunoscută la noi. El este și autorul unor traduceri din Boileau și Homer.*

Volumul său Fabule în versuri sau poezii alegorice, *apărut în 1835, cu toată lăudabila lor intenție către originalitate, reunește fabule naive, confuze, diluate, într-un stil greoi, dezlînat. Are totuși meritul pionierilor genului.*

MOMÎŢA

Momiţa precum să ştie
Din fire atîta isteaţă
Cu ageră ghibăcie
Şi nu mai puţin măreaţă,
Orice vede precum omul
Vre să facă şi ea-ndată,
Ia seamă la lucru, cată,
Pîndeşte ce face omul,
S-apucă ca să lucreze
Vre-ntocma să-l imiteze,
Şi l-asta are dreptate,
Toate ale ei cercetate
Fiind de om mai aproape
Decît bastiile toate
Cu mîna ei să se-ndoape
Pe două a umblare poate.
Di-ar ave orangotanul
Gură atît de omenească
Cum e barba şi gîtlanul
Ar pute să-mpărăţească.

*

În casa unui om mare
Aflîndu-se o momiţă
Şi-ntr-o zi de sărbătoare
Văzînd pe-o cuconiţă
Cum făcea parura [1] sa,
Rămîind singură-n casă
Momiţa pe teapa sa
Nu vru mai gios să se lasă.
După ce întîi se unse
Cu profumuri, cu pomadă
Pe la locurile-ascunse,
Pe la cap şi pe la noadă,
Puse-n capu-şi o bonetă
Şi la gît o cordeletă.
Vrînd apoi a se şi rade
Cu briciul rade şi nasul,
Şi vrînd ca să fugă, cade,
Călcînd cordela cu pasul ;
Aice să tumbăneşte [2]
Pe scări, rotogol ca napul,
Lovindu-se sparge capul,
Pînă gios se tot stîlceşte.

*

Nu ni fie de mirare
Văzînd pi-o biată momiţă
Avînd astă neputinţă,
Căci oameni cu cuvîntare,
Mente cu înţelepciune
Păţesc altele mai răle
Pentr-a lor deşărtăciune.
Căzînd în mii de smintele.

---

1 *Parură* — podoabă pe care o poartă pe cap femeile.
2 *A se tumbăni* — a se rostogoli.

Cînd nu se cunosc pre sine,
Ce sînt sau ce pot mai bine ?
Cu ceia ce-s nu se-mpacă
Ce ar fi, vor să se facă,
Ce firea nu i-au făcut,
Nici cultura i-au putut.

COSTACHE FACA

(1800–1845)

A învăţat carte în şcolile greceşti. Se remarcă drept un bun cunoscător al limbii franceze. Prin Comedia vremii, *scrisă în 1833 şi publicată abia în 1860 de Heliade Rădulescu, cu subtitlul* Franţuzitele, *scriitorul aduce una din cele mai preţioase contribuţii la începuturile teatrului romînesc. Comedia, înrudită cu* Preţioasele ridicole *ale lui Molière, are o puternică tendinţă anticosmopolită. Tot în biblioteca portativă a lui Heliade Rădulescu apare în 1860 şi ciclul de* Satire şi fabule *care atacă deosebit de violent moravurile politice ale regimului feudal.*

VULPEA

Vulpea vicleană într-o zi striga cu glas preamare :
— „Pentru dreptate-a mă jertfi am bună cugetare ;
Nu voi nimic a cîştiga : destul e pentru mine
Simţirea d-a mă bucura pentru al obştii bine."
Aceste libere năluci şi daruri neştiute,
Aceste daruri schimniceşti dodată desfăcute
Mirare multă aducea în ale dobitoace
Şi mult şi vorba se lăţi la timp şi la soroace.
Nu trecu mult şi începu p-ascuns să se obştească
Că craiul cel dobitocesc o să se izgonească.
Atunci sfinţoaia, cînd văzu că craiul o tuleşte
Şi ţara e fără stăpîn, ambiţia îi creşte ;
Începe mari făgăduieli cu jurămînt pe lege,
Propune prade şi vînat pe dînsa d-or alege.
Ochii-i sclipea, gura-i toca cu limbuţie mare,
La iepuri, cîini, şoareci, pisici, vorbea de-mbilşugare :
— „La mijloc pui orice-voi avea, aceasta mi-e pornirea ;
Luaţi, mîncaţi, faceţi ce-ţi vrea, acest fel îmi e firea."
Din vorbe dulci şi mîglisiri [1] mai multe dobitoace,
Supuse lesne l-amăgiri, strigară că le place

1 *A mîglisi* – a ademeni.

Obăduirea ţării lor la vulpe s-o încrează,
Că mintea ei e mai presus, dreptatea-i luminează.
Atunci găinele, văzînd primejdia cea mare,
Strigară ca găinele : — „Aveţi niţel răbdare :
Vulpea e bună, dar să ştiţi c-unde n-ajunge-i pute,
E mlădioasă, cu tirtip descoase din cusute ;
Mai întrebaţi ş-ale găini, de-atîţia ani prădate,
Cîte-au păţit — şi ce nevoi ! — şi cum sînt sfîşiate !
Cîte ne spune-n şir acum e drept că ne mîngîie,
Dar d-o ajunge în coteţ, pe toate ne sfîşie.“

ION HELIADE RĂDULESCU

(1802—1872)

Scriitorul s-a născut la Tîrgoviște. De mic învață carte grecească și românească, desăvîrșindu-și studiile la școala de la „Sf. Sava" unde-l are dascăl pe Gheorghe Lazăr, a cărui muncă a continuat-o.

El este inițiatorul Curierului românesc *(1829), unul dintre fondatorii Societății „Filarmonice" și un îndrumător entuziast pe tărîmul literaturii. Traduce din marii scriitori ai literaturii universale, se ocupă de probleme de critică și de teorie literară, de limbă, și este el însuși un creator valoros. Aflîndu-se alături de Bălcescu în fruntea mișcării revoluționare de la 1848, încă în timpul revoluției se dovedește un element de dreapta.*

După 1848, el participă la formarea coaliției burghezo-moșierești, orientare politică ce lasă urme adînci în opera sa din această perioadă. Acestea se manifestă și pe tărîmul lingvisticii, unde autorul plin de bun-simț al Gramaticii românești, *apărută la 1828, ajunge să emită teorii eronate, încercînd, în spiritul exagerărilor curentului latinist, să împingă limba românească spre italienizare.*

Din vasta sa creație beletristică, merită să se menționeze în mod deosebit poemul Sburătorul, *și schițele satirice* Domnul Sarsailă autorul, Coconița Drăgana și Coconul Drăgan.

În epoca de la 1848, epocă de înflorire a fabulei românești, Ion Heliade Rădulescu se adresează în diverse rînduri acestui gen literar.

VULTURUL ŞI BUFA

După multe protestaţii
Veniră la stipulaţii
Vulturul şi bufniţa şi făcură-n fine pace;
Însă ciocul, ghearele suveranului rapace
Dă cam multă bănuială
Bufniţei de a se teme
Pentru puişorii săi.
(Avea biet şi ca-ndoială
Pe această de fier vreme
Cînd cei răi devin mai răi.)
Vulturu-şi dete cuvîntul, şi cuvîntul de-mpărat,
Că au să trăiască-n pace în paternul lor palat
Puişorii aliatei. — „Ca mai sigură să fie
Familior alteţei-tale“ —
Zise suveranul vultur verişoarei dumisale —
Şi lămurit să se ştie,
Fă bine şi mi-o descrie
Ca să ştiu a mi-o scuti.“
— „Zău, nu poţi a te amăgi —
Zise bufa — căci natura
Pui pe lume mai frumoşi
Ca ai mei nu mai produse; cînd îi vezi rîde făptura

Sînt minune ! ochi de soare, gentili, sprinteni, graţioşi,
Şi cînd cîntă te dezmiardă, vocea lor pătrunzătoare
E mai dulce decît zisa voce de privighetoare."
Nu trecură zile multe : după legea domnilor
Şi legea-mpăraţilor,
Ieşind la vînătoare mărirea-sa vulturul
Şi-n zvol făcîndu-şi turul
Afame ca o strechie,
În pipotă-l pătrunde
Şi cată-n giur oriunde
Străbate cu vederea ; o scorbură zăreşte,
Jos răpede se lasă şi caută şoimeşte :
Îşi vîră în cuib capul, ş-o slut-aci pereche
De pui stîrcită vede ; piperniciţi, puchioşi,
Cu ochii urduroşi,
Şi galbeni, şi zgîiţi ;
Un glas piţigăiat,
Strident, discord şi spart,
Cît nu putu să crează purdalnicii c-or fi
Aceiaşi despre care,
Cu-atîta înfocare
Şi laudă prea mare,
În timpul conferinţei, amica i-a fost spus ;
Aşa întinse gîtul, curat d-orice prepus.
Şi cioc ! o dată-n unul, şi-n cellalt iar cioc,
Frumos pe cum se cade ţi-i dumică pe loc.
Nu-şi terminase bine
Imperiala cină,
Cînd iată supravine
Şi muma lină, lină.
Ce vede sărăcuţa ?... Începe a ţipa,
De uiete, blesteme pădurea răsuna.
Pe răul său confrate sperjur şi trădător –
Îl face după faptă-i de lege călcător,
Ce înfruntă jurămînt ;
Ci vulturul atuncea avea şi el cuvînt.

Părinţii, ca părinţii, îşi amă fiii lor,
Şi, cît de sluţi să fie, îi cred de graţioşi,
Iar mai vîrtos în carte cînd dai d-un autor,
Paternul său amor
E vai de om de mare ! la sarsaili puchioşi
S-auzi ţipăt de bufă, amate cititor.

AREOPAGIUL BESTIELOR

Un lup odată se plîngea tare
Că de ce merge, lumea se strică :
Bestie mare,
Bestie mică
Azi e totuna, or lupi or 'gnei [1]...
Grele prefaceri ! timpi şi mai grei !
Că pe el, lupul, toţi îl înjură
Şi toţi cu totul îl pradă,-l fură !
Ş-apoi cînd e o vulpe de rea *reputăciune*
De-o viaţă preaurîtă, ce nu se poate spune,
Şi culme peste toate,
Vecină, din păcate,
Îl fură, blestemata, întocmai ca un *frate.*
Şi n-o mai poate duce cu portu-i *cilibiu,*
Căci marea-i paţienţă îl bagă-n iad viu.
Făcu dar *peticiune,*
Cu foc şi cu rugăciune
P-o limbă reformată,
Şi trase-n judecată
Şi el, ca *năciunal,*
Pe vulpe-n tribunal,

1 *Gnei* (lat. agni) – miei.

Compus ca niciodată
D-un urs cu brînca lată,
D-un bucefal-pardos,
D-un zgripţor şi cocoş ;
Era ş-un rangutan,
Era ş-un curcan.
Toţi judici ca aceia, înait Arepagiu,
De bestie arbeitragiu
Petiţia pornise pan lupul să se plîngă,
Şi-n dreapta îşi luă locul, iar vulpea în a stîngă.
Procesul era în forme, avea şi avocaţi,
Tot zmei de doctoraţi,
P-o limbă bestială,
Ce-i zic şi *năciunală ;*
Era şi *speptători,*
Aptriţe şi *aptori,*
Vorbea d-un *reglemînt,*
Scotea ş-un *testămînt*
Pe limba bestială,
P-atuncea *năciunală.*
„Princip ! proprietate ! nea lupul-nainta ;
Frăţie ! libertate ! lea vulpea declama ;
— Justiţie — mpilare ; virtute — strîmbătate ;
— Ba causă ! — Ba gaşcă ! — Minciune ! Veritate !
— Martiriu, abnegaţii ! — Desfrîu, hipocrizie !
Ba Dumnezeu mă ştie !
— Ba binele comun.
— Ba binele străbun...“
Ba lupul şi d-onoare cu dinţii se ţinea,
Şi pînă la candoare şi vulpea întindea,
D-acestea talmeş-balmeş din ambe părţi ţinea
Spelunca de şicane, de uiet răsuna.
Bătea cu laba lupul pe hoaţa fulgera.
Sărea, ţipa şi vulpea : Columnie ! striga,
Şi iarăşi la martiriu, şi iar la libertate,
Şi iarăşi la onoare, şi iar la veritate ;

Şi vulpea ca isteaţă
A lupului trecute le da de tot pe faţă ;
Ajunseră în fine a-şi arunca în nas
Pe tîrnuit, pe ras,
Ultrage foarte grele l-a unuia domnie
Ş-a vulpei dibăcie ;
Ajunse pîn'să zică că lupii sînt rapaci !!
Şi lupul să întoarcă că vulpele-s cîrpaci !!
Atunci să fi văzut
Ce nu s-a mai văzut !
Scot dreptul natural,
Scot dreptul criminal,
Ba dreptul zoologic,
Ba cursul patologic
Frăţii medicale... scotea şi la patente
Din cele mai potente.
Îţi dezvolta amarnic ştiinţa economică,
Şi arta chironomică,
Şi drepturile toate pe faţă şi pe dos,
Ci de trecutul vulpei şi lupul se-nhăţă,
Din scoarţă pînă-n scoarţă retorice sfoiate —
Demostine, Cicero ar fi rămas pe jos
Cu gurele căscate
Nu prea ştia de carte ăi judici bestiali
Ş-avînd cam pe a rînză pe zişii *naciunali*
Pe unul şi pe altul într-una condamnară,
Sentinţa pronunţară :
— „Tu minţi, jupîne lupe, cînd ne vorbeşti d-onoare.
Că n-ai princip, nici lege,
Şi tu, vulpe, de unde ieşi şi cu a candoare ?
Pe amîndoi să-i lege :
Furatele de vulpe de lup s-au fost furat
Văzute învederat,
Şi toate să s-aducă aci în tribunal.
Articolul cutare din dreptul bestial
Se dă neapărat,

Dup-al naturei curs,
La zgripţor şi la urs.
Cocoşul şi curcanul,
Precum şi rangutanul,
Precum şi cacefalul vor fi de mărturie
Să puie-aci *pecetea* precum ca să se ştie.

MUŞTELE ŞI ALBINELE

Judecată foarte mare oarecînd s-a rîdicat
Între muşte şi albine, încît lumea au speriat.
Muştele zbîrnîia tare
Şi prin probe vederate
După gust şi demîncare
Demonstra ca avocate,
Trecute prin doctorat
(Căci avea şi ochelari
Ca toţi docţii cei mai mari),
Demonstra învederat,
De la una pîn'la mie,
Că se trag din carne vie
Şi că tabăra le-e leagăn
Şi botezul lor în sînge,
Că-ntreţin şi bărbăţia,
Supărînd pe cel ce lînge,
Căci ele ciupesc heroii,
Şi-i deşteaptă la rezbel,
Şi-i invită la măcel ;
Ele împung şi-ndemnă boii
La cărat, la arătură ;
Ele cailor dau ghes
La suiş spre culmătură,

Şi că unde-o fi să fie,
Mai curat şi pe-nţeles
La îmbuibări călugăreşti,
La ospeţe-mpărăteşti,
Ele mare au protie [1] :
La dulceţe, la plăcinte,
Cu dreptul de prezidinte,
Ele-ncep de căpătîi,
Ele pişcă mai întîi.
Şi că-n fine peste toate
Fără *însă*, fără *poate*
Musca este coconeaţă,
Că se pune poponeaţă
Peste tot ce-a vieţuit,
Peste tot ce s-a mîncat,
Pe orice s-a cheltuit,
Şi-n colibă, şi-n palat.
Prin *deci* dar argumentau
Şi aşa învederau :
Cum că mierea din dreptate
E a lor proprietate,
Căci albina n-are gust
Ca muscoii după must,
Nici încai isteţul bot
Ca să dea ca musca-n tot,
Ci tot dă din floare-n floare,
Adunînd ca cerşetoare.
Ba drăcoaice,
Tîlhăroaice,
Hoaţe de conservatoare,
Retrograde, trădătoare !...
Astfel muştele turbate
Da şi ele prin Dreptate
Prin Progres şi Libertate

1 *Protie* — întîietate, rang de frunte.

Şi prin cîte alea toate.
Şi zbiera la lumea-ntreagă
Ca să judice, s-aleagă,
Nimului nu mai da pas,
Zbîrnia,
Şi se punea
Avocaţilor pe nas.
Timpul muştelor venise
Ca şi timpul la ciocoi,
Căci natura se stîrpise,
Producea tot la muscoi,
Şi era-n dispreţ laboarea [1]
Artele, ştiinţa-ardoarea
Către binele comun,
Şi cînd muştele se pun,
Ele, ştiţi, cu iertăciune,
Că ce fac nu se mai spune.
Ş-apoi, ş-un muscoi isteţ,
Şi din toţi mai precupeţ,
Ca un mare mierolog
Striga tot din terfelog
— „La legi noi
Lingariţi [2] noi !“
Şi lingariţii cei noi
Se aflară ăi muscoi,
Şi zbura, şi zbîrnia,
Se-ndesa, se răpezea,
Unul p-altul se-njura,
Şi la luptă cînd era,
Piept la piept nu cuteza,
Ci da tot pe dinapoi
După legile mai noi.
Şi-n mierea ce fura,
Acolo se şi-neca.

1 *Laboare* — munca.
2 *Lingăreţ, lingariţ* — lingău.

Iar albinele tăcute,
Ca oricare muncitor,
Era toate prevăzute
Dinapoi cu acul lor.
Şi zicea laborioase : — „Noi de ceară să cătăm,
Templele să luminăm,
Şi a miere ce producem bărbăteşte s-apărăm.
Daca muştele codarde vor să dea pe dinapoi,
Zbîrnîind,
Calomniind,
Binele parodiind,
Tot la coadă prea fireşte căta să ne-armăm şi noi.
Iar albina conductoare,
Pîn-aci ascultătoare,
Se sculă
Şi cuvîntă :
— „V-aţi armat, fetele mele, însă ştiţi ceva mai bun ?
Vă cătaţi de lucru vostru şi de binele comun.
Miere cît de multă fie, şi apuce măcar cine.
Că muştele cu-al lor bot,
Ce dau lacome prin tot,
Se sting, uite-le, de sine :
Cînd în miere înecate,
Cînd de aburi opărite
Cînd de flacăre pîrlite,
Cînd de crivăţ degerate.
Ascultaţi, fetele mele,
Nu-i pericolul de la ele :
Despre urs, ucigă-l-toaca ; fiţi cu ochii luminaţi,
Numai pentru botul lui,
Mai mult decît al oricui,
Acele vi le păstraţi.“

ALECU DONICI

(1806—1866)

S-a născut la Stanca, în ţinutul Orheiului; a urmat şcoala militară la Petersburg. Venind în Moldova, duce o susţinută activitate culturală ca traducător şi scriitor.

Localizează poemul Ţiganii, *după Puşkin (1837), publică împreună cu C. Negruzzi traduceri din Antioh Cantemir (1844).*

Prin alegerea genului fabulei, Donici este precursorul cel mai cunoscut al lui Grigore Alexandrescu şi deschizătorul de drumuri al fabulei paşoptiste.

În 1840 publică un volum de fabule, care are un deosebit răsunet în presa democrată a epocii. Abia mai tîrziu se semnalează că fabulele considerate originale nu sînt decît traduceri şi prelucrări după Krîlov. La Donici însă localizarea fabulelor este făcută cu îndemînare şi contribuie la crearea stilului fabulei noastre originale.

VULTURUL ŞI ALBINA

O, cît sînt de fericiţi
Cei de soarta lor slăviţi !
Căci ei şi spre fapta mare
Au a slavei îndemînare.
Dar şi cei ce ostenesc
Întru binele obştesc,
Neprivind la răsplătire,
Sînt preavrednici de cinstire.

Vulturul pe o albină
Au zărit-o în grădină,
La răvărsatul de zori,
Bîzîind pe lîngă flori.
Şi i-au zis : — „O, ticăloasă,
Albină nesăţioasă !
Tu petreci a ta viaţă
Tot pe flori şi pe verdeaţă,
Migăind [1] necontenit,
Nu ştiu pentru ce svîrşit.

1 *A migăi* – a lucra încet şi cu mare băgare de seamă.

Dar nici însuţi tu nu ştii
Care-i munca ta ce bună,
Cînd ca tine mii de mii
Miere la un stup adună.
Iar apoi, ce fericire
Moştenesc eu de la fire !
Cum aripile-mi întind
Şi mă desfătez zburînd
Cătră ceriuri, cătră soare :
De a mea putere mare,
Paserile lumii, toate,
Fug, s-ascund înspăimîntate."
— „Fii tu în veci preaslăvit !
Albina lui au rostit.
Joe [1] să te norocească
Şi anii să-ţi înmulţească.
Iar eu, fiind rînduită
Obştiei să ostenesc,
Mă cunosc preafericită,
Cînd fagurii îi privesc,
Lucraţi de mii de albine ;
Şi ştiu că şi de la mine
Un pic de miere macar
S-au adus întru bun dar.

GRIERUL ŞI FURNICA

Grierul în desfătare
Trecînd vara cu cîntare,
Deodată se trezăşte
Că afară viscoleşte,

1 *Joe* (Jupiter) — părintele zeilor în mitologia antică.

Iar el de mîncat nu are ;
La vecina sa furnică
Alergînd, cu lacrimi pică
Şi să roagă să-i ajute,
Cu hrană să-l împrumute
Ca de foame să nu moară,
Numai pîn'la primăvară.
Furnica l-au ascultat,
Dar aşa l-au întrebat :
— „Vara, cînd eu adunam,
Tu ce făceai ?“ — „Eu cîntam
În petrecere cu toţi.“
— „Ai cîntat ? Îmi pare bine !
Acum joacă, dacă poţi,
Iar la vară fă ca mine.“

GÎNŞTILE

Cu o prăjină mare,
Ţaranu gînşte de vînzare
Mîna la tîrg,
Şi drept să zic :
În cîrdul gînştelor, spre buna îndemnare,
Grăbind la zi de tîrg, bătea ades cam tare.
(Dar unde de cîştig sau pagubă s-atinge,
Nu numai gînştele, şi omenirea plînge.)
Eu nu vinovăţesc ţaranu nicidecum.
Iar gînştele altfel aceasta judeca
Şi întîlnindu-se c-un trecător pe drum,
Aşa striga :
— „Ah, ce nacaz, ce osîndire !

Asupra gînştelor ce crudă prigonire !
Priveşte, un ţaran cum bate joc cu noi ;
De astă-noapte, el ne mînă de-napoi.
Lui, nătărăului, nu-i trece nici pin minte
Că are datorie a ne arăta cinste ;
Căci noi ne tragem drept din neamul cel slăvit,
Ce Capitolia[1] din Rom-au izbăvit !
Romanii, mulţămiţi, au pus şi sărbătoare
Pentru aşa a lor preavrednică urmare."
— „Şi voi tot cu aceasta vreţi
A lumii slavă să aveţi ?"
Au zis acel drumeţ.
— „Strămoşii noştri..." — „Ştiu,
Dar eu la vorba me să viu :
Ce faptă vrednică voi aţi făcut în lume ?"
— „Nimica, însă noi..."
— „Că numai de fripture voi
Sînteţi şi bune.
Lăsaţi, dar, pe strămoşi în pace :
Cu fapta e cinstit acel care o face."

Această fabulă a lămuri se poate,
Dar gînştele să nu se-ntarte.

VULPEA ŞI BURSUCUL

— „Da dincotro şi unde,
Alergi tu aşa iute ?"
Bursucu întîlnind pe vulpe-au întrebat.

---

1 *Capitoliu* — cetăţuie în mijlocul vechii Rome. Încercarea galilor de a cuceri oraşul a eşuat datorită larmei stîrnite de gîştele sacre, închise în templul lui Jupiter.

— „Oh, dragă cumătre, am dat piste păcat,
Sînt „iată“ surgunită !
Tu știi că eu am fost în slujbă rînduită
La o găinărie.
Cu trebile ce-aveam, odihna-mi am lăsat,
Și sănătate-mi am stricat ;
Dar tot eu am căzut în groaznică urgie,
Pe niște pîri nedovedite,
Precum că luam mite.
Tu singur martur ești, în adevăr să spui :
De m-ai văzut cumva, macar cu vreun pui ?“
— „Nu, dragă cumătră, dar cînd ne întîlneam,
Eu cam ades vedeam :
Că tu pe botișor
Aveai și pufușor.“

Se-ntîmplă și la noi de vezi
Cum altu, avînd loc, așa se tînguiește,
Încît îți vine mai să-l crezi
Că abia din leafă să hrănește.
Dar astăzi butcă[1], mîne cai,
De unde oare-i vin ? Și cînd ar vre să stai,
Să-i faci curată socoteală,
Pentru venit și cheltuială,
N-ai zice ca bursucu : că are pufușor
Pe botișor ?

[1] *Butcă* — caleașcă.

VULTURUL ŞI PAINGUL

Pin nouri, vulturu, spre muntele Ceahlău,
Întinsă zborul său.
Pe cea mai naltă stîncă a lui, el se aşază
Şi lumea dedesupt privind se desfătează.
Un şir de munţi măreţi, Moldova de o parte ;
A ei cîmpii, păduri ; a ei frumoase sate !
Şi ape : Bistriţa, Moldova şi Siret,
Pe şăsuri vesele, se văd curgînd încet.
— „Să fie lăudat al tău, o, Joe ! nume,
Pentru aripele ce tu mi-ai înzestrat,
Cu care mă rădic la înălţimea lumei,
Pe unde nimene a fi n-au cutezat !"
Aceste vulturu rosteşte bucuros !
— „Da, ştii, prietine, că eşti lăudăros !"
Paingu de pe muşchi atunce îi răspunde.
— „Dar uită-te de vezi : şi eu sînt oare unde ?"
Se uită vulturu şi vede, înadins,
Paingu, lîngă el, cum mreaja au întins.
— „De unde te-ai luat ?
Întreabă el, mierat.
Şi cum te-ai tîrîit !"
— „Să-ţi spun adevărat —
Paingu au răspuns —
Pe coadă-ţi am venit,
Tu însuţi m-ai adus ;
Cu-a me putere, eu nici aş fi îndrăznit ;
Iar de acum nu am de tine trebuinţă,
Aici, statornică să-mi fac vreu lăcuinţă !..."
El bine n-a sfîrşit, şi un vîrtej de vînt
Cu mreja lui cu tot îl suflă la pămînt.

Cum socotiți și dumnevoastră ;
Dar eu gîndesc că-n lumea noastră
Sînt mulți asămine ca și paingu meu,
Ce fără ostinele se trag în sus mereu,
De coada unui mare ;
Și cărora le pare
Că sînguri vrednicesc și că le s-au căzut ;
Cînd, spre căderea lor,
Nu trebuie mai mult
Decît un vîntișor.

STIGLEȚUL ȘI CIOCÎRLANUL

Stiglețu s-au fost prins în laț, cum e mai greu
Și, deznădăjduit de moarte, se bătea ;
Iar ciocîrlanu rău
De el încă rîdea,
Zicînd : — „Ce nătărău !
Să poate ziua mare
Să cazi în laț așa de tare :
Cînd eu n-am frică
De nimică ?“
Dar învîrtindu-să pe lîngă stiglețel,
S-au prins în laț și el.

Vezi după faptă,
Plată :
Să nu mai rîzi de nime niciodată !

DOUĂ POLOBOACE

Un poloboc cu vin
Mergea în car pe drum, încet şi foarte lin,
Iar altu cu deşărt[1], las'că vinea mai tare,
Dar şi hodorogea,
Făcînd un vuiet mare,
Încît cei trecători în laturi toţi fugea :
Atunci cînd el folos nimica n-aducea.

Asemine în lume,
Acel ce tuturor se laudă şi spune
În trebi puţin sporeşte.
Iar cel ce tace
Şi treabă face :
Acela pururе mai sigur isprăveşte.

RACUL, BROASCA ŞI ŞTIUCA

Racu, broasca şi o ştiucă
Într-o zi s-au apucat
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grîu încărcat.
Şi la el toţi se înhamă :
Trag, întind, dar ieu de samă
Că sacu stă neclentit,
Căci să trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus salta,
Ştiuca foarte se izbea,

1 *Cu deşărt* — gol.

Şi nimic nu isprăvea ;
Nu ştiu cine-i vinovat ;
Însă, pe cît am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ce tot pe loc au rămas.

Aşa-i şi la omenire,
Cînd în obştii nu-i unire :
Nici o treabă nu se face
Cu izbîndă şi cu pace.

LEUL LA VÎNAT

Leu, lupu, vulpea şi cînele odat'
Ca nişte buni vecini, s-au fost alcătuit,
Cu toţii întrunit
Să umble la vînat :
Şi ce vor căpăta să-mpartă măsurat.
Se-ntîmplă, dar, că vulpea-ntîi
Un cerb frumos au prins,
Şi, adunînd pe toţi ai săi,
Spre jertvă l-au întins.
— „Acum e treaba me, băieţi,
Le zisă leu lor.
Voi trebui numai să vedeţi
Cum eu împart uşor."
Şi dispicînd îndat' pe cerb în patru părţi,
Au zis : — „Aceste sînt frăţeştile bucăţi ;
Şi iată : ce întăi e parte me de frate ;
Al doile, pe drept ca unui leu se cade ;

Ş-ace al triile, tot mie se cuvine,
Precum voi ştiţi prea bine.
Iar de al patrele, oricare s-ar atinge,
Pe loc îl voi învinge."

VULPEA PEDEPSITĂ

O vulpe la ţaran se înnădis-odată
La păsări în poiată[1].
Cu ace deprindere şi iarna pe omăt,
Ea noaptea au venit flămîndă la ospăt
Şi în găini s-au desfătat.
Iar după ce s-au săturat,
Apoi au zis : — „Destul, mă duc degrab acasă,
Ca nu cumva să dau pielcica pentru masă."
Dar îngrijărea ei curînd s-au împlinit,
Căci urma se vedea, pe unde au venit.
Ţaranu vînător s-au şi luat pe urmă
Şi vulpe au ieşit de contăş[2] foarte bună.

Ce dac-ar fi şi-n lume mare
Văzută urma la talhari,
Atunci mă jur fără mustrare
Că s-ar vădi şi în curţi mari.

---

1 *Poiată* — coteţ.

2 *Contăş* — haină lungă şi largă, îmblănită cu piei de vulpe.

MAGARIUL

La un ţaran era o vită de magar,
Cu care el la toţi se lăuda ;
Căci în părerea lui pre bine se purta.
Şi pentru că-mprejur era tot codri mari,
Apoi, ca nu cumva păscînd să rătăcească
Măgariul lăudat,
Şi totodată vrînd ca să-l împodobască,
Un zurgalău la gît ţaranul i-au legat ;
Magariu s-au făcut măreţ şi îngîmfat
(De decoraţii el pesemne auzise,
Că pre se fudulise).
Dar rangul nou au fost lui spre osîndă mare.
(Urmează şi la noi această întîmplare.)
Eu însă mai întîi dator sînt să vă spun
Că în purtări era magaru nu pre bun ;
Iar pîn'la zurgalău el bine petrecea.
Pin ţarini, pin grădini, pin curături umbla,
Păştea, se-ndestula ;
Ş-apoi cam pe furiş acasă se-ntorcea.
Acum însă mai rău magariul petrecea.
Pentru că rangu nou,
Sunînd pin zurgalău,
Chema cînd pe vecin cu vro despicătură
Să deie pe magar afar' din curătură,
Cînd pe stăpînu său cu jărdia în mînă
Să-l scoată din grădină,
Apoi şi pe jitar,
Să-i rupă coastele cu paru din ogoară,
Încît bietul magar,
Stîlcit şi osîndit, rămasă mai să moară.

Şi oamenii acei la rang înaintaţ'
Păţesc asemine, cînd sînt interesaţ' ;
Pentru că rangu nou,
Lor este zurgalău,
Ce sună de departe,
Vădindu-le-a lor fapte.

ANTEREUL LUI ARVINTE

Arvinte cotele au ros la antereu,
Dar n-au stat mult să socotească ;
Ce singur el, mereu
Se pusă să-l cîrpească.
Iar pentru petici de cîrpit,
Din mînici au tăiet ca o a patra parte,
Şi antereu l-au gătit
Cu mînicile pre scurtate,
Încît oricarele vedea
De dîns' rîdea.
Văzînd aceasta el, au zis în gîndul său :
„Lăsaţi, că doar nu sînt aşa de nătărău ;
Vrun lucru mare nu-i
Să-mi tai eu poalele de pe la antereu,
Şi mînicile să le pui
Mai lungi decît era."
Au zis şi au făcut. .
Dar lume se miera.
Că antereu lui era acum pre scurt
Şi nu asămăna nici cu un bun mintean.

Se-ntîmplă şi boieri de neam,
Care-ncurcînd averea lor,
Tot cu aceeaşi minte,
Să o îndrepte vror
Şi fac ca şi Arvinte.

PIETRENII ŞI BISTRIŢA [1]

Pietrenii au ieşit cu totul din răbdare,
Nemaiputînd a suferi
Ei pagube sdruncinătoare,
Pe care nu putea feri :
Pentru că în tot anu, Cuejdiu [2] nemicit,
Pe mulţi au sărăcit.
Dar cine e deprins, ca viermele în hrean,
Greu schimbă locu lui, unde au trăit an.
Aşadar, tîrgu tot, odat', s-au sfătuit
Să deie jalobă la Bistriţa ce mare,
Prin care, arătînd dovezi lămuritoare
De păgubirile ce mulţi au suferit
Şi sufăr mai necontenit,
Zicea : — Că pe Cuejdi, precum pe Bistriţioară [3],
Nici într-o primăvară
Nu se stăvesc [4] cu moară ;
Şi case cu zaplaj, ba uneori şi vite
Le sînt primejduite.
Deci dar, ei socotind că Bistriţa ce mare

[1] Lăcuitorii unui tîrg de acest nume, şi un rîu răpide, ce spală malurile acelui tîrg (n. a.).

[2] Cuejdiu — un pîrîu ce dă în Bistriţa (n. a.).

[3] Bistricioara — alt pîrîu asemine (n. a.).

[4] *A stăvi* — a statornici.

Va face celor mici căzuta înfrînare,
Ca una ce folos de obştie aduce,
Căci plute la Galaţi [1] cu cherestele duce,
A mers cu jaloba ; dar ştiţi ce au văzut ?
Pe însuşi Bistriţă, răpitul lor avut
Trecînd cu valuri plini de spume !
Iar un bătrîn cu minte
Au zis, către un alt, şoptind, aşa cuvinte :
— „Eu ştiu mai demult că oamenii, în lume,
Asupra celor mici dreptate nu-şi găsesc :
Cînd ei cu cei mai mari răpirele-mpărţesc.

LUPUL NAZÎR [2]

Oricît de bune rînduiele,
Cum vor întra pe mîni de oameni necinstiţ'
Şi numai de a lor folos povăţuiţ'
Se fac îndată răle.

Spre pildă trebuie să ştiţ'
Că lupu s-au cerut la leu nazîr pe oi.
Se vede că la ei, precum şi pe la noi,
Tot trebui mijlociri,
Căci el întîi au pus pe vulpe meşteriţă
Rege către leiţă.
Dar, pentru că de lupi sînt răle auziri,
Preluminatu leu, ferind nemulţămiri,

1 Galaţi — port pe Dunăre (n. a.).
2 *Nazîr* — vătaf.

Au poroncit la svat
Să facă tuturor chemare
De o obştească adunare,
La care mic şi mare să fie întrebat :
Ce ştiu de lup şi ce purtări el are.
Aşadar, fiarăle pe rînd s-au adunat
Şi întru o unire glas bun de lup au dat.
Pe urmă au ieşit poronca ce leiască :
Pe lup, nazîr deplin, la stîne să-l pornească.
Dar oile ce-au arătat ?
La adunare ele au fost neapărat ?
Aceasta-i de mirare,
Că svatul au uitat să facă lor chemare,
Cînd ele mai ales era trebuitoare.

RÎUL ŞI HELEŞTEUL

(Hărăzită d-lui Gr. Alexandrescu)

— „Ce vra să zică, frate !
Zicea către un rîu vecinul heleşteu,
Eu apele-ţi mereu
Le văz că sînt mişcate ;
Şi cum nu oboseşti mi-e greu de înţăles ;
Apoi privesc ades
Pe unda ta plutind, cînd barce încărcate,
Cînd plute, luntri, de care sînt mai nenumărate.
Aceste ostenele
Zadarnice şi grele
Cum nu le părăsăşti ?
Cum nu te pilduieşti
De a me viaţă lină
De desfătare plină ;

Căci eu, deşi nu sînt pe hartă arătat,
Deşi nici un poet vrun viers nu mi-au cîntat,
Dar stau în maluri moi,
Pe perini de năroi,
Ca o cucoană mare,
Pe puful cel mai moale ;
De barce, plute, luntri nu sînt împovorat
Şi greutate lor asupră-mi n-am cercat.
Viaţa fără griji în pace mi-o petrec,
Căci toate pre pămînt ca vînturile trec.
Deşărtăciunele lumeşti eu le uresc
Şi în filosofie prin somn mă adîncesc."
— „Dar filosoficînd,
Pătruns-ai legea bine,
Că apele mişcînd
Păstrează prospeţime ?"
Asupra ziselor lui, rîul au răspuns :
— „Şi dacă astăzi eu nu sînt un rîu ascuns
De al istoriei preafalnică privire,
Apoi pricina e a mea neadormire.
Cu care am urmat acestui înţeles
Şi pentru care sînt din rîuri eu ales.
Iar tu, de secete vei fi curînd uscat
În trîndavul tău pat !"
Această zicere au fost proorocie,
Căci heleşteul săc degrabă s-au mîlit,
Iar rîul astăzi stă un rîu de toţi slăvit,
Mişcînd neîncetat a sale ape vie.

Aşa talentele, cînd lenea le cuprinde,
Slăbind din zi în zi, se pierd fără a se-ntinde.

LUPUL LA PIEIRE

Un lup, noapte, vrînd să între teptil la vro oierie,
Nimeri din întîmplare tocma într-o cînărie.
Simţindu-l pe sur aproape, cîinii toţi s-au întărtat.
Lătret, urlet, hreamăt mare ca în iad au rădicat.
Înarmaţi cu puşti, ciomege,
Vînătorii se grăbesc care dencotro să alerge.
Cîinii, în a lor iuţală,
Dau pe unde pot năvală.
— „Nu lăsaţi, băieţi ! le strigă un vînător mai bătrîn.
Daţ' lumină ! Daţ' lumină ! Să-l prindem viu pe păgîn !"
Un alt scăpără îndată,
Şi cînd la gard : ce să vadă !
Lupul, cinchit într-un colţ,
Cu ochi crunţi, cu păr pe dos, clănţănea din dinţ' la toţ',
Dar văzînd că nu-i de şagă, că pieire-i s-au ales :
— „Oameni buni ! le zise. Staţ' !
Şi voi, cîini, ce-mi sînteţ' fraţ' !
Eu aice sînt triimes
Sol de la neamul lupesc
Pace să statornicesc.
(Sigură ca la războaie : vecinică, nestrămutată,
Pîră la-ntîi gîlceavă cu care pacea-i curmată.)
Prigonirile pornite între noi să le lăsăm,
Şi prieteşug, credinţă, unii altor să jurăm.
Vitile fără de grijă vor petrece despre noi
Şi chiar însuşi noi de alţii, vom păzi bietele oi..."
— „Ei, măi dragă ! îi răspunsă vînătoriul cel bătrîn :
Tu eşti sur, dar eu sînt alb, şi-n deprindere-mi rămîn."

Ca cu lupii să mă-mpac,
Cînd de piele îi dezbrac

Şi prind de pe bot parale [1] :
Daţ', băieţ', fără cruţare !

DOI CÎINI

Un cîine, de pe neam dulău,
Prielnec, credincios către stăpînul său,
Odată au văzut
Pe vechiul cunoscut,
Juju, căţel tarcat,
Ce din ogradă an în curte s-au luat,
Şi carele acum, la o fereastă-n casă,
Şezînd pe un covor de cele mai frumoasă,
Afară mîndru se uita.
— „Jujucă, ce mai faci mata ?"
Întreabă cîinele, din coadă dînd încet.
(Acesta între cîini e semnul de respect.)
— „Îţi mulţămesc, *mon cher !* răspunsă lui Juju,
Sînt bine. Dorm, mănînc, alerg, mă hîrjonesc
Şi pe saltele moi cînd vreu mă tăvălesc.
Dar spune-mi : ce faci tu ?"
— „Eu sînt ca pururе. Răbd foame, ploaie, ger,
Păzînd ograda la boier ;
Dorm lîngă poartă, sau cu caii,
Şi de la bucătari ades mănînc batai.
Ba ieri şi un ficior trii lovituri mi-au tras,
Pentru că n-am lătrat la vreme şi la ceas.
Dar tu, Juju, cu ce-ntîmplare

---

1 Cel ce înfăţoşază un bot de lup priimeşte o hotărîtă plată (n.a.).

Ai căpătat favor asupra-ţi aşa mare ?
Ce slujbă la stăpîn în faptă împlineşti ?
Fiind atît de mic, în ce te bizuieşti ?“
— „Eu — au răspuns Juju — mă mier de întrebare !
Eu fac *apporte* şi gioc ca omul în picioare !“

Din oameni iarăşi sînt la soartă în favor,
Pentru că-n două lăbi ştiu a umbla uşor
Şi fac *apporte*
Cînd pot.

CHELTUITORIUL ŞI RÎNDUNICA

Un tînăr foarte bun, dar pre cheltuitor,
Luînd în stăpînire
O bună moştenire,
În vreme de un an, rămase pe uşor
Şi tot ce mai ave acum era o blană,
Păstrată prin prilej că timpul sta de iarnă ;
Iar cine nu-i de mic cu frigul învăţat
În blană foarte crede.
Dar într-o zi, mergînd după împrumutat,
Din întîmplare el o rîndunică vede,
Găseşte-ndată negustori
Şi ia pe blană bănişori ;
Căci rîndunelile, cum zic din însemnare :
A primăverii dulci sînt binevestitoare.
El însă au uitat proverbul bătrînesc :
Că-o floare nicidecum nu face primăvară —
Şi iată, se stîrnesc
Fortune, viscole cu ger cumplit afară ;

Pe uliţi scîrţie omătul făinos ;
De pen ogeaguri fum ca iarna gîlgîieşte ;
Şi cel mai sărăiman la foc se încălzeşte.
Iar tînărul meu, trist, flămînd şi friguros,
Porneşte în surtuc de-acasă,
Să capete vro masă.
Dar cum la uliţ' au ieşit,
Pe rîndunică el o vede îngheţată,
Şi, tremurînd de frig, îi zice : — „Blestemată !
Pe faptă-ţi ai pierit —
Aşa ţi se cuvine ;
Căci fără blană eu sînt astăzi pentru tine."

Nu vreu să-ating pe nime,
Dar mult mă mier în sine :
De ce, tot omul cînd greşăşte,
Asupra altuie se dezvinovăţăşte ?

DOI RACI

— „Ei, vez', mă rog, ce nătărău !
Tot înapoi se dă."
Aşa un rac pe fiiul său
Odată ocără.
— „O, bunul meu părinte !
Răspunsă racul fiu,
Cum mergi tu înainte,
Mă iartă, că nu ştiu.
Şi dar, te rog, mă-nvaţă ;
Dă-mi pildă drept povaţă

Şi-apoi, eu după tine
Voi merge foarte bine."

Îi gre pretenţia fără exempluri bune,
Să fie cineva desăvîrşit în lume.

POETUL ŞI BOGATUL

Un sărăiman poet odat-au reclemat
Asupra unui om prostuţ, dar pre bogat,
Iar jaloba-i era în chipul următor :
— „Tu, al Olimpului atotstăpînitor,
Şi preste zei mai mare zeu,
O, Joe preslăvite !
Ascultă glasul meu,
Ia sama la a me smerită rugăminte :
Cu ce ţ-am greşit eu
De mă găsesc atît
De soartă prigonit,
Încît nu am nici casă,
Nici lingură, nici masă,
Şi singura-mi avere
E numai în părere ;
Cînd denpotrivă, văd, cu toată-a lui prostie,
Bogatul în trufie,
De-a lui închinători faţarnici ocolit,
Şi pentru interes adesa măgulit.
În desfătare el se află tot voios,
Gras, gros şi sănătos ;
Iar eu, ca vai de mine,
Sorb inspiraţie şi-o mistuiesc cu rime,
Prin care, cum au zis un frate-n poezie,

Nu poţi scăpa macar de-o mică datorie."[1]
„Destul ! Am înţăles.
Lui, Joe au răspuns
De jalobă-i pătruns.
Dar cum nu giudeci tu că singur ţi-ai ales
Din bunurile lumei
Al slavei falnic nume ;
Şi scrierele tale în veacuri viitoare
Vor fi nemuritoare ;
Iar desfătarea lui e numai pe viaţă.
Şi cînd el ar ave o minte mai isteaţă,
Atunce ar cunoaşte
Şi-ar plînge mai amar a sa nimicnicie ;
Fiindcă cel ce naşte
Plăcuta poezie
E mult mai însămnat
Decît un nătărău bogat."

MUSCA

De la arat, un plug
Venea încet spre casă,
Şi la un bou pe jug
O muscă se-aşezasă.
Iar ei, spre-ntîmpinare,
O altă muscă-n zbor
Îi face întrebare :
— „De unde, dragă sor ?"
— „Şi mai întrebi de unde !
Ei, musca îi răspunde

1 Vezi poeziile lui Alexandrescu, fila 26 (n.a.) — aluzie la un vers al lui Gr. Alexandrescu din poezia *Epistolă către Voinescu II.*

C-un aer supărat.
Au nu pricepi ce facem ?
Nu vezi că noi ne-ntoarcem
Din cîmp, de la arat ? !“

Spre laudă deşartă
Mulţi zic : noi am lucrat ;
Cînd ei lucrează-n faptă
Ca musca la arat.

COSTACHE NEGRUZZI

(1808—1868)

Studiază acasă cu profesori greci și francezi. În 1822, C. Negruzzi face cunoștință la Chișinău cu marele scriitor rus A. Pușkin. Bun cunoscător al literaturii ruse, Negruzzi traduce diverse opere din Antioh Cantemir, Derjavin și Pușkin. Reîntors în Moldova, în 1823, devine diac al vistieriei, apoi căminar. Este surghiunit la moșia sa în două rînduri: în 1842 pentru articolul Vandalism *publicat în* Albina romînească, *și în 1844 pentru povestea* Toderică, *prelucrare după Prosper Merimée, apărută în* Propășirea. *Publică adaptări, localizări și traduceri din literatura franceză. Conținutul operei sale este determinat de o atitudine democrată. Dintre operele originale mai însemnate sînt:* Aprodul Purice *(1837),* Păcatele tinereților, Amintiri de juneță, Fragmente istorice, Neghină și pălămidă, Negru și alb *(1857).*

Cu nuvela Alexandru Lăpușneanu *pune temelia nuvelei istorice. Alături de Alecsandri și Russo, a contribuit la dezvoltarea dramaturgiei noastre cu piesele* Muza de la Burdujeni *și* Doi țărani și cinci cîrlani. *Printre poeziile sale strînse postum, într-unul din cele trei volume de* Opere, *se găsesc și cîteva fabule.*

CĂMILA ŞI VULPEA

Cămila mult geloasă, văzînd un ţap odată
Cu coarnele cum bate dă cîni încungiurat,
A început în sine a blestema pre soartă
Zicînd : „Ce ticăloasă eu parte am luat !
Un trup frumos şi mare să fie fără coarne,
Să nu aib eu o armă ca slava să-mi lăţesc,
Ca duşmanii mei lesne în praf să se răstoarne !
(Geloşii felurite de pricini născocesc
Cînd vor să tot cîrtească).“ Aşa se tînguieşte
Cămila, mergînd tristă, cu capu-n jos plecat,
Dar o vicleană vulpe, ce-n drum o întîlneşte,
Împărtăşire multă la soartă-i a luat.
Cămila de-a măruntul îşi spune scîrba toată.
— „Cunosc — răspunde vulpea — că mare ai cuvînt,
Dar eu am mijloc sigur ca să te fac cornată.
Colo-n pădurea ceea un loc e în pămînt,
De drum nu prea departe ; îl vei afla sub zare
Se cheamă vizunie ; la ea oricine-a mers
Şi capul său plecîndu-şi a stat păzind răbdare,
Fără de prelungire cu coarne s-a ales,
Precum berbecii, boii şi ţapii dau dovadă.“
Această sfătuire cămilei a plăcut ;

Ea nici gîndea că leul în vizunii să şeadă,
Dar cine cată coarne la minte e cam scurt.
Cămila iute-aleargă cu mare bucurie,
Găseşte acea bortă sub nişte frasini vechi,
Şi capul îşi afundă îndată-n vizunie.
Iar leul cu cruzie o prinde de urechi,
Ea trage, el nu lasă, pîn' ce-n sfîrşit scăpînd,
Acasă se întoarce urechile lăsînd.
O, iubitori de slavă ! Pre voi v-am arătat,
Fiinţa de cămilă spre laudă v-am dat.
Cunoaşteţi că acela ce fala tot goneşte
Cu rîsul şi ocara ades se pomeneşte.

CONSTANTIN BĂLĂCESCU

(1808—1880)

Scriitorul s-a afirmat în anii pregătirii revoluției de la 1848. A urmat la liceul „Sf. Sava", a fost membru al Societății „Filarmonice" și a făcut parte din comitetul teatral, îndreptîndu-se către tărîmul creației dramatice. Publică Poezii și fabule *în 1845, satira* Fă-mă, tată, să-ți seamăn sau generația actuală din generația trecută, *tipărită în 1860, și piesa* O bună educație *care, jucată în 1845, a fost un succes al trupei lui Costache Caragiali. În opera sa, ca și a altor literați ai epocii, se remarcă opoziția față de imitația servilă a moravurilor apusene și față de parvenitism.*

RÎNDUNICA BINECREDINCIOASĂ

O rîndunică
De multa frică
Ce-avea sîrmana de vrăjmaşi răi,
Spre mîngîirea puilor săi
Să mira cuibul un' să-şi clădească,
Cînd deodată-n minte-i veni
Că unde poate mai bine fi
Ca într-o casă de tribunal,
Căci auzise,
Din multe zise,
C-acolo unde-şi are tronul
Sfînta dreptate, cu-al său cortej,
Nelegiuirea nu are loc,
Şi că abuzul, ce-i e patronul,
Nu poate s-afle nicicum prilej.
De cele sfinte să-şi bată joc.
Făcu sîrmana ca credincioasă ;
Se văzu însă nenorocoasă,
Rău înşelată,
Şi astă dată.
Căci un balaur ce-aci pîndea,
Frumos la piele şi aurit,

Dedat în casă, domesticit,
De care dînsa nici se temea,
În cugetarea-i că îl răsfaţă,
Cu toţii nainte nu se sfii
A se răpede cu ea de faţă
Şi toţi d-a rîndul a-i înghiţi
Pîn' l-al mai mic
Şi mai din urmă crud puişor,
Fără să-i zică nimeni nimic !
Sau ei să-i viie spre ajutor.
Atunci, de spaimă, ea, mai murind,
Pătrunsă-n suflet, zise jălind :
— „O, amar mie, cîtă orbire,
Să dau credinţă la auzire !...“

Să nu credem toate cîte auzim,
Ca nu cumva-n urmă rău să ne căim,
Căci lumea e plină tot de răutate,
Ş-apoi interesul unde nu străbate ?

MĂGARUL ŞI MOMIŢA

Un măgar, care-n spinare
Ducea scrin cu moaşte sfinte,
Se credea persoană mare,
Că toţi cîţi ieşea-nainte
La el căciula-şi lua,
Şi smerit i se-nchina.
Socotind în sine tare
C-ăst respect, astă-nchinare
S-aduc fără se se-nşale

Însuşi măgăriei-sale,
Ş-aşa-ngîmfat de mîndrie
Pentru multa-i vrednicie
În veci botu-n sus ţinea
Şi pe oricîţi întîlnea
Dintre confraţii lui chiar, d-abia de-i şi cunoştea.
Iar pe celelalte toate
Dobitoace, cît se poate
De nimic le socotea.
Unele se supărară, altele îmblau să-i placă,
Dar o momiţică mică
Nu se sfii ca să-i zică :
— „Domnule ! cu plecăciune,
Mă rog să-mi dai iertăciune,
D-o-ntrebare ce-o să-ţi fac :
Ce te-ngîmfezi în zadar ?
Ţi-ai uitat că porţi samar ?
Crede-mă schimbă-ţi purtarea,
Că cu toată-nsărcinarea,
Nu eşti decît un măgar,
Şi la rîşniţă ca mîine te aştept să te văd iar."

MĂGARUL ŞI BOUL

Un măgar la un prinţ mare ajunsese favorit ;
Dar pentru ce, cum şi ce fel, nu mă-ntrebaţi că nu ştiu.
Calităţile din fire astui neam nepricopsit
De comun fiind ştiute, de prisos să mai descriu.
Lăcomia,
Viclenia,
Semeţia
Şi mîndria

Ce-ntocmea tot caracterul şi acestui fericit ;
Căci cu toate-aceste daruri, orice măgării făcea,
Toate-i era lăudate, toate lui i se trecea.
Şi-era de toţi linguşit,
Şi nencetat curtenit.
Şi onori, şi căutare,
Avuţie, belşugare,
Toate le-avea cu prisos.
Dar ce folos ?
Că măgaru-e tot măgar,
Ajungă orice măcar.
De multele-i, deci, năravuri, nemaifiind suferit,
Fu exilat
Şi condamnat
Să trăiască iar la ţară, după teapa sa cea veche,
Şi să fie soţ de muncă unui bou fără pereche.
Scăzut acum domnul nostru din măririle trecute,
Către bou, voind să-şi facă din nevoie o virtute,
Se puse să fericească,
Să laude, să mărească,
Numai viaţa cîmpenească,
Şi cu multe argumente vrea să dea adeverire
Că nu e altă fericire
Curată, fără căire,
Ca economia casei şi lucrarea de pămînt.
Boul asculta-n tăcere, lungit pe un braţ de paie.
În sfîrşit c-un lung căscat :
— „Vorbeşti — zise — ca un înger ; dar ia-mi spune-adevărat :
La schimbările acestea ce acum auz că sînt
Să se facă-n grajdul curţii, eşti şi tu trecut la foaie ?“

GRIGORE ALEXANDRESCU

(1810—1885)

Poetul vede lumina zilei la Tîrgoviște. În copilărie învață greaca și latina, putînd să citească în original pe Anacreon, Sofocle, Euripide. Este un admirator al literaturii clasice și un pasionat cititor al cărților populare. În 1832 apare primul său volum de poezii. Începînd cu anul 1835 tînărul face parte din societățile culturale („Filarmonica") și societățile secrete cu caracter politic din Țara Romînească. Intră în armată, dar, ca și Bălcescu, renunță după puțin timp, dîndu-și demisia în 1837. Participă la revoluția din 1848.

Scăpat cu greu din teroarea care a urmat înăbușirii revoluției, ca unul din participanții ei de frunte, după trădarea burgheziei, Alexandrescu, care nu voia să susțină formarea coaliției claselor dominante, a trăit retras, manifestările sale în publicistică sau în arena culturală devenind tot mai rare. Doar lupta pentru Unire îl face să-și întrerupă tăcerea. După realizarea Unirii ocupă slujbe mai însemnate, ca cea de director al Arhivelor Statului, apoi de director al Eforiei Spitalelor. În anii de după 1860, sănătatea sa este tot mai zdruncinată. Măcinat de boală și de dezamăgire, persecutat și apoi lăsat în părăsire de oficialitatea burghezo-moșierească, poetul se stinge 20 de ani mai tîrziu în mizerie și uitare.

În istoricul fabulei românești personalitatea lui Grigore Alexandrescu a rămas vestită, poetul numărîndu-se printre cei cîțiva — puțini — mari creatori ai genului, care a încununat prin opera sa perioada de înflorire din timpul revoluției de la 1848.

TOPORUL ŞI PĂDUREA

Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face,
Dar că vorbea odată lemne şi dobitoace
Nu rămîne-ndoială ; pentru că de n-ar fi,
Nici nu s-ar povesti.
Şi caii lui Ahil, care proorocea [1],
Negreşit că au fost, de vreme ce-l trăgea.
Întîmplarea ce ştiu şi voi s-o povestesc
Mi-a spus-o un bătrîn pe care îl cinstesc
Şi care îmi zicea
Că şi el o ştia
De la strămoşii lui,
Care strămoşi ai lui zicea şi ei c-o ştiu
De la un alt strămoş, ce nu mai este viu
Şi p-ai cărui strămoşi, zău, nu poci să vi-i spui.

Într-o pădure veche, în ce loc nu ne pasă,
Un ţăran se dusese să-şi ia lemne de casă.

---

[1] In *Iliada* lui Homer Xanthos, calul lui Ahile, îi prevesteşte acestuia moartea.

Trebuie să ştiţi însă, şi poci să dau dovadă,
Că pe vremea aceea toporul n-avea coadă.
Astfel se încep toate : vremea desăvîrşaşte
Orice inventă omul şi orice duhul naşte.
Aşa ţăranul nostru, numai cu fieru-n mînă,
Începu să slutească pădurea cea bătrînă.
Tufani, palteni, ghindarii se îngroziră foarte :
— „Tristă veste, prieteni, să ne gătim de moarte —
Începură să zică — toporul e aproape !
În fundul unei sobe ţăranu-o să ne-ngroape !“
— „E vreunul d-ai noştri cu ei să le ajute ?“
Zise un stejar mare, ce avea ani trei sute
Şi care era singur ceva mai la o parte.
— „Nu.“ — „Aşa, fiţi în pace : astă dată-avem parte ;
Toporul şi ţăranul alt n-o să izbutească,
Decît să ostenească.“
Stejaru-avu dreptate :
După multă silinţă, cercări îndelungate,
Dînd în dreapta şi-n stînga, cu puţină sporire,
Ţăranul se întoarse fără de izbutire.
Dar cînd avu toporul o coadă de lemn tare,
Puteţi judeca singuri ce tristă întîmplare.

Istoria aceasta, d-o fi adevărată,
Îmi pare că arată
Că în fieşce ţară
Cele mai multe rele nu vin de pe afară,
Nu le aduc streinii, ci ni le face toate
Un pămîntean d-ai noştri, o rudă sau un frate.

ELEFANTUL

În vremea de demult, dobitoacele toate,
De împăratul leu sătule, dezgustate,
Îşi aleseră lor
Un alt stăpînitor,
Pe domnul elefant, cu nasul învîrtit,
Puternic îndestul, dar însă necioplit,
Şi de cap tare, gros, cît vreţi să socotiţi.
Însă ca să puteţi să vi-l închipuiţi,
Mă grăbesc să vă spui
O judecată-a lui.
Noul stăpînitor,
Cît s-a orînduit,
Puse-n slujbă pe boi,
Iar lupu mîncător
Se făcu favorit
Şi ministru la oi.
Vă las să judecaţi
Cîţi miei fură mîncaţi,
Şi cîte oi slutite
De fiarele cumplite !
În zadar fac strigare
Oile-mpovărate,
Chip nu e de scăpare,
Şi plîngeri necurmate
Ce vin de pe la turme
Răul nu pot să-l curme.
Lupul dar îşi urmează
A sa nelegiuire,
Căci de ce se lucrează
Craiul n-are de ştire ;
Ba cîte lupul spune
Le ia toate de bune.
A ! cînd o să ne vie

O zi de bucurie,
Zi foarte aşteptată,
Şi scumpă în nevoi,
Ca să vedem odată
Pe lupi mîncaţi de oi ?
„O ! asta nu se poate !“,
Zic unii-alţi-în lume.
Domnii mei, se pot toate,
Deşi le spui drept glume.
Apoi, ştiţi dumneavoastră
Că oaia este proastă,
Şi că nădejduieşte
Aceea ce doreşte.
Eu cu încredinţare
Am auzit odată,
La o turmă cam mare,
O vorbă-aşa ciudată,
Dar cum poci şti ce spune
Oile între ele ?
Pentru astă minune
Am cuvintele mele.

Acum, să venim iar la vorba începută :
Văzînd bietele oi că toate o să piară,
După lungi chibzuiri s-aleseră o sută
Şi merseră la crai izbăvire să ceară.
Craiul sta ocolit d-o număroasă curte :
Cerbii cu coarne lungi, urşii cu coade scurte
Alcătuia un ştab [1] vrednic a fi privit.
Un berbece-nvăţat, ce ştia să citească,
Se-nfăţişă smerit şi-ncepu să vorbească :
— „Ne rugăm să ne-asculţi, craiule strălucit !
Şi să întorci spre noi mila măriei-tale.
Starea-n care ne-aflăm e vrednică de jale,

[1] *Ştab* — stat-major.

Pentru că domnu lup, ministru ce ne-ai dat,
În loc a ne păzi, de tot ne-a-mpuţinat."

Domnul lup, întrebat,
Răspunse cu glas mare :
— „Stăpîne luminat !
Nici un cuvînt nu are :
Cînd le-am năpăstuit ?
Cînd am scos biruri grele ?
Eu iau obicinuit
De oaie cîte-o piele.
Dar prostimea ciudată [1]
Aşa e învăţată,
Şi făr-a şti ce cere
Va nencetat să zbiere."

Măreţul elefant, după ce se gîndeşte,
Dă de trei ori din cap şi lupului vorbeşte :
— „Ascultă — zice — şi ia aminte
La ale noastre crăieşti cuvinte.
Cît pentr-o piele, treacă şi meargă,
Fiindcă singur spui c-ai dreptate.
Dar pentru c-astăzi oaia aleargă
La mila noastră, care mult poate,
O iert : de dajdii fie scutită ;
Ale ei plîngeri voi să le-ascult !
Şi decît pielea obicinuită
Să nu poţi cere un păr mai mult."

1 *Ciudat* — aci cu sensul de rău, încăpăţînat.

OGLINDELE

Am citit altădată, nu mai ştiu în ce carte,
Că într-o ţară mare, de aici nu departe,
Plăcuta frumuseţe trecea de urîciune :
Cîţi se-ntîmpla s-o aibă se socotea slutiţi ;
Iar frumoşi de minune
Se socotea aceia ce era mai pociţi.
Oglinzi ca să se vază nu se afla în ţară,
Şi era poprit lucru să s-aducă d-afară.
Aşa fieştecine
Socotea despre sine
Ceea ce auzea,
Căci chiar undele gîrlei ce curgea prin cetate
Era atît de negre ş-atît de-ntunecate,
Încît nu putea omul nici umbra a-şi vedea.
Dar după multe zile şi vreme-ndelungată,
O corabie mare, cu oglinzi încărcată,
Trecînd pe lîngă ţara de care vă vorbesc,
O apucă furtuna, o furtună cumplită,
Sau ca să zic mai bine, furtună norocită,
Pricină de prefaceri, de un folos obştesc ;
Şi pentru-al obştei bine, o pagubă oricare
Nu mi se pare mare ;
Mai vîrtos cînd aceasta nu s-atinge de mine.
Împinsă de talazuri, corabia slăbită
Se sfărîmă, dar marfă puţină s-a-necat ;
Şi în a ei pornire, unda neîmblînzită
Oglindele mai toate le scoase la uscat.
Locuitorii ţării,
Cîţi se afla atuncea pe ţărmurile mării,
Cu toţii alergară
Şi-n grab le adunară.
Se priviră în ele, şi coprinşi de mirare
Văzură adevărul, mulţi însă cu-ntristare.

Dar aflînd dregătorii minunea întîmplată,
Poruncirăîndată
A se sparge cu pietre ş-a se desfiinţa
Oglindele acelea oriunde s-ar afla.
Multe se sfărîmară, dar ascunseră multe
Acei care porunca nu vrură s-o asculte.
Şi din vremea aceea toţi oamenii frumoşi
Arăt cîte-o oglindă acelor urîcioşi.

CÎINELE IZGONIT

Lupul cu toată prostia
Cîrmuia împărăţia ;
Şi, ca un stăpînitor,
Unora le da avere,
Altora, pe o părere,
Le lua chiar starea lor.

Favor, ură schimbătoare,
Izgonire sau chemare,
Al domniei era plan.
Cîinele gonit de soartă
S-auzise cum că poartă
Simtimenturi de duşman ;

C-ar fi zis, nu ştiu la cine,
Cum că nu este prea bine
A mînca atîţia miei,
Şi că dacă le adună
Lîna lor pe orice lună,
Să-i lase măcar cu piei.

Asemenea mari cuvinte,
Pe cum fieşcine simte,
Nu sînt prea de suferit.
Pe loc vrură să-l gonească ;
Dar politica domnească
Alte pricini i-a găsit.

A zis că nimic nu ştie,
Că nu este bun să ţie
Un rang între curtezani ;
Că la orice-l rînduieşte,
Nici o slujbă nu-mplineşte,
Că nu face nici doi bani.

Atunci vulpe, şarpe, broască,
Fără măcar să-l cunoască,
De prostia lui vorbea.
Unul zicea că glas n-are,
Altu, că nu este-n stare
O piatră de jos să ia.

Se mira cum de răbdase
Domnul, şi nu depărtase
Pe un cîine ticălos,
A căruia toată treaba,
E să mănînce degeaba,
Făr-a face vrun folos.

Dar după o lungă vreme,
Sătul în zadar a geme,
Jalbă cîinele a dat,

Zicînd că d-acu-nainte
Toate îi vor părea sfinte,
Numai să fie iertat.

Adesea nenorocirea
Schimbă gîndul şi simţirea :
Pe loc fu şi slobozit.
Cinsti, averi nu se mai spune :
Ce zicea el era bune,
Duhul lui era vestit.

Într-o zi, neavînd treabă,
Domnul pe ai săi întreabă :
— „Voi de cîine ce gîndiţi ?“
Şerpi, şopîrle, deodată
Toţi răspunseră îndată :
— „Înălţime, să trăiţi !

Tutulor este plăcută
Cinstea cea cu drept făcută
Astui vrednic dobitoc.
Al lui cap, a lui ştiinţă,
Glas, putere, iscusinţă,
Pentru noi sînt un noroc.

De trup este prea puternic,
De slujbi multe este vrednic,
Şi în lupte e vestit.“
— „Astea le ştiam prea bine,
Ştiam ce i se cuvine,
Dar atunci era gonit.“

ŞOARECELE ŞI PISICA

Un şoarece de neam, şi anume Raton,
Ce fusese crescut su' pat la pension,
Şi care, în sfîrşit, după un nobil plan,
Petrecea retirat [1] într-un vechi parmazan,
Întîlni într-o zi pe chir Pisicovici,
Cotoi care avea bun nume-ntre pisici.
Cum că domnul Raton îndată s-a gătit
Să o ia la picior, nu e de îndoit.
Dar smeritul cotoi, cu ochii în pămînt,
Cu capu-ntre urechi, cu un aer de sfînt,
Începu a striga : — „De ce fugi, domnul meu ?
Nu cumva îţi fac rău ? Nu cumva te gonesc ?
Binele şoricesc cît de mult îl doresc
Şi cît îmi eşti de scump, o ştie Dumnezeu !
Cunosc ce răutăţi v-au făcut fraţii mei,
Şi că aveţi cuvînt să vă plîngeţi de ei ;
Dar eu nu sînt cum crezi ; căci chiar asupra lor
Veneam să vă slujesc, de vreţi un ajutor.
Eu carne nu mănînc ; ba încă socotesc,
De va vrea Dumnezeu, să mă călugăresc."
La ast frumos cuvînt, Raton înduplecat,
Văzînd că Dumnezeu de martur e luat,
Îşi ceru iertăciuni şi-l pofti a veni,
Cu neamul şoricesc a se-mprieteni.
Îl duse pe la toţi, şi îl înfăţişă
Ca un prieten bun ce norocu le dă.
Să fi văzut la ei jocuri şi veselii !
Căci şoarecii cred mult la fisionomii,
Ş-a acestui străin atîta de cinstit
Nu le înfăţişa nimic de bănuit.
Dar într-o zi, cînd toţi îi deteră un bal,

[1] *Retirat* — retras (fr. *retiré*).

După ce refuză şi limbi, şi caşcaval,
Zicînd că e în post şi nu poate mînca,
Pe prietenii săi ceru a-mbrăţişa.
Ce fel de-mbrăţişări ! Ce fel de sărutat !
Pe cîţi gura punea,
Îndată îi jertfea,
Încît abia doi-trei cu fuga au scăpat.

Cotoiul cel smerit
E omul ipocrit.

PRIVIGHITOAREA ŞI MĂGARUL

Nenorocita privighitoare
Cînta-n pădure a ei durere,
Natura-ntreagă da ascultare,
Tot împrejuru-i era tăcere.

Alţii în locu-mi ar descri poate
Acele tonuri neimitate,
Glasul acela-nmlădiitor,
Ce c-o-ntorsură lină, uşoară,
Treptat se urcă şi se coboară,
Plin de simţire, plin de amor.

Eu vă spui numai că despărţirea
Şi suvenire pline de jale,
Că nedreptatea, nelegiuirea
Era sujetul cîntării sale.

Un măgar mare ce-o ascultase,
Şi ca un aspru judecător
Capul pleoştise, sau rîdicase
Cîte-o ureche,-n semn de favor,

Ieşi-nainte să-i dea povaţă,
Şi c-o neroadă încredinţare :
— „Am fost — îi zise — aci de faţă,
Dar zău nu-mi place a ta cîntare.

Cu toate-acestea, am nădejdi bune,
De nu îţi pare lucru prea greu
La nişte reguli a te supune,
Luînd de pildă cîntecul meu.“

Atunci începe cu bucurie
Un cîntec jalnic şi necioplit,
Încît de aspra lui armonie
Toată pădurea s-a îngrozit.

Privighitoarea, fără sfială,
Zise : — „Povaţa e în zadar
Căci d-aş urma-o, nu e-ndoială
Că eu în locu-ţi n-aş fi măgar.“

— „Cît îmi sînt de urîte unele dobitoace,
Cum lupii, urşii, leii şi alte cîteva,
Care cred despre sine că preţuiesc ceva !
De se trag din neam mare,
Asta e o-ntîmplare :
Şi eu poate sînt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.
Oamenii spun adesea că-n ţări civilizate
Este egalitate.
Toate iau o schimbare şi lumea se ciopleşte,
Numai pe noi mîndria nu ne mai părăseşte.
Cît pentru mine unul, fieştecine ştie
C-o am de bucurie
Cînd toată lighioana, măcar şi cea mai proastă,
Cîine sadea îmi zice, iar nu *domnia-voastră.*"
Aşa vorbea deunăzi cu un bou oarecare
Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare.
Căţelu Samurache, ce şedea la o parte
Ca simplu privitor,
Auzind vorba lor,
Şi că nu au mîndrie, nici capriţii deşarte,
S-apropie îndată
Să-şi arate iubirea ce are pentru ei :
— „Gîndirea *voastră* — zise — îmi pare minunată,
Şi simtimentul *vostru* îl cinstesc, fraţii mei."
— „Noi, fraţii tăi — răspunse Samson plin de mînie —
Noi, fraţii tăi, potaie !
O să-ţi dăm o bătaie
Care s-o pomeneşti.
Cunoşti tu cine sîntem, şi ţi se cade ţie,
Lichea neruşinată, astfel să ne vorbeşti ?"
— „Dar ziceaţi..." — „Şi ce-ţi pasă ? Te-ntreb eu
ce ziceam ?

Adevărat vorbeam
Că nu iubesc mîndria şi că uresc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru căţei."

Aceasta între noi adesea o vedem,
Şi numai cu cei mari egalitate vrem.

PISICA SĂLBATICĂ ŞI TIGRUL

Un cotoi sau pisică,
Din două nu ştiu care,
Nici mare, nici prea mică,
Dar foarte mîncătoare,
Şi din soiul acela ce-n păduri locuieşte
Şi pe copaci trăieşte,
Văzu un tigru mare
Trecînd pe o cărare.
De sus de pe ghindaru unde era urcată,
Pisica socoti
Că poate-a-l îngrozi ;
Şi făr-a pierde vreme se adresă îndată
La tigru ce trecea,
Fără a o vedea :
— „Ia stai, mă rog, puţin, jupîne de pe jos,
Care te socoteşti
Că nu ştiu cine eşti ;
Mîndria ce arăţi cu noi e de prisos :
Ştii din ce neam mă trag şi că strămoşii mei
Sînt fii de dumnezei ?
Nemuritorii toţi, din cer cînd au fugit,
Subt nume de pisici în lume au trăit.

Preoţii egipteni în templuri îi slăvesc,
Şi nişte tigri mici cu noi se potrivesc !"
— „Dacă strămoşii tăi cu tine semăna
Negreşit era proşti cîţi lor se închina —
Răspunse tigru meu — iar daca au avut
Vrun merit cunoscut,
Ceva dumnezeiesc,
Atunci eu te căiesc,
Şi pentru starea ta de milă sînt pătruns,
Căci d-or fi cîte spui, zău, prea rău ai ajuns."

Deşi mulţi au zis-o, eu tot o mai zic :
Slava strămoşească pe strămoşi cinsteşte ;
În zadar nepotul cu ea se făleşte,
Cînd e, cum se-ntîmplă, un om de nimic.

DREPTATEA LEULUI

Leul, de multă vreme, rîdicase oştire,
Să se bată cu riga ce se numea Pardos ;
Căci era între dînşii o veche prigonire,
Şi gîlcevire mare, pentru un mic folos.
Vrea, adică, să ştie
Cui mai mult se cuvine
Să ţie pentru sine
Un petec de cîmpie
Şi un colţ de pădure, de tot nensemnător,
Ce despărţea ţinutul şi staturile lor.
Acum sînge mult curse, şi multe luni trecură,
Făr-a se putea şti
Cine va birui.

Elefantul năsos,
Şi bivolul pieptos,
Cu lupul coadă-lungă,
Multe izbînzi făcură.
Fieşcare tulpină era plină de sînge.
Ici se vedea un taur jumătate mîncat;
Lîngă el un tovarăş ce zbiară şi îl plînge;
Colo, un porc sălbatec fără două picioare;
Şi mai la vale, vulpea se tăvăleşte, moare,
Oftînd după curcanii ce încă i-au scăpat!
Iar mai vrednic de jale era viteazul urs,
De două coarne groase în inimă pătruns.
Leul, văzînd că lupta nu se mai isprăveşte,
Trimise la maimuţă, vestită vrăjitoare,
Ce spun că ştia multe, şi că proorocea
Întîmplările toate, după ce se trecea;
Trimise, zic, la dînsa să-i facă întrebare
Cum poate să ajungă sfîrşitul ce doreşte.
Ea se puse pe gînduri, tuşi, apoi răspunse,
Rozînd cu mulţumire darurile aduse:
— „Ca să poată-mpăratul lesne să biruiască,
Trebuie să jertfească
Pe acel ce în oaste e decît toţi mai tare,
Mai vestit în războaie, mai vrednic şi mai mare."
Auzind astea leul strînse a sa oştire.
— „Lighioanelor! zise, viu să vă dau de ştire
Că astăzi din noi unul trebuie să murim:
Aşa va proorocul. Rămîne-acum să ştim
Cine este mai tare.
Cît pentru mine unul, cum vreţi... dar mi se pare
Că nu prea sînt puternic, căci pătimesc de tuse."
Vulpea era aproape: „Ce-are a face! răspunse,
Înălţimea ta eşti
Oricît de slab pofteşti."
— „Dar şi puterea noastră
E destul de proastă",

Strigară tigrii, urşii, şi cu un cuvînt toate
Lighioanele-acelea ce erau mai colţate.
— „Nu rămîne-ndoială, le răspunse-mpăratul.
Iepurile, sărmanu — crez că-l trăgea păcatul,
Sau păcate mai multe,
De moşii lui făcute —
Veni să-şi dea părerea. Dar toţi cît îl zăriră
Asupră-i năvăliră.
— „Ia vedeţi-l ! strigară. Cu bună-ncredinţare
El este cel mai tare !
S-ascundea urecheatul, şi nu-i plăcea să moară
Ca să ne facă nouă biruinţa uşoară !
Pe el, copii ! Luaţi-l : el are să-mplinească
Ce ne-a zis proorocul din porunca cerească !"
Cîinii atunci săriră
Şi-n grab ţi-l jupuiră.

Se află vreo ţară, unde l-aşa-ntîmplare
Să se jertfească leul ? Nici una, mi se pare.
Nu ştiu cum se urmează, nu pricep cum se poate
Dar văz că cei puternici oriunde au dreptate.

LUPUL MORALIST

V-am spus, cum mi se pare, de nu îţi fi uitat,
Că lupul se-ntîmplase s-ajungă împărat.
Dar fiindcă v-am spus-o, voi încă să vă spui
Ceea ce s-a urmat subt stăpînirea lui.
Auzind împăratul că-n staturile sale
Fac năpăstuiri multe păroşii dregători,
Că pravila stă-n gheare, că nu e deal sau vale

Unde să nu vezi jertfe mai mulţi prigonitori [1],
Porunci să se strîngă obştească adunare,
Lîngă un copaci mare ;
Căci vrea pe unii-alţii să îi cam dojenească,
Şi-n puţine cuvinte
Să le aducă aminte
Datoriile lor.
Toţi se înfăţişară : şi-nălţimea lupească
Începu să vorbească
C-un glas dojenitor :
— „Domnilor de tot felu ! Bune sînt astea toate ?
Datoriile slujbei astfel le împliniţi ?
Nu aveţi nici sfială, nici frică de păcate,
Să faceţi nedreptate şi să năpăstuiţi ?
Toate slujbele voastre ţara vi le plăteşte :
Încă, pe la soroace,
Cîte un dar vă face.
Dar reaua nărăvire,
Ce o aveţi din fire,
Nu se tămăduieşte.
Vedeţi cu ce morţi grele
Se isprăvesc din lume,
Şi cum lasă rău nume
Acei care fac rele.
Gîndiţi-vă că poate veţi da cuvînt odată,
La-nalta judecată.
Gîndiţi-vă la suflet, şi luaţi de la mine
Pildă a face bine.“
Ast cuvînt minunat,
Pe care domnul lup auz că l-a-nvăţat,
Trecînd pe lîngă sat,
La ziua unui sfînt, cînd preotul citea
Şi propoveduia,
Pe mulţi din dregători să plîngă i-a-ndemnat.

---

[1] *Prigonitor* — aici, împricinat.

— „E ! ce aţi hotărît, jupîni amploaiaţi ?
Oare-o să vă-ndreptaţi ?
Îi întrebă atunci înălţimea-mblănită,
Ce purta o manta de oaie jupuită.
Spuneţi, o să schimbaţi purtarea-vă cea proastă ?“
— „Să trăiţi la mulţi ani, dobitocia-voastră,
Răspunse un vulpoi, în slujbe lăudat ;
Ne poate fi iertat
Să vă-ntrebăm smerit, de vreţi a ne-arăta,
De unde-aţi cumpărat postavul de manta ?“

Cînd mantaua domnească este de piei de oaie,
Atunci judecătorii fiţi siguri că despoaie.

URSUL ŞI LUPUL

Împărăţia dobitocească,
Ca şi a noastră cea omenească,
Statornicie vecinică n-are :
Toate supuse sînt la schimbare !

Din mînă-n mînă sceptrul se plimbă,
Cel de ieri mare astăzi e mic ;
Leul pe urs bate, urs pe leu schimbă,
Dintr-o-ntîmplare prea de nimic.

De curînd ursu pe leu schimbase,
Şi pe domnescul tron înălţat,
Cîrma în labe tare-o luase,
Şi cu verzi tufe sta-ncoronat.

Dator eu însă sînt a vă spune
Că ursu-acela, măcar că urs,
Dar simtimente avea preabune ;
D-al obștei bine erea pătruns.

Fiarele toate-ndată ce-aflară
Că le-a dat cerul un stăpîn nou,
Să se închine lui alergară,
Una c-o vacă, alta c-un bou.

Lupul în urmă spre tron se duce,
Și după vechiul bun obicei
Măriii-sale plocon îi duce
Și înainte-i pune doi miei.

Într-o frumoasă precuvîntare,
Îi dovedește c-ar fi avînd
Niște hrisoave arătătoare
Ce-au făcut urșii, zău nu știu cînd.

C-aste hrisoave, pe piei de oaie
Scrise cu apă, spun lămurit
Cum au mers urșii la o bătaie,
Și cîte mure ei au jertfit.

Cu plecăciune apoi i-arată
Cum că din suflet s-a bucurat
De întîmplarea cea minunată,
De-ncoronare cînd a aflat.

Cum că doreşte supus să-i fie,
Că totdauna el l-a iubit,
Că pentru dînsul vieţi o mie
Să le jertfească e mulţumit.

Astfel de vorbe se zic în lume,
Însă drept formă se socotesc ;
Căci fieşcine le ia de glume,
Care se uită cît se vorbesc.

Dar ursul crede, se amăgeşte,
În slujbe pune neamul lupesc :
Cum că prieteni are, gîndeşte,
Care persoana lui o slăvesc.

După o vreme leul se scoală,
Tocmai cînd urşii mort îl credea,
După o mare şi lungă boală,
Vine să-şi ceară tronul ce-avea.

Locuitorii se îngroziră ;
Vestea se duse pîn' la palat ;
Lupii îndată la lei fugiră ;
P-al lor prieten toţi l-au lăsat.

Taurii numai, ce niciodată
A-i fi prieteni nu s-au jurat,
Peste cinci sute veniră-ndată,
Pe crai şi ţară ei au scăpat.

Prea cu lesnire omul se-nşală !
Dar foarte mare face greşală
Cine la vorbe dă crezămînt.
Faptele numai ne dovedeşte
Fieştecine cît preţuieşte,
D-avem prieteni şi care sînt.

BOUL ŞI VIŢELUL

Un bou ca toţi boii, puţin la simţire,
În zilele noastre de soartă-ajutat,
Şi de cît toţi fraţii mai cu osebire,
Dobîndi-n cireadă un post însemnat.

— Un bou în post mare ? — Drept, cam ciudat vine,
Dar asta se-ntîmplă în orcare loc :
Decît multă minte, ştiu că e mai bine
Să ai totdauna un dram de noroc.

Aşa d-a vieţei veselă schimbare
Cum şi de mîndrie boul stăpînit
Se credea că este decît toţi mai mare,
Că cu dînsul nimeni nu e potrivit.

Viţelul atuncea plin de bucurie,
Auzind că unchiul s-a făcut boier,
Că are clăi sumă şi livezi o mie :
„Mă duc — zise-ndată — niţel fîn să-i cer."

Făr-a pierde vreme, viţelul porneşte.
Ajunge la unchiu, cearcă a intra ;
Dar pe loc o slugă vine şi-l opreşte :
— „Acum doarme — zice — nu-l poci supăra.“

— „Acum doarme ? ce fel ! pentru-ntîia dată
După-prînz să doarmă ! Obiceiul lui
Era să nu şază ziua niciodată ;
Ast somn nu prea-mi place, şi o să i-o spui.“

— „Ba să-ţi cauţi treaba, că mănînci trînteală,
S-a schimbat boierul, nu e cum îl ştii ;
Trebuie-nainte-i să mergi cu sfială,
Priimit în casă daca vrei să fii.“

La o mojicie atîta de mare,
Viţelul răspunde că va aştepta ;
Dar unchiu se scoală, pleacă la plimbare,
Pe lîngă el trece făr-a se uita.

Cu mîhnire toate băiatul le vede,
Însă socoteşte că unchiu-a orbit ;
Căci fără-ndoială nu putea a crede
Că buna sa rudă să-l fi ocolit.

A doua zi iarăşi prea de dimineaţă,
Să-i găsească vreme la dînsul veni :
O slugă, ce-afară îl vedea că-ngheaţă,
Ca să-i facă bine, de el pomeni.

— „Boierule — zise — aşteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu."
— „Cine ? a mea rudă ? mergi de-l dă pe scară.
N-am astfel de rude, şi nici voi să-l ştiu."

VULPEA LIBERALĂ

Vulpea fără-ncetare
Striga în gura mare
Că de cînd elefantul peste păduri domneşte
Trebile merg la vale şi lumea pătimeşte.
Că este nedreptate
Să va să cheltuiască
Veniturile toate
Pentru masa crăiască.
D-acestea elefantul, cît a luat de ştire,
Temîndu-se, cu dreptul, de vreo răzvrătire,
Pe iepure la vulpe cu un bilet trimise,
O invită la curte, o-mbrăţişe şi-i zise :
— „Am aflat, jupîneasă, că ai mare talent.
Voi să te pui în pîine ;
Şi începînd de mîine
Îţi dăm cu mulţumire,
Ca un semn de cinstire,
Al găinelor noastre întins departament :
Caută-ţi bine treaba !"
— „Pe seama mea te lasă",
Răspunse oratorul şi, sărutîndu-i laba,
Se întoarse acasă.
În ziua viitoare,
Vulpea ca totdeauna veni la adunare ;
Dar însă oblojită, pe subt barbă legată,

Şi cu un lipan mare la cap înfăşurată.
— „Ce ai, de eşti astfel ?“ o întrebară toate.
— „Îmi e rău de aseară, îmi e rău cît se poate,
Şi cu trebile ţării să mă lăsaţi în pace.
Craiul ştie ce face ;
El nencetat gîndeşte la al obştii folos.
Adio ! sînt bolnavă : m-am înecat c-un os.“

Cunosc mulţi liberali, la vorbe ei se-ntrec,
Dar pînă în sfîrşit cu oase se înec.

MIERLA ŞI BUFNIŢA

Într-o pădure deasă, de cetăţi depărtată,
Mierla se-ntîlni seara cu bufniţa umflată.
— „Prietenă — îi zise — ţi-aş face o-ntrebare,
Daca a mea-ndrăzneală n-aduce supărare.
Spune-mi, mă rog, lumina de ce nu ţi-e plăcută,
De ce stai toată ziua ascunsă, nevăzută ?
Nu cunoşti, cum se vede, razele dimineţei,
Dulceaţa primăverei, plăcerile vieţei.
Poate eşti ruşinoasă, şi crezi că nu cînţi bine :
Dar eu şi alte păsări mai vrednici decît mine
Îţi vom da-nvăţătură, şi vom pune silinţă
Să-ţi mai supţiem glasul cît va fi prin putinţă.
Vino mîine la mine să mergem la plimbare,
Ca să faci cunoştinţă cu o privighitoare.“
Bufniţa îi răspunse : — „Îţi mulţumesc, iubită.
Eu cu soarele vostru nu sînt obicinuită ;
Îmi supără vederea. Lumea o să mă vază,
Însă cînd m-oi deprinde cu a luminei rază.“

Mulţi zic că neamul nostru nu este încă-n stare,
Ca altele, să facă cercări de-naintare,
Că-nvăţătur-adîncă, idei, filosofie,
Sînt prea vătămătoare l-a lui copilărie.
Declamaţia-aceasta, pompoasă, îngîmfată,
De vreţi, poate să fie despoţilor iertată :
Numai lor le e bună a unui neam orbire,
Căci nu-l lasă să-şi vază a sa nenorocire ;
Dar în gura acelor ce-o zic pe dinafară,
Sau e o nerozie, sau este o ocară.
Noi le-am putea răspunde puţinele cuvinte
Bufniţei adresate de mierla cea cuminte :
— „Ai vorbit de minune ! Dar ia spune-mi, vecină,
Daca măcar cercare tu nu faci vreodată,
Să scoţi cel puţin capu din noaptea-ntunecată,
Apoi cum te-i deprinde cu soare, cu lumină ?“

VULPOIUL PREDICATOR

Un vulpoi coprins de boală,
La putere foarte prost,
Însă învăţat în şcoală,
Logica ştiind de rost,
Făcu plan ca să vorbească
Şi să predice-n pustii ;
Se silea să dovedească,
C-un stil dulce, vorbe mii,
Că cu o simplicitate
Şi cu traiul cel cinstit,
Cu năravuri lăudate,
E oricine fericit ;
C-astă lume desfrînată

Totdauna ne-amăgeşte,
Fără a ne da vrodată
Cîte ne făgăduieşte.
Dar la buna-i predicare
Nimini nu da ascultare.
Cîţiva şoarici, cerbi de munte
Veneau rar să o asculte ;
Însă ei în depărtare,
Neavînd nicidecum stare,
Fără cinste sau favor,
Nu putea da-ncredinţare,
Slavă astui orator.
Aşa el schimbă vorbirea,
Defăimă năpăstuirea,
Pe urşi, tigri, lei, pardoşi,
Arătînd a lor turbare,
Şi a sîngelui vărsare,
Şi că sînt nesăţioşi.
Atunci cerbi, ciutele toate
Ascultau întru mirare,
Şi în lacrimi cufundate
Plecau de la adunare.
Vulpea-şi făcu mare nume ;
Un leu foarte cu credinţă,
Domn p-acea parte de lume,
Să o vază-avu dorinţă :
Deci şi ea cu bucurie
La palat grăbi să vie,
Unde ajungînd vorbeşte ;
Tonul ei îmmărmureşte
P-ai pădurilor tirani ;
Cu putere ea descrie
Slaba nevinovăţie,
Pradă acestor duşmani.
Cufundată în durere
Cerînd la-nalta putere

Asupră-le ajutor.
Curtezanii în mirare
Ascultau cu supărare,
Căci aşa vrea prinţul lor,
Care plin de bucurie
La palat pofti să vie
Vulpea în acel minut.
— „Ce-ai vorbit îi zise-mi place,
Căci prin tine mi se face
Adevărul cunoscut :
Însă pentru osteneală,
Spune fără de sfială,
Ce vrei ? slujbă, rang sau bani ?“
Oratorul zise-ndată :
— „Prinţule, în loc de plată,
Aş pofti cîţiva curcani.“

BURSUCUL ŞI VULPEA

Bursucului îi venise rîndul şi el să domnească
Peste un pogon de tufe, în pădurea părintească,
Pe marginea unei ape. Rigatul îi era mic
Şi acei ce îl văzură
Toţi într-o unire zic,
Se învoiesc a spune că nu era alt nimic
Decît o miniatură.
Dar riga voiajase,
Şi-n streinătate-aflase
Că un bursuc domnitor,
Ce va să-şi facă un nume
Mare şi frumos în lume,
E neapărat dator

Să ia un ton de mărire,
Să dea porunci pe oştire,
Chiar de n-ar avea soldaţi,
Căci astfel obişnuiesc
Toţi acei care domnesc,
Duci, sau regi, sau împăraţi.
Aşa el şi slobozi
Patru ordine de zi
Într-acest chip redijate [1] :
„Către armiile noastre de linie şi de mare,
Cavaleriii, infanteriii şi-artileriei uşoare,
Poruncim... şi celelalte."
O poruncă din acestea, nu ştiu cum s-a întîmplat,
De vînt a fost aruncată
În ţara învecinată,
Unde domnea leopardul ; acest domn s-a îngrijat,
Văzînd că bursucul are
Armie aşa de mare ;
Spre a fi încă mai sigur, el într-acolo porni
Pe ministru din afară [2], pe vulpe, şi-i porunci
Să saluteze pe prinţul, dar în taină-a spiona
Şi a trage cu urechea, iar mai ales a afla
Cum merg trebile p-acolo, cît e de primejdios
Şi cîtă armie ţine vecinul său cel păros.
Sfîrşindu-se ambasada, vulpea înapoi veni,
Se înfăţişă la curte, se închină şi vorbi :
— „Porunca am împlinit ;
Cu ochii-mi le-am văzut toate,
Şi poţi dormi liniştit,
Fără să ai griji deşarte,
Căci toate acele armii de linie şi de mare,
Cavalerii, infanterii şi artilerii uşoare

---

1 *Redijat* — redactat, întocmit (fr. *redigé*).
2 *Din afară* — de externe.

Nu sînt alt, poţi fi prea sigur, pestriţule împărat,
Decît un soldat pe apă şi o luntre pe uscat."

Vanitatea e mic viţiu, dar cu bună-ncredinţare,
Ea adesea ne expune la ridicol foarte mare.

IEPURELE, OGARUL ŞI COPOIUL

Calităţile noastre cele mai lăudate
Ne sînt ades în lume drept crime reproşate ;
Aceasta se întîmplă de cîte ori prin ele
Oprim executarea intenţiilor rele.
Iepurile odată
Fu tras la judecată
De un ogar. În tufe atuncea prezida
Copoiul, şi sentinţe fără apel el da.
Ogarul către el aşa se adresă
Şi-n limba lui strigă :
— „O, tu ce prezidezi senatul cel cîinesc,
Te rog să mă asculţi : eu viu să jeluiesc
De acest ticălos,
Ce sufletul mi-a scos.
Căci vrînd a-l întîlni, pe deal sau pe cîmpii,
El fuge parc-ar fi gonit de vijelii ;
Ş-apoi n-aleargă drept,
Cu el să poţi da piept,
Ci merge tot cotiş
Şi sare curmeziş :
C-un cuvînt, n-are pas, nici umblet creştinesc.
Dar ce să mai vorbesc,
Cînd chiar măria-ta, d-o fi cum am aflat,

Ai fost adeseaori de dînsul înşelat ?“
— „Destul — lătră atunci copoiul cafeniu —
Pe el nici îl ascult, purtările-i le ştiu,
Orice pentru el crez, şi iată-l osîndit
Să fie jupuit.
Carnea va rămîne pentru judecător,
Iar labele vor fi pentru jeluitor.“

LIŞEŢA, RAŢA ŞI GÎSCA

Spun că-n vara trecută o lişeţă ş-o raţă,
Ai lebedei de baltă consilieri privaţi,
Supt preşedinţa gîştei s-au strîns de dimineaţă
Pe lac la Cişmegiu ; acolo invitaţi
Erau, din înalt ordin, a hotărî în sfat
O pricină de stat,
Adică prin dezbateri adînc să chibzuiască
Pentru un peşte mare, cu ce sos să-l gătească.
Căci lebăda gîtoasă
Voia să dea o masă :
Mare le fu gîlceava şi lungă convorbirea ;
Prezidentul le zise : — „Fraţilor senatori !
Să lăsăm chibzuirea,
Pricina, cum se vede, e foarte delicată,
Şi dup-a mea părere trebuie amînată ;
Veniţi mîine în zori.“
Propunerea aceasta cu toţi o aplaudară
Şi pentru-ntîia oară
Pe gîscă lăudară
Pentru a ei idee, apoi se risipiră
Şi a doua zi iară l-acelaşi loc veniră.
Pînă-a doua zi însă ştiţi ce s-a întîmplat ?

Fiind vară şi soare şi o căldură mare,
Peştele s-a stricat
Şi racii l-a mîncat.

Cuvintele-aci scrise să nu vă pară glume ;
Consiliuri d-acestea vedem destule-n lume,
Şi la noi mai ales
Se-ntîmplă foarte des.

ALEXANDRU HRISOVERGHI

(1811—1837)

Alexandru Hrisoverghi s-a născut la Iaşi. La 1830 ajunge cadet de cavalerie şi rămîne în rîndurile oştirii.

Se afirmă ca un poet sensibil şi talentat chiar de la primele sale versuri. Încearcă şi traduceri din André Chénier, Lamartine, Hugo, Schiller.

În scurta sa viaţă (a murit la 26 de ani), Hrisoverghi nu a putut să-şi desăvîrşească creaţia artistică şi nici nu şi-a văzut poeziile adunate într-un volum. Poeziile *au apărut abia în 1843 sub îngrijirea lui M. Kogălniceanu. Nu cunoaştem decît o singură fabulă a sa,* Magariul îngîmfat.

MAGARIUL ÎNGÎMFAT

Un boier, odineoară,
Se duse în altă ţară,
La un mare împărat,
Pentru pricini felurite
Şi trebi mai deosăbite
În care era chemat.
Pintre oameni de ispravă
Şi buni ori pentru ce treabă,
Şi un magar au luat
Pentru sarcine, povoară,
Sau numai aşa-l luară.
De mult ce-au fost ragat[1]
Dac-împăratul văzură
Aşa magar de măsură,
D-aşa soi dobitocesc !
— Pentru aşa întîmplare
Şi o rarita mai mare,

[1] În manuscript nu s-au putut bine înţălege dacă poetul au scris ragat sau rugat. Noi am socotit că ar fi mai potrivit cu înţălegerea fabulei să se zică ragat, însă nu hotărîm, ci lăsăm în dispoziţia cetitorulului să întrebuinţeze a sau u (nota ediţiei din 1843).

Haide să-l împodobesc.
Şi pentru meritul mare
Poate, ce-a lui stăpîn are,
Cavalerie i-au dat.
Dar magariul cu-ngîmfare
Acea dosnic-întîmplare
Că i se cad-au luat,
Şi se fălea cu mîndrie,
Îngîmfat cu simeţie
D-o batjocură aşa.
Viind deci în a lui ţară
Ş-acolo ca bunăoară
Vroind a s-împăuna,
Norodul au început
Să-l tuiască, huidoind,
După cum i s-au căzut!
Şi-i striga în gura mare
Că din mic, magar mai mare
El acuma s-au făcut;
Şi c-a lui schimbare toată,
Îi că s-au făcut dodată
Lucru cam obicinuit
Din magar ce-era de rînd,
Magar decorarisit,
Şi cu clopotul la gît.

DIMITRIE RALET

(1812—1858)

Kogălniceanu îl aminteşte pe Dimitrie Ralet sau Raleti drept cel mai bun autor de cîntece politice satirice din timpul pregătirii revoluţiei de la 1848. Aceste cîntece erau cuprinse într-o culegere care circula în foi volante sub titlul de ironie Plutarhul Moldovei. *Mai tîrziu, ca om politic, Ralet s-a dovedit un vajnic luptător pentru Unire. Publică întîi în 1837 o tălmăcire,* Plăcerea simţirei, *apoi în 1840 la Iaşi volumul* Scrieri *sub iniţiale D. R. Ca şi D. Bolintineanu, cu prilejul misiunii pe care o îndeplineşte la Constantinopol împreună cu C. Negri, scrie un memorial :* Suvenire şi impresii de călătorie în Romînia, Bulgaria, Constantinopole, *pe care îi publică în 1858. Tematica celor cîteva fabule ale sale în care este criticat cu vehemenţă oportunismul şi cosmopolitismul, se înrudeşte cu cea a operelor scriitorilor satirici de la 1848, Alexandrescu, Alecsandri, Negruzzi.*

CĂLUȘUL

Un cărăuș spre sară prin ulița cea mare
Trecînd cu roțile neunse, ce scîrțîia prea tare,
De prin ogrăzi toți cînii d-a valma îi stîrni,
De se porniră-n urlet tot Iașul a-ngrozi ;
Iar un romîn din casă ieșind puțin afară
Să vadă ce-i pricina d-așa cumplită gară,
Cu repegiune-aduse o mînă de untură
Prin care porni mersul l-a omului trăsură,
Curmînd vuietul mare,
Ș-a cînilor lătrare.

Cîți oameni sînt la noi
Și din acei de soi
Ce fac gura cam mare
Pînă ce capătă unsoare,
Pînă ce-i împaci cu titluri, ranguri nemeritate,
Sau cu gulere-nfirate
Pîn' ce le pui căluș
Cu vreo mănoasă slujbă, pe care așa o poartă,
Încît adese-mi vine să blestem strîmba soartă
Ce-i scapă de cătuși.

COCOSTÎRCUL ŞI CIOCÎRLANUL

— „Spune-mi, te rog, ce-ai văzut pe unde ai colindat ?“
Întreabă un ciocîrlan
Mărunţel şi pămîntean
Pe-un cocostîrc deşirat
Ce-i răspunse cu îngîmfare : — „Poate mă socoţi de mut,
Cum eram între voi proştii ; acu-s mîndru şi limbut,
Nu ştiu cum a le începe,
Cele mai multe nu-i pricepe,
Am *simţit păduri*
Am *văzut călduri,*
Un soare mult mai fierbinte, altă lună mai lină,
Şi o ţară de ştruţe plină.“
— „Ascultă-mă, taci mai bine, că şi limba ţi-ai stricat —
Îi zise ciocîrlanul — de truda ta păcat,
Pe unde ai fost, te-au smuls de pene,
Şi ce folos ne-ai adus ?
A învăţa ceva-ţi fu lene
Vii zălud, şi tont te-ai dus.“

COSTACHE NEGRI

(1812—1876)

Despre Costache Negri, V. Alecsandri spunea că „este un poet adevărat", *dar care nu a vrut să se încreadă în geniul său poetic.*

Își desăvîrșește studiile alături de Kogălniceanu, Alecsandri, Cuza la pensionul Cuénim din Iași. În 1830, primește ca moștenire moșia Mînjina din regiunea Covurlui, Mînjina devine centrul de adunare al tinerilor revoluționari munteni și moldoveni. V. Alecsandri vorbește cu căldură de aceste reuniuni, care au contribuit la animarea și pregătirea mișcării revoluționare și a Unirii.

Revoluția din 1848 îl găsește pe C. Negri în străinătate.

În 1855 reprezintă Moldova la Conferința de la Viena și după aceea la Constantinopol, militînd pentru secularizarea averilor mănăstirești. Doi ani mai tîrziu este ales deputat și vicepreședinte al Divanului ad-hoc. Punîndu-i-se candidatura la domnie, o refuză în favoarea lui Al. I. Cuza, care a avut în Negri unul dintre cei mai apropiați și devotați sfetnici.

După înlăturarea lui Cuza de la domnie, C. Negri duce o existență modestă și retrasă la Tg. Ocna.

Își manifestă prezența în mișcarea literară a țării, publicînd mai ales în paginile Romîniei literare.

Opera sa, care cuprinde și cîteva fabule ocazionale, a fost strînsă postum de către Emil Gîrleanu în volumul Versuri, proză, scrisori, *București, 1909.*

FLOAREA CAPRII [1]

Fost-au într-o ţar-odată
Un domn de neamul lupesc
Ce se-nsoţi cu o fată
A unui boier căpresc ;
Baluri multe ş-adunări
Se fac la astă-ntîmplare,
Veselii mii şi primblări
Ceaiuri, ponci [2] şi masă mare.
Acest lup ocîrmuia
Pe-a lui ţară-n vrăjmăşie,
Căci de la toţi el răpea
Bani, averi, ba şi moşie.
Încît măgarul şi-un peşte,
Ursul şi alt dobitoc
Hotărîră bărbăteşte
A-l împotrivi din loc.
Dar lupul, cu viclenie,
De la urs temînd vrun pas,

---

1 Copiat după un autograf al lui C. Negri, păstrat de V. Alecsandri (nota ediţiei din 1909).

2 *Punci, ponci* – băutură făcută dintr-un amestec de rom şi alte băuturi alcoolice, zahăr, lămîie, fructe şi diverse mirodenii (engl. punch).

Sau a peştelui mînie,
Sau ş-al asinului glas,
Le dete o vizunie
Ş-un rîu mare de 'notat,
Şi măgarului simbrie,
Încît toate s-au uitat.
Dobitocul ce rămîne
Cu vorbe l-au potolit,
Şi lui dîndu-i ceva-n mîne,
De nemic n-a mai vorbit.
Într-acea deplină voie
Ce gustă măria-sa,
Iscodi nouă nevoie,
Ca pe ţară-a apăsa.
— „Ce fu astă iscodire ?“
Întrebă un doritor ;
— „Ia ! Un joc de-nchipuire
Al micului zeu Amor ;
Căci lupul către nevastă
Avea prea iubirea mare
Şi-ntr-un drum ce făcu asta
El o petrecu călare
La al caprelor vechi neam
Unde ţapul lăcuieşte,
Şi-n ţara lui Ibraim,
Acolo doamna porneşte.
Iar pe drum, din întîmplare,
Un juvaer prăpădeşte,
Ce-ntre coarne, ca o floare,
Preafrumos o-mpodobeşte.
Uşor tare se-nţelege
Că căpriţa unui ţap
Nu poate alta alege
Decît diamant pe cap...

Lupul mult nu a gîndit
Un bir pe norod, şi scoate,
Ce-i *a caprii crin* numit,
Şi plăteşte care poate..."

O MASĂ MARE LA O LIVADĂ[1]

În ţara dobitocească
Nefiind scaunul prins,
Adunarea cea obştească
Hotărîră cu de-adins
Prin alegere să vadă :
Care este *glasul ţării* —
Şi aşa către-o livadă
Se porniră toţi boierii.
Acolo pe iarbă jos
Întinse mii de bucate,
Unele făcute-n sos,
Altele după-ntîmplate.
Pentru domnii cei mai mari
Masa fu ceva deoparte
Sub umbra unor stejari,
Şi de cei mai mici de-o parte,
Însă aceasta-i de mirare
Că atît s-au potrivit,
Încît la acea mîncare
Nimeni nu s-a gîlcevit.
După ce au mîncat bine
Şi de tot s-au săturat
Ba şi paharele pline

[1] Copiat după un autograf păstrat de V. Alecsandri (n. ed. 1908).

După ce le-au deşertat,
Un elefant înţelept,
Cu purtările preasfinte
Şi cu două cruci la piept,
Zise astfel de cuvinte :
— „Dobitoace însemnate,
Lei, urşi, cerbi, boi şi măgari,
Din vechime înălţate,
Domni civili şi militari,
Socotinţa mea urmează
Să primim cîrmuitor
Bunul, ce ne ospătează
Livezii stăpînitor ;
Căci el nimic nu lipseşte
Spre a da un ajutor
Ce stomacului prieşte
Şi ce-i foarte-ntăritor."
La aşa voroabe bune
Ceilalţi toţi s-au sculat
Şi făcînd o plecăciune
Cuşma din cap şi-au luat.
Şi-ndată dintr-o mişcare,
Elefantului urmînd,
Fără altă cercetare,
Toţi pe lupul proclamînd,
Strigară în gura mare :
Sîntem robi pîn' la pămînt
Şi ne rugăm de iertare,
Că n-am zis-o mai curînd.
Însă lupul stînd deoparte
Se silea a se-ntrista,
Ş-aşa cinste mare foarte
Mai mult parcă-l ruşina.
— „Nu-i atîta — zise sfîntul
Elefant preaînţelept —
Lupul sărutînd pămîntul

Să jure că va fi drept !“
Atunci lupul cu smerie
Începe un jurămînt,
Şi la cer cu grozăvie
El înălţ-a lui cuvînt :
— „Eu mă jur, o, domnii mei,
Pe trei mii de dumnezei,
Să nu mai mănînc la miei
Ba şi morţi să fug de ei.
Îns-o taină de-ntristat
Dator astăzi mă găsesc,
Cu suflet neîncărcat
Eu să vă mărturisesc :
La oareşcare-ntîmplare
Pentru binele obştesc
Pe înalte mari altare
Silit sînt miei să jertfesc ;
Dar încolo niciodată,
Să mă bată Dumnezeu !
Nu voi da iama prin gloată,
Căci de răpitor îi rău,
Ş-adaog a mă jura
Pe un Dumnezeu ce-i viu,
Jurămîntul de-oi călca
Eu al dracului să fiu !“
Jurămîntul fiind mare
Şi făgăduind folos,
Ei să-l lege şi mai tare
Socotiră de prisos.
Şi aşa, vitele toate
S-apucară şi de joc,
Căci erau încredinţate
De un viitor noroc.
Dar a lor mîncări şi baluri
Se întoarse într-un foc
Ce nici ale mării valuri

N-ar stinge nici într-un loc.
Încît grozava pojară
Fripse orice dobitoc :
Un pîrjol fără hotară
Unde ei ca-n iad se coc.
Vitele dintr-acea țară
Ars-au pînă ce s-au stins,
Și scoțînd pe lupi afară,
Fost-au de jălit și plîns...
Boilor căzuți din tauri,
Precum și la alte vite,
Sub mici lupi și mari balauri
Le-i scris că-s nenorocite.

ANDREI MUREȘANU

(1816—1863)

S-a născut la Bistrița. După terminarea studiilor la Blaj, în anul 1839, devine învățător la școala poporală din Brașov, apoi profesor la gimnaziul romîno-catolic din aceeași localitate.

Colaborează la Gazeta de Transilvania *și mai ales la* Foaie pentru minte, inimă și literatură, *în care își publică poeziile.*

Participă la mișcarea revoluționară de la 1848. În această perioadă scrie poezia Un răsunet *(1848) care rămîne una din cele mai bune creații ale sale.*

Din cauza persecuțiilor la care au fost supuși participanții la mișcarea revoluționară, Andrei Mureșanu este nevoit să se refugieze (1849) pentru un timp, împreună cu Bariț, la Ploești. În anul următor este numit pe bază de concurs translator al cancelariei guvernamentale din Sibiu. În 1862 și-a reunit cele mai multe din poeziile sale într-un volum cu titlul Din poeziele lui Andrei Mureșanu. *Printre versurile sale se află și un număr de fabule.*

MORARIUL ŞI FIUL SĂU

De nevoi grele silit,
Plecase un biet morar,
De fiul său însoţit,
Ca să vîndă un măgar.

Cum să facă ei mai bine
Ca vita să aibă preţ,
O leagă strîns pe la vine,
Făr' a-i da noaptea nutreţ ;

Dimineaţă-a doua zi,
O pun p-o prăjină groasă,
Nevrînd a o moleşi,
Nici a o strica la oasă.

Astfel mergînd la cetate,
Cel dintîi ce-i întîlni,
Văzînd groasa simplitate,
Rîsul nu şi-l mai opri.

— „Ce fel ? voi aţi nebunit,
De cruţaţi aşa măgariul —
Strigă către ei răstit —
Au că-i mai măgar morariul ?“

Acesta simţi lovirea,
Deci asinu-l deslegă,
Şi spre-a încungiura cîrtirea,
Pruncul pe şea-l aşeză.

„Doar aşa voi mulţămi —
Cugeta ţăranu-n sine —
Ori pe cine-ar mai cîrti,
Vrînd a mă da de ruşine.“

Mergînd cîţiva paşi la vale,
Iată că se întîlnesc
Cu trei cetăţeni pe cale,
Carii iar îi ocărăsc :

— „S-a sucit lumea pe dos ;
Toate pleacă spre stricare,
Uite, bătrînul pe jos,
Iar băiatul lui călare !

Jos cu tine, frăţioare,
Căci eşti tînăr şi uşor ;
Lasă pe bătrîn călare,
Care-i mai slab de picior !“

Morariul le mulţămi,
Şi punîndu-se călare,
Cugeta a nu mai fi
Nouă cauză de mustrare.

Încă nu plecară bine,
Cînd de nou îi întîlnesc
Trei femei fără ruşine,
Care iar îi clevetesc.

Cea dintîi strigă de loc :
— „Căci nu-ţi e măcar ruşine,
Om bătrîn a-ţi bate joc
D-acel prunc cruduţ la vine ?“

Fără lungă cugetare,
Morariul s-a-nduplecat,
A-şi lua fiul călare,
După-al femeielor svat.

Ce-i drept, era un ce rar,
A vedea aşa figură :
Fiu şi tată p-un măgar,
Era chiar caricatură !

Alţi oameni trecînd pe vale,
Şi văzînd sarcina grea,
Ce măgarul p-acea cale,
Anevoie o ducea,

Începură-a-i înjura,
Zicînd că-s lipsiţi de minte,
Dacă-încarcă vita-aşa,
Cît abia merge-nainte.

Cum să facă dar morariul,
Să nu-i strige nime-n dos ?
Apucă de frîu măgariul,
Mergînd ambi-acum pe jos.

Însă tot n-a încetat
Cauza de nemulţumire ;
Căci văzîndu-i alt bărbat,
Îi înfruntă cu zîmbire :

— „De cînd e modă la ţară,
De merg oamenii pe jos,
Asinii fără povară,
Ce şir de asini frumos !“

Morariul zice : — „Am greşit,
Vrînd pre toţi a-ndestula ;
Ma, de azi fac nesmintit,
Precum mintea-mi va dicta.“

Astă lege o păzi,
Şi la toate reuşi.

LUPUL ÎN DOAGA DE MOARTE

Lupul încă le sfîrşise,
Ca şi alţi mai mulţi tirani,
Pentru mieii ce-i răpise
Din turme de la ciobani,
I se cerea răsplătire,
Ca pentru-o nelegiuire.

Învechit în fapte rele,
Conştiinţa îl mustra
Pentru multe asuprele
Ce făcuse-n viaţa sa ;
Lucru ce se-ntîmplă rar,
La aşa mare tîlhar.

Deci, ca nu cumva să piară
Negătit,
Nespovedit,
Ca şi cea mai crudă fiară,
Pe o vulpe a poftit,
Să-i ţină măcar lumină,
Cum e datina creştină.

— „Simţ, cumătră, oara morţii,
Îmi prevăd finitul meu,
Dar mă las în mîna sorţii,
Ce-a vrea bunul Dumnezeu !
C-am fost şi eu păcătos,
Să ţi-o spun, e de prisos.

Am făcut şi rău în lume,
Încolţînd graşii cîrlani,
Lăsînd şi miei fără mume,
Încît sărmanii ciobani
Însuşeau a mea natură
Numai la ceea ce fură.

Am făcut însă şi bine,
Nu ştiu dac-ai auzit,
Să vezi, soră — odată-mi vine
Un miel, ce s-a rătăcit,
Aşa-aproape lîngă drum,
Că puteam ca să-l sugrum.

Eu însă-l lăsai în pace,
Deşi cîne nu era,
Ce putea vrun rău a-mi face,
Începînd des a lătra ;
Deşi berbecii din turmă
Îmi dedeau chiot în urmă."

— „Da ; acum îmi vine-n minte —
Îl tăie vulpea frumos —
Asta fu, cînd mai-nainte,
Te-necaseşi cu un os,
Pe care, ca să nu mori,
Ţi-l scoaseră doi cocori."

DIMITRIE BOLINTINEANU

(1819—1872)

Se naşte la Bolintinul din Vale, învaţă la Bucureşti, obţinînd în 1844 slujba de copist. Primind o bursă din partea „Asociaţiei literare", pleacă să-şi continue studiile la Paris (1845). Cînd se întoarce, participă activ la revoluţia din 1848; redactează ziarul progresist Poporul suveran *la care colaborează Bălcescu, Bolliac, Alexandrescu şi la Paris, după eşuarea revoluţiei din 1848 redactează* Junimea română *(1851). Vizitează Egiptul, Orientul apropiat, Grecia şi Macedonia, notîndu-şi impresiile în cărţile de* Călătorii *şi în ciclurile de versuri* Macedonele *şi* Florile Bosforului. *Întors în patrie, în 1857, se consacră întru totul luptei pentru Unire: scoate în 1858 foaia politică şi literară* Dîmboviţa. *În timpul domniei lui Cuza e numit ministru de Externe (1861), apoi ministru al Instrucţiunii Publice şi Cultelor (1863). În 1869 se îmbolnăveşte şi e lăsat de cercurile oficiale burghezo-moşiereşti să se stingă încet într-o cruntă mizerie, pensia fiindu-i retrasă pentru datoriile făcute în exil.*

Opera foarte variată a scriitorului cuprinde poezii, romane, memorii de călătorie. Din opera lirică sînt cunoscute volumele de Poezii *(1847),* Poezii vechi şi nouă *(1855) etc. Cu romanele* Manoil *(1855) şi* Elena *(1862) Bolintineanu contribuie la crearea genului în ţara noastră. Adversar al coaliţiei burghezo-moşiereşti, Bolintineanu atacă vehement corupţia politicienilor, atitudinea reacţionară a reprezentanţilor burghezo-moşierimii în satirele sociale şi politice* Nemesis *(1861),* Eumenidele *(1866),* Menadele *(1870). Critica moravurilor claselor dominante îmbracă uneori (în* Eumenidele*) haina fabulei.*

CALUL ŞI MISTREŢUL

Un mistreţ odată turburase rîul
Unde calul, mîndru, căci nu ştia frîul,
Merse de bău ;
Ceartă se născu.
Calu-n ajutoru-i pe om îl chema,
Ca amic îl lasă a-l încăleca.
Apoi se întoarce către inamic,
Cavalerul trage sabia : *„Guic !...“*
Bietul mistreţ moare
Culcat sub picioare.
Apoi către cal
Zise triumfal :
— „Mie-mi pare bine că eu te-am scăpat :
Cu prilegiu-acesta eu te-am înfrînat :
Aflai ce serviţii poţi să faci tu mie.“
Zice şi conduce calul în robie.
— „O, ce fără minte astăzi m-am purtat !
Strigă-atuncea calul foarte întristat.
De mistreţu-acela căutînd răzbuna,
Iată-mă-n robie pentru totdauna !“

BUFONUL

Un bufon la teatru, unde atrase lume
Ca să facă glume,
Înveleşte capul în mantila sa,
Ca purcel începe de a guiţa.
Dar atît de bine încît toţi credeau
Că purcelul ţipă ; proştii aplaudau.
Un ţăran se scoală, strigă către lume :
— „Eu fac mult mai bine asemenea glume."
Apoi dă de ştire că p-a doua zi
El are mai bine a le guiţi.
Multă lume vine, dar e prevenită,
Buful iar guiţă, lumea e răpită ;
Dar ţăranul nostru, adevăr ascunde
Un purcel sub glugă, nimeni nu pătrunde
Astă stratagemă ! Şi cu mîna sa
El ciupi purcelul care guiţa.
Lumea strigă-atuncea că acest ţăran
Nu imită bine purcelul bălan,
Şi să-l dea afară ; dar ţăranu-ndată
Scoate chiar purcelul şi la toţi l-arată.
— „Iată — el le zice de mai multe ori —
Cît sînteţi cu toţii buni judecători !"

ALIANŢA CELOR SLABI CU CEI TARI

Viţea, capra, oaia, nemaigăsind dreptate,
Iată că se-aliară
Cu leul lung în gheară.

Ca ce-o vîna, să-mparţă în cîmpuri şi prin sate.
Un cerb căzu în cursă. Ei vor a împărţi.
Dar leul face partea şi astfel le vorbi :
— „Pe cea dintîi iau eu,
Căci numele-mi e leu,
Îmi veţi mai da p-a doua, căci sînt eu cel mai mare,
Îmi veţi mai da p-a treia, căci ştiţi că sînt mai tare !
Îmi veţi mai da p-a patra, fiindcă aşa voi eu !“

FEREASTA ŞI COŞUL

În India bătrînă era un minister,
El dase o poruncă, idee după-masă,
Ca orice om ce moare, raiele sau ascher,
La groapă, prin fereste, să fie scos din casă.
Poporul supărat,
Atunci s-a revoltat
Strigînd că-această faptă miroase-a tiranie.
Pe minister doboară şi-l duce la mormînt,
Şi-alege-n locu-i altul cu multă omenie,
Ce promitea să facă chiar raiul pe pămînt.
Miniştrii noi ce domnul atuncea a fost pus,
Cum se văzură sus,
Au pus pristav să strige în zilele de moş
Că orice om ce moare, din oi şicare clasă,
Cînd va fi dus la groapă, să fie scos din casă,
Nu prin fereasta casii, dar prin al casii coş !

VASILE ALECSANDRI

(1821—1890)

„Acel rege al poeziei", cum îl numeşte Eminescu pe Alecsandri în Epigonii, *este într-adevăr una dintre cele mai însemnate personalităţi artistice, figură proeminentă a generaţiei literare de la 1848, pionier îndrăzneţ şi înzestrat, a cărui operă rămîne o contribuţie deosebit de preţioasă în dezvoltarea literaturii noastre. După instrucţiunea primită în familie, pleacă în 1834 la Paris. În 1840 deţine direcţia Teatrului Naţional împreună cu Kogălniceanu şi Negruzzi. Colaborează la revistele* Dacia literară *şi* Propăşirea. *Participă activ la revoluţia din 1848 şi militează în scris pentru revendicările revoluţionare. Luptă pentru dezrobirea ţăranilor ; este un înflăcărat susţinător al Unirii şi al independenţei naţionale. În 1855 scoate revista* Romînia literară, *cea mai însemnată revistă beletristică a epocii.*

Folosind în poezie resursele folclorului, fiind prezent prin opera sa la toate evenimentele importante ale timpului, Alecsandri este, ca poet, prozator şi dramaturg, un deschizător de drumuri în literatura noastră. Proza sa memorialistică (Vasile Porojan, O primblare la munţi, Balta Albă), *comediile* (Iaşii în carnaval, Chiriţa în Iaşi, Chiriţa în provincie, Sînziana şi Pepelea *etc.) dezvăluie o viguroasă pană satirică realistă care-şi păstrează prospeţimea de-a lungul timpului.*

Printre speciile satirice Alecsandri a abordat în cîteva rînduri şi fabula.

ZIMBRUL ŞI VULPEA

Pe-o pajişte întinsă, cu flori îmbelşugată,
Păştea zimbrul voios
Cînd, pe furiş, prin iarbă, o vulpe tupilată
I s-arătă şi-i zise cu glas foarte duios :
— „O, zimbrule puternic ! o, mult slăvite doamne !
Se poate-a ta mărire să pască pe cîmpii,
Supusă, ca noi proştii, la ploile de toamne,
La vînt, la ger, la muşte, l-a iernii vijelii ?
Au nu gîndeşte oare că-n vremile trecute
S-a prefăcut în zimbru un falnic Dumnezeu ?
Că soarele s-ar pierde pe căi necunoscute
De n-ar domni un zimbru în zodiacul său ?
Ah ! scumpul meu prieten ! dă-mi voie a te duce
Într-un palat de *cinste* în care nencetat
Chiar eu cu-a mele labe de hrană-ţi voi aduce,
Şi te-oi feri de duşmani cu-al meu protectorat."
— „Ei, te cunosc, şirată !
Răspunse zimbrul meu,
Ai rîs şi tu în viaţă o cioară îngîmfată,
Şi de atunci, sărmano, tot caş visezi mereu !"

CURCILE

Nişte curci îmbătrînite,
Gîrbovite şi zburlite,
Sta sub şură tremurînd,
Şi, privind cu pizmuire
A porumbilor iubire,
Ziceau toate-aşa, pe rînd :
— „Elei, soro ! Elei, frate !
Aşa paseri desfrînate
Mai văzut-aţi încă voi ?
Ian priviţi, o, sorioare !
Cum se drăgostesc la soare
Făr-a le păsa de noi !
Nu le-i frică
De nimică,
N-au ruşine nicidecum !
Au nu ştiu c-a nostru nume
Onorat de toţi e-n lume,
Că drept pildă noi acum..."
— „Voi acum sînteţi bătrîne —
Le răspunse-atunci un cîne —
Voi acum sînteţi zbîrcite,
Gîrbovite şi zburlite.
Voi, de ciudă, voi, de ură,
Staţi cobind acum sub şură,
Clevetind cu pizmuire
A porumbilor iubire,
Căci de mult v-aţi trăit traiul,
V-aţi mâncat de mult mălaiul,
Ş-acum toate la un loc
Nu plătiţi nici de-un potroc !"

Amicului A. Donici

Eu ce sînt un biet morar
Fără nici un pic de carte,
Mă-nchin ţie de departe
Măi, vestite fabular,
Şi-ţi trimit voios din moară
Un poclon neaşteptat,
Chiar o fabulă uşoară
Care azi am măcinat.
Cerne-o bine tu pe dînsa,
Şi, de vrei să-mi faci pe plac,
Alege făina-ntr-însa
De fă lumei un colac.

Vlad morarul

MOARA DE VÎNT

dedicată lui A. Donici

Pe-un deal oarecare
Cu renume sfînt,
Făcea zgomot mare
O moară de vînt ;
Dar biata morişcă,
Deşi-avea un pic
De porumb şi hrişcă,
Nu lucra nimic,
Ci-n văzduh pornită
Se-nvîrtea mereu ;
Părea că-i vrăjită
De duhul cel rău !
„Ce mai vijelie,
(Cugeta ades)
Trebuie să fie
Devale, pe şes,
Cînd eu în furtună
Mă lupt şi vuiesc

Şi ca o nebună
În loc mă-nvîrtesc !“
Însă pe cîmpie
Linişte era.
Iarba cea verzie
Nici se clătina,
Şi la foc de soare
Bietul muncitor
Stropea cu sudoare
Micul său ogor.
— „Ce de mai făină
O fi măcinînd !“
Zise o găină
La moară zburînd.
— „Te-nşeli, sorioară !
(Spuse-un şoim din munţi)
Vînt e mult la moară,
Da-i lipsesc grăunţi !“

LUPUL ŞI MOMIŢA

Un vulpoi cu plete sure,
Întîlnind într-o pădure
O momiţă mititică,
Sprintenică, frumuşică,
Se opri, se netezi,
Glasul dulce-şi îmblînzi
Şi, cu drag la ea privind,
Îi grăi aşa, zîmbind :
— „Ce păcat, o, momiţică,
Să trăieşti tu singurică !

Nu-i mai bine
Tu cu mine
Să te prinzi tovărășie
De trai bun cu veselie ?“
—„Nu... mă tem !“ răspunse-ndată
Momițica alintată ;
Și sări cu răpegiune
Sus pe-o creangă de alune.
— „Ah ! de ce să-ți fie frică
Dragă, dragă momițică ?
Eu sînt lup civilizat
Și mi-e cugetul curat
Ca un miel nevinovat...“
— „Cum e bun de ospătat !“
— „Alei, sorioară dragă,
Nu e timp acum de șagă,
Căci de cînd eu te-am zărit,
Chiar de-un farmec sînt răpit,
Și mă jur pe orice-i vrea
Să-ți dau toată-inima mea !“
— „Mă tem, zău, să te ascult
Căci în lume de demult
Este o vorbă cam ciudată,
Însă plină de-adevăr :
Lupul schimbă al său păr
Dar naravul niciodată !“

. . . . . .

G. SION

(1822—1892)

Moldoveanul G. Sion își începe studiile în casa părintească, continuînd apoi ca autodidact.

Cu toate că nu participă direct la mișcarea revoluționară (ajunge la Iași după înăbușirea ei), pentru ideile sale progresiste e silit să pribegească alături de V. Alecsandri, Cuza și alții.

Revine în țară în timpul domniei lui Grigore Alexandru Ghica și reintră în aparatul administrativ ca slujbaș la Arhive. Numele lui Sion începe să fie cunoscut datorită colaborării lui active la publicațiile vremii. Îl întîlnim în special în Foaie pentru minte, inimă și literatură, Romînul, Revista contemporană. *În 1859 scoate împreună cu Baronzi ziarul* Ziua, *iar în 1860,* Revista Carpaților.

Din scrierile lui G. Sion citățm: Ceasurile de mulțumire a lui Gheorghe Sion *(1844),* Din poeziile lui G. Sion *1857),* 101 fabule *(1869), drama în versuri* La Plevna !... *(1878), comediile* Candidat și deputat *(1879) — care demască farsa alegerilor din timpul său —* Sărutarea *(1888), precum și proza memorialistică* Suvenire contempurane *(1888).*

Fabulele au un conținut de idei progresist și dovedesc înclinația scriitorului pentru acest gen.

STRUŢUL ŞI VULTURUL

Într-o ţară oarecare,
Unde vulturul domnea,
Struţul, pasărea cea mare,
Funcţiuni mereu cerşea.

O persoana-aşa-nsemnată
La noi poate n-ar fi fost
Aşa crud abandonată,
Fără pîine, fără post.

Într-o zi se-naintează,
La tot pasul dînd din cap,
La vultur se-nfăţişează,
Cu o jalbă în proţap [1].

---

1 În timpul domnilor fanarioţi, pentru ca să poată un petiţionar să tragă mai bine atenţiunea domnitorului, punea petiţiunea în vîrful unei prăjini lungi, despicată la vîrf. Aceasta se numea : a merge cu jalba în proţap" (n.a.).

Regele vultur ascultă
Pe-acest solicitator
Cu atenţiune multă
Şi cu părintesc amor.

Apoi plin de voie bună
Pentru struţul ce-aştepta,
Pe miniştrii săi adună
Şi începe a-i întreba :

— „Spuneţi mie drept şi bine :
Credeţi voi că ar fi bun
Ca să-l iau pe lîngă mine
Şi în vreun post să-l pun ?“

Un erete atunci zice :
— „Sire, nu te îndoi ;
Are un stomah ferice,
Poate orice mistui.“

FIUL DE REGE ŞI PRIVIGHETOAREA

Într-o grădină încîntătoare
Un fiu de rege odată sta,
Şi vede-o mică privighetoare
Care în imnuri se răsfăţa.

Atunci îi zice : — „O, păsărică !
De-a mea vedere nu te sfii.
Vino la mine ; nu-ţi fie frică
Şi-ţi promit, dragă, a te iubi.

Chiar de acuma eu te voi face
În fericire a înota ;
Vei avea hrană orice îţi place ;
Chiar cu-a mea cupă te-oi adăpa.

Societatea cea mai luxoasă
Voi aduna-o în jurul tău.
Şi-n colivia cea mai frumoasă
Ca pe-o regină te-oi pune eu."

— „O, fiu de rege, mulţămesc ţie !
Dar fericirea care-mi găteşti
Nicicum nu-mi poate surîde mie ;
Nu-mi plac palate împărăteşti.

Crîngul şi lina singurătate
Îmi place mie să locuiesc ;
Ca pitulicea în libertate
Îmi place hrana să o găsesc.

Chiar aurită, o colivie
Nu e locaşul care doresc ;
Viaţa-ntrînsa este sclavie ;
Adio, dară ! căci mă grăbesc."

VEVERIŢOIUL ŞI AMICII

Un veveriţoi codos,
Într-un arbor scorburos,
Trăia ca un graf bogat,
De amici înconjurat.
Nuci şi alune,
Brînzeturi bune,
La masa sa,
Cu-mbilşugare
Mînca oricare
Oricînd intra.
Nevăstuicele frumoase
Mereu curte îi făcea,
Şi-n cîntări armonioase
Şoarecii îl tămîia.
Dar nu-i roză fără spin,
Nici viaţă fără chin !

Într-o zi pe-acolo un lemnar trecînd,
Arborul ocheşte şi zice rîzînd :
— „Bietul stejărel !
Mult e uscăţel !
Bun mai e de foc !
Hai să-l culc pe loc !“
Făr-a pierde timpul, începe-a lovi,
Şi-n trei-patru ore, jos mi ţi-l trînti.
Iar veveriţoiul atunci se văzu
Nevoit să fugă încotro putu.
El scăpă cu viaţa, dar locaşul său
Se zdrobi cu totul, sub toporul greu.
Camerele sale cu proviziuni,
Care ospătase atîţi amici buni,

Cu durere mare pierind le vedea
Şi fără speranţă de-a le mai avea.
Fiul veveriţii cel preafericit,
Vai de el ! ajunge de orice lipsit.
Plin de întristare pînă la urechi,
El atuncea pleacă la amicii vechi ;
Spera ca oricare, văzînd soarta sa,
O să se grăbească la masă-a-l chema.
Însă ce necazuri i-a fost scris să ducă !
Un şoarece care şedea pe o nucă,
Cumu-l vede, fuge în gaura sa.
Un altul s-ascunde, făr-a-l saluta.
Toţi cei ce mîncase cu el dintr-un blid
Uşa şi fereastra sub nas îi închid.
— „Aibi speranţă — zice un bătrîn ghiorlan —
Iarăşi o să vie timpul cel de an.
Te-aş pofti la masă, dar n-am nici un rost ;
Am numai o ghindă ; apoi sînt şi-n post."
Un altul : — „Amice, bun e Dumnezeu ;
Nu-ţi pierde curagiul. Foarte-mi pare rău
Că n-am ce-ţi da astăzi. Două nuci mai sînt :
Dară şi acestea au stat pe pămînt ;
Sînt şi verzi, nu-s bune pentru dinţii tăi."
Un al treilea zice : — „Copilaşii mei
Sînt pe patul morţii ; mă duc ca să-i plîng.
Nu am timp acuma nici mîna să-ţi strîng."

Astă mică istorie
Bine-ar fi mai mulţi s-o ştie.
Amici falşi cînd îmbuibăm,
Cată să ne aşteptăm
A-i vedea rîzînd de noi
La necazuri şi nevoi.

DOI URŞI ŞI O VULPE

Doi urşi mari se însoţiră,
Şi-amîndoi se chibzuiră
Să se ducă a vîna
După ce va înnopta.
Pleacă dar, şi pe-o vîlcică
Întîlnesc o ciută mică,
Şi puind-o la mijloc
O înhăţă chiar pe loc.
Ciuta grasă cum s-o-mparţă ?
Iat-atunci cuvînt de harţă.
Fiecare vrea mai tot,
Pentru lacomul său bot.
Cu cumplită-nverşunare
Ei încep o luptă mare,
Încît luna ce-i privea
Spăimîntată-ngălbenea.
Dar o vulpe iscusită,
Care sta în crîng dosită,
Sare iute,-ncetişor,
Şi ia ciuta binişor.
După multă luptă-n fine,
Urşii cad pe-ale lor vine,
Plini de sînge peste tot,
De la coadă pîn' la bot.
După ce se dezmeţiră
Şi ceva se liniştiră,
S-au întors şi au văzut
C-a lor ciută-a dispărut.
După urma ce văzură,
Fapta vulpei cunoscură,
Şi ziseră între ei :
— „O, cît sîntem de mişei !
Adevăr că lăcomia
Pierde toată omenia."

CÎNELE AJUNS MINISTRU

Doi cîini mari de stînă, din copilărie
Trăiau într-o foarte strînsă amicie.
Însă ştiţi c-amorul, dulce dar ceresc,
Trai lung nu prea are la neamul cîinesc.
Cel ce va aceasta mai bine s-o ştie
Să asculte astă mică istorie.
Măria-sa leul, marele împărat,
Într-o zi la sine pe Blac a chemat,
Şi încredinţîndu-i a sa-mpărăţie,
Primul său ministru a zis ca să fie.
Cum aude-aceasta, Lupei cel voinic,
Ce fusese-odată bunul său amic,
Merge ca să-l vază plin de fericire.
Dar Blac cum îl vede, strigă cu grăbire :
— „Alergaţi mai iute, gardieni, pe el !
Acest cîne vînăt este un mişel,
De el n-am nevoie ; să nu-l văz p-aice !"

Lupei se opreşte şi-ntristat îi zice :
— „Foarte rău îmi pare că măria-ta,
Orbit de mărire, vrei a m-alunga.
Din copilărie noi tot împreună
Am trăit la stînă în frăţie bună ;
Veneam dar acuma să văz ce păcat
A dat peste tine de te-ai înălţat ?
Credeai că viu poate vreun os a-ţi cere ?
Te-nşeli excelenţă, n-am aşa plăcere.
Vor veni mulţi alţii a te tămîia,
A-ţi zice *stăpîne* sau *măria-ta.*
Eu mă-ntorc la stînă, l-a mea datorie,
Şi-ţi urez, ingrate, inima să-ţi vie."

Laşi care vă-ntoarceţi ochii speriaţi
De la cei ce-odată v-au iubit ca fraţi ;
Inimi ce vă vindeţi ca pastrama-n piaţă,
Pentru ca s-ajungeţi la mărire-n viaţă ;
Parveniţi ce creşteţi trăind cu venin,
Fabula aceasta vouă o închin !

CALUL ŞI LOCOMOTIVA

La o staţiune a căii ferate,
Un cal vine-odată cu nările-umflate ;
Vede acea machină ce mînîncă foc
Gata ca să plece, stînd încă pe loc.
Necăjit îi zice :
— „Dar ce faci aice ?
Ce tot ţipi mereu
La auzul meu ?
Ehei, jupîneasă
Fermecătoreasă !
În deşert voieşti
Ca să umileşti
Strălucitul nume
Care-l am pe lume.
Eu sînt destinat
A fi premiat :
Iar tu, sfărîmată,
Ca mîni lepădată,
Ai să putrezeşti,
Ai să ruginesti,
Sau or să te vînză
Ca pe-un cot de pînză,
Ca un lucru prost,

Ca cînd n-ai fi fost.
Nu cumva îţi vine
Să te-ntreci cu mine ?"
— „Ba preabucuros,
Cal lăudăros !"

Machina porneşte,
Ţiuie, vuieşte,
Muge ca un taur
Şi ca un balaur ;
Merge ca furtuna,
Şi o ţine una.
Calul galopează,
Fuge şi rinchează,
Zboară pe cîmpie
Ca o vijelie.
Dar mult nu trecu,
Şi calul căzu ;
Obosit de tot,
Se opri în bot ;
Muri, vai de el,
Ca un biet mişel !
Dar rivala sa ?
Ea mereu zbura.

Cînd ştiinţa, arta sunt în concurinţă,
Proasta ignoranţă cade-n neputinţă.
Cine va progresul să-l mai ţină-n loc
Este, ca şi calul, un biet dobitoc.

DOPUL DE PLUTĂ

Un roi de haimanale, copii ce de la şcoală
Duceau acasă mintea dogită ca o oală,
Trecînd prin Cişmegiul, zăresc pe lac ceva :
Era un dop de plută ce vîntul îl purta.
O, ce mai jucărie li se înfăţişează !
Toţi cîte c-o prăjină curînd se înarmează,
Şi toţi într-o unire şi într-un singur scop,
Se pun din răsputere să bată bietul dop.
Tot gustul şi plăcerea era ca să-l înece ;
Să-l facă să se ducă cu peştii a petrece !
Dar oricîtă bătaie pe bietul dop cădea,
El tot plutea pe apă, în fund nu se ducea.
Copiii nebunatici atuncea dopul lasă
Şi plini de osteneală iau calea către casă.

Această anecdotă nu-i lucru tocmai nou,
Adesea-n ţara noastră vedem aşa tablou.
Cîţi şarlatani politici, cu vorbe mari şi late,
Se cearcă să înece augusta veritate !
Dar ea mereu pluteşte, spre a întuneca
Mîndria-ambiţiunei cînd cat-a se-ntrona.

GH. TĂUTU

(1823—1885)

G. Tăutu după terminarea celor patru clase primare nu poate — din pricina mijloacelor restrînse ale familiei — să-şi continue învăţătura.

Pentru a-şi cîştiga existenţa, lucrează timp de doi ani ca slujbaş modest la Ministerul Dreptăţii, în care timp îşi completează studiile ca autodidact.

Anul 1848 marchează un punct important în viaţa scriitorului. Participă la mişcarea revoluţionară, fără să aibă, însă, un rol de prim ordin. A colaborat la numeroase reviste, mai ales la Steaua Dunării, Reforma, Nichipercea, Foaie pentru minte, inimă şi literatură, Familia *etc. Cele mai multe dintre poeziile sale au un pronunţat caracter satiric.*

Primul volum de versuri, Poezii, *îl publică în 1862. Dintre celelalte culegeri pomenim* Brînduşe romîne, Poezii nuoi *(1868),* Secretul pentru sexul frumos *(1869)* Poezii, Epistole *(1871),* Fabule, glume şi anecdote *(1873).*

Scriitorul şi-a încercat pana şi în genul dramatic, piesele fiind însă puţin izbutite.

OAIA ŞI ŢAPUL

O oaie bună din întîmplare
Peste-o livadă ajuns-a fi
Autocrată, stăpînitoare,
Şi cu blandeţe a cîrmui.

Însă livada ce o luase
În stăpînire, biata, era
De animale atît de roasă,
Încît privind-o te întrista.

Drept care lucru vroind să-ndrepte,
A pune-n funcţii s-a apucat
Berbeci cu rîvnă şi minţi deştepte,
Şi ţapi ce-n slujbe s-au exersat,

Celor din frunte dînd să păzească
Muşchiul cel verde ce mai era ;
Celor din urmă să se-ngrijească
De muguri, frunze, le comanda.

Mai tîrziu însă un ţap mai june,
Cu dinte ager şi ascuţit,
Venind, reginei curat îi spune
Că pentru dînsa mult a muncit ;

C-a lui partidă pe tron o puse,
Că are merit şi-i credincios ;
Aceste fraze pe oaie-aduse
Să-i răsplătească prea generos.

De-aceea-ndată în treabă-l pune,
Dîndu-i pe seamă mici copăcei
Să se-ngrijească cu-nţelepciune
Şi multă milă, oricînd de ei.

Ca după timpuri acea grădină
Un rai s-o facă a fost gîndit...
Bună plecare biată regină
Avea ; cu ţapul îns-a greşit.

Ce fel de soartă agiunse-n fine
Copaci, grădină, nu pot să ştiu ;
Dar cum că capra roade cam bine,
Ştie oricare cu suflet viu.

Orişicît ţapul de-onest să fie,
Eu însă unul nu l-aş lăsa,
Pristav [1] grădinei sau pe vro vie,
Căci el din ele toate-ar strica !

---

1 *Pristav* — paznic.

OAIA ŞI PUIUL DE LUP

Un pui de lup odată pe-o oaie întîlneşte,
Zbierînd fără-ncetare, căci crudul măcelar
I-au fost tăiet copilul ; deci el cum o zăreşte
Pe brînci se pune-n cale-i şi-ncepe a plînge-amar,

Zicînd : — „ O, moarte, idră lipsită de-ndurare,
Se poate-aşa de fragid orfan a mă lăsa ?
La cine-acum la cine să-mi plîng cumplita stare,
De-a mea copilărie, ah ! cine s-a-ndura ?

De patru zile iată ! eu n-am mîncat nimică,
De patru zile, iată ! pe cîmpuri rătăcesc...
Sum leşinat de foame ; de om îmi este frică ;
Mă vaiet prin suspine şi milă nu găsesc.

Vă blestăm, părinţi, rude, c-al vostru urît nume
E cauzu din care nu pot să întîlnesc,
Vro mică ocrotire în astă-ntinsă lume
De fug de-a mea fiinţă acei ce mă zăresc.

Dar dacă în viaţa-mi va fi s-agiung eu mare
— Cu toate că-n această, speranţă nu am eu —
Atunci mă giur pe stele, pe cer, pe sîntul soare,
La nime a nu face cîndva vrun fel de rău.

Mă giur ş-aceea încă, că nici odinioară,
Să nu mă-nfrupt cu carne de oaie sau berbec,
Deşi din ele tata-mi ades se ospătară.
Oh, tata-mi ce-n viaţă-i n-avea vro zi de sec !

Mă jur c-acea fiinţă ce va avea-ndurare
La sînu-i să mă crească, în veci s-o respectez,
S-o apăr de-orice duşmani cu gura-mi şi cu gheare,
La căpătîiu-i noaptea oricînd să privighez..."

Că oaia este proastă se ştie de oricine,
De-aceea şi răspunse l-a lupului suspin :
— „Orfanule, sărmane ! tu vină lîngă mine,
Te-oi creşte cu lesnire, căci ugerul mi-e plin.

Deşi ţin minte încă prea multe rele care
Ni se făcură nouă ades de tatăl tău,
Dar este scris în lege, aud cu-ncredinţare ;
Cu bine răsplăteşte la cine-ţi face rău."

Tîrîndu-se la dînsa pe brînci apoi ii linge
Picioarele-i de oaie, jurînd pe rai şi sfinţi
Că răsplăti-va-ndată a neamului ei sînge,
Îndată ce va prinde ceva la colţi şi dinţi.

A oaiei dulce lapte-oricînd cu-mbelşugare
Curînd îl face mare pe ţîncul lupuşor ;
Atuncea ii rosteşte : „Ia, hai la strîmtoare,
Căci laptele-ţi nu-mi place, şi vreau să te omor."

— „Ce ! tu uitat-ai oare a tale jurăminte ?"...
— „Ba nicidecum, o, doamnă ! Atuncea însă eu,
Precum cunoşti prea bine, n-aveam nici colţi,
nici dinte."
Rostind aceste, oaia devine-ospăţul său.

*

Oiţelor duioase, luaţi voi seama bine
Chiar vă şi rog, iubite, orfani cînd adoptaţi,
Exemplu-aveţi de faţă oiţa mea, în fine
De lupiţinei vrodată nicicum vă înduraţi !

BRILIANTUL ŞI PUTREGAIUL

Ştiţi că putregaiul la-ntuneric are
Un fel de lucire ce poate-nşela,
Sîgur pe prunci numai, sau pe acel care
N-au văzut brileante în viaţa sa.

Întîmplarea oarbă aruncas-odată
Pe-un putregai reci lîngă un brileant ;
Şi fiindcă noaptea era-ntunicată,
Strălucea şi unul ca şi celalant.

Astă strălucire prea cu bună seamă
Era deopotrivă la proşti şi-ngnoranţi ;
Dar cu toate aceste cioata sus declamă
Cele ce urmează în termini galanţi.

— „Te-i mai mîndri oare de-acum înainte
Că tu numai singur poţi să străluceşti ?
Aşa-i că de astăzi ţi-a ieşi din minte ?!
Că nu poţi tu numai ca să te făleşti ?!

Şi că vei cunoaşte c-a mea origină
Este din tulpina unui nalt copac,
Ce-a trăit odată în astă grădină...
Te-ai convins acuma că chiar marţ te fac ?!"

Piatra nestimată nu răspunde, tace ;
Venind însă ziua şi ea a rostit :
— „Dă-mi şi mie voie întrebări a-ţi face,
Cioată, ce-astă-noapte greu m-ai probozit. [1]

Pentru ce la soare tu nu ai lumină,
Eşti aceea care trebui să fii
O lepădătură dintr-o rădăcină,
Ce numai cît noaptea se crede-ntre vii.

Eu lucesc şi ziua ca şi la-ntuneric,
Ba încă la soare mult mai măreţ sînt,
Cînd tu, zău, sărmano, putregai netrebnic,
De vezi orizonul îl vezi din mormînt !

A ta origină poate ca să fie
Din copaci preafalnici, îns-ai putrezit :
Ş-aflîndu-te astfel nu e nerozie
Să te-acăţi de viaţă ce te-a părăsit ?!"

*

Sînt ades răstîmpuri c-o putregăime
Se seleşte iarăşi a reînvie,
Dar Fenicsu-i basnă ştearsă de vechime,
Mortul nu e chipuri viaţă a mai avea !

1 *A probozi* – a batjocori.

RACII PEŞCHIŞI [1]

Vornicul Iordache, şi-ncă vornic mare,
Avea o moşie cu un iaz în care
Racii se plodise aşa încît, zău,
Dacă cu volocul [2] puneai ca să tragă,
Dintr-o trăsătură umpleai o teleagă
Ce şi trei mîrţoage o tîrîia greu.

Fiind post, boierul în rădvan se suie,
La care spusese patru gai să-i puie ;
Ş-apoi porunceşte, din ciubuc fumînd,
La iaz ca să-l ducă. Deci, sosind aice,
Netezindu-şi barba, la doi argaţi zice
Ca să sară-n baltă c-un voloc curînd.

Ordinu-i se pune pe loc în lucrare ;
După cinci minute gîfuind greu tare,
Flăcăii aruncă volocul pe mal ;
Ce era într-însul ? nu era minciune,
Căci, o ! fabuliştii, nu ştiu a le spune :
Din voloc ticsiră cu raci un ţuhal [3].

Vornicul, aceasta văzînd, zice-n sine :
„Bravo ! azi la masă am să mănînc bine ;
Am să trimit însă şi vărului meu,
Aga Ghiftuiescu, cărui mult îi place
Pilaf fiert pre bine din raci cînd se face,
Ba şi răsol încă sînt pe gustul său."

---

1 *Peşcheş, peşchiş* – plocon.
2 *Voloc* – plasă de prins peşte.
3 *Ţuhal* – sac mare.

Revenind acasă porunceşte iute,
Colea ! ştii tot unul, mari, graşi şi aleşi !
Apoi gramaticu-i pune ca să scrie,
Un răvaş cu buche negre pe hîrtie,
Arătînd cîtimea racilor trimişi.

Pe urmă el cheamă repede la sine
Pe Marin ţiganul, ce îl ştie bine
Că fuge ca dracul, fiind poruncit :
Şi după ce pune racii-ntr-o coşarcă
Ce pe cap i-o aşază, zice : — „Neagră ţarcă,
Acum de la văru-mi să văd c-ai venit !“

— „Prea bine, cucoane,“ ţiganul rosteşte,
Şi, la fuga-ndată ca naiba porneşte,
Însă-n a lui fugă racii blestemaţi
Ieşind din coşarcă jos se aruncară
Şi în părţi mai multe se împrăştiară
După ce de carne erau despoiaţi.

Ghiftuiescu însă cunoştea prea bine
Pe ţigan, şi-ndată ce-l văzu că vine
Îl chemă, pe frunte-şi dînd roşul său fes.
Şi îi zice : — „Cioară ! spune-mi fuga mare
Ce mi-a trimes, Iudă, văru-mi iubit tare ?“
— „De raci o coşarcă peşchiş v-a trimes“,

Răspunde ţiganul dînd plin de mîndrie
Răvaşul în care ştia că se scrie
Ce poclon aduce de l-al său stăpîn.
Aga ia scrisoarea, o descisilează
Şi, cetind-o bine, apoi ordonează
Să primească racii în număr deplin.

Însă în coşarcă, ce să vezi ! cînd cată
Un rac, măcar unul de leac, nu s-arată
Căci precum v-am spus-o toţi au fost fugit ;
Ghiftuiescu-atuncea pre cu multă grabă
Cu ton de mînie pe ţigan întreabă :
— „Unde sînt, măi ! racii ce mi se trimit ?“

— „Au fost în coşarcă, ştiu cu bună seamă
Unde sînt acuma nici bătrîna-mi mamă
Nu cred că-i în stare de-a vă arăta ;
Dar apoi, cucoane, în răvaş îmi pare
Că sînt scrişi cu slovă şi-ncă slovă mare
Cîţi au fost anume, ori dă ! nu-i aşa ?!“

*

Pe mulţi din vistiernici, din ţări prebogate
Întrebîndu-i astăzi : —„Ia spune-mi, măi frate,
Cum stai cu finansul ?“ — „Foarte bine, zău !
Nu e datorie ; toate-s achitate.“
Şi arătîndu-ţi cifre, condici regulate,
Răspund, pe-a mea lege, ca ţiganul meu !

CONSTANTIN D. ARICESCU

(1823—1886)

Înclinațiile sale poetice se vădesc încă din timpul studiilor școlare. I. H. Rădulescu îl remarcă în 1843 în Curierul romînesc.

Participă la mișcarea revoluționară de la 1848, în care timp colaborează la revista lui C. A. Rosetti, Pruncul romîn. *Pentru activitatea sa, este exilat la Snagov.*

Reprezentant al orașului său natal, Cîmpulung (Muscel), în Divanul ad-hoc, el sprijină Unirea, a cărei izbîndă îi va inspira piesa de teatru Trîmbița Unirii și sărbătoarea națională *(1860).*

În 1846 apare primul său volum de poezii Cîteva ore de colegiu.

Dintre lucrările sale literare mai importante sînt volumele de versuri : Arpa romînă *(1852),* Lyra *(1858),* O preîmblare pe munți sau Lumea reală și lumea ideală *(1872),* O excursiune pe munți *(1878).*

În cadrul lor se găsesc cîteva fabule mediocre, în care poetul introduce uneori procedeele cîntecelului comic.

ARICIUL ŞI VIESPELE

Un roi de mari viespe un arici zăriră,
Şi din zbor grămadă la el năvăliră.
Învălit în ţepe, tari şi îndesate,
Sta ascuns ariciul ca într-o cetate.
Viespele turbate i tot da ocol,
Pîntre ghimpi la piele cătînd un loc gol ;
De cîte ori însă pe el s-aruncau,
D-atîtea ori ghimpii greu le sîngerau ;
Pierzînd dar răbdarea, ariciul se scoală ;
Viespele atuncea la bot dau năvală ;
Ariciul se strînge şi ele-ntîlnesc
De ţepi o pădure, şi se păcălesc...
Iată-le înfipte ca-n spînzurătoare,
Ariciul le zice : — „Nu vă dau iertare,
Căci aţi vrut cu mine să vă măsuraţi.
Lupta aţi cătat-o ? Aide, vă luptaţi.
Ce ! de ghimpii voştri o să mă tem eu,
Cînd în luptă birui chiar şearpe şi leu ?
Numai omul singur e învingător :
Căci pe ast glob omul e un creator."
Ghem se face-ariciul, s-a rostogolit,
Şi viespele rele toate au pierit.

UN PRIVIGHETOR ÎN COLIVIE

I

—„ O, bard al armoniei
Cu cîntec îngeresc,
Simbol al poeziei,
Misionar ceresc,

II

Cum poţi în colivie
Să cînţi tu tot mereu ?
N-ai tu copii, soţie ?
Îţi place lanţul tău ?“

III

— „Nu cred a fi sub soare
Vreo fiinţă vie
Să-i placă a sale feare,
S-adore-a sa sclavie.

IV

Lipsit de libertate,
Şi eu la început
Am fost ca tine, frate,
Mult timp trist şi tăcut.

V

P-o noapte înstelată
Cînd luna lumina,
Durerea-mi comprimată
În cînturi s-exala.

VI

D-atunci a mea durere
Prin cînturi o alin,
Cînd cînt, tu simţi plăcere ;
Iar eu gem şi suspin.

VII

Gîndesc l-a mea soţie,
Şi la copiii mei,
La cuib, şi la cîmpie
Ştii tu ceva de ei ?“

VIII

— „Decît miere şi lapte
Sub jugul de despoţi,
Mai bine-n libertate
Să vieţuieşti cum poţi.

IX

O ! Cîntă, cîntă, frate,
Cînd simţi vreun dor greu :
Prin cîntec omu-şi scoate
Din sînu-i focul său !“

G. A. BARONZI

(1828–1896)

A fost fiul unui avocat brăilean. Deține postul de profesor, apoi cîteva funcții administrative.

Scriitor fecund abordează romanul, drama, poezia; ca și ceilalți scriitori ai acestei perioade, este un admirator al folclorului, al cărui filon se poate urmări în scrierile sale.

Dintre volumele de versuri, apărute la scurte intervale pot fi amintite Potpuri literar *(1852),* Nopturnele *(1853),* Danubianele *(1860),* Zînele Carpaților *(1860),* Orele dalbe *(1864),* Satire *(1867),* Opere poetice, Legende și balade *(1876),* Ecouri poetice *(1877), dintre piese: comediile* Lumea se dă pe gheață *(1877),* Barba lui Ștefan cel Mare *(1882). Fabulele în care se simte influența basmului popular exprimă de multe ori cu tărie critica la adresa societății nedrepte în care a trăit* (Musca și albina, Omul și plocatul).

LUPOAICA ŞI MIEII

— „Feţi — feţi, cucuieţi,
Uşa mamei descuieţi,
Că v-aduce
Lapte-n ţîţe,
Frunză-n buză,
Mălăiaş
În călcăiaş,
Drob de sare
Pe spinare...“
Bieţii mieluşei credea,
Uşa-ndată deschidea,
Şi lupoaica cum intra
Toată turma o mînca.

MUSCA ŞI ALBINA

Musca nu face miere,
Peştii nu pot să zboare,
Omul nu e muiere,

Luntrea n-are picioare ;
Una nu face nouă,
Nouă nu fac o mie,
Vaca nu face ouă,
Boii nu pot să scrie,
Însă totul se mişcă,
Muşcă, sărută, pişcă,
Simte de dor sau plăcere,
Smulge, răpeşte sau cere,
Numai să-şi sature gura,
C-astfel voieşte natura.

Deci o musc-avînd vecină
Pe cumătra ei albină,
Vine într-o zi la ea
Şi îi zice : — „Scumpa mea,
Dă-mi şi mie un servici
L-al tău dulce minister,
Că mă prinse un caprici
Să-mi fac nume bun, cum sper ;
Şi mă crede c-a mea ţară
Voi servi-o cu succes,
Toată viaţa dintr-o vară,
Chiar şi fără interes.“
„Bine — zise albina-n sine —
Vom vedea-o şi pe ea ;
De va fi cum zice, bine,
Iar de nu, vom mai vedea !“
Fără, deci, întîrziere,
Îi dă postul de-ajutor
Ca să fabrice la miere
Şi ea în comuna lor.
Ce se-ntîmplă ? 'strişte-adîncă !
Azi albina face miere,
Mîne musca o mănîncă,

Ba şi plată îi mai cere.
Cînd albina se deşteaptă,
Tot furîndu-se mereu,
Strigă : — „Născătoare dreaptă !
Mă miram de ce merg rău ;
Unii vars'a lor sudoare
Pentru binele comun,
Alţii sug fără pudoare
Dintr-al fratelui lor bun !“

OMUL ŞI PLOCATUL [1]

Eu mă jurasem de mult să tac,
Să văd cu ochii şi să mă fac
Că nu mai văd,
S-aud c-urechea şi să nu cred...
Ei, bine — bine ! fie şi-aşa,
Am să tac pînă m-oi cocoşa ;
Poate că darul de a fi mut
M-ar face lumii mult mai plăcut ;
Dar numai una voi să vă spui,
Şi-apoi tăcerii iar mă supui.
A fost odată ca niciodată
Un biet creştin
Ce, dup-o cale îndelungată,
Se depărtase de-al său cămin.
Stătut de umblet, plin de sudoare,
Bătut de vînturi şi ars de soare,
Vede-naintea-i un scump plocat,
Ce din balconul unui palat

1 *Plocat* — pătură miţoasă.

Plutea în vînt,
Întins cu fală pîn-în pămînt.
„Oh ! ce mai umbră ! ce mai răcoare !
Zise în sine bietul creştin ;
De mi-aş întinde bietele-oscioare
Să dorm puţin !“
Zicînd, se-aşează lîngă plocat.
Dar, cum de dînsul s-a răzimat,
Luă c-urechea paiul de jos,
Căzînd pe spate c-un chip duios.
Un rîs cu hohot atunci zbucni
Din acea casă seniorială,
Şi pe căzutul îl cătrăni
Ca o păcală.
— „Ce rîdeţi ? zise el supărat,
Nu ştiţi, c-oricine s-a răzimat
Pe-a voastre ziduri de viţii pline
Mai totdeauna pate ca mine ?“

NORUL ŞI FUMUL

Norul

Ce te-nalţi aşa umflat,
Fumule înfumurat ?
Unde vrei să mai ajungi,
De-ţi întinzi picioare lungi ?
N-ai voi să te măsori
Cu vreunul dintre nori ?
Ce rol mîndru ţi-ai propus,
Tot umblînd cu nasu-n sus !

Fumul

Şi n-am drept să mă mîndresc
Cînd pe oameni i-ncălzesc ?

Norul

Tu îi încălzeşti ? ba zău !
I-ncălzeşte tată-tău ;
Tu n-ai preţ în ochii mei,
Nici c-al unei mici scîntei ;
Numai ştii să te lungeşti
Şi pe oameni să-i orbeşti,
Iar, pe unde-ţi faci un drum,
Laşi funingine şi scrum.

Fumul

Dar şi tu, pe unde treci,
Laşi mereu tot urme reci,
Şi, cînd de topeşti în ploi,
Uzi pămîntul şi îl moi,
Şi cu tina ta stropeşti
Ori pe cine-l nemereşti.
Pe cînd eu mă-nalţ mîndrit
Spre cer, unde sînt menit,
Tu, din contra, cazi pe jos.
Ce fac eu, tu faci pe dos.
Iată pentru ce dar noi
Vieţuim tot în război.

Norul

Fumule înfumurat,
Pare-mi-se c-ai uitat
Cine sînt şi cine eşti,
C-aşa mare să vorbeşti,
Nencetat purtat de vînt,

Eu vărs ploaia pe pămînt,
Şi-l acopăr tot cu flori
Şi cu arbori roditori,
Şi de oameni îngrijesc
Ca să pot să mi-i hrănesc.
Port cu Joe la un loc
Tolba cu săgeţi de foc :
Cei ce mă despreţuiesc
Îmi răzbun şi îi trăsnesc.
Pleacă dară şi te du,
Eu sînt forţa, nu eşti tu :
Tu eşti fum de fumuri plin,
Nici mai mult, nici mai puţin...

GEORGE CREȚEANU

(1829—1887)

Primele studii şi le face la colegiul „Sf. Sava". În 1848 guvernul provizoriu îi acordă o subvenţie pentru a-şi continua studiile în străinătate. Creţeanu rămîne în apusul Europei pînă în 1853, timp în care studiază literele şi dreptul la Paris. În cercul romînilor exilaţi, Creţeanu contribuie prin scrisul său la propagarea ideii Unirii. Semnează poezii în revistele Romînia viitoare *şi* Republica romînă, *dintre care unele cu pseudonimul Fabian.*

Revenind în ţară, intră în magistratură în cadrul căreia va rămîne pînă la sfîrşitul vieţii. Unionist convins, participă în 1854 la înfiinţarea ziarului Patria, *suprimat de cenzură la cîteva luni de la apariţie din cauza propagandei „subversive". Numele poetului se întîlneşte deasemenea printre colaboratorii revistelor* Steaua Dunării, Romînia literară, *ca şi ai* Concordiei.

În 1854 îşi publică volumul Melodii intime. *În 1879 publică volumul* Patrie şi libertate, poezii vechi şi nuoi, *în care întruneşte cele mai bune poezii tipărite fie în* Melodii intime, *fie în periodice, după 1854. Fabulele sale constituie o satiră puternică împotriva tiraniei şi arbitrariului în moravurile politice de atunci.*

GREIERELE ŞI FURNICA

Furnica laborioasă
Vara toată a lucrat,
Şi provizie mănoasă
Pentru iarn-a adunat ;

Greierul în nepăsare,
Pe frumoase nopţi de mai,
O ducea într-o cîntare
Dulce ca şoptiri din rai.

La a stelelor lumină,
Pe cînd greierul cînta,
Furnica, a sa vecină,
Cu plăcere asculta.

Vara trece, iarna vine,
Şi natura s-a-ntristat ;
S-au dus nopţile senine,
Arborii s-au scuturat.

Greierul nu mai găseşte
Cu-nlesnire hrana sa ;
Cîntecul îi amorţeşte,
Viaţa-ncepe a-l apăsa.

Furnica, care îl vede,
Pricepe de ce e trist ;
Fără un minut a pierde,
Aleargă l-al său artist ;

Împărţind pe jumătate
Provizia ce avea :
— „Am venit să-ţi plătesc, frate
Zice-datoria mea ;

Cu cîntarea ta duioasă
Vara mult m-ai dezmierdat ;
Ascultîndu-te, voioasă,
Pentru doi eu am lucrat."

Cîţi la bine ne convie,
Să-nvăţăm a-i respecta ;
A lucra e-o datorie,
O vocare a cînta.

IEPURELE CU COARNE

Ursul ce domnea-n pădure,
Umblînd noaptea după mure,
De un corn fu înţepat ;
A doua zi decretează
Că din ţară exilează
Orice-animal cornurat.

Ţapi şi capre, cerbi şi ciute,
La ast ordin pleacă iute
Altă patrie-a căta ;
Iepure citind decretul,
Îşi făcu şi el pachetul,
Gata a se depărta.

— „Stăi pe loc, vulpea îi zise,
Tu n-ai coarne ; aste scrise
Pe noi doi nu ne privesc.“
— „Cînd pe-o simplă neghiobie
Toţi cornaţii se proscrie,
Zău ! mă tem, mă îngrijesc

Ca despotica putere
Să nu fie de părere
Că a mele lungi urechi
Sînt chiar coarne răsturnate ;
Sofismele-s uzitate
De tiranii noi şi vechi.“

JURĂMÎNTUL LUPULUI

Un leu bătrîn odată în codri-mpărăţea ;
Iar drept întîi ministru un lup viclean avea,
Acesta, din natură vorace [1], răpitor,
Ades făcea în contra-i să strige pe popor.
Aflînd dar împăratul d-atîtea mişelii,
Aflînd c-al său ministru mînca mieii de vii,
Îl dete cu ruşine afar' din minister ;
Mii mulţumiri poporul înalţă [2] pînă la cer.

Curînd după aceasta bătrînul leu muri ;
Pe tron fiul său june în locu-i se sui.
Ca împregiuru-oricărui guvern ce este nou,
Mii intrigi se urziră ; de la măgar, la bou,
Şi iepure, şi capră, cu toţii se-ntrecea
Puterea să apuce, un portofoli' să ia.
Junele leu în fine, de intrigi ameţit,
Făcu pe lup ministru, crezînd c-a nimerit.

Ministrul se prezintă a doua zi-n senat ;
De cîţiva cîini mai ageri el e interpelat.
Cu vechea-i cutezanţă şi fără d-a roşi,
De multe, despre toate, despre nimic vorbi ;
Deşi nici chiar de dînsul el n-a fost înţeles,
De aclamări, de ura ! fu întrerupt ades ;
Iar, ca să încunune al său discurs pompos,
Jură pe evanghelii, pe cartea lui Cristos,
Că carne d-orice vită în viaţă-i n-a gusta ;
Că trebuie trecutul, cu toţi, trecutul a-l uita
Că d-ale lui năravuri de mult s-a părăsit ;

---

1 *Vorace* – lacom.
2 În textul ediţiei *Patrie şi libertate*, 1879 : alţă.

Că toţi să vază-ntr-însul ministru pocăit.
Cînd însă la putere el prinse rădăcini,
Îşi zise : „Iată timpul să-mi bat joc de juvini".
P-atunci, într-o grădină, un miel grăsun păştea ;
Din carnea lui să guste onestul lup poftea ;
Îl cheamă dar, şi-i zice : — „Ia spune ce gîndeşti,
Şi cum judecă lumea miniştrii-mpărăteşti ?"
— „De vrei — răspunde mielul — să-ţi spun în adevăr,
Mulţi zic că lupul poate să schimbe al său păr,
Dar nu-şi schimbă năravul." — „Eşti franc ! îţi mulţumesc."

A doua zi convoacă senatu-mpărătesc :
— „Ilustre animale ! iluştri senatori !
E ţara în pericol, perfizi conspiratori
În umbră ţes comploturi s-aducă răsturnări ;
Viu dar să cer consiliu acestei adunări ;
În capul conspirării se află pus un miel ;
Spuneţi-mi ce măsură doriţi să iau cu el ?
Majoritatea strigă : — „Să fie înjunghiat !"
Lupeasca excelinţă atît a aşteptat :
Şi, profitînd de votul acei majorităţi,
Pe miel făr' alte forme, îl puse în bucăţi ;
Apoi la cei de frunte din domnii senatori,
Prezent [1] din miel trimise (se văd adeseori
Între bărbaţi politici asemeni procedări
Ce fac să predomnească armonia-n lucrări).
A treia zi şedinţă din nou e la senat ;
Ministru îi propune un caz de dezlegat,
Din mielul cel culpabil mulţi s-au împărtăşit ;
Dar el din părticica-i să guste n-a-ndrăznit,
Temîndu-se să calce solemnu-i jurămînt.
Un orator obiectă că nu are cuvînt,
Fiindcă el jurase a nu mînca miei vii ;

---

1 *Prezent* — dar, cadou.

Iar nu pe cei daţi morţii, convinşi de mişelii ;
Că oricînd este vorba de un cuvînt de stat,
După a sa părere, ministrul e scuzat ;
Se face-o moţiune şi i se dă un vot,
Că, spre a scăpa statul, i se permite tot.
Apoi, să te ţii bine, d-aci, viţei, juncani,
Capre aristocrate, purcei republicani,
Subt feluri de pretexte, prin forţă ridicaţi,
Pentru de stat cuvinte, de lup erau mîncaţi.
Cît a mai dus-o astfel lupescul minister,
Şi care-i fu sfîrşitul, nu ştim, e un mister.
Dar fabula aceasta ne-nvaţă că cei răi,
Cînd au puterea-n mînă, devin lesne călăi ;
Că pentru ei onoare, credinţă, jurămînt
Sînt ca nisipul care se spulberă de vînt.

IOAN SÎRBU

(1830—1868)

Se pare că locul său de naştere este satul Mascăuţi, judeţul Orhei. Se cunosc puţine date din biografia sa. Singurele mărturii ale activităţii sale sînt volumele :

Fabule alcătuite în limba moldovinească *(1851)* şi Alcătuirele. Poezii *(1852).*

Deşi depune o activitate susţinută în domeniul fabulei, Ion Sîrbu — cu puţine excepţii — reia motive cunoscute la un nivel literar scăzut.

ZMĂUL DE HÎRTIE

On zmău de hîrtie supt nouri lăsat fiind,
Şi de acolo zărind
On flutur în vale zburînd ;
— 'Mă crezi — de sus zmăul îi răcneşte —
Că abia-abia te văd !
Ş-aşa-i că tu te-nciudeşti,
Prăvind la înălţimea ce şăd ?"
— „Mă-nciudesc ? ba credi-mă că nu !
În zădar aşa de tine tu mult te socoteşti !
Macar că eşti la înălţime, dar însă legat zbori tu
Aşa fel de viaţă, frate,
Departe îi de norocire ;
Şi eu de nu-s aşa de înalt foarte,
Însă zbor aici în fire,
Unde am vro mulţămire.
Aşă şi viaţa ta, nicicum eu n-o doresc :
Să zbor legat unde m-or trage,
Şi la înălţime să huiesc,
Pe urmă supt pat să mă bage."

N. T. ORĂȘANU

(1833–1890)

S-a născut la Craiova, dar se stabileşte de timpuriu în Bucureşti. A funcţionat la R.M.S. şi la Monitorul Oficial. Însufleţit de ideile revoluţiei de la 1848, se ridică în calitate de scriitor satiric, împotriva instituţiilor statului burghezo-moşieresc. Satirele sale îi aduc, încă din timpul luptelor pentru Unire, o mare popularitate. El îşi începe activitatea jurnalistică la Ţînţarul, *sub pseudonimul N. T. Cetăţenescu. Între anii 1854—1879 publică asiduu în săptămînalul umoristic* Nichipercea, *revistă urmărită îndeaproape de cenzură. Protestul său faţă de îngrădirea libertăţilor cetăţeneşti şi, mai ales, a libertăţii presei, se manifestă făţiş.*

Din numeroasele volume de versuri şi proză mai cunoscute sînt Panorama sau mincele lui Nichipercea *(1860),* Iluştrii contimpurani, Satire şi epigrame politice *(1861),* Misterele mahalelelor *(1857—58)* şi Opere satirice *(1875). Odată cu ciclul de fabule cuprins în aceste din urmă volume, elementele satirei directe se împletesc cu simbolurile în scopul de a ridiculiza şi mai mult personaje şi situaţii din cercurile politice contemporane. Prin virulenţa cu care combate racilele societăţii burghezo-moşiereşti, fabulele lui N. T. Orăşanu au un însemnat rol politico-educativ.*

SURDUL ŞI PURCELUL

Un surd ducea în spinare
Un purcel ce, de strînsoare,
Nencetat tot guiţa.

Surdu-l vedea căscînd gura,
Dar nu-i slăbi legătura,
Ci cu porcu-aşa vorbea :

— „Fă-ţi tu gura cît de mare,
Dar strigăt ori guiţare
Să n-aud ieşind din ea."

Tot ca surdu-acesta, ş-al nostru guvern,
Zis în parodie — cu simţul patern ;
Ne spune că-n ţară avem libertate,
C-ale sale acte le putem combate,
Dar n-aude boabă cînd vorbeşti de ţară,
Şi de nedreptatea care o omoară ;

Şi-ţi zice ca surdul : — „Fă-ţi tu gura mare,
Dar să n-aud strigăt sau vreo văitare.“
Apoi, de-ţi dă mîna, strigă tiranie,
De vrei s-afli drumul drept la puşcărie.

VULPEA CU COADA TĂIATĂ

Dedicată d-lui C. Bolliac

O cumătră vulpe, foarte poftitoare,
Foc de liberală şi bună-oratoare,
Îi plăcea din toate să trăiască bine,
Lucru care place mai la orişicine :
Găini, raţe, gîşte, le stinsese toate
Şi ţipau de dînsa două sau trei sate.
Nu mai rămăsese nimic prin cotețe,
Dar nu putea vulpea ca să se dezveţe
De trai bun, de carne, de dulce vînat,
Prins fără de muncă şi necumpărat.
Ce să facă vulpea ? se gîndi puţin,
Şi plecă-ntr-o noapte la alt sat vecin,
Unde găsi-ndată chilipir frumos,
Un coteţ preamîndru şi preamaiestos,
Încărcat cu paseri, bine garnisit,
În care cumătra îndat-a sărit.
Provizia-i fuse curînd căpuită [1]
Şi plecă-ncărcată vulpea iscusită.
A doua zi iară, cum s-a înserat,
Vulpea-şi ia papucii ş-o pleacă spre sat,
Şi cu ochii ţintă la coteţ sări.
Însă biata vulpe cam rău o păţi ;

---

1 *A căpui* — a înhăţa.

Căci stăpînul care văzuse hoţia,
Şi înţelesese a cui e drăcia,
Întinsese cursă să prindă pe fur,
Şi să-i ia scurteica în loc de cusur.
Dar cumătra vulpe, plină de noroc,
Dete numai coada ş-o lasă în loc,
Şi bearcă, ciuntită, abia a scăpat,
Pierzînd deocamdată pofta de vînat.
O şterse-n pădure la soaţele ei,
Nemaiavînd coadă decît un crîmpei.
Dar vulpea tot vulpe, tot şireată mare,
Tot neam de cumătră, de înşelătoare ;
S-arătă-n vulpime, sprintenă, voioasă,
Şi către junime foarte călduroasă,
Şi ca să nu fie numai ea pătată,
Bearcă şi pocită, cu coada tăiată,

— „Dragii mei — le zise — să faceţi ca mine,
Să vă tăiaţi coada că e mult mai bine ;
Fără coadă sînteţi cu mult mai uşuri,
Mult mai sprinteoare pentru sărituri,
N-o mai tîrîţi geaba pin praf şi noroi.“

— „E, cumătră dragă — zise un vulpoi —
Gogoşi nu se trece la unul ca mine,
Care te cunoaşte foarte mult şi bine :
Ai păţit ruşinea, şi să-ţi zic, mă iartă,
C-ai vrea să vezi ş-alţii cu coada tăiată.“

Aşa ziariştii ce se vînd pe bani
Caut prin junime, nerozi, gugumani.
Le corupe gustul şi-a lor simţiminte
Spre a nu fi singuri cu coade ciuntite.

GĂINA BABEI

O babă săracă, drept toată-a ei stare,
Avea o găină ce, fără-ncetare,
Cîte-un ou pe ziuă îi da de mîncat.
Dar dracu ş-aicea coada şi-a băgat ;
El aţîţă-n babă reaua lăcomie,
Patimă ce-aduce patimi alte-o mie,
Şi, într-o zi, baba stă şi se gîndeşte,
Îşi frămîntă mintea şi se chibzuieşte :
— „Daca-şi da găinii porţia-ndoită —
Zice baba noastră, căzută-n ispită —
Mi-ar oua şi dînsa îndoite ouă,
Şi-aş trăi mai bine cînd aş avea două."
D-a doua zi chiară primi găina
Porţia-ndoită, cum zicea bătrîna,
Şi să-ngrăşă astfel încît s-a-ncuiat,
De nici un ou chiară nu a mai ouat.

Păţim şi noi cam adesea ce păţi biata bătrînă :
Cînd avem porţia simplă, avem inima romînă,
Iar cînd porţia ne creşte, ne-ngrăşăm, ne feştelim
Şi la ţară sărmănica, nicidecum nu mai gîndim,
Îi promitem verzi, uscate, şi din gură-i dăm un bou
Şi cînd ne vedem dasupra nu-i dăm chiar bietul ei ou.

FABULĂ

(imitaţiune)

O vulpe scăpată dintr-o vînătoare,
Cu nafeaua [1] ruptă d-un glonţ în spinare,
Rănită de moarte gemea-n vizuină
Aşteptîndu-şi moartea, sărmană, străină.
Un leu pe acolo trece din-ntîmplare,
Şi văzînd pe vulpe în astfel de stare,
Se opreşte-n cale şi, ca om de treabă,
Cu compătimire pe vulpe întreabă :
— „Sărmană cumătră, ce-ai păţit tu oare ?
Cine te aduse în astfel de stare ?
Dar ieşi pîn-afară, să te ling la rană,
Să-mi fac — zise leul — cu tine pomană,
Căci limba mea are darul acel mare
De vindecă rane numai cu linsoare."
— „Ştiu — răspunse vulpea — limba ţi-e preabună,
Dar vecinii limbii îi auz că sună.
Şi pe tine iară te cunosc de brav,
Numai dinţii, frate, ţi-i ştiu cu nărav."

Mulţi slujbaşi de treabă sînt la noi în ţară,
N-ar voi să fure, dar sînt lungi de gheară.
Nu sînt hoţi din fire, nici măcar pungaşi,
Dar, cum zice vulpea, ei sînt nărăvaşi.

---

1 *Nafea* — blană.

MELCUL ŞI CIOARA

— „Bună ziua, melculeţ,
Zise cioara cu dispreţ
Unui melc ce, cocoţat
Pe un arbore înalt,
Sta lipit d-o frunzişoară
Şi cu coarnele afară.
Rogu-te, spune-mi şi mie
Prin ce mare măiestrie
Te-ai urcat aicea sus ?
Tu ce pîn' ieri, frăţioare,
Erai călcat în picioare,
Şi astăzi unde-ai ajuns !"
Melcul rîse cu-ironie
De a cioarei nerozie
Şi acest răspuns i-a dat :
— „Ca mulţi oameni ce în lume
Au ajuns a-şi face nume,
M-am *tîrît* şi m-am *urcat*."

JUDECATA ŞACALULUI

Într-o cronică preaveche,
A lui Grigore [1] Ureche,
Am găsit astă poveste
Ce preainstructivă este.

[1] În textul ediţiei *Opere satirice*, 1875 : Vasile Ureche.

M-am decis dar a v-o spune,
Poate-n versuri nu prea bune,
Căci din păcatele mele,
Fac la versuri tot cam rele.

Vă cer dar cu umilinţă,
Lectori, buna-vă voinţă,
Căci fabula nu-i a mea
Şi morala nu e rea.

Se spune de Ureche, că-n Africa, în ţara
Pe care geografii azi o numesc Sahara,
În marea acea pustie mereu arsă de soare,
Plină de lei, de tigri şi multe tîrîtoare
(Dar nu însă mai multe din ast din urmă soi
Decît vedem chiar astăzi prin ţară pe la noi),
Un om, mergînd pe cale, aude-o văitare,
O plîngere amară nu mult în depărtare.
Aleargă omul nostru, împins de-a sa natură
S-ajute-n suferinţă pe orice creatură
Şi, ajungînd la locul crezut de el fatal,
Zăreşte supt o piatră, un şarpe, un crotal.
Văzîndu-l, tîrîtoarea îl roagă c-umilinţă
Să aibă de el milă, de cruda-i suferinţă,
Să-l scape de la moarte, să-i dea un ajutor,
Jurîndu-i c-o să-i fie prearecunoscător.
Înduioşat atuncea de multa-i rugăciune,
La lucru omul nostru pe dată se şi pune
Ardică-n lături piatra, redîndu-i libertatea,
Dar şarpele cunoaşte el oare ce-i dreptatea ?
Cunoaşte, cum cunoaşte, la noi ceşti luminaţi,
Mai marii lumii noastre, prinţi, regi şi împăraţi,
Aşa, şarpele nostru, văzîndu-se scăpat,
Aşa recunoştinţă pe loc şi-a arătat,

În mod demn de un şarpe, puţin îngrozitor,
Cum şi-o arată în lume mai mult d-un domnitor
— „Acum, omule dragă — crotalul atunci zice —
Nimic nu-mi mai lipseşte spre-a fi de tot ferice
Decît un prea mic lucru : am stat tot nemîncat
De cînd supt astă piatră mă aflu apucat.
Dă-mi voie ca din tine să caut a-mi satisface
Natura-mi carnivoră, ce nu-mi dă de loc pace,
Căci am un apetit
Cum nu s-a pomenit."
— „Aceasta este oare a ta recunoştinţă ?
Aceasta e-n pustie a fiarelor credinţă ?
Aideţi la judecată la primul dobitoc
Ce vom găsi aicea în ast sălbatec loc."
Aşa grăieşte omul şi şarpele consimte
Şi amîndoi apucă pe drumul lor nainte.
Ajunge la panteră şi-o ia judecător,
Făcîndu-i fiecare pledoaria lor.
Pantera, ca pantera, pe om l-a condamnat
Şi şarpele dreptatea întreagă-a cîştigat ;
Căci în considerante pantera-a prevăzut
Că şarpele supt piatră prea rău nu a stătut,
Că omul i făcuse o simplă-ndatorire
Şi nu putea pretinde astfel de răsplătire,
Încît să aibă dreptul pentru o secătură
Să ceară de la şarpe ceva peste natură.
Sărmanul om atuncea, pătruns de disperare,
La şarpe cere dreptul legal de apelare.
Şi astfel se-nvoiră să meargă la şacal,
Să dea apel în formă acestui animal ;
Şacalul îi ascultă cu multă atenţiune,
Cum nu s-ascultă în lume chiar la casaţiune,
Şi-n urmă preaisteţul şi dreptul animal
Cu multă dibăcie încheie un jurnal,
Prin care se amînă a sa deciziune,
Luîndu-se îndată şi dispoziţiune

Să meargă tribunalul la locul arătat,
Să vadă chiar cu ochii cum şarpele a stat ;
Căci aceştia atîrnă de astă-mprejurare
Mai mult decît d-oricare,
Cu toţii dară iată-i pe drum că se pornesc,
La locul cu pricina îndată şi sosesc,
Şi şarpele se culcă ca şarpe fără minte,
Iar omul pune piatra pe el ca mai nainte.
— „Acum — zise şacalul — te-ai mîntuit de toate,
Pe şarpe de supt piatră să nu mai caţi a-l scoate,
Căci nu mă-i găsi poate pe mine tot nainte
Şi şerpi proşti ca acesta şi fără multă minte."

ION V. ADRIAN

(1837–1875)

Ion Veniamin Adrian s-a născut la Mihăileni — județul Dorohoi. A urmat școala primară la Fălticeni iar studiile secundare și universitatea la Iași. A activat ca învățător, profesor de liceu și inspector școlar în mai multe localități din Moldova.

A condus publicațiile : Bondarul, *revistă umoristică, și* Steluța, *foaie pentru țărănime.*

A publicat volumul Din versurile lui I. V. Adrian. Cantonete, suvenire și suspine, Fabule, *Botoșani, 1871, în care arată o înclinație către poezia satirică.*

COPILUL ŞI ZAHARUL

— „Copile, spune-mi, pentru ce oare
Acel om mistic şi uricios,
Prezenţa cărui ţi-era-n oroare
Pe care veşnic erai mînios,
Şi ziceai încă prea necăjit
Că este-un monstru nesuferit,
Cum de se face că-azi-dimineaţă
Către el dulce te-ai aratat
Dizmierdînd gingaş sluta lui faţă ?“
— „Vezi... nene dragă, zahar mi-a dat !“

*

Ieri chiar, mă credeţi, un liberal
Contra acestui regim striga :
Că guvernarea-i nu are hal,
Că-ar fi ruşine de-al mai rabda ;
Şi-azi ca prin fermec vedem deodată
A lui credinţă că s-a schimbat.
Care-i pricina ? — Vă-o spun îndată :
Zahar îmi pare cum că i-au dat !!!

ŞOARECUL DE CARTON

Odată-un şoricel,
Sub un covor bogat,
Vioi şi sprintinel
Umbla neîncetat ;
Cînd iată, furioase, două pisici cu harţă
Asupra-i s-aruncară vroind ca să-l înhaţă.
O luptă, cum se spune, între pisici se-ncinsă,
Încît una din ele căzu chiar jertfă-nvinsă.
Atunci victorioasă, mîndră de reuşită,
Pe pradă laba pune cu poftă să o-nghită ;
Cînd însă, o, durere !
Acel şoarec „Coron"
Era numai părere :
Un şoarec de carton !!!

*

Noi, zău, pretendenţi falnici, cînd ici în astă lume
După *„coroni regale"* vedem că alergaţi,
Ne vine ca să rîdem cu tot felul de glume,
Căci fabula-mi aievea la toţi o arătaţi !

C. V. CARP

(1838—1880)

Se naşte la Iaşi. Urmează cursurile Academiei Mihăilene. Ocupă diverse posturi în administraţie. Publică piesa de teatru Boierul şi răzeşul *(1873),* Mici încercări de poezie *(1866) şi* Fabule *(1880). Deşi în lucrările sale surprindem tendinţe retrograde, unele fabule înfierează demagogia şi corupţia aparatului de stat din vremea sa.*

ȚÎNȚARUL ȘI HARMĂSARUL

Cît a ținut iarna goală
Un țînțar slăbit de boală
Ce șezuse-n ospital,
Cum simți ceva căldură,
Începu să facă cură
Pe spinarea unui cal.

Nu trecu o zi deplină
Ca să iasă la lumină
Țînțarul înstrăinat,
Abia numai apărusă,
Și nuvela străbătusă
Deja dincolo de sat.

Un cucoș umflat în pene,
Ce de curînd, *nota bene*,
Acolo primar era ;
Rău de lucru, bun de gură,
Ca să facă o bravură,
Începu a publica :

Povestind la fiecare,
Ca un lucru de mirare,
Că un ţînţar înviet
În ajunul primăverei,
Serbînd ziua deşteptărei,
Pe un cal l-a zgîriet,

Nuvela însă ferbinte,
Zburînd mereu înainte ;
Domnul cîne, subprefect,
Auzind în a sa plasă
Ce scandal se întîmplasă
Acolo merge direct

Şi făcînd în fuga mare
O solidă constatare.
Despre faptul petrecut
Numai ce se-ncredinţează,
Prefecturei avansează
Un raport astfel ţesut

Că astăzi în a mea plasă
Pe un cal cel mai de rasă,
Un ţînţar din cer picat,
Apucîndu-l de spinare
Cu furia cea mai mare
În trei locuri l-a muşcat...

Prefectura iritată
Făcînd cunoscut îndată
Ministerului întern :

O depeşă zburătoare
Scurtă dar fulgerătoare,
Vîră focul în guvern :

Taurul prefect se plînge
Că un hoţ lacom de sînge,
Un ţînţar periculos,
Scapat de la închisoare,
Prinzînd caii la strîmtoare,
Îi despoaie pîn' la os ;
Chiar pe unul, de curînd,
L-a lasat abia suflînd,
Lupul, patriot ferbinte
Şi ministru preşedinte,
Foarte s-a scandalizat.
Părăsind locul îndată,
Cu inima tulburată,
Merge direct la Senat.

Iar în urmă decît toate
Membrii au găsit cu cale
Să vestească cine poate
Şi înalt măriei-sale.
Lupul, pornind a urla,
Leului zice aşa :
„Datoria noastră cere,
Ca ministru cu durere,
Pentru tronul ce servim,
După datinele noastre,
Să spunem măriei-voastre,
De-amănuntul tot ce ştim :
Iată dar că anarhie
A ajuns la noi să fie
Într-un grad nesuferit :

Mişelii neauzite,
Cruzimi cele mai cumplite
Neîncetat se comit.
Ziua mare hoţii pradă ;
Precum astăzi, drept dovadă,
Un rezbelnic crunt ţînţar,
Pribegind la o cîmpie,
A mîncat din herghelie
Cel mai frumos harmasar."
— „Ce aud ; în ţara noastră !"
Strigă leul furios.
— „Chiar aşa, măria-voastră,
Şi făţiş, nu pe din dos.
A lipsit frica din ţară,
Sînteţi bun din cale-afară.
Îndrăznesc să vă spun eu ;
Şi dacă şi astă dată
Va fi fapta tolerată,
Vom păţi încă mai rău."

— „Mii de tunuri ! — leul strigă -
Merită de viu să-l frigă.
De cînd lumea mă ascultă,
O asemine insultă
Încă nu am suferit ;
Şi dar trimete îndată
A noastră bravă armată
Să-l rădice pe bandit."

Un regiment de albine
Din cîmpiele vecine
Îl aduc legat pe sus.

Strigă leul înc-o dată,
Din picior pornind să bată :
— „Încă nu mi l-a adus ?“

— „Iată-l, doamne“, lupul zice.
Leul cît pe ce să pice,
Pleacă capul spre fugar !
Şi cu multă nerăbdare
După multă căutare,
Abie vede un ţînţar.

„Ciudat lucru se iveşte !
N-am văzut — leul gîndeşte —
Mai bicisnic animal.“
Şi zîmbind porni să zică :
— „O fiinţă aşa mică
Poate învinge un cal ?“

— „Mă iertaţi — lupul urmează --
Ţara noastră adoptează
Diferite seminţii :
Deşi mic şi mizerabil,
Este el însă capabil
De mai mari ticăloşii :
Acest soi rar se găseşte ;
Aci cade, aci creşte,
Să dă tumba şi pe loc.

Din ţînţar devine taur,
Avînd coadă de balaur
Şi gura cu dinţi de foc.
În el stă o greutate

D-un cîntar şi jumătate ;
Vă pare estravagant ?
Dar aista cînd s-aprinde,
Cînd se umflă şi se-ntinde,
Înghite ş-un elefant !“

— „Ce răspuns îmi vei da mie,
Strigă leul cu mînie,
Observînd pe acuzat :
A ta faptă sîngeroasă,
Fiinţă nesăţioasă,
O ţară a tulburat !“

Ţînţarașul mort de frică
Începu scîncind să zică :
— „A greşit, preaînălţate
Sclavul nostru din pacate ;
O singură mîngîiere
Alină a sa durere :
Vă rog puneţi în balanţă,
Pentru ultima-mi speranţă,
Cel mai colosal ţînţar
Cu cel mai mic armasar.
Şi cu cît a mea fiinţă
Se va părea mai uşoară,
Cu aceeaşi chibzuinţă
Să-mi scădeţi şi din povoară :
După care rog plecat
Să fiu aspru judecat.“

Adeseori din ţînţar
Lumea face armasar.

B. P. HAȘDEU

(1838—1907)

B. P. Hasdeu s-a născut la Cristinești, lîngă Hotin. Face parte dintr-o familie de cărturari; tatăl, Alexandru Hăjdău, era simpatizant al concepțiilor democratului revoluționar rus Bielinski, iar fratele lui, arestat pentru că participase la una dintre mișcările antițariste, moare la 19 ani în închisoare. Hasdeu, care nu fusese nici el străin de acest complot studențesc, se refugiază în Moldova, stabilindu-se în 1857 la Iași.

Cultura și puterea de muncă a lui Hasdeu îl fac să se manifeste de timpuriu în cele mai variate domenii de activitate. Se ocupă în presa vremii de lingvistică, filologie, istorie și folclor. Vasta lui operă, în ciuda unor atitudini naționaliste, mistice sau confuze din punct de vedere social-politic, are o orientare generală patriotică și democratică, cum o dovedesc piesa Răzvan și Vidra, *monografia istorică* Ioan-vodă cel Cumplit *etc. Consecvent antijunimist, combate cosmopolitismul și formalismul în estetica și creația literară a timpului.*

A scos revistele Romînia *(1857), foaia satirică* Poezie *(1873), proză:* Ursita, *roman istoric (1864) și* Traian *(1870),* Revista nouă *(1887) etc.*

În domeniul beletristicii se ocupă de poezie: Poezie *(1873), proză:* Ursita, *roman istoric (1864) și teatru:* Domnița Ruxandra *(1867),* Răzvan și Vidra *(1867) și* Trei crai de la Răsărit *(1879).*

Printre versurile sale se găsește și fabula Muntele și valea.

MUNTELE ŞI VALEA

Nebun, nebun de mii de ori
Acel ce cată grîu şi flori
Pe munţii rătăciţi în nori :
Sînt tari, sînt nalţi, sînt de granit,
Dar fruntea lor cea triumfală
Abia rodeşte cu sfială
Un muşchi mărunt şi otrăvit.

Priviţi, priviţi aceste văi,
De rîuleţe şi de căi,
De busuioace şi de clăi
Brăzdate ca un curcubeu :
Se scaldă struguru-n lumină,
Şi iese mierea din albină,
Şi totu-i plin de Dumnezeu !

Nu sus, nu sus, la cei avuţi,
În norii fumului pierduţi,
Se nasc fecundele virtuţi :

Poporul ce suspină gios
E singur valea roditoare,
În care creşte grîu şi floare,
Bun şi frumos !...

ŞTEFAN CACOVEANU

(1845—?)

S-a născut în comuna Ciugudul de Sus, județul Turda. A urmat liceul la Blaj, unde s-a împrietenit cu Eminescu. A studiat literele la București și dreptul la Cluj. A funcționat ca judecător la Alba Iulia. Este autorul unui volum de balade și al unui volum de Fabule, *apărut în 1925.*

UN MOŞNEAG ŞI DOI TINERI

Se meşterea un moş bătrîn, alb ca o oaie,
Să ultoiască [1] acasă la dînsul o ultoaie.
Dar din vecini doi tineri, pîndindu-l la-acel loc,
Pufnind de rîs, grăiră, de moş bătîndu-şi joc :
— „Dar, rogu-te, moş dragă, ascultă, drept să-mi spui,
Ultoii dumitale pe-a cui seamă îi pui ?
Căci cu-un picior în groapă, cum eşti, ca mîine piei,
Tu ştiu că n-o s-ajungi s-apuci să mînci din ei.
Şi la nişte vremuri, ce n-o să le apuci,
Acum la bătrîneţe tu grija ce le-o duci ?
C-a ta-i de-aicea-ncolo doar sapa şi lopata
Şi să le-ajungem numai doar nouă ne e data."
Iar moşul le grăi :
— „Ia ascultaţi la mine, o, dragii mei copii,
De cumva voi pieri
Nainte de ce pomii vor creşte şi-or rodi,
S-or bucura de dînşii acei ce vor trăi,
Urmaşii noşti pe lume în viaţă cini vor fi.
Că n-am gînd să-mi rodească altoii numai mie,
Ci vreau viitorimei să-i las o bucurie ;

---

1 *A ultoi* – a altoi.

C-aşa se cade nouă, ca-n lume pîn' trăim,
Şi de urmaşii noştri mereu să ne-ngrijim.
Să nu socotiţi dară, că eu, aşa bătrîn,
Cu un picior în groapă, aproape, aşa-zicînd,
Fac lucru de prisos, acuma pomi sădind."

D. OLLĂNESCU-ASCANIO

(1849—1908)

D. Ollănescu s-a născut la Focşani. A studiat ştiinţele juridice. A publicat producţii dramatice originale : După război *(1878)*, Pe malul gîrlei, Pribeagul *(1879)*, Fanny *(1882)*, Primul bal *(1889)*, *reunindu-le în volumul* Teatru, *apărut în 1893. Contribuţia sa la dezvoltarea teatrului romînesc rămîne valoroasă, nu atît prin piesele sale, cît prin studiul documentar* Teatrul la romîni *(1897—1898). În volumul de* Poezii, *tipărit în 1901, se află şi fabula* Ursul, vulpea şi lupul.

URSUL, VULPEA ŞI LUPUL

Amicului meu X.

Lupul sur şi vulpea roşie, doi cumetri vînători,
Pentru-o pricină de moarte, căutau judecători ;
Căci în codri-adeseaoară tagma cea dobitocească
Nu se teme să-mprumute cîte-o pildă omenească !
Ispitit de ură însă, lupul, mai nerăbdător,
Către ursul, vornic mare, se-ndreptă jăluitor
Şi-i ceru cu umilinţă sfat prielnic de dreptate.
Luminarea-sa-i răspunse : — „Vulpea-i plină de păcate,
Ş-ar fi bine să scapi lumea de-o şireată şi de-o rea.
Pune-i o căpcană, prinde-o, ş-apoi fă ce vrei cu ea !“
Lupul, înclinînd grumazii, linse vornicească labă
Şi, tîrîndu-se pe coadă, se porni voios la treabă.
Într-un capăt de pădure, nu departe de la sat,
Vulpea îşi avea culcuşul şi popasul de vînat.
Acolo cu măiestrie lupul cursa îi întinde.
Şi, voios jucînd în juru-i, cade şi picioru-şi prinde.
Trage-n dreapta, trage-n stînga, se smunceşte, în zadar !
Obosit sărmanul plînge şi se vaietă amar,
Iată însă că din tufe ursul deodată — apare.
— „Ce-ai păţit, nenorocite ?“ mormăie el cu mirare.

— „Ce-am păţit ? m-am prins eu singur — zise lupu-n laţul meu,
Pune laba şi mă scoate.“ — „Lupule, îmi pare rău
Că te aflu în nevoie, eu, care-am pornit de-acasă
Cam flămînd, gîndind că astăzi ai să mă pofteşti la masă,
Să-ţi ajut la vulpea ceea, cu care te duşmăneşti.
A avut noroc să scape, dar n-ai s-o mai întîlneşti,
Căci acum în loc de dînsa, am să te mănînc pe tine !“
— „Cum pe mine ? ai greşală, luminarea-ta, ştii bine
C-am întins această cursă, după sfatul ce mi-ai dat !“
Ursul prelingîndu-şi botul, zise : — „E adevărat,
Însă cum, din întîmplare, tot aceeaşi sfătuire
I-am dat vulpei ca şi ţie, eu nu văd deosebire
Să mănînc carne de vulpe ori de lup, cînd sînt flămînd !“
. . . . . .

Cel împricinat plăteşte şi pierzînd, şi cîştigînd.

ION LUCA CARAGIALE

(1852—1912)

Marele nostru clasic I. L. Caragiale, care a ridicat satira în literatura noastră la un înalt nivel artistic, şi-a dat contribuţia şi în domeniul fabulei, pe care l-a îmbogăţit cu cîteva poezii interesante.

I. L. Caragiale s-a născut în satul Haimanale. A urmat şcoala primară la liceul din Ploeşti. În articolul După cincizeci de ani, *povesteşte cu respect şi adîncă preţuire despre dascălul Bazil Drăgoşescu, care l-a educat în dragostea şi înţelegerea limbii literare. La 20 de ani începe să publice cronici umoristice la* Ghimpele, Claponul *şi* Calendarul Claponului. *Împreună cu Anton Bacalbaşa, colaboratorul revistei* Contemporanul, *scoate în 1893 şi 1901 cele două serii ale revistei satirice* Moftul romîn. *După ce a fost remarcat, datorită traducerii piesei lui Parodi* Roma învinsă, *se consacră drept un creator original deosebit de înzestrat. În 1879 se reprezintă piesa* O noapte furtunoasă, *urmată apoi de comediile* Conu Leonida faţă cu reacţiunea *(1880),* O scrisoare pierdută *(1884),* D-ale Carnavalului *(1885) şi de drama* Năpasta *(1890). Iar în 1901 apare volumul de* Momente, *în care sînt strînse cea mai mare parte din schiţele sale.*

Antijunimist convins, părăseşte cenaclul lui Titu Maiorescu, pe care îl va critica violent în articolele privitoare la opera eminesciană : O ironie *şi* Două note. *Dezgustat de atmosfera defavorabilă şi calomniile pe care i le aduc cercurile culturale burgheze ale vremii, satirizate cu atîta ascuţime în opera sa, pleacă în străinătate, la Berlin, unde va şi muri în 1912, după ce refuzase să participe la sărbătorirea pe care i-o pregătiseră cînd a împlinit 60 de ani cei ce altădată îl defăimaseră.*

O dată cu studiul 1907 — din primăvară pînă în toamnă — *în care îşi exprimă indignarea faţă de sîngeroasa represiune a răscoalei ţărăneşti, arătînd că mizeria cumplită şi lipsa de drepturi sînt cauzele mişcărilor ţărănimii, el trimite în ţară de la Berlin, spre a fi publicate (unele sub pseudonimul „Un mare anonim"), şi un ciclu de fabule, demascînd monarhia şi clasele guvernante.*

DUEL...

Naivul plug odată (probabil, ofensat)
La un duel de moarte pe tun l-a provocat,
Dar adversarul, ţanţoş, răcni cavalereşte :
— „Mişelule-n genuche !“ Şi-n frunte l-a scuipat...
Şi, pe teren, naivul a fost silit, fireşte,
Mult umilite scuze să ceară de la tun.

Morală :
Doamne, fereşte,
Pe mojicul prost de boier nebun !

TEMELIA

Atîta muncă fără preget ! Încet-încet, de-atîţia ani,
De jos, din temelia stîncii, cazmaua smulge bolovani,
Şi macaraua suie-n muche, şi dalta-n feluri îi cioplește,
La rînd ciocanul îi aşază, frumos mistria-i rostuieşte ;

Și — lucru vrednic de mirare din răsărit pînă-n apus ! —
Un grandioz castel, dasupra, spre nori se-nalță și tot
crește ;
Pe cît jos se scobește stînca, pe-atît se-mpodobește sus...
...Mai trebuie frontonul splendid, alegoria triumfală,
Și-i opera desăvîrșită — e gat-a unui secol fală !...
Un ultim bloc enorm, acuma, trosnind, e smuls din
groap-adîncă
Și ridicat din greu pe scripet... Dar blocul ultim nu-i
sus încă,
Și din afund, din măruntaie, răcnește stînca :
„Nu mai pot !
Proptele iute ! merg de rîpă ! mă surp cu fală-vă cu tot !"

Morala :
Ades, visînd prea vesel, ai deșteptare tristă...
„Să nu te rezemi, doamne, decît pe ce rezistă !"

BIETUL ION

A tot răbdat Ion, răbdat,
Pînă cînd foc s-a supărat
Că prea-și bătea joc toți de el,
Ba că-i nerod, ba că-i mișel,
Și cîte alte, fel de fel !
A scos un par din gard, și... feri !
De-or hi mojici, de-or hi boieri ;
Că a pornit ca un netot,
Și dă-i la cap ! și strică tot !
O zi întreagă a zbierat
Și valvîrtej a alergat,

Pe toţi în spaime i-a băgat...
Cînd, tocma seara-ntr-un tîrziu,
Hop ! iaca dete de zapciu,
Şi aoleu ! şi vai ! şi chiu !
Că ţi l-a-ntins zapciul jos,
L-a legănat foarte frumos
Şi-l adormi întors pe dos...
S-a scărpinat a-doua-zi
Bietul Ion cînd se trezi ;
Se duse drept acasă — şi,

Morala :
De necazul satului,
Rupse furca patului.

MÎNGÎIERE

O babă chioară-aşază tingirea cu păsat
Pe-o pirostrie şchioapă... Hiertura-n foc a dat...
Şi scuipă biata babă, şi blestemă, se-nchină :
— „Spurcatu !... Necuratu...“ (El singur
e de vină !)

Morala :
Spre mîngîiere-adeseori
Ne trebuiesc... instigatori.

BOUL ŞI VIŢELUL

Un bou, ca toţi boii, puţin la simţire,
În zilele noastre de soart-ajutat...
Învăţă la şcoală cartea de cetire,
Şi ajunse boul un bou învăţat.

Mare lucru-n lume e şi învăţătura !
Ţine loc de multe, chiar şi de talent...
Printr-o bună şcoală, rafinezi natura ;
Din viţel poţi scoate un bou eminent.

Nu încape vorba, între animale,
Un aşa specimen greu să mai găseşti...
Să citească zilnic feluri de jurnale,
Rumegînd atîtea ştiri politiceşti.

Astfel, eminentul, în curent cu toate,
Iată, pe nepotu-i tînăr l-a-ntîlnit :
— „Unchiule, cum mergem ?“ — „Excelent nepoate !
A mai grea problemă s-a şi rezolvit.“

— „Unchiule, iar glume !“ — „Ba de loc, băiete !
Sînt de-acord cu toţii, foarte sigur ştiu...
Să m-asculţi pe mine, eu citesc gazete ;
Tu nu ştii nimica, eşti un agiamiu.

Mă-ndoiam eu însumi ; m-am convins, în fine,
C-am scăpat de-acuma de orice nevoi ;
Ni sînt deopotrivă voitori de bine
Şi au multă milă cei mai mari de noi.

N-au pierit zadarnic, astă-primăvară,
Dintre noi atîţia ca la zalhana [1] !
Drepturile noastre sfinte triumfară :
O s-avem islazuri, dacă ni le-or da...

A rămas viţelul ca un gură-cască,
Fericit că-n fine sacra speţ-a lui
O avea de-acuma din belşug să pască
Ş-o purta mai lesne greul jugului.

---

1 *Zalhana* – abator.

THEODOR M. STOENESCU

(1860—1919)

S-a născut la Brăila. A fost funcţionar la Ministerul Instrucţiunii Publice. A publicat mai multe volume de poezii, nuvele, teatru: Poezii *(1883),* Nuvele *(1884),* Nunta neagră, *dramă în versuri (1883) etc. Traduce din Petrarca, Schiller, Byron, Lamartine, Musset, François Coppée. Din poeziile şi fabulele sale se desprinde un protest amar împotriva inegalităţii sociale din vremea sa.*

ADEVĂRUL ŞI MINCIUNA

Adevărul, subt o zdreanţă,
Într-o zi privea cu dor
Omenirea, peste care
Fuse drept stăpînitor.

Tineri, chiar bătrîni din cale-i
Se-abăteau cu nepăsare ;
Însă el, zvîrlit uitării,
Îi privea cu întristare.

Din acei ce-l adorară,
Nimeni nu-şi mai amintea
Că stăpînul de-altădată
Fără sprijin rătăcea.

Dar Minciuna, îmbrăcată
Cu podoabe strălucite,
Îl zări cum sta sub lanţul
Veacurilor nemblînzite.

— „Adevărule, — ea-i zise —
Pentru ce eşti gînditor ?
Ai avut un tron, putere...
Azi te văd un cerşetor...“

Adevărul îi răspunse :
— „Numărat-am zile multe
De cînd cruda omenire
Nu mai vrea să mă asculte !...

Ea mi-a uzurpat puterea,
Ţi-a dat ţie tronul meu,
Ca să faci un iad din lume
Şi-un demon din Dumnezeu.

Vrînd să cer o locuinţă,
La bogat în van am fost,
Dar săracul avu milă :
El mi-a dat un adăpost.“

— „Adevăr — urmă Minciuna —
Vin' aci, sub haina mea...
Nu ai teamă ! Vei fi mare !
Tron ? Putere ? Vei avea !...

Prin palate strălucite
Lîngă mine vei pătrunde,
Iar la mesele bogate
Sub minciuni te vei ascunde“

— „Nu !... Mai bine sărăcia,
Îmbrăcat ca cerşetor,
Decît oarbă tîrîtoare
La bogatu-nşelător !

Mergi, — planează-asupra lumei,
Căci te-a vrut stăpînitoare !
Fii ce eşti, rămîi minciună
Neagră şi înjositoare !

În coliba unde plînge
Tot săracul cu amar,
Eu voi sta cu el la masă
Şi vom bea dintr-un pahar !“

MIRCEA DEMETRIAD

(1861—1915)

S-a născut în județul Vîlcea. Fiul artistului Demetriad, frate cu Aristizza Romanescu, el însuși artist, s-a afirmat de tînăr și ca jurnalist, colaborînd la mai multe reviste literare printre care Literatorul *lui Macedonski. A scris poezii, versuri satirice și piese de teatru. Din opera sa dramatică fac parte melopeea* Renegatul, *comedia* În noaptea nunții *(1884), piesa* Asan *(1899), scrisă în colaborare cu I. Bacalbașa, și poemul* Visul lui Ali *(1913).*

GREIERELE ŞI BOII

Ideea-n greier s-a-ntărit
Pe boi chiar să ademenească
Prin aria lui cîmpenească,
Şi spre cireadă s-a pornit.

Ajuns... s-a şi băgat în fîn,
Şi le porneşte-n gringrinţare,
Accentele ce se îngîn
Pe o ritmată cadenţare,

Dar boii, geaba, nu-nţeleg
Nimic l-al bardului cîntat,
Din fîn pe greier mi-l aleg
Şi îl înghit nerumegat.

Printre-alte ţări şi-a noastră, o spun cu jale adîncă,
Nenţelegîndu-şi barzii, ca boii şi-i mănîncă,

LEBĂDA ŞI COCORUL

O lebădă pe lac plutea,
Un cîntec straniu intonînd,
Că inima-ţi simţeai plîngînd :
Adio-şi lua... dînsa murea.

Văzînd că totul s-a-ntristat
L-al lebedei duios cîntat ;
Şi socotind că dacă are,
Ca lebăda, gît lung, cioc mare,

S-o imiteze n-ar fi greu.
Începe a gîrîi mereu
Cocorul... Tot în rîs pufneşte,
Şi lebăda abia-i vorbeşte :

— „Te miri de ce nu poţi ca mine
Natura s-o răpeşti în dor ?
Pentru că te iubeşti pe tine,
Pe cînd de cîntecu-mi, eu mor !“

Egoist, ce poezia crezi a fi lucru uşor,
Ia-ţi o altă meserie, ca să nu ajungi cocor.

ION GORUN

(1863–1929)

Numele său adevărat este Alexandru Hodoş. S-a născut la Zarand. A colaborat la Tribuna *din Sibiu, la* Viaţa, Sămănătorul *şi* Viaţa literară şi artistică.

A publicat volume de poezii, nuvele, dintre care amintim : Cîteva versuri *(1901),* Alb şi negru *(1902),* Robinson în ţara romînească *(1904),* Taina a şasea *(1905),* Lume necăjită *(1911); a tradus* Faust *de Goethe.*

Dintre lucrările satirice, afară de fabulele publicate în reviste, au mai apărut Obraze şi măşti — *satire şi* Nu te supăra — *schiţe glumeţe. Parodiile sale fabulistice în proză denunţă cu succes demagogia politică a societăţii în care a trăit.*

LEUL MORT

Se ascundea, tremurînd de spaimă şi de învierşunare neputincioasă urecheatul, cînd auzea răcnetul cutremurător al leului. Şi din ascunzătorile lui, nu mai ştia ce cuvinte de ocară să născocească spre a-şi otrăvi discursurile pe cari le debita onor. iepurilor, împotriva acelui uzurpator al forţei, împotriva acelei reputaţii şterpelite şi, ce e şi mai mult, nemeritate...

— Leul ? Un fleac, un moft, un nimenea ! Se crede şi el acolo cine ştie ce scofală ! Măgar ca şi mine, ca şi tine, ca şi ăla, ca şi toţi măgarii...

Dar iată că îmbătrîni leul şi muri. Catafalc înalt i se ridică şi toate dobitoacele din toate părţile, sosind, îl acoperiră sub cununi şi ramure de lauri.

Iar la căpătîiul leului mort se ridică în două labe urecheatul şi astfel grăi :

— Fraţilor ! Acela care zace astăzi fără simţire în faţa noastră a fost podoaba şi fala neamului nostru dobitocesc. Eu l-am cunoscut şi el m-a onorat, în viaţă, cu amiciţia lui preţioasă... Să plîngem, fraţilor, să plîngem la căpătîiul regelui animalelor... Eu, despre care calom-

niatorii au zis că i-aş fi dat ultimul picior în agonie, eu sînt cel dintîi aci cu prinosul lacrămilor mele nefăţărite...

Şi toţi onor. iepurii întăriră plini de admiraţie : „Mare orator, urecheatul !“

CORBUL ŞI VULPEA

Corbul, sătul, încuindu-şi proviziile, zbură spre marginea pădurii şi se aşeză pe craca unui copac. Iată că trece vulpea, hămesită, pe cărare.

— Hei, jupîneasă vulpe, de mult nu te-am mai văzut şi tare ţineam să te întîlnesc... Voiam să-ţi spun : ştii ce ? mai am acasă o magazie întreagă de caş, ţi-aduci aminte ? d-acela de care gustaşi şi tu odată... Ia mai laudă-mă niţel, ca atunci, că tare-mi place... Laudă-mi tu mie penele şi glasul, şi eu să mă răţoiesc şi să croncănesc, că mult mă unge şi mă gîdilă la inimă, şi eu ţi-oi da ţie caş cît vrei... Haide, începe, înalţă-mi osanele şi ridică-mi în slavă frumuseţea, deşteptăciunea şi talentele, să crape de năcaz toate celelalte păsări din pădure...

Dar vulpea, privind chiorîş la corb, răspunse strîmbîndu-se :

— Lasă, corbule, ţine-ţi caşul şi ţi-l mănîncă sănătos... Cu preţul ce-mi ceri tu, e prea amară pîine !

Şi-şi văzu de drum.

CINCINAT PAVELESCU

(1872—1934)

S-a născut la Bucureşti. A urmat Facultatea de drept şi apoi a intrat în magistratură.

Şi-a strîns versurile în volumul Poezii *(1911). Lirismul său colorat de o discretă ironie nu are o vibraţie profundă şi înclină uneori spre retorism.*

Publică un volum de Epigrame *în 1925. Împreună cu cele cîteva fabule, multe dintre aceste producţii satirice se disting prin versificaţia fluentă, vioiciunea acţiunii şi reuşita poantei.*

FABULĂ

Unui biet măgar,
Bun şi cu răbdare,
Un stăpîn avar
Nu-i da de mîncare
Decît nişte paie,
Ce le-avea în claie.

Şi-i zicea : — „Martine,
Hai, pe chef te pune,
Fiindcă pentru tine
Sînt destul de bune,
Le mănînci, trăieşti,
Şi te mulţumeşti.“

A răbdat măgarul
Pînă-ntr-o zi,
Omului nemernic
Astfel îi grăi :

— „Cît de proaste fură
Paiele ce-mi dai,

Vesel le mîncai
Şi-am tăcut din gură
Nendrăznind vreodată
Ca să-ţi cer, stăpîne,
Hrană mai curată.

Dar — tîrîie-brîu —
A răcnit măgarul cu glasul adînc —
Ia desfă hambarul
Şi bagă-mă-n grîu,
Să vezi cum mănînc !"

Publicul, săracul, cînd se mulţumeşte
Cu comedioare pline de desfrîu,
E ca şi măgarul ce mănîncă paie,
Fiindcă nu e nimeni să-i mai dea şi grîu.

TRANDAFIRUL ŞI STEJARUL

Cel mai obraznic din stejari
Certa modestul trandafir :
— „Zău, de-ndrăzneala ta mă mir,
Cu mine tu să te compari ?
Cu vîrful meu eu sparg azurul
Şi sînt prieten cu vulturul,
Şi rădăcina-mi nu e-n stare
Trei oameni s-o coprindă ;
Ar trebui să mă admiri !"

— „Aşa e, dar tu faci doar ghindă.
Şi eu fac trandafiri."

POETULUI X

Criticului y

— „Vultur sălbatec, vultur semeț,
Privește zborul meu îndrăzneț.“
Striga săgeata, văzînd că-n nor
Era zvîrlită d-un vînător.

Vulturu-i zise blînd din înaltul
Unde aripa-i falnică-l ține :
— „Nu vezi, nebuno, te-nalță altul,
Dar cazi prin tine !“

STEJARUL ȘI FIRUL DE IARBĂ

Un brad înalt, semeț, voinic,
Privind un fir de iarbă mic,
Zicea-ngîmfat : — „În zece ani cît m-am suit,
Sărmane fir nenorocit !
Și tu ești tot cum te-am lăsat
Pe cînd alături petreceam
În umbra ta necunoscută ;
Abia c-o palmă te-ntreceam
Și astăzi te întrec c-o sută.
Și vezi, sînt bun că-mi amintesc
Și-am drept să fiu orgolios,
Căci ai rămas atît de jos —
Abia — abia te mai zăresc.“
Firul de iarbă, îi zise : — „Bine,
Ești mai înalt, e drept, vecine,
Și totuși între noi, îmi pare,

Că e grozavă-asemănare :
Oricît te-ai înălţa în vînt,
Cu fruntea-n nori sau în lumină,
O, nu uita — ai rădăcina
Tot ca şi mine, în pămînt."

G. RANETTI

(1875—1925)

S-a născut la Mizil. Numele său adevărat este Ranete. Învață la Ploești, apoi se stabilește în București. În 1899 publică volumașul Dom Paludu. *Talentul său de umorist și jurnalist plin de vervă devine în curînd popular. Colaborează la revistele* Povestea vorbei, Pagini literare, Epoca. *În 1899 reeditează jurnalul „țivil și cazon" a lui Bacalbașa:* Moș Teacă, *apoi scoate* Zeflemeaua *(1901—1904) și în 1904* Furnica.

Iubitor de teatru, el e autorul unor traduceri și localizări, al unor comedii în versuri, Săracu Dumitrescu *și* Romeo și Julieta la Mizil *și al unui volum de* Poezii *(1924). Culegerea sa de* Fabule *apărută în 1907, precum și fabulele publicate în diverse reviste și în special în* Furnica, *ne dezvăluie un fabulist plin de talent, care a adus o contribuție însemnată dezvoltării genului. Sub o haină străvezie, fabula lui Ranetti abordează temele cele mai însemnate ale vieții sociale și politice: lupta împotriva războiului și a profitorilor de război pe care o reflectă Topîrceanu în* Balada corbilor *este oglindită cu aceeași violență în* Sonet-Fabulă. *Poetul satirizează în special inegalitatea socială din timpul său, disprețul paraziților îngîmfați și incapabili pentru masele care muncesc* (Biju și Grivei, Gheata și șoșonul, Mormolocul de neam mare *etc.). Răscoala din 1907 are un ecou în opera scriitorului ca de pildă în fabula* Plugul și tunul.

BIJU ŞI GRIVEI

Biju, o mică javră care
Nu avea capul mult mai mare
Decît un glonţ,
Avea-n schimb părul cîrlionţ
Şi-n jurul gîtului avea
O panglicuţă,
Ce susţinea o tinichea
D-acele ce pentr-o băncuţă
Se vînd oricui la primărie.
Biju, cuprins de fudulie,
Cusur al celor mititei,
Apostrofă plin de dispreţ
Pe camaradul său Grivei,
Care n-avea nici părul creţ,
Şi nici la gît medalie ;
Era un cîine ţărănesc,
Voinic şi mare-n talie.
— „Monşer, eu te compătimesc —
Grăi Biju, foarte-ngîmfat —
Fi donc[1] ! tu nu eşti decorat,

1 Expresie peiorativă de dispreţ, în sensul : *mă scîrbeşti !* (fr.).

Nici parfumat,
Şi nici frizat !“
Grivei, cu vocea cea mai calmă,
Răspunse astfel la sudalmă :
— „Mai oblu, june filfison !
Căci, ce făcuşi tu, ce ispravă,
Să-ţi iei o mutr-aşa grozavă ?
Ştiu că faci «sluj» într-un salon,
Şi mai faci încă murdării
Pe scaune şi pe covoare ;
Dar altceva ce poţi ? ce ştii ?
Ce rost ai tu pe lume oare ?
Eu da, sînt un dulău urît,
Fără medalie la gît ;
Eu nu mănînc din farfurie,
Trăiesc în neagră sărăcie ;
Dar stau de pază neclintit
Lîngă stăpînul meu iubit
Şi-i sînt un prieten credincios !
Eu, da, nu ştiu «să fac frumos» ;
Ştiu să veghez, şi ştiu să latru,
Şi nu mi-e frică nici de patru,
Cînd or veni cu gînd păgîn
Să prade noaptea pe stăpîn.“
... Aşa vorbi Grivei ;
Musiu Biju a şters-o-n grabă,
De frică să nu-i trag-o labă.

... Ş-acuma, cititor, de vrei,
Poţi trage orişice morală
Din povestirea mea banală.
De pildă, poţi să presupui
Că domnişorul Biju nu-i
Decît un moftangiu de-acei
Ce-s meşteri doar să linguşească ;

Pe cînd dulăul de Grivei
E muncitorul harnic care,
Lipsit adesea de mîncare
Şi totdeauna de trufie,
Din viaţă doar d-atîta ştie :
De jertfă şi de datorie !

0 ŞI 1

Ţifra *Zero,* obosită,
Gîfîind, cum e ea grasă,
Vru-ntr-o zi să stea la masă,
Căci era şi flămînzită
(Pîntecu-i e vecinic gol),
Lîngă *Unu.* Deci domol,
Zero roagă să-l primească
Un minut să s-odihnească
Şi foamea să-şi potolească.
Însă *Unu,*
Ca nebunu,
Insultă pe bietul *Zero :*
— „Cum îndrăzneşti, hahalero,
Lîngă mine să te-aşezi ?
Nu te vezi
În ce hal eşti, măi fîrtate ?
Un nimic !... O nulitate !
Eu, cu capul sus, semeţ,
Şi drept ca un făcăleţ,
Stau în fruntea tuturor,
Stau în fruntea ţifrelor.
Să stai tu la prînz cu mine ?!
Tu, pe care te-am văzut

Încă c-un altul ca tine,
Tot așa necunoscut,
Stînd pe uși de la latrine ?
Marș d-aici !"
— „Nu fi mîndru cu cei mici,
Unule,
Nebunule !
Îi răspunse Zero-ndată :
Darnic n-ai fost niciodată,
Nici bărbat,
Probă că nici nu-mpărțești,
Nici nu-nmulțești :
Acest fapt e demonstrat."
Pe cînd cearta era-n toi
Și era să fie lată,
Țifra *Două,* înarmată,
Porni dîrză la război
Împotriva țifrei *Unu,*
Și l-ar fi distrus, cu tunu,
Ori mai știu eu cu ce armă,
Dacă *Unu,* speriat,
Pe *Zero* n-ar fi chemat
Cu un strigăt de alarmă.
Zero, iertînd pe mișel,
Veni-ndată lîngă el,
Silind pe *Două* să plece,
Căci — vă jur că nu-i minciună —
Unu și *Zero*-mpreună
Aveau putere cît *Zece.*

Vechi de cînd cu tata Noe
E-un proverb ce spune bine :
„Totdauna ai nevoie
De unul mai mic ca tine."

OMIDA ŞI FURNICA

— „Eu te privesc de sus, furnică,
Şi-mi pari atît de mică !
Te văd cum jos munceşti
Din greu,
Ca să trăieşti ;
Cînd eu
Stau sus, stau sus ca Dumnezeu,
Pe frunza-naltului copac
Pe care trupu-mi se răsfaţă.
Stau sus : atîta numai fac
Ca să cîştig comoda-mi viaţă !“
Furnica e de obicei
Cam prea modestă (treaba ei !) ;
Dar socoti că d-astă dată
Din cale-afară e prea lată
Ca să îi ţie o omidă
O cuvîntare-aşa stupidă.
Şi-i zise :
— „Bre, nu ţi-e ruşine ?
Eu merg, nu mă tîrăsc ca tine !
Stai sus pe-o frunză cocoţată
Ce mîine va muri uscată,
Cînd toată seva-i vei fi supt ;
Dar eu, d-aici de dedesubt,
Eu, mîndră, fără s-arăt plînsu-mi.
Îţi strig, omidă parvenită,
Că eşti o parazită !
Cînd eu trăiesc prin mine însumi,
Tu îţi furi hrana de la alţi,
Şi doar tîrîndu-te te-nalţi.“

CALUL DE CURSE ŞI CALUL DE SACA

Într-o zi,
Un cal de curse se-ntîlni,
La şosea,
C-o biată mîrţoagă
Oloagă,
Ce trăgea
La saca.
Şi calul de curse, semeţ,
Scuipînd cu dispreţ,
Îi spuse : — „Urît eşti şi slab !...
Şi tu eşti cal ? Nu pot să crez,
Strămoşul meu e un arab,
Iar nobilu-mi tată englez.
Dar tu, mocofane bătrîn ?“
— „Boierule, eu-s doar... romîn !“
— „Jockey şi rîndaşi mă-ngrijesc.“
— „Eu nu mă gătesc, eu muncesc !“
— „*Fi donc !* Nu e oare scandal
Să porţi şi tu nume de cal ?“
Desigur vă veţi minuna,
Dar şi un cal de saca,
Oricît e dînsul de pîrlit,
Îl doare cînd este rănit
În sufletu-i rudimentar.
„Ce măgar !...“
Atît mîrţoaga-n gînd a spus,
Şi, peste cîteva momente,
Începu să se lamente
Şi declară : — „Sînt indispus
De tot
Şi nu mai pot
Să trag sacaua pînă sus !“

Epilog:
Nevenind calul slăbănog
S-aducă apa cu sacaua,
Calul de curse, însetat,
A „clacat“,
Adic-a feştelit iacaua ;
Iar sportsmanul ce-l poseda
Vîndutu-l-a mai pe nimic,
Ş-acuma trage la saca,
Tovarăş cu calul mojic !

MĂGARUL ŞI PRIVIGHETOAREA

Nu ştiu prin ce fărădelege
Ori vicleşug de nepătruns,
Măgaru-odată a ajuns
De dobitoace ales rege.
Pe mîndru tron se răsfăţa,
„Măria-ta“-i zicea poporul,
Pierdut era cutezătorul
Care greşea
Spunîndu-i : „măgăria-ta“,
Că ştiţi că orice parvenit,
Cînd s-a-nţolit,
Îi e necaz şi-i e ruşine
De orice-aducere-amınte
A joasei sale origine.
Mai ştiţi că chiar de-al lor părinte
Nu mai vor unii ca s-audă,
Aşa a fost şi cu măgarul
Ce pretindea că armăsarul
Arab de sînge pur 'i-e rudă.

Ş-odată ce s-a apucat
Măgarul cel încoronat ?
Să dea-n palatu-i o serbare,
Dar una mare
La care
Spre-a face-o şi mai lucitoare
Poftit-a pe privighetoare
Să părăsească codru verde,
Pe musafiri să îi dezmierde
Cu farmecul cîntărei sale.
Privighetoarea a cîntat,
Dar trilurile-i triumfale
Pe suveran l-au supărat,
Căci prea au fost aplaudate.
— „Hm, hm, cînţi frumuşel !
Binevoi să zică el,
Dar cu mai multă maiestate
Cînta-voi eu !“ — „O, cîntă, sire !“
Strigau curtenii cu grăbire ;
Iar urechiatul de pe tron
Cîntă un imn, strident, barbar,
Cîntă-n sfîrşit ca un măgar.
Iar raţe, gîşte, ce erau
La curte dame de onoare,
— „Ah, majestate — murmurau —
Ce voce dulce, răpitoare !“
— „Hei, tu ce zici, privighetoare ?“
Măgarul întrebă-ngîmfat,
Şi ea smerit a cuvîntat :
— „Măria-ta-s uimită, zău,
Şi umilită îţi declar
Că glasul meu pe lîng-al tău
Parcă-i un zbieret de măgar !“

GHEATA ŞI ŞOŞONUL

În ziua de... dar ce importă data ?
Un biet şoşon voi
A convorbi
Cu gheata.
Aceasta îşi ciuli urechea
Şi cu dezgust privind perechea
De şoşoni, nu tocmai noi,
Plini de praf şi de noroi,
Zise :
— „Mi se
Pare
Că îndrăzneala ta, şoşon, e mare.
Nu vezi cît eşti tu de bocciu
Şi de murdar ?
Pe cînd fasonu-mi cilibiu [1]
Podoab-ar fi-ntr-un galantar !
Pingeaua mea-i curată,
Am piele delicată
Şi ascuţit bot am,
Căci sînt de mare neam.
Pe cînd tu stai afară
Cu slugile, la scară,
Eu intru în saloane,
Mă plimb printre cucoane,
La bal şi-n faivoclocuri, [2]
Cu Louis Quinze, prin tocuri,
Sînt rudă. Prin bizeţ
Port numele de mare preţ
Al lui Bizet, compozitorul,
Care-a cîntat toreadorul !“

---

1 *Cilibiu* – fin, graţios.
2 *Faivocloc* (engl. *five o'clock*) – invitaţie la ora cinci, ceai, reuniune mondenă.

Dar ascultînd şoşonul
Acest limbaj semeţ,
Aşa-l amărî tonul
De suveran dispreţ
Cu care-i vorbi gheata,
Ingrata,
Încît rămase ca năuc
Şi-n negrăita lui durere
Plesnitu-i-au două artere
De cauciuc.
Cizmarul grabnic fiind chemat
Subita moarte-a constatat,
Şi nici un fel de doctorie
N-a mai putut să-l reînvie.

O, numai după ce-a murit,
Trufaşa gheată a simţit
Ce greu e cînd nu ai şoşon
Să mai duci viaţă de salon.
Numai atunci a priceput
Ce mari servicii i-a făcut
Şoşonul, care, dacă-a fost
La-nfăţişare-aşa de prost,
E pentru că o ocrotise
Şi prin noroi, şi prin zăpadă,
Şi-n locul ghetei, el primise
Toată mocirla de pe stradă !

PLUGUL ŞI TUNUL

S-a întîlnit un plug ş-un tun
Pe drumul unui mic cătun.
Şi drumul aşa strîmt era

Că nu putea
Pe el să treacă decît unul.
Să treacă plugu-ntîi sau tunul ?
În marea lor nedumerire
Şezură-n loc,
Dar tunul, ţanţoş, c-o privire
Plină de foc,
Şi fulgere ţîşnind din ochi-adînci,
Se repezi şi dete-un brînci
Plugului, zicînd :
— „În lături, ţopîrlan de rînd !
Eu cel dintîi să trec se cade ;
Smerit în urmă să mergi, bade !"
Dar plugul spuse cu sfială :
— „Prietene, fără-ndoială,
Pesemne eşti smintit, ori... Krupp [1] ?
Aş înţelege-o rugăminte ;
Dar să-mi ordoni să treci-nainte ?!"
— „Ordon ! Iar de nu vrei, te rup !"
Ş-adaogă : — Nu mă cunoşti,
Desigur, dacă îndrăzneşti
Poruncii-mi să te-mpotriveşti.
Eu-s fruntea falnicilor oşti,
Şi nu s-a-ncumetat nici unul
A umili pîn-acum tunul !
Nemernic plug,
Eu aş putea
Să te distrug !
Ar fi să-ţi fac însă o farsă
Nedemnă de puterea mea.
Priveşte !
Şi spune-mi, nu te îngrozeşte
Această gură, ce foc varsă

---

1 Numele unui mare concern metalurgic din Germania de vest, condus de familia Krupp, care a fabricat armament, servind imperialismul german.

Ca un balaur din poveşti ?
Şi, spune-mi, nu te îngrozeşti
Cînd glasu-mi sună mînios
Ca trăsnetul cel fioros ?
Să-nfrunţi, tu, forţa mea haină,
Tu, vierme, tîrîtor în humă ?!
O, plugule, asta-i o glumă !
Eu pot preface în ruină
Cetăţi cu ziduri seculare
Şi pot trimite la plimbare
Pe celălalt tărîm, o, plug,
Zecimi de mii de inşi !... Toţi fug
În faţa tunului năprasnic !...
Zău, recunoaşte : fuşi obraznic !"
Sărmanul plug rămase-o clipă
    Îngîndurat.
Unui puternic îngîmfat
E greu să-i dai răspuns în pripă.
Dar, ce se chibzui,
    Grăi :
— „Mărturisesc cu resemnare :
Puterea ta este mai mare,
    O, tun
    Nebun !
Şi-şi închină faţa sa plînsă.
Mărturiseşte şi tu însă,
Că şi eu, deşi nu-s fălos,
Pe lumea asta-s de folos !
Urgia ta pustiitoare
Distruge sate şi ogoare,
Ruină, jale şi pîrjol !
Şi-atunci viu eu, plug oropsit,
Şi dreg ce tu ai nimicit :
    Colibele nefericite,
Şi lanurile aurite,
Că-n urma brazdei plugului

Cresc spicile belşugului..."
Aşa vorbiră plug şi tun
Pe drumul micului cătun.
Dar, iată, după un tufan,
Le iese-n cale un ţăran,
Care le zise : — „Pace vouă !
Unelte sînteţi amîndouă
Deopotrivă de utile :
Tu, mîndre tun, eşti vitejia,
Tu, plug umil, eşti hărnicia !
Şi trebuie să vă legaţi
Ca fraţi !
Şi, mai ales, să nu uitaţi
Că eu ţăranu-n veci jertfit,
Ca mucenicul osîndit
Să piară pe aprinsul rug,
Eu mînuiesc şi tun, şi plug !"

GĂINA ŞI CIOCÎRLIA

— „Da, recunosc, găină,
Nu-ţi fie de deochi,
Că pronia divină
Ţi-a dat frumoase rochi.

Ai pene minunate,
Cu sute de culori,
Ai aripi lungi şi late,
Dar, vai, nu poţi să zbori !

Închisă-n cotineață,
Ori ciugulind prin curți,
Tu duci aceeași viață
Ca porcii cu mari burți.

O ciocîrlie nu e
Gătită precum ești ;
Dar vezi ce sus se suie,
Spre regiuni cerești !

Tu, mica-i aripioară
C-un cioc poți să-i smulgi jos ;
Dar cît de mîndru zboară,
Cum cîntă de frumos !

Ai aripi mari, găină,
Bogate pene ai,
De ce stai jos în tină ?"

. . . . . .

— „Sus nu găsesc mălai !"

. . . . . .

Azi lumea este plină
De barzi fără avînt,
Rîvnind ca și-o găină
Doar hrana pe pămînt !

RĂSPUNS UNEI FABULE DE LA FONTAINE

Pe scurt : o vulpe diplomată,
Văzînd un corb în pom cum sta,
Ţinînd în ciocu-i o bucată
De brînză albă telemea,
A început a-i lăuda
Talentul său de cîntăreţ,
Şi-ăst corb, nerod şi nătăfleţ,
Vrînd să-i dea mostră de-al său cîntec,
Deschise pliscu-i, îngîmfat...
Firește, brînza a picat
Ca să desfete-al vulpii pîntec !...
Iar La Fontaine scoate povaţă
Din fabula-i cea şugubeaţă
C-aşa se-ntîmplă şi în viaţă :
Şiret, linguşitor, parşiv,
Un om trăieşte foarte bine
În dauna unui naiv
Care e prea-ncîntat de sine !

. . . . . .

De-ar fi tocmai aşa cum spune
Această fabulă vestită,
Vai, lumea ar fi fericită
Doar într-a iadului genune.
Însă şireţii, pe pămînt
Nu, nu-i adevărat că sînt
Biruitori întotdeauna !
Dovadă eu aduc azi una,
În chip de-al fabulei „post-script“,
Ca să arăt cum, cu minciuna
Vicleana vulpe rău s-a fript,
Şi va vedea, chiar şi un orb,

Şi pe Fontaine o să-l inculpe,
Că e mai bine să fii corb
Chiar prost, în viaţă, decît vulpe !

. . . . . .

Brusc La Fontaine povestea-şi curmă,
Dar ştie ce-a mai fost pe urmă ?
Habar n-are
De urmare !

Să-i spun eu deci sfîrşitul. Cînd
Naivul corb, din cioc cîntînd,
Lăsă să-i scape-acea felie
De brînză, vulpea diplomată
S-a repezit cu lăcomie
Şi-a înghiţit-o dintr-o dată !
Dar vulpea a fost condamnată
Pentru delictul ei urît ;
Brînza, fiind veche şi stricată,
Îndată ce-o vîrî pe gît
Vulpea muri numaidecît
Intoxicată !...

. . . . . .

La fabula lui La Fontaine
Adaug dar ăst mic refren :
O, fraţii mei, o, pămînteni,
Oricînd să vă deschideţi pliscul
Pe şleau grăind, orice-ar fi riscul,
Pentru că nu-i adevărat
Că cei şireţi şi cei vicleni
Întotdeauna-au triumfat !

SONET – FABULĂ

A ars în mahala o băcănie,
Jupînul cu nevasta-i stau în drum,
Privind sinistrele grămezi de scrum,
Pierduta lor pe veci gospodărie.
Pe cînd ei plîng, o mare bucurie
Simte un porc din curtea lor acum,
Căci scormonind maidanul plin de fum,
Descoperi cu rîtul o scrumbie.
Ce-i pasă de-a stăpînilor avere ?
Imundul morfoleşte cu plăcere
Cadavrul din funingeni şi gunoi.

Morală :
A ars în mahala o băcănie,
Şi-i tot aşa în marea Romînie
Cu-mbogăţiţii noştri de război.

MORMOLOCUL DE NEAM MARE

O broască-orăcăia în baltă
Că fiul ei, mic mormoloc,
Nu e un simplu dobitoc,
Ci de familie înaltă.

Un lin, sau nu ştiu ce alt peşte
Să rîdă nu s-a mai putut
Abţine. Şi cu glasu-i mut
I-a spus : — „Te lauzi ! Dovedeşte !"

C-un indignat „coac-coac“ din fugă,
Ea zise : — „Vezi, netrebnic lin,
Uşa castelului vecin ?
Ce-i de metal în acea uşă ?“
— „Văd broasca uşei, şi-apoi cheia...“
— „Ei, bine, lin nencrezător
Că fiul meu e-un senior,
Ştii tu cine-i broasca aceea ?
Ea mormolocului i-e tată !
De mult — cred că subt Louis Onze [1] –
Aşa cum o vezi azi în bronz
Lui drept statuie i-a fost turnată.“

Iar mormolocu-aflînd al cui e,
Atît de mult s-a îngîmfat,
Că s-a umflat pînă-a crăpat...
Chiar La Fontaine poate s-o spuie
...Aşa pat şi-alţi fii de statuie !

---

1 Ludovic al XI-lea – rege al Franţei (1461–1483).

TUDOR ARGHEZI

(n. 1880)

În frămîntata perioadă a primei jumătăți din veacul al XX-lea opera lui Tudor Arghezi s-a impus ca una dintre cele „mai puternice manifestări ale geniului poetic romînesc". În versurile lui Tudor Arghezi, care reflectă contradicțiile unei epoci atît de zbuciumate, tendințele mistice nu au putut întuneca vehementele note de protest social și adînc umanism. După 23 August, arta poetului suie o nouă treaptă calitativ superioară, de încununare a creației sale.

Tudor Arghezi a început din 1896 să colaboreze la diferite reviste sub pseudonimul Ion Theo. Despre debutul efectiv pe care și l-a făcut în 1904 la revista lui Macedonski Linia nouă, *el își aduce aminte cu indignare că* „la tipar, acum vreo 60 de ani... proprietarul gazetei își amesteca penița cu a subsemnatului fără cel puțin să-l înștiințeze". *A continuat apoi să publice, din 1910, la* Viața socială *și* Viața romînească. *Abia în 1927, la o vîrstă matură, îi apare primul volum de versuri* Cuvinte potrivite. *Au urmat la intervale de un an sau doi, volume de versuri și proză:* Icoane de lemn, Poarta neagră *(1930),* Flori de mucigai și Cartea cu jucării *(1931),* Cărticică de seară *(1935), afirmînd mereu un poet de o sensibilitate și o putere cu totul deosebită, original și viguros în expresie. Noi volume:* Ce-ai cu mine, vîntule?, Hore *apar în 1937 și 1939.*

În ultimii ani poetul duce o activitate deosebit de rodnică; scrie versurile pentru copii: Prisaca *(1954), ciclul poetic* 1907 — peisaje *(1955), în 1956 volumul* Cîntare omului, *iar în 1957* Stihuri pestrițe.

Genul fabulistic, pe care l-a abordat rareori în tinerețe, îl atrage acum și poetul îi dedică cele mai multe poezii din Stihuri pestrițe. *Virulența și măiestria satirică a fabulei argheziene contribuie la dezvoltarea acestui gen în literatura noastră contemporană.*

FABULĂ

— „O să-ţi povestesc din cer“,
Zise umbrela din cuier.
— „Eu aş vrea ceva să spun
Din azur“, zise băşica de săpun.
— „Am şi eu un cuvînt —
Zise răzătoarea de ciubote — despre pămînt.“
— „Despre lumină n-am isprăvit“,
Zise dintr-o cutie un chibrit.
— „Cînd o să vorbesc şi eu —
Zise tigrul de cîrpă — tremură cerul cu
Dumnezeu.“

— „Nu mă siliţi, încă nu m-am vărsat,“
Zise paharul de apă, gol şi crăpat.
— „Glasul mi-l voi ridica
Profetic“, zise trîmbiţa de tinichea.
— „Sînt cu zăvor şi cu cheie“,
Zise nasturele care se descheie.
— „Vîrful meu fulgeră şi străpunge —
Zise lancea de mucava — unde-ajunge.“

Toate aceste obiecte minunate
Uitaseră că sînt imitate.

FABULA FABULELOR

Robul neputînd, pe vremuri, să crîcnească, frînt în jug,
Fără ca să fie-n tîrguri spînzurat ori pus pe rug,
Totuşi, fiindcă trebuinţa de-a cîrti e omenească,
Cuteza, ascuns în pilde, ticluit să se rostească.
Strecurată-ntre durere, lege şi fărădelege,
Pilda fiecare după mintea lui o înţelege,
Încît, mai întortocheată în urzeala ei oleacă,
Nu mai aţîţa stăpînul şi-ncepea şi lui să-i placă.
De altfel, şi chiar mustrarea ce i-o face înţeleptul
Vine mai frumos cîrmită decît otova, de-a dreptul,
Şi se cade şi blestemul, pentru cît mai mult folos,
A fi spus şi scris frumos.
Pildă, fabulă, zicală, snoavă, haz şi ghicitoare
Au slujit să-l mai mîngîie omului de tot ce-l doare,
Însă fabula-i o pildă-n care omul, cum o face,
Pune a vorbi pe faţă-n locul lui pe dobitoace.
Şi cu toate că nu schimbă lesne răul arătat,
Povestind, deocamdată cugetul îi e-mpăcat.
Prefăcîndu-se pe sine-n fiară, oaie sau maimuţă,
Nu-şi mai iartă nici stăpînul, nici pe sine nu se cruţă.
Lupul, mielul, leul, mînzul, cîine, şoarece, pisoi
Stau în fabulă, de sfadă, ca la teatru, cîte doi.
Cel mai tare-l gîtuieşte pe mai slabul, cel mai des ;
Cel puţin aşa, pe timpuri, era tîlcul înţeles.

Puricînd letopiseţii slovelor, din fir în păr,
Fabula e născocirea unui rob, într-adevăr.
Grec neştiutor de carte, zdrenţuros, urît şi şchiop,
Se chema cu o poreclă şi i se zicea Esop.
Bănuiala, în greceşte, care-ncearcă să te prindă-i
Că te vezi, după poreclă, în Esop ca-ntr-o oglindă.
Dar pe cît era de slut,
Pe atît deşteptăciunea îl făcuse mai temut.
Vezi că mintea şi gîndirea, fie veacul cît de prost,
Au avut întotdeauna-n lume, cît de cît un rost,
Căci, ca pila, amîndouă rod şi lanţurile grele,
Care se desfac pe-ncetul, slabe ca nişte curele.
Cu o vorbă scăpărată, ca din bici, într-o scînteie,
Plăsmuirile lui repezi aveau toate cîte-o cheie.
El ajunse-o marfă vie, şi din tîrg în tîrg, vîndut
Ca un cal şi ca o vită, o lua iar de la-nceput.
Cocoşat, pipernicitul era ieftin la cîntar.
Un cumpărător, odată, îl pusese bucătar,
Că ştiind în slutul casei cîtă minte se ascunde,
A crezut c-aşa mai lesne, încurcîndu-l, să-l înfunde.
Deci, îi porunci s-aducă ce-i mai bun şi dulce-n lume,
Pregătind ospăţ de prieteni într-o zi din an anume.
El aduse limbi, din piaţă, numai limbi, în coşuri pline.
Şi mîncînd tot limbi mesenii, erau gata să leşine.
— „Ce-i mai dulce decît limba ? zise robul. Ea mîngîie,
Farmec dă şi mulţumire, proslăveşte şi tămîie."
La alt praznic, nu ştiu care, l-a chemat stăpînul iar.
— „Să-mi aduci acum — îi spuse — ce-i mai rău şi
mai amar."
Şi Esop tot limbi aduse, răspunzînd că, şi suavă,
Nu se pomeneşte-n lume mai a dracului otravă.

Fabula de-atunci încoace s-a lărgit cu toate-acestea,
Soră geamănă cu gluma, păcăleala şi povestea,
Şi o mai lărgim, cu voia cititorului, şi noi,

Adunînd în cusătură cîteva altiţe noi.
Într-o fabulă dibace, adevărul, din belşug,
E ţesut în frumuseţea graiului, cu meşteşug.
Poate fi cînd poezie, cînd surîs, cînd pişcătură,
După cum se-ntoarce acul şi izvoadele te fură,
Altădată-n căptuşeală, pe furiş, dar azi pe faţă.

Fabula cu care-ncepem ţine locul de prefaţă.

PREFAŢĂ LA FABULE DE KRÎLOV

Fabulă se cheamă vechea corcitură
Dintre pilda bună şi caricatură ;
O minciună blîndă-n care se prefac
Hazurile snoavei scurte-n bobîrnac.
Încă de pe vremea robului Esop,
N-a fost încercată fără tîlc şi scop
Şi întotdeauna, de la el încoace,
Ea în loc de oameni pune dobitoace.
Le dă grai şi slavă, şi dregătorii,
Ca-ntr-un basm anume scris pentru copii,
Arătînd că vite, fiare, tîrîtoare
Se-nrudesc cu omul, mai cu fiecare ;
Că-i făţărnicie şi-ntre animale :
Sînt al Dumneavoastră, sluga Dumitale.

Din poeţii droaie, neaoşi sau străini,
Fabuliştii-n lumea toată sînt puţini.
Ca să dai de dînşii, trebuie să sări
Peste cîte două-trei şi nouă ţări.
Şi atunci, fumîndu-şi pipa şi tutunul,
Într-un colţ de lume dai de-abia de unul.

Genul, cum se zice,-i rar şi greu, şi cere
O întorsătură-n punctul de vedere,
Şi prin glumă crudă, spre deosebire,
Fabula-şi petrece firul ei subţire.
Numărînd pe nume, fabuliştii nu-s
Decît cinci sau şase, şi Krîlov e rus.

Îi lipesc o foaie cărţii, la cotor,
Ca o lămurire de traducător :
Căci originalul nefiind de faţă,
Parcă trebuinţa cere o prefaţă.
Tălmăcirea-n versuri, carte de pe carte-i
Ca un rînd de nasturi şi mărgele sparte,
Scoase din săltarul lexicului gros,
Fără gînd, cuvîntul trece găunos,
Ca de-a lungul unei sîrme sau vergele
Cheia fără broască, şirul de inele,
Gîndul, ca un suflet, i-a pierit şi, moartă
Vorba stă căscată-n stihuri, ca o poartă
Dată de părete într-un fum de ceaţă :
Nici că se zăreşte fosta mogîldeaţă.
Pline-n limba cărţii, goale-n limba nouă,
Vorbele-s ca nişte coji, în coş de ouă.
Luat pe ac, cuvîntul puricat în deşte,
Nu se mai loveşte, nu se potriveşte.
Gîndul pe de lături lunecă şi iese
Altul înţelesul celor înţelese.

Nevoind să fie treaba în zadar,
Am lăsat deoparte vorbele-aşadar,
Şi-am pornit din gîndul care le-a mînat.
Orice gînd se-ncheie-ntr-un cerc ori un pătrat,

Şi ghiceşti îndată ce începi să-l spui,
Pînă unde duce mărginirea lui.
Deci, lăsînd să zacă vorba cît mai des,
Am umblat cu plodul ei şi l-am ales.
Cititorul cărţii e-ndemnat să cate
Unde bate miezul şi-unde nu mai bate.

BALADA MAEŞTRILOR

În dăsagi, pe umăr, văru-meu Păcală
Aducea-n tîrg ouă şi smîntînă-n oală.
Numărînd pe deşte cît e săptămîna,
Cumpănea cu ouă brînza şi smîntîna,
Şi pornea de joia şi cu bulzi de caş,
Să-i ajungă vineri marfa în oraş,
Cînd, din casă-n casă, pentru fiecare
Domn, avea vreo turtă şi prin buzunare,
Advocaţi şi doftori, şi adeseori
Cîntăreţi şi pictori, dascăli şi actori.
Dintr-un timp aude un cuvînt ciudat,
Care fuse-aproape greu de învăţat.
Cînd vorbeau pe scară-n uşi, ori pe ferestre,
Domnii, muşteriii îşi ziceau „maestre".
Cîte cinci şi zece de-astfel de pedeştri,
Adunaţi la poartă, toţi erau maeştri.
— „Ce-o mai fi şi asta ? se-ntreba Păcală,
Că n-am auzit-o-n piaţă, nici la şcoală.
Poate-n capitală este şi rămîne,
Ca-n Găieşti, cum fuse, neică, sau jupîne ?"
Dar văzu că vorba „maestre" stîrneşte
O înviorare, parcă-i franţuzeşte,
Şi la bătrîneţe, şi la tinereţe.
El, un an de zile, puse să o-nveţe.
Cei chemaţi cu vorba care i se spune

Înfloresc în sine-ndată. Ce minune ?
Cum le zici „maestre“ în ce-aveai de spus,
Gîtul li se-nalţă de trei ori mai sus,
Omul e mai ager, mai vioi, mai sprinten,
Ca un roib agale, îndemnat de pinten.
Şi Păcală-şi zise : „Vorba asta scurtă
E ca mîngîierea porcului pe burtă.
E cu farmec dulce şi, din strîmb ori ciung,
Simţi că te lăţeşte şi te face lung.
Insul se mîndreşte, limba-i se deznoadă
Şi ia vînt şi, vesel, dă-n nădragi din coadă.
Măi, ce bine-mi prinde !
Am aflat şi harul
Să-mi pui în picioare bine şi măgarul.
Cum ajung acasă, văd eu cît îi este
De fudul auzul, şi-o să-l strig : „maestre !“

CUIUL

Într-o vreme, la-nceput
Şi-ntr-un leat nemaiştiut,
Care, nu pot să însemn,
Casele erau de lemn
Şi ulucile de scînduri,
Ca şi azi, întinse rînduri,
Puse strîmb şi cap în cap
Şi proptite cu proţap.
Dar zburau cu fiecare
Vînt mai tare,
Case, garduri şi pătule ;
Şi în timpurile toate
Grijile erau destule.

Le-adunai împrăştiate
Şi-ncepea din nou, şi iar
Truda muncii în zadar,
Ca să scoli din clătinare
Iarăşi doagele-n picioare,
Şi din nou să le anini
Cu te miri ce rădăcini.

Năzdrăvan, cum altul nu-i,
Un băiat al nimănui
Născoci, atunci, un cui.
Şi l-a scos şi arătat.
Cuiul nou o săptămînă
A umblat din mînă-n mînă.
A fost strîns şi pipăit,
Pus pe limbă, mirosit,
Nici un om nu înţelege
Cuiul ţeapăn cum să lege,
Fără funii şi curele,
Scîndurile între ele.
Năzdrăvanul şi golanul
Îl înfipse cu ciocanul.
Zice unul : — „Dragul meu,
Aşa cui făceam şi eu,
Poate chiar mai dichisit,
Însă, vezi, nu m-am gîndit".

COMOARA

Un croitor zăcea bolnav
Şi-aiurînd în pat, gîngav,
Parcă da să se-nţeleagă
Că-mpungînd o viaţă-ntreagă
Ar fi adunat comoară.
Şi pe cînd trăgea să moară,
Avînd şi patru feciori,
Meşteri toţi şi buni croitori,
I-a chemat şi au sosit
Să ia parte la sfîrşit.
Dar trecînd într-alte zodii
Le vorbea croitoru-n dodii
Şi cuvîntul „despărţire"
Ei l-au luat drept „împărţire"
Şi-aşteptau să se-mpărţească
Avuţia părintească.

Întristaţi, bine-nţeles,
Nerăbdarea le da ghes.
Tatăl, cînd o fi-adunat,
Pe furiş, de-i om bogat ?
Se-ntrebau, puşi pe cîrtit,
Unul şi-altul ispitit.
Îl ştiau sărac lipit.
N-avea barem prăvălie,
Şi lucra pe datorie.
Locuise-ntr-o chilie
Toată viaţa cu ei toţi,
Ba avea şi trei nepoţi.
Din ce s-o fi procopsit
Fără pic de alt venit ?
Şterpelind de la croială,

Din postav, din căptușeală
Retezînd un cot mai lung
Peste coții cîți ajung ?
Sau da bani pe amanet,
Adunînd, încet-încet ?
Va să zică, așadar,
Mai era și cămătar
Și ei nici n-aveau habar.
Cinstea lui în meserie
Era, deci, fățărnicie ?

Zeci sau sutele de mii,
Împărțite-ntre copii,
Se ivea, tulburătoare,
Și o altă întrebare :
Ce-o să aibă cel mai mare ?
Ce-o să aibă cel mai mic,
Cam firav și cam pitic ?
Ce-or să aibă, din copii,
Și ceilalți doi mijlocii ?
Unul și-altul, scunzi, înalți,
Rîvnind partea celorlalți
Fiindcă banii adunați
Bagă vrajba între frați,
Și vorba săracului :
„Banu-i ochiul dracului“,
Pe averea adunată
Erau gata să se bată.

Ei visau moșii și case,
Și vroiau să se și lase
De croit și de cusut,
Să dea bani cu împrumut,
Să trăiască din dobîndă,

Şi să cumpere şi vîndă,
Fiecare buzunar
Ajungînd milionar.

Tinerii moştenitori
Au şi plîns de vreo trei ori,
Bucuroşi în sinea lor
Ca orice moştenitor.
Strînşi grămadă lîngă pat :
— „Iată de ce v-am chemat —
Zise tatăl, mai trezit,
Slăbănog şi chinuit —
Mie ceasul mi-a venit.
M-am gîndit întîia oară
Să vă las şi o comoară,
Soră bună cu belşugul,
Cum v-am dat şi meşteşugul.
Moştenirea-i o povaţă :
Nu uitaţi nicicînd în viaţă
Nodul să-l faceţi la aţă."

SCÎNDURA

Un om umbla să bage-n casă
O scîndură de brad, cam noduroasă.
Nu-i vorbă că-avea noduri, dar tocmai ca s-ajungă,
El scîndura aleasă şi-o alesese lungă.
De şase coţi ori şapte, de printre hodoroage,
Se pregătea pe uşa odăii lui s-o bage,
Şi chibzuind cum face de isprăvit căratul,
S-a repezit pe uşă cu-o scîndură de-a latul.

Dar se lovi-n părete, parcă-l împinse dracul,
De se ştirbi la gură, căzînd de-a berbeleacul.
Întîi nu prea-nţelese şi n-avea ce să spuie,
Şi pipăindu-şi fruntea, dădu şi de cucuie.
Sculîndu-se, mai stete, se mai gîndi şi, iată,
S-a luminat la minte dintr-o dată :
— „Nu vrei să-ncapi pe uşă ? O să te bag pe geam,
Cum ne fusese vorba dintîi, cînd mă gîndeam.
Şi ca să fiu mai sigur că poţi intra, aşteaptă.
O să te mut din stînga, acum, în partea dreaptă."
Într-adevăr, schimbată, cu capetele-ntoarse,
Se repezi mai tare şi capul şi-l şi sparse.
A doua izbitură de zid l-a schilodit
Şi a ieşit din lupta cu scîndura, borşit.
— „Ptiu — înjura săracul — mi-a scos din şold piciorul !
Stai că mă pun pe tine cu toporul."
Dar îşi aduse-aminte că n-avea duşumele
Şi că avea nevoie de blăni, nu de surcele.

Cu scîndura în braţe, întîi, nu te gîndişi
Că trebuia să intre pe dungă şi pieziş ;
Al doilea, crezuseşi că-ntoarsă, bunăoară,
O scîndură se face, Păcală, mai uşoară.

PUTINA CU CLEI

Cum se făcuse, cum nu,
Din putina cu cocă el arăta cu pumnu,
Amenînţînd, ca prostul şi-anapoda pe cei
Ce se uitau cum iese şi intră iar în clei.
Căzuse-n coca moale
Şi nu putea din mîzga adîncă să se scoale.
Cum îşi scotea un cap,

Aluneca pe doagă la fund, îndată-n pap.
Venea la suprafaţă
Şi dispărea degrabă. Munceşte, se agaţă,
Şi se sileşte-n van,
Mînjit de lipiciosul săpun şi suliman.
De milă, nişte prieteni, din smîrcurile grase,
L-au scos de păr afară, cînd tocmai se-necase.
În putina cu clei,
El amintea, căzutul, pe unii dintr-acei
Docţi oratori semeţi,
Prinşi între substantive şi verbe, ca-n scaieţi,
Dativul, imperfectul,
Care nu pot să scoată dintr-un discurs subiectul.
Apare o secundă
Şi-ndată cu discursul obiectul se scufundă.
Căscări de ochi, mişcări din subsuori,
Şi pauze n-ajută prea mult pe oratori
S-ajungă la sfîrşit,
Într-un auditoriu tăcut şi-ncremenit.
Limbutului îi vine
Să fugă, să se-ascundă, să leşine.

În proză,-n poezie,
Un dascăl dădea lecţii de chipul cum se scrie.
Însă savantul, dacă
Se pricepea la multe, n-aflase ce să facă,
Vorbind. cu *că* şi *ca,*
Pe care toată vremea şi-alături le ciocnea
De-a dreptul şi de-a-ndoase :
Încît în aşteptarea concluziei frumoase,
Din lecţia-nvăţată,
Se alegeau studenţii la nas cu o găleată,
Şi multe generaţii din ea au mirosit.
Şi cînd scria o carte, din capăt la sfîrşit,
Ideea, aşa-zisă,

Îi lua un teanc de coale şi rămînea nescrisă.
Şi cinci să fi avut,
Le isprăvea pe toate-nainte de-nceput.
De-asemenea spurcate, stilistice belele,
Nu-i vine nimănuia curajul să le spele.

DIHANIA

Era un porc, ţi-o spui şi dumitale,
De patru sute cincizeci de ocale,
Greu cît un bivol, mare cît o vacă,
Scos la vedere-ntr-o baracă,
Să-l ştie lumea, să se mire.
Mult mai presus de orice-nchipuire,
Nu mai putea nici să se mişte.
O nemaipomenită privelişte.
Avea şi-un nume, scris pe-o tablă, care
Îi arăta şi titlurile rare.
Nu le ţin minte, dar înfricoşat,
Intrînd în încăperea lui l-am salutat.
Oricum, intram la un aristocrat.
— „Pe ce-l cunoşti ?“ m-a întrebat sfios,
Un om de rînd.
— „Pe ce ? Păi, pe miros.
Boierii ăştia şi-n ce dau afară
Au un parfum de miere şi de ceară.
Dar uită-te mai bine, ce păcat
Că nu e prinţ în scaun sau barem deputat !
Ştii ce măreaţă-ar fi o adunare
Cu ăsta la tribună, în picioare,
Cînd şi aci, pe resturi bălegate,
E plin de-aşa solemnă majestate ?“

Zi de Obor, oriunde te întorci,
Un tîrg întreg de porci, cu mii de porci ;
Unii grămezi şi alţii, unul, doi,
Purtaţi cu ştreang de laba dinapoi.
Vîrîndu-şi unul capul prin ostreţe
Şi speriat de guşile măreţe
Ce spînzurau ca nişte geamantane,
— „Ce-o fi cu ăsta, frate-meu Ioane ?
Întreabă porcul, cu-o grăire blîndă,
Pe cel ce îl tîra prin tîrg să-l vîndă,
Că-n zilele de marţi şi vineri
Se pomeneau grăind şi porcii tineri.
Dihanie ca asta n-am văzut,
Cît un morman, din cap pînă-n şezut,
Şi-o burtă, doamne ! Nu ştii ce să zici.
Ce namilă, cumetre, de stîrv şi de şorici !"
Pe un părete al odăii lui,
Erau bătute-n cui
Medalii, decoraţii şi certificate.
Porcul fusese o celebritate.

Răspunse omul ce-l purta de sfoară :
— „E cel mai mare porc din ţară,
Dar tot un porc ; atîta doară
Că a mîncat de mii de ori mai gras
Decît purceaua de Ispas,
Mîncarea ta, mîncarea mea şi-a tuturor
Ca să se-ngraşe domnul Rîmător,
Că legea lui e să se umfle el
Şi din răbdarea omului mişel.
Dac-ai băgat de seamă, încinsă peste burtă,
Are şi-un soi de spadă scurtă
În teacă de sidef bătut în piele
Şi presărată-n lung cu peruzele,
El are gogeamite rînză,

Ca să prefacă totul în osînză.
Pe cînd tu morfoleşti coceni şi n-ai ce face,
El a băgat în el copăi şi troace,
Căldări, cazane şi hîrdaie.
Tu, mulţumeşte-te cu paie.
Tu, rîmă-n smîrc şi scurmă,
Că el se-ndoapă cît o turmă.
Fii fericit şi nu mai tot ofta
Cînd creşte el din mămăliga mea şi-a ta."

BIBLIOTECA

Un samsar, odinioară,
De prin Ţara Romînească,
Învăţat voind să pară,
Nu ştia nici să citească.
Dar era samsar avut
Şi da bani cu împrumut.

Să se-apuce să înveţe,
Cum ar face oricine,
Chiar tîrziu la bătrîneţe,
Îi părea că-i de ruşine.
Faima trebuia păstrată
Şi s-ar pierde dintr-o dată.

Avuţia-i duse vestea
Peste ţară şi departe,
Şi prinsese şi povestea
Că era burduf de carte.
Mai putea juca un rol
Dacă s-ar fi dat de gol ?

Ca ţăranul din zicale,
Luase şi el ochelari,
Socotind că pe parale
Ies şi proştii cărturari.
Dar degeaba şi i-a pus
Cînd mai jos şi cînd mai sus.

El credea că banii lui
Pot orice şi dau şi minte,
Că şi slavă orişicui
Pune banul înainte.
Şi se bucura, fudul,
Că strînsese dindestul.

Vorbă dulce, voce blîndă,
Surîzînd cînd împrumută,
El da banii cu dobîndă,
Mulţumit cu suta-n sută.
Nu pe an, că nu e bună,
Suta lui era pe lună.

Numai de iscălitură
Se ferea ca de deochi,
Răspunzînd la-ncurcătură
Că era beteag de ochi.
Una-i să numeri hîrtii
Şi-alta este să le scrii.

În oraş, văzînd prin case
Două-trei biblioteci,
Lustruite şi frumoase,

Cu sculpturi şi bronzuri, deci
Se căia întotdeauna
Că nu are şi el una.

Supărat, s-a chibzuit
Cum s-o aibă, aşadar,
Şi se hotărî-n sfîrşit
Să-şi aducă un tîmplar,
Şi a dat de la-nceput
Peste unul priceput.

Îl tocmi să-i scoată-ndată
Din rîndea şi dălţi, frumos
O bibliotecă lată
De mahon cu abanos
Şi sidef, cum alta nu e
Şi cu chei, să se şi-ncuie.

— „Să mi-o faci cît un părete —
Zise, răzimat în cot —
Şi, ascultă-mă, băiete,
Mă-nţelegi, cu cărţi cu tot,
Pe tipicul cunoscut,
După cum am mai văzut,

Cu cotoare poleite
Şi cu titluri mari, pe piele,
Cu chenare, ţine minte,
Jos cu literele mele —
Ţi-am mai spus cum mă numesc —
Şi cu semnu-mi boieresc.

Vreau o mobilă de lux,
Cu sertare şi vitrine.
Du-te la geamgiul Fuchs
Şi să-i spui că-i pentru mine.
Te-nţelegi din trei cuvinte :
Sînt în firmă preşedinte."

Cărturarul dintr-o dată,
Mîndru, fericit şi demn,
Le avu dintr-o bucată,
Poliţe şi cărţi de lemn.
Toată spiţa-i boierească
Va avea ce să citească.

GÎSCA INSPIRATĂ

Erai o gîscă şi tu, ca gîştele, mă rog,
Şi te vedeam voioasă, la prînz şi pe la toacă,
Cu gîtul lung, din guşe, cu pasul pintenog,
Scăldîndu-te-ntre raţe cu gîştele-ntr-o troacă.

Ca să-ţi grăbesc ouatul, ţi-am şi ales gîscanul,
Din toţi cel mai destoinic, în cîrd, dintre bărbaţi,
Dar tu, în loc de ouă, o vară şi tot anul
Mi-ai pardosit ograda, cîntînd, cu găinaţi.

Cînd s-a ivit un vultur, pe cer te-ai vrut hultană,
Să zbori şi tu în slavă ca el, fudulă ţaţă.
Din aripile-ntinse îi lunecase-o pană
Şi-o încercai, căzută la tine-n cotineaţă.

PĂIANJENUL NEGRU

Îl simţi cum te pîndeşte din pînza lui de aur
Păianjenul cel negru, cu genele de taur.
Corect în redingotă, joben, mănuşi, monoclu,
Îşi face meşteşugul, discret, de mare cioclu.
Pe un gherghef cît ţara, ascuns într-un fotoliu,
Nebănuit îi ţese zăbranicul de doliu.
El nu tocmeşte mortul, bucată cu bucată,
Ca firmele de piaţă, ci ţara dintr-o dată.
Şi fără suferinţe şi lacrimi, ci la rece,
Tocmeala se urzeşte între mai-mari, vreo zece.
Ca bănuiala dreaptă din zvon să nu se nască,
El împlineşte slujba stăpînilor, de mască,
Împarte miliardul cu ei în părţi egale :
Atît la sută mie, şi restul dumitale.
Contractele cu ţara sînt sacre şi legale.[...]

El are fabrici multe, întinse-n sus şi-n jos.
Afacerea e bună, cîştigul e frumos,
La una face gaze de oftică şi tuse,
De-nec sau de orbire, precum i se ceruse ;
La altele, obuze, cartuşe, mitraliere.
Slăbeşte talpa ţării, el creşte în putere.
Dar cînd se-ngroaşă gluma şi se aprinde casa,
Se-adună ceata-ntreagă şi-o ia la sănătoasa.

La mii de poşti departe şi peste zeci de graniţi,
El ne-a cărat avutul în doniţe şi baniţi.
Departe, peste ape mai multe, şi-un ocean,
Că ţara pute-a oaie, a vacă şi-a cocean.
Păianjenul gîndeşte... în noua lui uzină,
A născocit o altă, mai crîncenă maşină.

I-au izbutit maşina şi ritmul ideal.
I-aruncă-n guri văpaie, cărbune şi metal,
Şi scoate pe grătare, în serii lungi şi-n şir,
La fiece secundă, din ea un cimitir.
Eu îţi urez, paharul în mînă cînd l-ăi strînge,
Să-mi sorbi în vin otravă şi-n fund să dai de sînge.

Dihania-mbrăcată în platoşă şi zale,
Flămîndă să ucidă, dă lumii iar tîrcoale,
Şi iar i se năzare
C-aude zvon, şi tropot, şi huiet dintr-o zare.
Am învăţat în vreme ce-ascunde grija asta :
Se pregătesc în taină durerea şi năpasta.
Cînd va voi norodul minţit să o doboare
Dihania flămîndă, cu bîte şi topoare ?

Li-i rîndul să vorbească şi oamenii de rînd
Ieşiţi în răzvrătire, mulţimi, ca din pămînt,
Şi, hotărîţi la faptă, să lepede din lege
Pe cei ce-aduc războiul, să-i prindă şi să-i lege,
Şi, puşi în cuşti pe roate, tîlhari nebuni şi fiare,
Să-i poarte-n huiduială prin ţări şi prin popoare.

TÎLHARUL PEDEPSIT

Într-o zi, prin asfinţit,
Şoaricele a-ndrăznit
Să se creadă în putere
A prăda stupul de miere.

El intrase pe furiș,
Strecurat pe urdiniș.
Se gîndea că o albină-i
Slabă, mică și puțină,
Pe cînd el, hoț și borfaș,
Lîngă ea-i un uriaș.

Nu știuse că nerodul
Va da ochii cu norodul
Și-și pusese-n cap minciuna
Că dă-n stup de cîte una.

Roiul, cum de l-a zărit
C-a intrat, l-a copleșit.
Socoteală să-i mai ceară ?
Nu ! L-au îmbrăcat cu ceară
De la bot pînă la coadă,
Tăbărîte mii, grămadă,
Și l-au strîns cu meșteșug,
Încuiat ca-ntr-un coșciug.

Nu ajunge, vream să zic,
Să fii mare cu cel mic,
Că puterea se adună
Din toți micii împreună.

G. TOPÎRCEANU

(1886—1937)

Născut la București, dintr-o familie de mici meșteșugari, G. Topîrceanu începe a scrie și să publice încă de pe băncile școlii. După absolvirea liceului este nevoit să devină funcționar, frecventînd însă concomitent Facultatea de litere. Debutînd în adolescență la foaia literară Duminica și la Revista noastră, poetul colaborează la Viața literară și artistică, Ramuri și Viața socială. În 1911 trimițînd o parodie la Viața românească, Ibrăileanu îl socotește un talent promițător și îl cheamă la Iași ca subsecretar de redacție al revistei.

În 1916 apare volumul Balade vesele, urmat de Parodii originale, care îl consacră ca poet liric, plin de vervă și umor. Între timp, începe Facultatea de filozofie, dar trebuie s-o întrerupă pentru a pleca pe front. Se reîntoarce după doi ani de captivitate cu convingerile antirăzboinice și antimilitariste întărite de mizeriile suferite în campanie și prizonierat. Într-o serie de articole și poezii și în volumele de proză În Gheara lor, Amintiri din luptele de la Turtucaia, el se ridică hotărît împotriva războiului.

În 1919 conduce alături de M. Sadoveanu revista Însemnări literare, colaborare care cimentează și mai mult relațiile de prietenie între cei doi scriitori. După război, continuă să publice în paginile Vieții românești și, alături de edițiile revizuite și îmbogățite ale Baladelor și Parodiilor, îi apar noi volume de versuri și proză: Migdale amare, Scrisori fără adresă, Pirin-Planina și începutul romanului Minunile sfîntului Sisoie. După ce, bolnav, părăsește în 1930 redacția Vieții românești, prezența sa în lumea literară este tot mai rară.

În 1936, în ciuda sănătății șubrezite, scoate împreună cu Sadoveanu și G. T. Popa revista Însemnări ieșene, unde manifestă o poziție democratică fermă. Moare la Iași.

Alături de versurile sale în care persiflarea și autoironizarea se-mpletesc cu lirismul, Topîrceanu scrie o serie de poezii satirice printre care se găsesc și un număr de fabule. Atitudinea net

antimonarhică a poetului din Singur *şi din scenariul neterminat* Papură-vodă *este ilustrată şi de reuşita fabulă* Leul deghizat. *De manierele aşa-zis aristocratice şi îngîmfarea reprezentanţilor „înaltei" societăţi, scriitorul îşi bate joc în* Cîţi ca voi, *precum şi în fabulele scrise în limba franceză. Prin noile lui procedee artistice în domeniul fabulei, Topîrceanu contribuie la îmbogăţirea stilului ei, la încetăţenirea calamburului, jocului de cuvinte, poantei neprevăzute care se include arsenalului de mijloace al fabulei actuale.*

BIVOLUL ŞI COŢOFANA

Pe spinarea unui bivol mare, negru, fioros,
Se plimba o coţofană,
Cînd în sus, şi cînd în jos.
Un căţel trecînd pe-acolo s-a oprit mirat în loc :

— „Ah, ce mare dobitoc !
Nu-l credeam aşa de prost
Să ia-n spate pe oricine...
Ia stai, frate, că e rost
Să mă plimbe şi pe mine !“

Cugetînd aşa, se trage îndărăt să-şi facă vînt,
Se piteşte la pămînt
Şi deodată — zdup ! — îi sare
Bivolului în spinare...

Ce s-a întîmplat pe urmă nu e greu de-nchipuit.
Apucat cam fără veste, bivolul a tresărit,
Dar i-a fost destul o clipă să se scuture, şi-apoi

Să-l răstoarne,
Să-l ia-n coarne
Şi cît colo să-l arunce, ca pe-o zdreanţă, în trifoi.

— „Ce-ai gîndit tu oare, javră ? Au crezut-ai că sînt mort?
Coţofana, treacă-meargă, pe spinare o suport
Că mă apără de muşte, de ţînţari şi de tăuni
Şi de alte spurcăciuni...
Pe cînd tu, potaie proastă, cam ce slujbă poţi să-mi faci ?
Nu mi-ar fi ruşine mie de viţei şi de malaci [1],
Bivol mare şi puternic, gospodar cu greutate,
Să te port degeaba-n spate ?...“

BOIERUL ŞI ARGATUL

Un boier, călare pe-o frumoasă iapă,
Trebuind să treacă într-un loc o apă
Peste-o punte-ngustă — şi fiind grăbit,
Şi-a chemat argatul şi i-a poruncit :
— „Ia-mi în spate iapa
Şi mi-o trece apa !“
— „Nu pot“, zice omul lăsînd nasu-n jos.
— „Hm !“ făcu boierul foarte mînios :

„Leneşul la toate
Zice că nu poate...“

1 *Malac* — pui de bivol.

LEUL DEGHIZAT

Leul s-a-mbrăcat odată
Într-o piele de măgar,
Să colinde ţara toată
Din hotar pînă-n hotar,
Ca să vadă cum se poartă lupii (marii dregători)
Cu noroadele-i blajine de supuşi rumegători.

Deci, trecînd el într-o seară la o margine de crîng,
Ca un biet măgar nătîng,
Nişte lupi, cum îl văzură, se reped la el pe loc.
Şi-ntr-o clipă îl înşfacă, grămădindu-l la mijloc.

— „Staţi, mişeilor ! Ajunge, — că vă rup în dinţi acuşi !
(Strigă leul, apărîndu-şi pielea cea adevărată)
Astfel vă purtaţi voi oare cu iubiţii mei supuşi ?...“

Lupii, cunoscîndu-i glasul, îndărăt s-au tras pe dată,
Şi de frică se făcură mici, ca nişte căţeluşi.
— „O, măria-ta ! Iertare !
Zice cel mai diplomat,
Semănai aşa de tare
C-un măgar adevărat...“

CÎŢI CA VOI !...

Sus, pe gardul dinspre vie,
O găină cenuşie
Şi-un cocoş împintenat
S-au suit şi stau la sfat :
— „Ia te uită, mă rog ţie,
Cît de sus ne-am înălţat !“

Şi, deodată, cu glas mare,
Începură amîndoi
Să cotcodăcească-n soare :
— „Nimeni nu mai e ca noi !“

Dar de sus, din corcoduş,
Pitulîndu-se-ntre foi,
Mititel şi jucăuş,
Le-a răspuns un piţigoi :

— „Cîţi ca voi !
Cîţi ca voi !...“

CIN' S-A FRIPT CU CIORBĂ...

Fratele nevestei unui negustor
A venit odată pe la casa lor,
Zicînd că la noapte, mîine, cine ştie,
Are gînd să plece în călătorie

Şi că, prin urmare,
Vine să-şi sărute sora la plecare.
— „Ba să nu pui gura pe nevasta mea —
A strigat bărbatul — că intri-n belea !“
— „Şi de ce să nu pun gura, măi cumnate,
Cînd ştii că mi-e soră şi că eu i-s frate ?“
— „Poţi să-i fii şi tată — zice omul, scurt —
Cin' s-a fript cu ciorbă, suflă şi-n iaurt.“

MICROSCOPICĂ

Cînd pleca odată la război un om,
I-a strigat o cioară dintr-un vîrf de pom :
— „Du-te la bătaie, pentru ţară mori
Şi-ţi va da nevasta un copil din flori.“
Omul,
Auzind acestea, n-a mai vrut să plece.
Deci a fost la urmă, fiindc-a dezertat,
Condamnat la moarte şi executat.

M o r a l a :
Cine crede tot ce-i spui
Este vai de capul lui.

VICTOR EFTIMIU

(n. 1886)

S-a născut la Bobovitza în Albania. Pînă la opt ani învață carte grecească, apoi continuă școala la București. Își începe activitatea literară în anii 1905 — 1906 ca romancier și dramaturg deosebit de productiv. Se ocupă de activitatea teatrală, fiind în cîteva rînduri director al teatrelor din Cluj și București. Publică numeroase volume de poezie, proză și teatru. Dintre piesele sale cele mai cunoscute sînt: feeria dramatică Înșir'te mărgărite *(1919) și* Omul care a văzut moartea *(1928). După 23 August, ales academician pentru contribuția sa pe tărîmul literaturii romîne, el își continuă activitatea pe tărîmul poeziei, dramaturgiei și basmului pentru copii.*

Fabulele în Proză ale lui V. Eftimiu, scrise în perioada dintre cele două războaie, se remarcă prin originalitatea conflictului și mai cu seamă a poantei.

CARAVANA ŞI CÎINII

Caravana trecea şi cîinii lătrau.

Argatul spuse conducătorului de cămile :

— „Stăpîne, îngăduie-mi să-i iau la goană."

— „Lasă-i în pace, fătul meu, răspunse bătrînul înţelept.

Cîinii latră, caravana trece !"

*

Şi cîinii lătrau mereu.

Spăimîntate de urletele lor, cămilele se opriră, scuturîndu-se, gata-gata să-şi răstoarne încărcăturile de marfă.

— „Aveai dreptate, fătul meu, zise moşneagul. De la început trebuia să sfărîmăm dinţii cîinilor ăstora !"

Cîinii latră, caravana se opreşte.

*

Ajutat de ucenic, bătrînul conducător luă la goană haita şi-o risipi, răsucind vînjos toiagul său de corn.

Cu fălcile însîngerate, cîinii se depărtară, lătrînd mereu, schelălăind din ce în ce mai slab, aproape miaunînd, ca pisicile.

Şi caravana porni din nou la drum, spre orizontul albastru.

Morala:

Cîinii latră, caravana trece, dar tot a pierdut cîteva ceasuri din drum.

VRABIA ŞI ŞORICELUL

Şoricelul zise vrabiei :

— Surioară, cît mi-eşti de dragă ! Eşti tot aşa de micuţă ca mine şi de aceeaşi coloare. De cîte ori te văd coborînd din pom după grăunţe, mi se pare că sînt eu, cînd mi-or creşte aripioare.

— N-or să-ţi crească aripi niciodată ! îi răspunse vrabia, cu dispreţ.

Eu nu sînt sora ta, şi te rog să nu-mi mai spui aşa. Se prea poate să fiu tot aşa de micuţă ca tine, să mănînc aceleaşi grăunţe şi să am aceeaşi coloare, dar nu uita că eu zbor, cîtă vreme tu eşti un şoricel nevrednic.

Pe noi nu ne leagă nimic, nu ne apropie măcar. Şi n-o să fim alături niciodată !

Morala:

Am uitat să vă spun că această convorbire avea loc în stomacul unei pisici.

TUDOR MĂINESCU

(n. 1892)

S-a născut la Caracal. Tatăl său a fost funcţionar de poştă. Urmează Facultatea de drept, pe care o absolvă la Iaşi, după primul război mondial.

Debutează la revista Scena *în 1917 apoi colaborează la* Însemnări literare, Viaţa romînească, Adevărul literar *şi publică volumele de poezii :* O picătură de parfum, Surîs, Flori şi ghimpi *etc.*

După 23 August îşi continuă activitatea poetică la diverse reviste. În ultimul său volum satiric Muzică uşoară *se găseşte şi un ciclu de fabule.*

OMUL ŞI PURICELE

Un purice, sărind cum sare
Oricare purice, oricare,
Pe trupul unui om ce sta întins
În patul pregătit pentru culcare,
A fost de omul nostru prins,
Şi-n supărarea lui firească,
Cu mîna grea şi-ntărîtată
Vru să-l strivească.
Dar puricele dintr-o dată
Începe să vorbească :
— Ce vrei acum să faci nu-i bine !
De ce să mă ucizi pe mine ?
Pedeapsa asta-i mult prea dură,
Pentru o simplă-nţepătură
Şi pentru-un pic de sînge, poate...
De-aş fi un animal şi eu,
Un lup înfometat, un leu,
Aş înţelege
Această ne-ndurată lege ;
Dar eu sînt, vai ! atît de mic,

Şi-aproape n-am făcut nimic.
— Nu, purice, nu-i chiar aşa,
L-a întrerupt pe cînd vorbea.
Sînt alţii mulţi, mai mici ca tine,
Nici nu se văd,
Şi tocmai de la ei ne vine
Atît prăpăd !
Sînt paraziţi
Afurisiţi,
Şi-i nimicesc fără cruţare !...

Eu nu ştiu cum s-a terminat
Colocviul ăsta cam ciudat,
Dar ştiu că omul meu trudit
Acuma doarme liniştit.

CAMIL PETRESCU

(1894—1957)

Camil Petrescu studiază la Bucureşti, obţinînd titlul de doctor în litere şi filozofie. Debutînd în literatură, s-a remarcat ca dramaturg, prozator, poet şi publicist în anii care au urmat primului război mondial. Cu toate rezervele manifestate de cercurile oficiale, romanele sale Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război, Patul lui Procust *şi piesele* Suflete tari, Jocul ielelor, Danton, Act veneţian, Mitică Popescu, Mioara *şi altele se numără printre operele cele mai însemnate ale literaturii noastre dinainte de 23 August. După eliberarea ţării, Camil Petrescu, atingînd a treaptă superioară în creaţia sa, publică piesa de teatru* Bălcescu *şi romanul* Un om între oameni, *o amplă şi impresionantă frescă a luptei revoluţionare de la 1848.*

Scriitorul s-a îndreptat cu totul incidental către domeniul fabulei; Sonetul fabulă *apărut în 1916 este îndreptat împotriva militarismului, temă însemnată a operei sale, şi pe care o regăsim frecvent şi la alţi scriitori satirici ai vremii, de pildă în* Sonetul fabulă *al lui Ranetti.*

SONET

(Fabulă)

Psalmodierea nentreruptă-a ploii
E tristă ca un cîntec de-ngropare,
Iar cei ce trec pe străzile murdare
Sînt palizi şi tăcuţi ca şi strigoii.

Tăcuţi visează-n jilţuri solitare,
Martirii vremii rele şi-ai nevoii,
Boemii pesimişti — şi chiar eroii
Gîndesc la ţările scăldate-n soare.

Odaia friguroasă,-ntunecată,
Se pare o cavernă cuaternară
Din care tot nu se topiră sloii.

Şi-n timp ce lumea pare condamnată
De valul unui nou potop să piară,
E uimitor ce veseli sînt broscoii.

OTILIA CAZIMIR

(n. 1895)

Otilia Cazimir, pe numele ei adevărat Alexandra Gavrilescu, s-a născut la Cotul Vameşului, lîngă Roman. Din tinereţe a făcut parte din cercul Vieţii romîneşti *ieşene, împărtăşind concepţiile democratice despre artă ale lui Ibrăileanu, Sadoveanu, Topîrceanu. Simţindu-se atrasă de literatură încă de pe băncile şcolii, eleva sfioasă trimite sub anonimat în 1912 cîteva versuri la redacţia revistei* Viaţa romînească. *În perioada dintre cele două războaie au apărut cîteva volume de versuri şi proză ale scriitoarei, dintre care amintim* Lumini şi umbre *(1923),* Fluturi de noapte *(1926),* Din întuneric — Fapte şi întîmplări adevărate din carnetul unei doctorese *(1928),* Grădina cu amintiri *(1929),* În tîrguşorul dintre vii — *1939.*

După 23 August, Otilia Cazimir şi-a continuat munca de creaţie în domeniul literaturii originale şi în special al literaturii pentru copii : Baba iarna intră-n sat *(1954),* Versuri *(1957),* Poezii *(1959), traducînd în acelaşi timp cu măiestrie opere ale scriitorilor ruşi şi sovietici* (Kuprin, Gorki, Tolstoi, Fedin, Kataev, Gaidar, Marşak, Mihalkov *etc.).*

Scrisul ei se caracterizează prin delicateţe şi feminitate, printr-un profund simţămînt al naturii, prin gingăşia cu care ştie să evoce universul miniatural. Înrudită cu persiflarea lirică din opera lui Topîrceanu — profesorul de literatură şi prietenul drag al Otiliei Cazimir — ironia duioasă este unul din mijloacele preferate ale scriitoarei pentru a transmite zîmbind sentimente grave, pentru a zugrăvi personaje şi situaţii. Această ironie jucăuşă este şi trăsătura de bază a ciclului ei de fabule pentru copii.

FIECARE CU CE-I PLACE...

Pe strada mea se aciuase,
Trăind şi el pe lîngă case,
Un animal domestic anonim
(Din neamul celor despre care, cînd vorbim,
Nu prea obişnuim
Să-i spunem chiar pe nume...)
Călca greoi, pufnind anume,
Ca un sifon,
Purta codiţa tirbuşon,
Era grăsun, cu capul mic,
Şi-n loc de epidermă-avea şoric.

Şi toată ziua stînd sub scară,
El aştepta, trăgînd pe-o nară,
Vreo adiere culinară...
Dar într-o zi, printre ostreţe
(Cînd poate că era flămînd),
Văzu o fată culegînd
Mixandre şi garoafe creţe
Şi mormăi, strîmbînd urît
Din rît :

— „Ce gust la dînsa, ce oroare !
Auzi, să duci la nas o floare...
O ghindă, zic şi eu. Sau jir,
Sau vreun bostan,
Sau altceva...

Dar să culegi un trandafir ?
Să zici, barem, că l-ar mînca...
Deşi trăiesc ca un golan,
Eu sînt, de felul meu, de neam
După bunic mi-s rasă York,
De gras ce sînt abia mă-ntorc —
Dar gusturi pervertite n-am,
Cu toate că-s aşa de porc !
Iar cînd e vorba de mîncare,
Cu omul d-aia nu mă-mpac :
Că eu, dacă mănînc o floare
(De-i crin, de-i roză, de-i zambilă)
Îmi vine rău de la stomac !...“

Şi scuturîndu-şi lung, cu silă,
Urechea bleagă ca o toartă,
S-a-ntors şi s-a tot dus pe poartă.

M. BRESLAȘU

(n. 1903)

S-a născut în Bucureşti, unde a urmat liceul „Spiru Haret". Apoi şi-a continuat studiile la Paris, unde a terminat dreptul şi Schola Cantorum.

Bun cunoscător al muzicii, el însuşi cronicar muzical şi compozitor, s-a remarcat de la început prin sensibilitatea şi armonia versului. Primul său poem de largă respiraţie Cîntarea cîntărilor *(1938), scris pentru cor şi orchestră, l-a consacrat ca pe un poet remarcabil, de un profund umanism. După 23 August a dus o neobosită activitate publicistică, literară şi cetăţenească. Din poeziile sale, publicate în ziare şi reviste, scriitorul, datorită deosebitei sale exigenţe, nu a strîns decît puţine în volum. În perioada de după eliberarea ţării a publicat* Nişte fabule *(1946),* Cîntec de leagăn al Doncăi *(1953),* În tîrg la Iaşi 1917 *(1955),* Dialectica poeziei *(1958), precum şi cîteva plachete de versuri pentru copii. Poeziile sale, caracterizate printr-un suflu liric şi o vervă satirică spumoasă, dezbat în majoritatea lor, probleme de actualitate din societatea contemporană. Poetul manifestă pentru fabulă o puternică înclinaţie. Contribuţia lui după 23 August este foarte însemnată în acest domeniu.*

DE CE „NIȘTE“ FABULE ?

(Variantă pentru cei mici)

Cine are patru labe, coadă și bot
și-și întovărășește stăpînul peste tot ?
Cine roade oase și latră
cînd te vede ridicînd o piatră ?
Cine face hau-hau
Cînd aude miau-miau,
și e uneori fox și alteori mops,
și sare peste băț cînd i se strigă : „Hops“ ?!
Cine face sluj și aport — și mușcă,
și schelălăie și șade-n cușcă ?

— „Nu știu“,
răspunde pușiu !...
— „Dar cine are-o tinichea de coadă ?...“
— „Aha !
De ce nu mă-ntrebași de la-nceput așa !
(spune micul cititor frecîndu-și mîinile).
Acum l-am recunoscut : e cîinele !“

*

Puiul meu drag, nu e nici o scofală
să recunoşti „adevărul“ după „morală“,
după această bucată de tinichea
strălucitoare şi zornăitoare,
atîrnată de coada unei istorioare
dar care e străină de ea !

Vai, acest soi
De-nvăţătură
care îţi pune mura-n gură
face din tine-un maimuţoi !
Tîlcurile caută-le şi găseşti-le
tu singur, cercetînd poveştile
— gînd cu gînd, cuvînt cu cuvînt —
şi dibuie-le unde sînt
şi care sînt... şi dacă sînt !

Degeaba scriu, micuţul meu tovarăş,
dacă nu scrii şi tu povestea iarăşi :
tot ce-au spus alţii înaintea ta
trebuie să cîntăreşti cu mintea ta !

Căţelu-l recunoşti după lătrat
şi boul după muget...
Da-n graiul omului adevărat
nu-i numai glas, ci e şi cuget !

POETUL

Într-un cerc restrîns (mersese cu restrînsul
că-l restrînsese numai la dînsul)
îşi spunea poetul — vorbind despre sine :
— „Natura m-a-nzestrat atît de bine,
încît îmi ajung, în orice privinţă,
EU — UNUL — MIE ÎNSUMI, cu prisosinţă !
Sînt singur : zăcămîntul, meşteşugul,
uneltele, efortul şi belşugul !

Cobor în Mine
ca alţii în mine,
dibui minereul
răvăşindu-mi Eul,
Eu sînt minerul
care scoate fierul ;
Eu, gospodarul
care face carul ;
Eu, cărăuşul
care sui urcuşul
eu metalul brut,
încrustat în piatră
dintru început,
ca să fac din el
cuţitul de-oţel
şi astfel, încununîndu-mi cazna,
să fiu, tot *Eu,* plugarul, plugul, brazda
şi...

Precum vedeţi, o luase razna !

*

— Mă iartă zic — şi mă apropiu
de-această Confederaţie pe cont propriu,
ia spune-mi, ca să te-nţeleg,
preafeluritule coleg,
de unde iei mata... sămînţa, pentru cînturi ?"
— „?"
— „Ori te pomeneşti
că eşti
...şi cele patru vînturi ?"

CERBUL

Văzut-aţi oare voi, în fapt de lună,
cum trec în pîlcuri mlădioase, cerbii
şi leagănă-ncrengata lor cunună
peste oglinda argintie-a ierbii,
parc-au pornit tufişuri desfrunzite ?

Nu i-aţi văzut ? Nici eu. Din auzite
ştiu însă foarte multe despre cerbi :
că-s animale blînde (nu-mblînzite),
că-s veşnic umezi ochii lor superbi...

Şi că mă bate-un gînd de la o vreme
să le dedic un ciclu de poeme
în stilul încîlcit din strofa-ntîi !
...Dar fabulistul vine să mă cheme
să-mi pipăi iar pămîntul sub călcîi...

*

Spunea un clasic din antichitate :
„Sfîrşitu-ncornorează orice op..."
Aş crede-o, zău, de n-ar fi din păcate
cununa cerbului — ca să-mi arate
că tocmai „spre sfîrşit" mai e un hop !

...Ce mîndri-s puii cînd încep să crească
sub pielea frunţii fragedele boabe...
Cu cîtă bucurie tinerească
privesc minunea noii lor podoabe
(o-arată fiecărui pîrîiaş...).

Cînd prind cornițele să-nmugurească
deschid cu ele, prin huceag, făgaş,
le-ncearcă la hîrjoană şi la harţă —
şi-n taină — şi le-ascut de orice scoarţă !

...Dar trece vremea harţei şi-a hîrjoanei,
Se-nvolburară crengile coroanei
şi-i numeri anii după spiţa lor...
E tot mai trează, vai, beţia goanei
Şi-n apele bătrînului izvor
nu mai încap chenarele icoanei...

Îl crezi pe treapta Marii-Ncununări
că reazimă tot cerul, pînă-n zări !
O, nu ! le prăvăleşte peste dînsul...
Descumpănit icneşte pe cărări —
şi-abia atunci îl podideşte plînsul.

S-au îngustat potecile-ntr-atît ?
S-au îndesit — s-au îngroşat copacii ?
Şi zare-atît de jos a coborît ?
...Se-mpleticeşte-n ramul mohorît
şi-ncremenit — adulmecă gonacii...

O, unde e sprinţara primăvară ?...
De-atîtea crengi şi-atîtea-ncrengături
s-a prefăcut podoaba în povară
şi-i prizonierul propriei păduri !

— Bătrîne bard, să nu păţeşti ca cerbul
împodobind — şi-mpovărîndu-ţi verbul !...

MORALĂ FĂRĂ FABULĂ

„E vorba de-oricine
...afară de mine !"

Aşa este omul !
Refuză pilula !
Contestă simptomul,
face ipoteze
...şi-i veşnic dispus ca
să-şi fure căciula,
să nu aibă musca
pe ce să se aşeze !

Cum se naşte morala fabulei

Sînt mulţi — şi nu numai copii ! —
fervenţi lectori de Esopii
cari nu văd TÎLCUL noului
în spatele eroului
(al personajului — ales
să dea închipuirii ghes...)
ci, din păcate,
par să-i cate
moralei baştina şi spiţa
cum spune, pudică, mămiţa :
în însuşi ciocul... unei berze,
sub însăşi frunza... unei verze !

LA POARTA FABULEI

La poarta fabulei bătură
În zorii zilei trei drumeţi.
Ieşi Esop în bătătură :
— „Cine sînteţi ? ... Unde sînteţi ?
Aud o triplă tevatură
dar de văzut — nu vă vedeţi !"
Cei trei răspunseră semeţi :
— „Eu sînt Atomul de Uraniu [1]
şi mi se pare foarte straniu
că — specialist întru jivine —
nu mă primeşti cum se cuvine !"

1 *Uraniu* — element radioactiv.

Al doilea spuse : — „Eu sînt Thoriu [1]
îs deopotrivă de notoriu
cu-acest coleg,
cu-acest amic,
şi nu-nţeleg
şi nu-mi explic,
cînd ne cunoaşte-o-ntreagă lume,
cum nu ne ştii măcar din nume ?“

— „Eu sînt Actiniu [2] zise grav
al treilea (parcă mai firav).
Deşi mai greu de scos din fire
decît cei doi amici ai mei,
consider totuşi o jignire,
total lipsită de temei,
că-n loc să dai în lături poarta
voios de ce-ţi aduse soarta,
ne ţii aici pe cîteştrei
ca trei viţei
În faţa ei !“

— „Destul cu-atîta căciuleală !
răcni un nou venit, din drum.
Intrăm, pe bună învoială,
ori facem totul praf şi scrum !

Se pare c-ai fost sclav pe vremuri
şi nu-nţeleg, sărman bătrîn,
cum nu te pleci şi cum nu tremuri
în faţa noului stăpîn !

---

[1],[2] *Thoriu, actiniu* – elemente radioactive.

Cine sînt eu ? Sînt Neutronul
de Hidrogen, şi stau pe tronul
magnificului nostru ev.
Domin pămîntul şi Olimpul
şi-s «primul» încă de pe timpul
tabelei lui Mendeleev !

Grăsunii ăştia par dispuşi
să se mai poarte cu mănuşi !
Eu nu-s făcut să bat la uşi...
Cred că-n sfîrşit te vei decide !
E-n interesul tău !
Deschide !
Altminteri, zău,
că e de rău !"

— „Cine vorbeşte de prăpăd !
Ce specii mi-a fost dat să văd !
spuse ilustrul fabulist
c-un ochi rîzînd
şi altul trist.
Ce vreţi ? Ce gînd
vă mînă-ncoace,
spre Cartea mea cu Dobitoace ?"

— „Noi personal nu vrem nimica —
reluă focosul şeptilici —
dar cei cari ne-au trimis aici
găsesc că... prea lipseşte frica
din educaţia celor mici !

Firește-apar în genul «comic»
reviste cu subiect atomic
și cu orori
ce fac furori !

Pe-o scară tot mereu lărgită
ne-agită cei care se-agită...
Dar FABULA, adeseori,
rămîne forma îndrăgită
a celor mai mărunți lectori.
Și-ar fi un minunat mijloc
de-a-i învăța cum să se poarte,
că mod de viață, mod de moarte
sînt toate chestii de noroc
...dar prea s-a poticnit în loc
și copilașilor, de veacuri,
le îndrugați aceleași fleacuri...

La urma-urmei, ce le-arată
morala voastră timorată ?
Oare gîndiți că pot să-i sperie
gugumănii de astea-n serie ?"
— Un leu mîncînd o căprioară !
— Un ditai lupul, o mioară !
— Un șoim rotind din înălțime
dup-o rățușcă !
— Ce cruzime !
Mai bine zis
ce basm, ce vis,
ce atmosferă de idilă !

Cetind, la fiecare filă
îți vine să le plîngi de milă...

nu victimelor — ci întîi
acestor asasini lălîi,
şi-apoi naivei clientele
a sarbădelor bagatele
cu care-adorm la căpătîi !

— „Venim s-aducem prospătură
în colbuitul vostru gen !
Mai sînt exemple în natură ! —
ţipa ţîfnosul Hidrogen !

Şi deşi n-avem colţi, nici gheare,
ni se cuvine primul loc
printre sălbăticiuni şi fiare !
Deschide ! Ori ne facem... foc !
E demnitatea noastră-n joc !“

— Voi, graşilor, tu, slabule,
răspunse mînios Esop
cătînd la ei prin microscop,
vreţi să intraţi în fabule,
să-mi complectaţi străvechiul op ?

Ei, n-am ce zice, nobil scop !
N-au bieţii oameni să îndure
destule-n junglă şi-n pădure —
năpîrci, scăpate la potop ?

...De v-aş lăsa, aţi cotropi
şi basmele pentru copii
cu noi urgii şi căsăpii,

cu cele mai perverse zvonuri,
pe cele mai diverse tonuri !“

— „Urgia noastră nu-i un zvon !
Vezi Hiroşima ! Vezi Bikini !
Şi de vrea bunul Pentagon,
ca mîine ne-or purta rechinii
prin apa tulburată-a Chinii !

Urlau pigmeii peste şanţ
în culmea furiei lor demente :
— „Întreaga «reacţiune-n lanţ»,
din cele şase continente,
aşteaptă să intrăm în danţ...
şi după cîteva momente
nu dăm pe globu-ntreg — un sfanţ.“

La zgomotul acestei prafturi,
treziţi din somn, au fost atraşi
— şi, năpustindu-se din rafturi,
făcură cerc la cîţiva paşi
în jurul clasicului gîrbov —
cîţiva din marii lui urmaşi
ca Fedru, La Fontaine şi Krîlov
— şi alţii, mai mărunţi breslaşi...

Iar după ei, perechi- perechi,
s-au strîns grămadă,
în „ogradă“
jigăniile — doar urechi
şi ochi, s-audă şi să-i vadă
pe invizibilii din stradă !

„Sute de mii de morți ! Ruine !
Sate și orașe ! Alelei !“

— „Rușine — le-a strigat, rușine !“
cel mai sălbatic dintre lei...
Un linx cu inima mai slabă
Și-acoperi un ochi cu-o labă.
— „O bată-i... !
a strigat pantera,
ce încărcată-i
atmosfera !“
Și-un tigru, dintre cei mai șui,
și-a alungat micuții pui
ca să-i ferească de acele
exemple — după dînsul — rele !

— „V-am ascultat din fir în păr ! —
vorbi, zburlindu-și coama, leul —
și era cît pe-aci să săr,
văzînd ce lesne ia nucleul
morala fabulii-n răspăr !
Nici eu nu mă hrănesc cu poame,
dar nu ucid cînd nu mi-e foame
sau sînt silit să mă dezbăr
de unul care-mi vrea ruina
și-mi cotropește vizuina !
Voi — vreți prăpăd, într-adevăr,
de dragul florilor de măr ?
Chiar cei crescuți în crunta lege
a junglei nu pot înțelege
ce vreți !
Că doară, fiecare
c-un purice-ar avea destul

o viaţă-ntreagă de mîncare
şi încă ar muri sătul...
Sau e pe glob vreun animal
să vă vrea răul... «personal» ?

...Încît te-ntrebi, cînd stai şi cugeţi,
cine vă-mpinge să distrugeţi
pe lîngă «mări şi continente»
şi... nişte fiare inocente ?"

— „Aşa e !" au sărit de colo,
dezlănţuiţi ca un atom,
eroii epici... întîi solo,
apoi în duo
şi în trio
cu „Huideo", „Huo"
şi „Adio"...
şi-au explodat, în cor : „*Go home !*" [1]

Ei ? Ce era să faci acuş ?
În faţa-acestei noi psihoze,
Esop strigă odată : „cuş !"
Şi toţi porniră la culcuş...
care în texte, care-n poze !

Cît despre marii mititei
se dezumflaseră şi ei
şi erau cît pe-aci să plece,
abandonînd războiul rece !

[1] „*Go home !*" — „du-te acasă !" (engl.)

...Dar fabulistul îi opri
şi vocea se făcu blajină :
— „Nu voi, băieţi,
purtaţi vreo vină,
în fond, sînteţi
nişte copii...

Şi toţi copiii au să-nveţe
din bătrîneştile poveţe,
dar mai ales
din ce-am văzut
şi-am înţeles
pe unde-am trecut
În milenara-mi tinereţe !“

...Aşa-i cu forţele naturii...
Din cel mai depărtat trecut
au încăput
la început
pe mînile-aspre ale urii !

Stăpînii-au vrut să stăpînească
prin ele spiţa omenească...
Norodul însă, rînd pe rînd,
le-a smuls din mîna lor — şi iarăşi
avu la drum un nou tovarăş
destoinic, şi-un prieten blînd !

...Cu cîte nu a fost aşa ?
Pe regi i-a îmbrîncit din şa,
iar caii-au tras la car, la pluguri
şi, oare, focul îmblînzit

n-a încălzit şi n-a păzit
cîndva jertfelnice şi ruguri,
şi tîlhăreştile belşuguri,
şi n-a durat cătuşi la glezne
— pînă ne-a scos din frig şi bezne,
cum îi fusese hărăzit ?

Dar fulgerele ? Mai se-aprind
zadarnic să brăzdeze bolta
şi să se-abată pustiind ?
Chiar Zeus ar muri de jind,
văzînd cum oamenii le prind
să tragă brazdă, duduind
şi înzecind în bob recolta !

...Sau slovele ?... Aceşti strămoşi
micuţi ai voştri, cînd iei sama,
făcuţi să-ndrume, luminoşi
cu raze alfa, beta, gama
urcuşul nostru spre lumină —
n-au fost şi ei tîrîţi în tină
şi puşi de-aceiaşi ticăloşi
să laude pofta lor haină
...numindu-i şi mărinimoşi ?

Şi azi se-ntîmplă-aşa cu toţi
aceşti giganţi, aceste forţe
unde-s robiţi, unde-s roboţi
în pumnul unui pumn de hoţi :
aprind incendii — şi nu torţe !

Şi-acum stăpînii fioroşi
mai ard — pe-o scară tot mai largă —
broşurile cu scoarţe roşi
şi oamenii cu pielea neagră...

Şi fulgerele — tot mai sting
vieţi pe scaunul din Sing-Sing !
În cartea, pentru mari sau mici,
se lăfăieşte tot minciuna,
ba — vine cîte-un mîzgălici
şi ne răstălmăceşte-ntr-una
şi pe moderni, şi pe antici,
cîţi am crezut, sub tiranie,
în omenire şi-omenie !

Şi-acum, din voi, iubiţi mezini,
care vestiţi o nouă vreme,
ei vor să facă asasini
şi purtători de noi blesteme
şi de ticăloşii supreme,
ca să prefaceţi în pustiu
tot ce rodeşte, cald şi viu.

Voi nu o ştiţi... (dar ei o ştiu !)
că multe s-au schimbat...Şi-anume,
că s-a născut într-un tîrziu
cu-adevărat o Nouă Lume —
fără stăpîni neîmblînziţi,
fără roboţi, fără robiţi !
Acolo ne mutarăm visul
şi cei care au pierit pe drum,

luptînd cu spada sau cu scrisul,
visînd la lumea de acum...

Puteți intra în ea — și voi !

Luați-o pe-aici... După zăvoi,
cotiți la stînga — și pe urmă
e-un drum ce parcă nu se curmă...
După cortina de salcîm
începe celălalt tărîm :
acolo, porțile-s deschise
pentru-ndrăzneli și pentru vise !

Cu asta se-ndeletnici
de-a lungul vremurilor omul ;
a prinde și-a domestici
sălbăticiuni, sălbătecii
— acum educă și atomul !

Ce va ieși din el ? Depinde...
în care lumea va munci
și ce năravuri va deprinde :
a dărui
și-a ferici —
a nărui
și-a nimici ?

Sînt frați de-ai voștri, fără număr
cari s-au și prins umăr la umăr,
cu noi
la noi

ucenicii...
şi-i creştem cum ne creştem pruncii
în şcoala dragostei şi-a muncii !

Ei au ales, pentru vecii,
s-aprindă torţe, nu incendii —
şi au intrat şi-or străluci
nu doar acum, nu doar aci,
în cartea fabulelor — ci
şi-n Marea Carte a Legendii !

— „Şi dacă totuşi... ?"
— „O, atunci —
o ştiu la noi bătrîni şi prunci —
cît de cumplit vor ispăşi
aceia care ar păşi
pe-aceste căi străine gloriei
şi-ar săvîrşi
fără a roşi
supremele ticăloşii :

În ziua sfîntă a victoriei
de-a berbeleaca vor ieşi
din cartea fabulelor şi
din marea Carte a Istoriei."

CONGRESUL CÎNTĂREȚILOR

Acum un an, în păpuriș
a apărut următorul

AFIȘ

Se aduce prin prezentul la cunoștință
tuturor cîntăreților acestui lac
(indiferent de sex, de vîrstă și credință)
că miercuri se va ține o ședință
prezidată de Marele Brotac.
Începutul, după plecarea fanfarei militare.

Aceasta fiind a șaptea convocare,
conform prevederilor statutare
adunarea se va ține în mod
irevocabil !
(În vederea menajării vocilor
sopranelor și mormolocilor,
în caz de timp nefavorabil
ședința va avea loc sub pod.)

La ordinea zilei (două cuvinte șterse și-apoi) :
Reorganizarea corului ;
Desființarea conservatorului
și Diverse.

(ss) BROSCOIU,
pentru comitetul de inițiativă.

*

O lebădă, făptură cam naivă,
s-a prezentat bineînțeles
la ora anunțată la congres

și a cerut să fie înscrisă pe listă,
în calitate de profesionistă.

(Arhi) bulbucînd ochii de surprindere
Marele Brotac i-a răspuns cu aprindere :

— „Tu cîntăreață ?!... O dovedești
numai la ultima ta oră-că-ești !

Comitetul nu poate să-și asume
răspunderea de-a te califica
„profesionistă la categoria A"
pe baza... unor opere postume !
(Recte,
postume și-n același timp complecte !)
Ca membru activ, la rînd cu broaștele,
nu-ți vom putea înscrie decît moaștele.
Poți figura
(mai spuse Domnul Prezident
cu-o mutră îngăduitoare)
cel mult ca membru aderent.
E totuși o mare onoare.
Dacă ești de acord, socot
că pot
să pun chestiunea imediat la vot !"

Niște broaște — mai rîioase — au fost de părere
ca-n prealabil lebăda s-adere
la principiile „unisonului coral..."
Și Marele Brotac i le-a expus doctoral

(deşi nu lipsit de-o oarecare vervă)
formulînd următoarea rezervă :

— „Te-admitem, în nădejdea c-ai să te schimbi
intrînd în societatea noastră
şi c-ai să încetezi să te tot plimbi
perfecţionînd
(numai în gînd)
un cîntec unic şi de inimă albastră !

Cînd te-a blagoslovit natura cu corzi vocale
de asemenea impunătoare proporţii,
e o crimă să cînţi a jale
şi numai în pragul morţii !

Recunoaşte
că noi ţi-am dat din belşug
pilde cum înţelege corul de broaşte
să-şi exercite nobilul meşteşug :
Orice prilej ne este bun !
Cîntăm la lună şi la soare
şi nu admitem ca-n sărbătoare
să se cînte mai frumos ca-n ajun !

N-avem nevoie de glasuri cucernice,
totul e să fie puternice —
şi-o ageamie (dacă rezistă !)
poate s-ajungă într-un ceas solistă !
Destul cu genul elegiac
şi narcisismul peste lac !

De vechile norme sîntem sătule !
Iată principiul pe care stăm
şi noul proverb pe care-l lansăm :
«Glas să fie, că prilejuri destule !»

Notează bine că din cauza cîntecului
nu sîntem stingheriţi întru nimic
să ne vedem şi de-ale pîntecului...
Cîntînd, nu neglijăm îndatoririle,
nici îndeletnicirile,

pe care, toate, le-mplinim după tipic !
Noul cîntăreţ slujeşte-n acelaşi timp
şi trebile pămînteşti, şi zeii din Olimp !
Asta e alfa şi omega !

Sper, aşadar, colega...
(spuse el, încheiînd acest episod
în aplauzele întregului auditoriu)
c-ai să-ţi adaugi la repertoriu
şi altceva decît... veşnicul tău prohod !".

*

Netezindu-şi neprihănitele pene, semeaţa
lebădă le-a replicat :
— „Un cîntec care nu te costă viaţa
nu merită a fi cîntat."

POETUL DE BRONZ ŞI CALUL DE LEMN

Nu pot să sufăr genul solemn,
nici poeţii de bronz, nici pegaşii de lemn.
Ăştia se bat cu pumnii-n piept precum clopotul,
ăia lunecă pe rotiţe, simulînd tropotul...

•

Poetul de bronz n-are-ndoieli, nici febre.
El scrie poeme gata celebre.
Simţămintele-s nobile, ideile-nalte
şi unele mai la fel decît celelalte.

Pegasul de lemn nu zvîrle flăcări pe nări,
— ar risca să-şi pîrlească botul —
nici nu-i dă copita să ardă de nerăbdări
cari ar putea să-l mistuie cu totul !

Mă uit uneori la acest din-cînd-în-cînd centaur
cum mănîncă din palma tîrgoveţilor frunze de laur !
(Natura nu are aici nici un amestic :
e vorba de centaur domestic.)

...Şi atunci cînd poetul de bronz încalecă
pe calul de lemn şi se-avîntă spre zări frecventate,
ăsta pintenează, ăla nechează şi se balegă
în frumoase, rotunde, netede, polisate
poeme, cari se rostogolesc pe bulevard
ca nişte bile de biliard.

VIORILE

Am surprins aseară vechiul meu arcuş
care plîngea pe-nfundate în perna lui de pluş.

Îl mîngîi uşor pe păr şi-i zic :
— „Ce ai păţit, fremătătorul meu amic ?“
Întîi mi-a răspuns bufnos : — „Nimic !...
şi pe urmă, smucind : Am necazuri cu viorile,
mînca-le-ar ciorile,
uite, nu mai ştiu ce să cred !

Mi-am descifrat conştiinţa, de la a la zed,
(sau mai bine zis din fir în păr)
să văd ce se petrece-ntr-adevăr...
Care e pricina,
cine poartă vina ?
Unde e cusurul ?
Mi-s otrăvite şi munca şi huzurul !“

(Nu-nţelegem nimic, bată-l norocul !
...dar îl lăsam să-şi verse focul.)

— „Cum să-mi explic — spunea tot el —
că deşi cînt pe toate viorile la fel,
cu-aceeaşi tristeţe,
cu-aceeaşi tandreţe,
cu-aceeaşi vigoare,
şi aceeaşi noblеţe,
totuşi, unele,
abia le-ating strunele,

şi lunecă şi-adie
mlădia melodie,
mai frumoasă ca-n visul meu...

Pe cînd altele — aoleu ! —
Eu îmi pun tot sufletul,
îmi opresc răsufletul,
dar, mizerie, sunetul
s-ar zice că-mi ia gingăşia-n rîs :
scrîşneşte şi mîrîie,
sforăie şi zbîrnîie,
parc-am juca BÎZ !

Degeaba am făcut orgii de sacîz !

Ce să mai spun de cîte-o vioară
Pe care nimic n-o înfioară
şi orice-aş face
tace
şi pace !
Sînt disperat... O să merg să consult un psihiatru !"
. . . . . .
. . . . . .
I-am răspuns, punîndu-l binişor în cutie :
— „Psihiatrul o să-şi taie firele-n patru
şi o să-ţi facă teorie !
Ascultă-mă pe mine, că sînt de meserie :

Şi eu mi-am cîntat doruri şi vise
la uşi cari au rămas închise...

Noi sîntem cei care stîrnim, care chemăm...
— nu te-amăgi, e-o contribuţie minimă ! —
căci nu putem decît să-nvolburăm
atîta freamăt cît mocnea în fiecare inimă."

HORVATH IMRE

1906

S-a născut la Marghita-Oradea. Cu ajutorul prietenilor săi și-a publicat primele lucrări la Arad, în 1934.

Volumele scrise înainte de eliberare (Deasupra vîrtejului, Vorbire nearticulată, Dă-mi grădină mai multe flori, Moment muzical, Fără discuție, Creangă de primăvară) *se caracterizează printr-un profund umanism și remarcabilă măestrie artistică.*

După 23 august a publicat volumele de versuri Ce ne poruncesc vremurile *(1949),* Viața impune pacea *(1951) și* Printre voi trăiesc *(1958). În 1953 a apărut în limba romînă o culegere din versuri reprezentative ale poetului* (Versuri alese). *Înclinat mai mult către poezia lirică, se îndreaptă rar către fabulă și atunci cînd o face imprimă acesteia un fior de gingășie discretă.*

OAIA

Behăie oaia blînd behăit,
Behăie paşnic de-i zădărită,
Tunsă de foarfece, trasă-n cuţit ;
Şi tînguirea-i din pace-i pornită
Chiar cînd îşi simte obştescul sfîrşit.
Celui ca oaia îi e sortită
Astfel de moarte, fii oţelit,
Să nu te pască pacea de vită.

În romîneşte de *R. Boureanu*

SZEMLER FERENC

1906

S-a născut la Odorhei. A început să scrie la vîrsta de 14 ani. După eliberarea ţării şi-a continuat activitatea multilaterală punînd-o în slujba construirii socialismului. A publicat numeroase volume de versuri (Vine primăvara *(1948)*, E tot mai multă lumină *(1950)* A lupta cu devotament *(1956)*, Cîntec cu gura închisă *(1957)*, Măr de iarnă *(1959)*, În căuşul vînturilor *(1960)*, Peisaj schimbător — *1960)*, *nuvele* (Adio tinereţe — *1958)*, *romane* (Căderea arhanghelilor — *1946*, Pădurea subterană — *1950*, Solstiţiu — *1959) cărţi pentru copii* (Muntele cu trei cocoaşe — *1957) şi studii literare.*

Fabulele şi satirele sale se remarcă prin biciuirea vehementă a moravurilor lumii vechi.

CORBUL ŞI RACUL

Noi ştim că în poveştile ruseşti
un corb, pe cînd brăzda tării cereşti,
văzu sub el, nu mult mai jos,
sub malul apei, fumuriu, un rac
venind spre casă tacticos.
L-a prins în cioc şi lesne-l saltă
pe-o creangă de copac înaltă,
boltită peste tău,
unde-şi lua de obicei dejunul său.

Racul
simţea că îl sufocă fracul,
şi dacă nu-i creştea pe piele
o platoşă ca de-oţele,
încă de mult l-ar fi-nhăpat
duşmanul lui înaripat —
îl gîdilau a clonţului plăsele.

Spuneţi-mi : n-aveţi nici o veste
de o asemenea poveste ?

Nu ?... Pîn'la capăt ce mă fac ?
Ce-o fi să fie !... Bietul rac
simţi într-o străfulgerare
că a-ncolţit în mintea lui şireată
un gînd iscat din disperare
şi-ndată,
pornit pe lauda sfruntată,
slăvi pe corbul-frate, pe-a sa soră,
ba şi pe tata, mama şi-a lor noră,
că alte păsări mai chipoase nu-s
şi nici n-or fi vreodată
pe-ntreg pămîntul şi în ceruri, sus.

— Aha !
în silă corbul mormăia,
spunînd astfel
că linguşirea nu a mers la ţel !...
Vorbească prostul cît i-o place,
îl ţine-n ciocul lui şi pace !...

Şi racul a simţit cum trece
prin pielea lui sudoare rece ;
cum planul nu i-a reuşit
el se vedea şi jupuit,
şi pregătit de-acum de moarte
vorbi cu corbul mai departe :
că-i înţelept şi eminent,
extrem de cult, inteligent,
că i-a citit ieri un articol
în „Literatul", o revistă,
că şi acum, cînd e-n pericol,
impresia mereu persistă.
O pană cum e-a lui nu aflii-n lume,
mai neagră, mai înaripată-anume,

şi nu din linguşiri interesate,
ci doar din pură obiectivitate
se simte el dator, ca un confrate,
să spună-acestui sentiment pe nume !...

— Ha-ha ! — larg ciocul său căscîndu-l
rîse-atunci corbul tare măgulit,
dar amuţi că tocmai jos, pe prundul
din tăul neted, se-ndrepta grăbit
spre un pietroi, să stea la loc ferit,
chiar racul cel abia scăpat din gheară...
Povestea s-a sfîrşit aici !
Frumoasă este, nu-i aşa ?
Morala ei nu-i foarte clară ?...

*

Dar criticul atent, mereu,
mişcă din cap morocănos :
— Posibil corbul să fiu eu —
a spus — şi totuşi nu-i frumos
că tu, ca racul cel din ghiol,
dai criticii mereu ocol,
temîndu-te de-un carambol.
Tu, dacă critica nu este justă
cu foarfecele să te-arunci nainte,
scurmînd privirea corbului, îngustă,
ca să te ţină totdeauna minte.

Dar dacă critica-i întemeiată
atuncea... hm... fidel acestei teze,
cu-adevărat să tolerezi ca-ndată
pe tine corbul să te devoreze !...
Aşa vorbi, şi-a lui sentinţă

eu o primesc aşa cum este.
Un clonţ de corb să-şi dea silinţă
să termine şi-a mea poveste !

În romîneşte de *Ion Acsan*

CAMELEONUL

Într-o pustietate, nu ştiu pe unde-anume,
a fost un domn odată, cu trecere în lume.
Gras, leneş, cu mulţi galbeni, avea pungi şi sub guşă.
Dar o furtună mare i s-a izbit de uşă.
Ce să mai zic ?
Cînd s-a uitat în jur, n-a mai avut nimic.

Nu mai erau insecte, a limbii sale hrană,
şi nici nisip fierbinte, să zacă de pomană.
Ar porunci şi-acuma, dar nu mai are cui,
şi azi ar suge sînge, da-l are doar pe-al lui...
Blazonul
şi-l regretă, bolnav de mîhnit, cameleonul.

Deoarece de foame nici gînd n-avea să moară,
s-a ostenit să aibe şi el o slujbuşoară.
La o coperativă de frizerie, „Oaza“,
prindea atîtea muşte că te apuca groaza.
Făcea aşa
doar din obişnuinţă — mai mult nici nu ştia.

Era flecar cu clienții : desigur, munca poate
s-aștepte mult și bine. Vorbea de cîte toate
în lună și în stele, și după fiecare
schimba mereu și vorba și-a pielei lui culoare.
În fine,
el se simțea în largu-i doar printre „domnii bine".

Dar într-o dimineață simți o ameteală :
intrase să se tundă chiar leul plin de fală.
Să vezi aici mustață !... E un boier sadea
ce nici acum cureaua la brîu nu și-o strîngea.
Îl poftește
pe scaun și-n ureche acestea îi șoptește :
— Da, domnul meu, viața e tot mai grea aci !

Nu mai găsești nici muște să prinzi în orice zi !
Ei, dincolo de mare, acolo traiul bun e,
așa cum „Vocea Junglei" atît de des o spune...
Dar vai și-amar,
un răcnet scoate leul, punîndu-l ca pe jar :

— Ce tot vorbești acolo ? Atîta ești de gras
încît sub piele nici un loc liber n-a rămas !
Salariu ai și bonuri de masă pe-ntrecute...
Pleci vara în concediu... La dracu du-te !...
Cameleonul
se face roșu totul și-ndată schimbă tonul :

— Tovarășe, dar asta reiese de la sine.
Eu sînt un om al muncii, cîștig extrem de bine,
și cel care așa și pe dincolo vorbește

şi ne calomniază, îl strîng ca într-un cleşte...
Resemnat
aşteaptă ca să fie de leu înfulecat.

Oriunde se-aciuiază de-atunci cameleonul
îşi ţine limba-n gură, pre-a nu şoca bon-tonul.
S-a preschimbat ?... De unde !... E-aceeaşi secătură :
Să nu-l slăbiţi ; cum este prin propria-i natură
mare măgar
aşteaptă doar prilejul să reînceapă iar !

În romîneşte de *Ion Acsan*

NICOLAE TATOMIR

(n. 1914)

Poetul și dramaturgul N. Țațomir s-a născut la Hîrlău și și-a făcut studiile în capitala Moldovei. În perioada dintre cele două războaie a colaborat la presa democratică: Însemnări Ieșene, *etc. După 23 August și-a continuat activitatea literară, publicînd cîteva cicluri de versuri și producții dramatice în revistele beletristice precum și un volum de* Satire *(1955).*

În fabulele sale, specie căreia poetul îi acordă o deosebită atenție, se resimte influența lui Topîrceanu, pe lîngă care și-a făcut ucenicia în literatură. Mergînd pe linia micilor portrete animaliere de tipul lui Jules Renard, Gîrleanu și Topîrceanu, N. Țațomir printr-o reușită alegere tematică, printr-o poantă abilă, plină de haz, decurgînd tocmai din respectarea specificului tipului fabulistic pe care-l conturează, printr-un vers viu și o exprimare plină de concizie, face parte dintre reprezentanții valoroși ai fabulei actuale.

LUPUL

Eu, de cînd mă ştiu, în toate
Lupt pentru egalitate.
Nu-s mai nalt decît viţelul,
N-am suman mai bun ca mielul,
Nu-s mai gras decît berbecul,
Coarne n-am ca el — zevzecul...
Ce contează, doamne, dacă
Colţii mi-s mai lungi oleacă ?!

COCOŞUL

Zice lumea c-aş fi prost,
Şi c-aş crede, fără rost,
Soarele că nu răsare
Fără straşnica-mi cîntare !
El răsare, vede-oricine,
Dar nu urcă fără mine

ARICIUL

Pe-arici îl scutură un critic,
Dar criticatu-nțeapă iară.
— Cum vreți să fiu autocritic
Cînd port toți ghimpii în afară ?

(fabulă inedită, dintr-un manuscris al scriitorului).

NINA CASSIAN

(n. 1924)

S-a născut la Galați. A publicat volumele de versuri Horea nu mai este singur, Inima noastră, Vîrstele anului, Dialogul vîntului cu marea *etc., în care autoarea cîntă viața nouă, natura, dragostea cu deosebită plasticitate și vibrație lirică. Nina Cassian este laureată a premiului de stat pentru basmul în versuri* Nică fără frică. *Înclinația poetei către satiră s-a remarcat deseori. În poemul antiimperialist* Cancerul lumii, *apărut în volumul* Poezii alese, *asociațiile neprevăzute, calamburul, îndrăznețele figuri de stil, fantezia și lirismul dau satirei multă forță și culoare. Aceste calități se regăsesc și în cartea de poezii pentru cei mici* Prințul Miorlau, *care prin realizarea satirică are o deosebită valoare educativă. În decursul activității ei, poeta a publicat două fabule,* Critica de jos *și* Rîndunelul inovator.

CRITICA DE JOS

Fabulă

Personajele

Leul, vulpea, berbecul, iepurele, şoricelul,
patru veveriţe.

(Un colţ de pădurice. O masă pe care se află un telefon, a cărui priză uriaşă e înfiptă într-un copac. În frunzişul copacului străluceşte un bec. Leul se plimbă furios prin scenă cu labele la spate. Se aude):

Vocea fabulistului:

Un leu cu coama deasă şi roşcată,
care împărăţea odată
peste vreo şase-opt supuşi,
a fost certat de-ai săi Şi-Mai-Sus-Puşi
că e tiranic, orgolios
şi nu încurajează critica de jos.
(Nu-i vorbă, cam de mult, controlul
dăduse acestei pădurici ocolul.)

Şi-atuncea, ca s-arate
că nu-i adevărat nici cu putinţă,
convoacă leul o şedinţă

(Leul atîrnă de cracă o pancartă pe care scrie :)

La ora opt şi jumătate
În colţul stîng al păduricii
Să vie şi mai-marii şi mai-micii

La ora fixată-ncepură să vie
(intră iepurele)
un iepure cu blană cenuşie ;
după el
(intră şoarecele)
un şoricel,
(intră berbecul)
un berbec cu coarnele gata să-mpungă,
(intră vulpea)
vulpea, cu vestita-i coadă lungă
(intră veveriţele)
şi patru veveriţe
cu roşii blăniţe.
(Animalele se aşază în jurul mesei ; veveriţele, cuminţi una lîngă alta.)
Leul le lăsă să se-aşeze pe rînd,
apoi — se-nscrise singur la cuvînt.

L e u l : *(cu o bătaie formidabilă-n masă) :*
Prieteni şi fraţi !
V-am chemat aici, în astă-seară,
pentru-ntîia şi, poate, ultima oară,
ca să mă cri-ti-caţi !
Aţi înţeles ? *(Mîrîie înfundat.)*
N-aşteptaţi să vă invit sau să vă dau ghes.
Vreau să mă criticaţi *(în crescendo)*
neapărat,
nentîrziat,
neîncetat,
neînfricat,
concret şi neînduplecat !

(Urmează o tăcere înfricoşată ; cele patru veveriţe apucă în grabă patru conuri şi încep să le ronţăie cu nervozitate.)

L e u l *(scoate un răcnet grozav ; veveriţele scapă conurile pe jos)* :

Ei !!! ?
Ce staţi aşa ?
Aici nu sînteţi la cafenea,
sau la cinema !
E o şedinţă de lucru, aşa că
ni-meni n-are vo-ie să ta-că !
(Şfichiuie cu coada-n dreapta şi în stînga.)
Aştept...
aştept să mă criticaţi...
doar pentru asta aţi fost chemaţi !
(Se apropie de iepure şi-i înfige laba-n piept.)
Vorbeşte tu !

I e p u r e l e *(tremurînd)* :

Eu... nu... încă nu...

L e u l *(către şoricel, brusc)* :

Atuncea tu !

Ş o r i c e l u l *(luat prin surprindere)* :

Eu... Da... dar poate nu acu... *(Rîde jenat.)*
Sînt cam timid... şi încă nu mă-nscriu...

L e u l *(scos din fire)* :

Prieteni şi fraţi !
Dacă nu mă criticaţi
vă-nhăţ.
V-o spun cu binişorul, deocamdată.
Mai încolo, poate să iasă lată !
...Cînd mă gîndesc, la o adică,
nu cumva vi-e frică ?
Vă gîndiţi, poate, c-am să vă strîng
în gheare, şi-am să vă mănînc ?!
Sau *(se apropie de iepure şi-i răsuceşte o ureche)*
c-am să-ţi rup urechile, aşa-i ?

(îl trage pe şoricel de mustăţi)
şi ţie mustăţile, hai ?
(îl pipăie pe berbec la burtă şi se linge pe bot)
sau c-am să te fac friptură ?
D-aia tăceţi din gură ? *(Cumplit :)*
Criticaţi-mă numaidecît,
că vă iau de gît !
(Cele patru veveriţe îşi pipăie gîtul cu lăbuţele.)

Berbecul *(îşi ia inima-n dinţi)*:
Să vedeţi... eu... cred de cuviinţă
— şi-o spun cu sinceritate deplină —
...c-aicea unde ţinem şedinţă,
e prea puţină lumină.
De-aceea... cu mintea mea de berbec,
eu judec... c-ar mai trebui un bec.
(Se aşază repede jos.)

Leul *(notează-ntr-un caiet. Apoi)*:
Altcineva ?
Mai are cineva de spus ceva ?
(Către iepure, mîrîind):
Poate dumneata ?

Iepurele *(se scoală, dîrdîind)*:
Eu... în privinţa beculuí,
nu-s chiar de părerea berbecului.
Cred că lumina e-ndestulătoare
şi nu e nevoie nici de un bec mai mare...
...nici de unul în plus.
Eu... cam atîta am avut de spus.
(Se aşază.)

Şoricelul *(fără să se lase invitat, debitează într-o suflare)*:
Şi eu... cred că şedinţa e prea lungă...
zece minute-ar fi putut s-ajungă.
Aşa că propun să se termine
cît mai repede... şi cu bine...

(Vulpea se scoală leneş şi se apropie de leu. Se apleacă peste masă, privindu-l galeş, ochi în ochi, în timp ce cu vîrful cozii îi perie coama.)

Vulpea:

Stimate leu,
m-aş înscrie la cuvînt şi eu,
...dacă, bineînţeles, mi-a venit rîndul...

Leul *(care-nţelege situaţia, foarte curtenitor)*:

Cumătră vulpe, vorbeşte-oricît,
nu-ţi limitez cuvîntul!

Vulpea *(ia o poză plină de importanţă, apoi, ca şi cînd s-a hotărît să vorbească, „fie ce-o fi")*:

Fraţilor!
Eu cred că, dacă la noi
treaba nu merge-ntotdeauna înainte,
ci mai merge şi-napoi,
de asta-i de vină — ce să mai căutăm cuvinte —
chiar... leul, cît e el de leu!

Leul *(pătruns şi plin de amărăciune)*:

Chiar eu... da, da... chiar eu...

(Veveriţele se uită mirate una la alta, apucă din nou conurile şi le ronţăie febril.)

Vulpea *(continuă cu avînt)*:

Căci, pentru un conducător,
găsesc c-a fost... prea îngăduitor!
(stupoare la animale.)
În ultimele luni, cam ce-a mîncat?
Vreo zece căprioare, nu mai mult.
E cam puţin pentru un leu adult...
Nici nu s-a săturat.
Vreo şase zebre — abia le-a dat de gust...

Leul *(profund autocritic)*:

Foarte just... foarte just...

Vulpea:

Socot — şi pot s-o strig atît de tare,
de să răsune înălţimea bolţii!

că leul, fără încetare,
ar trebui să-şi mai ascută colţii !
Ne-ajunge-atîta căldicel răsfăţ.
Răsfăţul duce la dezmăţ !
Da, leule, ţi-o spun,
chiar de mă doare acest cuvînt,
că eşti prea bun
şi prea puţin, mult prea puţin flămînd...

(Se aşază cu un aer foarte demn. Veveriţele, impresionate, îşi tamponează ochii cu codiţele, apoi, cînd leul scoate un nou răget, se ascund în dosul berbecului.)

Leul:

În concluzie,
îmi iau angajamentul
să reprim orice părere sau aluzie
care mi-ar irita temperamentul.
Voi răpune
pe-acela dintre voi care mi s-ar opune,
şi colţii o să mi-i ascut
şi-o să mănînc mai mult ca în trecut.
Nici o opinie nu mai e admisă
şi cu aceasta, declar şedinţa-nchisă.

(Berbecul, iepurele şi şoarecele, mai mult morţi decît vii, o tulesc afară din scenă. Veveriţele, în grabă, se-mpiedică şi cad unele peste altele, apoi o zbughesc care încotro. Vulpea, rămasă în urmă, se apropie de leu, îi strînge laba cu multă deferenţă, îl mai perie o dată cu coada şi iese.)

Leul *(pune mîna pe telefon şi formează un număr)*:

Alo,
Chiar dumneavoastră personal ?
Da, sigur... vă ţin la dispoziţie procesul verbal,
Degeaba m-aţi crezut zbir şi dictator ;

le tot spun să mă critice — dar nu vor.
În fine, azi m-au criticat foarte ascuţit,
iar eu
mi-am însuşit...
mi-am însuşit...
mi-am însuşit...

Cortina

ADDENDA

GREIERELE ŞI FURNICA

A lunii seceră de aur
Trona pe cîmpul toropit,
Cînd greierele şi furnica
Întîmplător s-au întîlnit.
A zis furnica : — Mult mă bucur,
Nu ne-am văzut de-amar de vreme,
Pe noi, zău, nu ne mai desfată
De fel voioasele-ţi poeme !
Eşti suferind ? Sau ai necazuri ?
Pierit-a glasul tău, adică ?
De ce nu ne mai ţîrîi, dragă,
Se-ntreabă orişice furnică.
De cînţi, mai spornică ni-e munca
Şi creşte-n furnicar avîntul :
Muncim cu şi mai multă rîvnă
Atunci cînd ne-mboldeşte cîntul.
De-i toamna rodnică, n-ai teamă,
Cînd cerul prinde fulgi să cearnă.
Pe cel ce viersul ni-l închină
L-om îngriji tot noi la iarnă !
— Mulţam — răspunse greierele —
De sănătate că mă-ntrebi.

N-am timp de cîntece. Vai, capul
Nu mi-l mai văd de-atîta trebi !
— Aşa ?... Ai treabă multă ?... Fie...
Dar ce faci toată vremea oare ?
— Cîntarea celorlalţi, pîndind-o,
Îi critic fără de cruţare !

SZIKLAI JENŐ

În romîneşte de *Ion Acsan*

1952

FABULA CU MIEREA PĂZITĂ

Grădinarul Stan Omidă,
după ce bătu un cui
(ca omul la casa lui)
sus, pe-o grindă mai solidă,
atîrna dinspre grădină
o oală cu miere plină.
Dar o viespe veninoasă
(nu o harnică albină),
găsind prada cea gustoasă,
chemă-ndată
'ntreaga ceată
de surate hămesite.
Năvăliră îmbulzite
și, în vasul plin de miere,
rămaseră prizoniere.
Dacă stau să mă gîndesc,
vinovat eu îl găsesc
mai întîi pe Stan Omidă :
ține-ți mierea în cămară,
în dulap sau în firidă,
nu s-o lași ca prostu-afară,
fără pază într-un cui,

la pofta tîlharului.
Că duşmani lacomi, hămesiţi
mai sînt pe lume prea destui,
cu ac sau fără, hărăziţi
pîndesc la uşa orişicui.
Pentru ei
trebuie chei,
pază bună, lanţu-n trei !
Dacă totuşi îndrăznesc
(cît de iscusiţi să fie !)
precum viespile păţesc, —
e un fapt
care se ştie.
Cam aceasta este soarta
celor care-ţi cearcă poarta.
Cît despre „viespi", ei bine,
le spun şi lor morala :
nu-i bine să-ţi vîri nasul
unde nu-ţi fierbe oala.
E bună mierea, dar cînd nu-i a ta
poţi să te-neci foarte uşor în ea.

GEO DUMITRESCU

Cravata roşie, mai 1957.

OMUL ŞI PEPENELE

Pepeni mari, frumoşi, mîndreţe !
Dar sînt verzi cînd îi crestez.
După suflet afli omul.
Pepenele — după miez.

FULGERUL

Întîmpină furtuna vitejeşte,
Doar laşii, fug bocindu-se amar.
De-aceea, poate, fulgerul trăsneşte,
Cînd plouă, mult mai lesne pe fugar.

ION SEREBREANU

Cravata roşie, mai 1957.

STRĂJERUL

Animalele strînse-ntr-o oază
Hotărîră să pună de pază
— Datorită asemănării ce-o are
C-un turn de apărare —
O girafă. Şi ea, încîntată
De sarcina dată,
Lungindu-şi gîtul cît poate mai tare
Spre soare,
Scruta orizontul mereu,
Să nu se apropie vreun tigru sau leu.
Dar, tot aţintindu-şi privirea în zare,
Uită să privească şi jos, la picioare,
Şi de-asta girafa — străjerul adică —
Muri otrăvită de-o viperă mică.

MIHNEA MOISESCU

Cravata roşie, decembrie 1957.

RACUL

Se crede mai subtil şi mai cuminte
fiindcă-şi merge mersul înapoi,
şi nu pricepe, bietul, de ce noi
perseverăm să mergem înainte.
Şi vrînd s-argumenteze-n mod ştiinţific
purtarea cozii-n chip de scăfârlie,
aplică practic vechea-i teorie,
mergînd pe drumul „propriu şi specific".
Am vrut să-l sfătui, dar s-a supărat
şi-a protestat cu toată vehemenţa
că-i violez conştiinţa, existenţa
şi mersul lui de rac... înaintat.

ION ATANASIU-ATLAS

Urzica, anul X, nr. 16 din 31 aug. 1958

VULPEA DARNICĂ

Nu știu prin ce minune, mai an, pe la Crăciun,
Descoperise vulpea că are suflet bun.

Și răspîndise vestea, să afle orișicine
Că-i dornică să facă acelor slabi doar bine !

— „Copiii mei ! Nu-s vulpe din vremea lui Esop,
Mi-e altfel caracterul : cinstit și filantrop.

Primește de la mine, oricine-ntinde laba
Pe datorie marfa sau chiar și pe degeaba !

Am lucruri garantate, v-o spun pe cinstea mea,
Pe fiecare scrie că-i *«made in U.S.A. !»*

Poftiți ! Am pentru iepuri legume congelate
Și pentru veverițe alune (praf) uscate !

Veniţi, găini ! Am boabe puţin mucegăite,
Ce-n pipotă se lasă mai grabnic mistuite !

Hai, raţelor ! Încoace ! vedeţi ce trufandale
De viermi am pe tarabă ? Vi-i dau fără parale !...“

Şi tot înşiră vulpea doar bunătăţi alese...
Cumpărătorii însă nu văd să se îndese !

Spun urmele de sînge şi puful de pe bot
Că darurile vulpii te costă scump de tot !

DAN SOLOMON

Urzica, anul IX, nr. 22 din 16 decembrie 1957

ALIANȚE ACVATICE

Ştiuca, lipitoarea, racul,
Vrînd să cucerească lacul
Ca să meargă treaba strună,
Se-adunaseră-mpreună,
Jurîndu-şi pe vecie
Şi credinţă, de frăţie !
Ei crezîndu-se aproape
Suverani deplini pe ape :
— „Cum avem şi-o arma nouă
(Foarfecii ce taie-n două),
Celor ce-o să ne înfrunte
Le stă scrisă moartea-n frunte !“
Şi de bucurie, iute
Au pornit să se sărute...
Dar din grabă ori greşală,
S-a iscat învălmăşală
Şi, în apa tulburată,
Ce se vede deodată ?
Ştiuca dă să-nghită racul —
El, zbătîndu-se, săracul,
Să mai scape din strînsoare,
Foarfecă pe lipitoare,

Care, pe tăcute, știu că
Și-a înfipt ventuza-n știucă.

Fabula n-am inventat-o,
Toate se petrec la NATO.

DAN SOLOMON

Urzica, anul XI, nr. 2 din 31 ian. 1959

PE LÎNGĂ FABULĂ

Rupînd tradiţia din clan,
Un greiere contemporan
Era poet, şi nu scripcar...
Şi-avea talent, cu carul, dar
Se jeluia că-ntre insecte
Nu mai găsea de mult subiecte.
După destulă lîncezeală,
Luînd hîrtie şi cerneală,
Plecă în crîng, să se inspire,
Dar şi aci, ce plictiseală !
Furnici, în veşnică trudire,
Se istoveau, cu -nfrigurare,
Cărînd poveri fără-ncetare :
Ori înălţînd din lut şi paie
Ditamai munţi şi muşuroaie.

Pe flori, se vînzoleau albine,
Găsind — te miri ce — în stamine.
Privi pe-un geam şi într-o casă :
Acolo viermii de mătasă
Îşi iroseau o scurtă viaţă,

Tot depănînd la niște ață...
Pe scurt, nimic de contemplat
Și demn de imortalizat.
Se-ntoarse în crîng, cînd, iată,
De după-o tufă de sulfină
Țîșni deodat' o lună plină,
Măreață și imaculată.
„Superbă temă... minunată",
Rosti extaziat poetul,
În prada unei vrăji sublime.
...Și gata fu — pe loc — sonetul.
Vreun alt poet, din altă lume,
La capătul acestor rînduri
Va spune poate, dus pe gînduri,
Luptîndu-se cu îndoiala :
„Ei bine, unde e morala ?"

C. FILIPOIU

Urzica, anul XI, nr. 19 din 15 oct. 1959

FANTEZIE

Pomul se-nalţă spre cer.
Cîtă caznă şi trudă
i-a cerut înălţarea !
A pornit uimit, stingher,
apoi,
a luptat cu ger şi cu lavă,
bolovani i-au ţinut calea,
vîntul
îi răsucea trupul firav,
iar el, oştean brav,
a ţîşnit sus, în slavă !
... Fumul
uşor se înalţă spre cerul cel larg !
E mîndru,
e falnic.
Se crede catarg !...

DIMOS RENDIS

Flacăra, anul VII, nr. 24 din 14 iunie 1960

EI ÎNTRE EI

Întrebai odată un cocoş galant
Ce gîndeşte despre cucul muzicant.
— „A-nvăţat să cînte «cu-cu» binişor...
«Ri-gu», însă, nu e tot aşa uşor !
Recunosc, sărmanul, e perseverent —
Pentru asta, însă, trebuie talent !“
Întrebai şi cucul ce părere are
De cocoşul nostru şi a lui cîntare.
— „Un plagiator e ! Mi-a furat bucata !
I-a pus două note la sfîrşit... şi gata !“

G. ROŞIANU

Flacăra, anul IX, nr. 8 din 27 febr. 1960.

BIBLIOTECA „GEORGHE LAZĂR“ SIBIU

FABULĂ

Într-o zi, un licurici
tot privea cu ochii mici,
supărat cumplit de tare,
spre strălucitorul soare,
iar de-acolo-n jurul lui
către-o floarea-soarelui.
„Nu-i din partea ei frumos —
îşi spunea, invidios —
ca spre soare ziua toată
să se-ntoarcă-n mod curent,
iară mie să nu-mi facă
nici un fel de compliment.
Nu e drept să protestez ?“
Floarea însă, mai cu miez
(era floare de... cultură),
i-a răspuns :
— „Adevărat,
străluceşti într-o măsură,
însă tu nu dai căldură !“

P.S. Licuriciul din poveste
aţi ghicit, cred, cine este, –
un poet ce scrie-acut
versuri fără conţinut.

RODICA TOTH

Flacăra, anul IX, nr. 10 din 12 martie 1960

UN COCOŞ FĂLOS...

Un cocoş fălos sfîrşi,
După multe studii şi
Pene roase-n bănci de clasă,
Şcoala de cocoşi de rasă.
A-nvăţat să cînte-acolo
Cucurigu-n cor şi solo,
Cum să-şi ţie creasta, guşa,
Cînd se-arată găinuşa,
Cum de pinteni te slujeşti
Ş-alte treburi cocoşeşti.
Însă, la repartizare,
Protestă cu indignare :
— „Eu, cocoş fără de frică,
În comuna ceea mică ?
Plece alţii mai novici,
Mie daţi-mi post aici !“
— „Păi, aici n-o să-ţi prea placă,
N-avem decît loc de... vacă,
Şi mata cocoş eşti doar,
Ce-o să faci lîngă văcar ?
Munca asta nu-i de joacă...“
— „Nu-i nimic, rămîn ca vacă !“

Și-a rămas ; dar ce-a-ndurat
Bietul nostru pintenat !
Cîte pene i s-au smuls
Cînd a fost să fie muls !
Însă lapte n-a făcut,
Nici tu dulce, nici bătut...
Și-a schimbat post după post,
Fără să-și găsească-un rost.
Și-a pierdut din pene el
De-a rămas aproape chel.
Ba, mereu pe alte scheme,
A uitat de la o vreme
Cum se cîntă, pînă și
Cucurigu-n zori de zi.

. . . . . .

Nu era mai bine-n sat
De făcea ce-a învățat ?

DAVID FLORIAN

Flacăra, anul IX, nr. 36 din 10 sept. 1960

BIBLIOGRAFIE

a operelor care au slujit ca texte de bază în alcătuirea ediției

D. Ţichindeal : *Filosoficeşti şi politiceşti prin fabule moralnice învăţături. Acum întîia oară culese şi întru acest chip pre limba romînească întocmite.* Buda, 1814.

Const. Stamati : *Muza romînească, compuneri originale şi imitaţii din autorii Europei,* Iaşi, 1868.

Gh. Asachi : *Fabule întîie oară în limba romînă versuite de G. Asachi.* A patra ediţie adăogită cu viaţa lui Esop, Iaşi, Institutul Albinei, 1862.

B. P. Mumuleanu : *Poezii,* Bucureşti, 1837.

A. Pann : *Fabule şi istorioare,* 1847.

G. Săulescu : *Fabule în versuri sau poezii alegorice.* Iaşi, 1835.

C. Faca : *Din ale lui Constantin Faca* în *Poezii inedite,* Biblioteca portativă, Bucureşti, 1860.

I. H. Rădulescu : *Fabulele lui I. H. Rădulescu,* în *Curs de poezie generală,* Craiova, 1883.

Al. Donici : *Fabule, Iaşi,* 1842. *Foaie ştiinţifică şi literară,* 1844.

C. Negruzzi : *Scrierile lui Constantin Negruzzi,* Bucureşti, 1872—1873.

C. Bălăcescu : *Poezii,* Bucureşti, 1898.

Gr. Alexandrescu : *Suvenire chi impresii,* epistole chi fabule, Buc., 1847. *Meditaţii, elegii, epistole, satire şi fabule,* Bucureşti, 1863.

Al. Hrisoverghi : *Poezii,* Iaşi, 1843.

D. Ralet : Din antologia *Fabula în literatura romînească*, partea I-a şi a II-a, Bucureşti, 1934—1936.

Costache Negri : *Versuri, proză, scrisori*, Bucureşti, 1909.

A. Mureşanu : *Din poeziele lui Andrei Mureşanu*, Braşov, 1862.

D. Bolintineanu : *Eumenidele*, Bucureşti, 1866.

V. Alecsandri : *Poezii*, Bucureşti, 1875.

Gh. Sion : *101 fabule*, a doua ediţiune revăzută, Bucureşti, 1886.

Gh. Tăutu : *Fabule, glume şi anecdote*, Iaşi, 1873.

C. Aricescu : *O preîmblare pe munţi sau lumea reală şi lumea ideală*. Bucureşti, 1872 ; *Flori şi fluturi*, poezii (nepublicate), Bucureşti, 1900.

Gh. Baronzi : *Satire*, Bucureşti, 1867, apud *Poezii alese*, Vălenii de munte, 1909.

G. Creţianu : *Patrie şi libertate* (poezii vechi şi noi), Bucureşti, 1879.

I. Sîrbu : *Fabule alcătuite în limba moldovinească*, 1851.

N. T. Orăşanu : *Opere satirice*, Bucureşti, 1875.

I. V. Adrian : *Din versurile lui I. V. Adrian, Cantonete, suvenire şi suspine. Fabule.* Botoşani, 1871.

C. V. Carp : *Mici încercări de poezie*, Iaşi, 1866.

B. P. Hasdeu : *Poezie*, Bucureşti, 1873.

Şt. Cacoveanu : *Fabule*, Bucureşti, 1925.

D. C. Ollănescu-Ascanio : *Poezii* (1878—1898), Bucureşti, 1901.

I. L. Caragiale : *Convorbiri critice*, 1907—1908.

Th. M. Stoenescu : *Poezii*, Bucureşti, 1892.

M. Demetriad : *Fabule*, 1915.

I. Gorun : *Fabule potrivite după vremea de astăzi* în *Sămănătorul*, 1902.

C. Pavelescu : *Poezii*, Bucureşti, 1911.

G. Ranetti : *Fabule*, Bucureşti, 1907. *Furnica*, 1908, 1913, 1921, 1923.

T. Arghezi : *Versuri*, Bucureşti, 1959.

G. Topîrceanu : *Postume*, Bucureşti [1938]. *Înşir'te mărgărite* şi *1 april* din 1933, *Tribuna*, 1957.

V. Eftimiu : *Vorbe... vorbe... vorbe...* (f. a.).

T. Măinescu : *Muzică ușoară*, 1961.
Camil Petrescu : *Capitala politică și literară*, 1916.
Otilia Cazimir : *Poezii*, 1959.
M. Breslașu : *Niște fabule*, 1946, *Scînteia* 1955, *Dialectica poeziei*, 1958.
Horváth Imre : *Flacăra*, 1959.
Szemler Ferenc : *Să tăiem din rădăcină*, 1954.
N. Țațomir : *Satire, Versuri*, 1955, și o fabulă inedită.
Nina Cassian : *Poezii alese*, 1955.

CUPRINS

Prefață 5
Notă asupra ediției 53
DIMITRIE ȚICHINDEAL
Leul și vulpea 57
Cîinii 59
Cerbul 60
Două broaște 61
CONST. (COSTACHE) STAMATI
Cucoșul și firul de mărgăritar . . . 65
Leul și țînțarul 65
Un părinte murind 67
Domnia elefantului 63
Învățătura leului 70
Vulturul și paingănul 73
Lebăda, știuca și racul 75
GHEORGHE ASACHI
Zîna fabulei (La cetitorul romîn) . . 79
Grierul și furnica 79
Corbul și vulpea 80
Asinul și furul 81
Lupul și mielul 82
Guzganul de cetate și cel de cîmp . . 83

Lupul şi cucoara 85
Gugzanul săhastru 85
Vulpea şi ţapul 87
În unire stă tăria 89
Cînele care scapă lucrul vînîndu-i umbra în apă 91
Minciunile 92
Momiţa la bal masche 95

BARBU PARIS MUMULEANU
Leul şi iepurile 103
Lupul şi cîinele 104

ANTON PANN
Carul frînt 109
Musca şi ţînţarul 111
Copaciul şi dovleacul 112
Mortul înecat 113
Scumpul 114
Planul simigiului 115
Toporul şi văcşoara 116
Feciorul moştenitor 118
Cîinile 120
Lupul, ţapul şi varza 122
Ţerimonia unui bătrîn 124
Copilul şi hoţul 125

GHEORGHE SĂULESCU
Momîţa 129

COSTACHE FACA
Vulpea 135

ION HELIADE RĂDULESCU
Vulturul şi bufa 139
Areopagiul bestielor 141
Muştele şi albinele 144

ALECU DONICI
Vulturul şi albina 151
Grierul şi furnica 152
Gînştile 153
Vulpea şi bursucul 154

Vulturul şi paingul 156
Stigleţul şi ciocîrlanul 157
Două poloboace 158
Racul, broasca şi ştiuca 158
Leul la vînat 159
Vulpea pedepsită 160
Magariul 161
Antereul lui Arvinte 162
Pietrenii şi Bistriţa 163
Lupul nazîr 164
Rîul şi heleşteul 165
Lupul la pieire 167
Doi cîini 168
Cheltuitoriul şi rîndunica 169
Doi raci 170
Poetul şi bogatul 171
Musca 172

COSTACHE NEGRUZZI
Cămila şi vulpea 177

CONSTANTIN BĂLĂCESCU
Rîndunica binecredincioasă 181
Măgarul şi momiţa 182
Măgarul şi boul 183

GRIGORE ALEXANDRESCU
Toporul şi pădurea 187
Elefantul 189
Oglindele 192
Cîinele izgonit 193
Şoarecele şi pisica 196
Privighitoarea şi măgarul 197
Cîinele şi căţelul 199
Pisica sălbatică şi tigrul 200
Dreptatea leului 201
Lupul moralist 203
Ursul şi lupul 205
Boul şi viţelul 208

Vulpea liberală 210
Mierla şi bufniţa 211
Vulpoiul predicator 212
Bursucul şi vulpea 214
Iepurele, ogarul şi copoiul 216
Lişeţa, raţa şi gîsca 217

ALEXANDRU HRISOVERGHI
Măgariul îngîmfat 221

DIMITRIE RALET
Căluşul 225
Cocostîrcul şi ciocîrlanul 226

COSTACHE NEGRI
Floarea Caprii 229
O masă mare la o livadă 231

ANDREI MUREŞANU
Morariul şi fiul său 237
Lupul în doaga de moarte 241

DIMITRIE BOLINTINEANU
Calul şi mistreţul 245
Bufonul 246
Alianţa celor slabi cu cei tari . . . 246
Fereasta şi coşul 247

VASILE ALECSANDRI
Zimbrul şi vulpea 251
Curcile 252
Moara de vînt 253
Lupul şi momiţa 254

G. SION
Struţul şi vulturul 259
Fiul de rege şi privighetoarea . . . 260
Veveriţoiul şi amicii 262
Doi urşi şi o vulpe 264
Cînele ajuns ministru 265
Calul şi locomotiva 266
Dopul de plută 268

GH. TĂUTU
Oaia şi ţapul 271
Oaia şi puiul de lup 273
Briliantul şi putregaiul 275
Racii peşchişi 277

CONSTANTIN D. ARICESCU
Ariciul şi viespele 283
Un privighetor în colivie 284

G. A. BARONZI
Lupoaica şi mieii 289
Musca şi albina 289
Omul şi plocatul 291
Norul şi fumul 292

GEORGE CREŢEANU
Greierele şi furnica 297
Iepurele cu coarne 299
Jurămîntul lupului 300

ION SÎRBU
Zmăul de hîrtie 305

N. T. ORĂŞANU
Surdul şi purcelul 309
Vulpea cu coada tăiată 310
Găina babei 312
Fabulă (imitaţiune) 313
Melcul şi cioara 314
Judecata şacalului 314

ION V. ADRIAN
Copilul şi zaharul 321
Şoarecul de carton 322

C. V. CARP
Ţînţarul şi harmăsarul 325

B. P. HASDEU
Muntele şi valea 333

ŞTEFAN CACOVEANU
Un moşneag şi doi tineri 337

D. OLLĂNESCU-ASCANIO
Ursul, vulpea şi lupul 341

ION LUCA CARAGIALE

Duel... 345
Temelia 345
Bietul Ion 346
Mîngîiere 347
Boul şi viţelul 348

THEODOR M. STOENESCU

Adevărul şi minciuna 353

MIRCEA DEMETRIAD

Greierele şi boii 359
Lebăda şi cocorul 360

ION GORUN

Leul mort 363
Corbul şi vulpea 364

CINCINAT PAVELESCU

Fabulă 367
Trandafirul şi stejarul 368
Poetului X 369
Stejarul şi firul de iarbă 369

G. RANETTI

Biju şi Grivei 373
0 şi 1 375
Omida şi furnica 377
Calul de curse şi calul de saca 378
Măgarul şi privighetoarea 379
Gheata şi şoşonul 381
Plugul şi tunul 382
Găina şi ciocîrlia 385
Răspuns unei fabule de La Fontaine 387
Sonet-fabulă 389
Mormolocul de neam mare 389

TUDOR ARGHEZI

Fabulă 393
Fabula fabulelor 394
Prefaţă la *Fabule* de Krîlov 396
Balada maeştrilor 398

Cuiul 399
Comoara 401
Scîndura 403
Putina cu clei 404
Dihania 406
Biblioteca 408
Gîsca inspirată 411
Păianjenul negru 412
Tîlharul pedepsit 413

G. TOPÎRCEANU
Bivolul şi coţofana 419
Boierul şi argatul 420
Leul deghizat 421
Cîţi ca voi !... 422
Cin' s-a fript cu ciorbă... 422
Microscopică 423

VICTOR EFTIMIU
Caravana şi cîinii 427
Vrabia şi şoricelul 428

TUDOR MĂINESCU
Omul şi puricele 431

CAMIL PETRESCU
Sonet (fabulă) 435

OTILIA CAZIMIR
Fiecare cu ce-i place... 439

M. BRESLAŞU
De ce „nişte" fabule ? (Variantă pentru cei mici) 443
Poetul 445
Cerbul 446
Morală fără fabulă 448
La poarta fabulei 449
Congresul cîntăreţilor 462
Poetul de bronz şi calul de lemn . . 466
Viorile 467

HORVÁTH IMRE
Oaia 473

SZEMLER FERENC
Corbul și racul 477
Cameleonul 480

NICOLAE ȚAȚOMIR
Lupul 485
Cocoșul 485
Ariciul 486

NINA CASSIAN
Critica de jos 489

ADDENDA

Sziklai Jenö
Greierele și furnica 499

Geo Dumitrescu
Fabula cu mierea păzită 501

Ion Serebreanu
Omul și pepenele 503
Fulgerul 503

Mihnea Moisescu
Străjerul 504

Ion Atanasiu-Atlas
Racul 505

Dan Solomon
Vulpea darnică 506
Alianțe acvatice 508

C. Filipoiu
Pe lîngă fabulă 510

Dimos Rendis
Fantezie 512

G. Roșianu
Ei între ei 513

Rodica Toth
Fabulă 514

David Florian
Un cocoș fălos 516

Bibliografie 519

Bibliotecă

Redactor responsabil : BERAM EL.
Tehnoredactor : MARCUS I.

Dat la cules 12.07.1961. Bun de tipar 31.10.61. Apărut 1961. Tiraj 10.215 ex. Broşate 9.100 ex., legate 1.115 ex. Hîrtie semivelină mată de 65 g/m². Format 600×920/16. Coli ed. 18,10. Coli tipar 33,5. A. nr. 0386/1961. C.Z. pentru bibliotecile mari 8 R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8 R — 19.

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 93–95, Bucureşti–R.P.R.
Comanda nr. 1960.

Lei 18